

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 13 november justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:221

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:221 Ökning av Sveriges utsläpp

av Aida Birinxhiku (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 6 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen ska besvaras gemensamt med interpellation 2024/25:223 av Adrian Magnusson (S) *Ökning av Sveriges utsläpp* och interpellation 2024/25:225 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) *Sveriges trovärdighet som klimatnation*.

Stockholm den 3 december 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:223

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:223 Ökning av Sveriges utsläpp

av Adrian Magnusson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 6 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen ska besvaras gemensamt med interpellation 2024/25:221 av Aida Birinxhiku (S) *Ökning av Sveriges utsläpp* och interpellation 2024/25:225 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) *Sveriges trovärdighet som klimatnation*.

Stockholm den 3 december 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:225

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:225 Sveriges trovärdighet som klimatnation av Daniel Vencu Velasquez Castro (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 6 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen ska besvaras gemensamt med interpellation 2024/25:221 av Aida Birinxhiku (S) *Ökning av Sveriges utsläpp* och interpellation 2024/25:223 av Adrian Magnusson (S) *Ökning av Sveriges utsläpp*.

Stockholm den 3 december 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:236

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:236 Försök med skyddsjakt på säl och skarv av Kenneth G Forslund (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 13 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2024

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:237

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:237 Ny förköpslag för att motverka organiserad brottslighet

av Ingela Nylund Watz (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 13 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är att det är fullbokat i kammaren.
Stockholm den 3 december 2024
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Prot. 2024/25:43
4 december

Interpellation 2024/25:245

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:245 Hantering av offer för politiskt förtryck i
Belarus
av Carina Ödebrink (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 13 december 2024.

Stockholm den 3 december 2024

Justitiedepartementet

Johan Forssell (M)

Enligt uppdrag

Alexandra Wilton Wahren

Rättschef

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från
Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2024/25:FPM9 Ändringsdirektiv om administrativt samarbete i fråga om
beskattning (DAC 9) COM(2024) 497 till skatteutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2024/25:57 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelse

2024/25:56 till skatteutskottet

Motioner

2024/25:3272–3274, 3276 och 3277 till civilutskottet

EU-dokument

COM(2024) 469 till utrikesutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den*
18 februari 2025.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:
Justitieutskottets betänkande
2024/25:JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2024/25:SfU2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom
2024/25:SfU4 Utgiftsområde 8 Migration
2024/25:SfU8 Anmälan av föreskrifter om tillfälligt skydd

*Avskildhet i anslutning
till dygnsvilan – för
ökad trygghet och
säkerhet på särskilda
ungdomshem*

§ 6 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU5
Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet
på särskilda ungdomshem (prop. 2024/25:41)
föredrogs.

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Varje barn förtjänar att få växa upp i en trygg familj där det möts av kärlek och omtanke. Barn ska därför så långt som möjligt få växa upp i familjeliknande förhållanden om de inte kan bo kvar hemma, men i vissa fall räcker inte familjehem eller ens HVB-hem till för att omhänderta ett barn eller en ungdom. Allt fler barn i Sverige blir placerade hos Statens institutionsstyrelse, Sis.

Till Sis kommer en del av samhällets mest utsatta barn. Det handlar om unga flickor med allvarligt självskadebeteende och unga missbrukare. Det handlar också om tungt kriminella personer som har gjort sig skyldiga till grova brott och antingen omhändertagits enligt LVU eller dömts till sluten ungdomsvård.

Problembilden för de här barnen och ungdomarna är ofta komplex. Många av de intagna har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och flera olika diagnoser på en och samma gång. Ibland handlar det om unga gängkriminella som blivit missbrukare på grund av att de behövt använda tramadol för att begå de grova brotten. Som en följd av de grova brotten kan de också ha drabbats av allvarlig posttraumatisk stress som gör att de har stora psykiatriska behov.

Tyvärr har inte Sis historiskt rustats med de verktyg som krävs för att klara uppdraget. Det här har naturligtvis blivit särskilt problematiskt och påtagligt i och med att vårdbehoven hos dem som placeras blivit allt tyngre och allt fler av dem som placeras på Sis har koppling till gängkriminalitet.

Sis uppger att de i dag vårdar så många som 200 LSU-dömda brottslingar. Myndigheten bedömer att ungefär hälften av de intagna på Sis nu är kopplade till kriminalitet, om man även räknar med de LVU-placerade.

Samtidigt som vi ser denna snabba utveckling med allt fler kriminella på Sis kommer vi från en situation där personalen fram till i våras inte fick begränsa tillgången till telefon och dator. Man fick inte heller genomsöka rummen efter vapen och droger. Detta ledde till att drogleveranser kunde beställas till hemmen, att flickor med självskadebeteende kunde fortsätta

att stämma träff med förövare för att prostituera sig och att rymningar kunde planeras inifrån våra Sis-hem.

Ett annat problem har varit att Sis inte haft befogenhet att låsa om de boende nattetid. Det har inneburit dels ökad risk för rymningar, dels att ungdomar kunnat ge sig på varandra. Efter att en avdelning med sju åtta ungdomar låsts runt 22-tiden på kvällen har de boende kunnat smita ut från sina rum för att göra upp ifall de haft något otalt med varandra.

Situationen på kvällar, helger och framför allt nätter är mycket allvarlig. Såväl personal som barn och ungdomar har tyvärr fått möta både hot och våld. Så här kan vi inte ha det. Det handlar om tungt kriminella ungdomar med stort våldskapital. Om vi inte sätter stopp för våldet skulle det hela mycket väl kunna få dödlig utgång. Tryggheten och säkerheten på Sis behöver stärkas.

I dagens proposition föreslås därför att Sis ska få möjlighet att i vissa fall hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Det innebär att Sis kommer att få möjlighet att låsa om de boende nattetid om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller för att förhindra att barnet eller ungdomen avviker.

Det här är en efterfrågad reform, ska sägas. I juli 2023 bad Sis själva i en skrivelse till regeringen om att det skulle införas en möjlighet att nattetid hålla vissa barn och unga avskilda från varandra.

Nu levererar vi kristdemokrater, regeringen och våra samarbetspartier på detta. Det här är ett väl balanserat förslag, där vi fullt ut respekterar de enskilda ungdomarnas friheter och rättigheter men också barnens och personalens behov av trygghet och säkerhet.

Som sagt förtjänar varje barn att växa upp i en trygg familj där det möts med kärlek och omtanke. Men när det inte är möjligt och samhället kliver in för att ta ansvaret är det också vår skyldighet att säkerställa tryggheten och säkerheten för barnen. Med dagens beslut kommer tryggheten och säkerheten för barnen och ungdomarna på de särskilda ungdomshemmen att öka. Därför yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! I dag debatterar vi hur vi kan ge utökade möjligheter att hålla barn och unga som är placerade på Sis-hem avskilda under dygnsvilan. Förslaget tar inte sikte på alla barn och unga som är placerade hos Sis. Det är endast personer som är dömda enligt lagen om särskild ungdomsvård eller som vårdas enligt lagen om vård av unga på avdelningar med förhöjd säkerhetsnivå som berörs av de föreslagna reglerna.

Möjligheten till avskildhet finns till för att upprätthålla ordning på boenden men även för att hindra rymningar. Tyvärr har vi i Sverige en exceptionell situation där en stor del av alla skjutningar och sprängningar utförs av barn och unga som rymt från Sis-hem. Detta är något som måste få ett omedelbart slut.

Polisen har blivit bättre på att klara upp denna typ av brottslighet. Men det hjälper inte mycket den familj som förlorat en familjemedlem att förövaren grips. Vi måste göra allt som står i vår makt för att förebygga brottsligheten. Om vi kan hindra rymningar från Sis-hem kan vi försvåra att mordplaner blir till fullskaliga trauman och tragedier.

Prot. 2024/25:43
4 december

*Avskildhet i anslutning
till dygnsvilan – för
ökad trygghet och
säkerhet på särskilda
ungdomshem*

Men detta är bara en liten pusselbit i det förebyggande arbetet. Tyvärr lämnas mycket viktigt arbete ogjort av regeringen. Regeringens prioritering är glasklar: skattesänkningar till dem med högst inkomster.

Vi ser en kriminalvård som håller på att haverera, samtidigt som flera underåriga snart ska skickas dit. Vi ser skolor där barn med NPF-diagnoser inte kommer till sin rätt. Vi ser en socialtjänst som kämpar i motvind. På detta har vi en kostnadsexplosion efter år av hög inflation.

Herr talman! Ändå läggs så lite på det som kan hjälpa oss att ta oss ut ur vansinnet. Hus sprängs. Människor kidnappas. Mammor och pappor skjuts just för att de är mammor och pappor. Barn skjuter barn. Ändå görs dessa stora skattesänkningar.

Men med det sagt är den lilla pusselbit som ligger på bordet i dag viktig och rimlig. Det är förvisso en inskränkning av den personliga friheten att under natten inte kunna röra sig ute i allmänna utrymmen på avdelningar. Men den begränsningen får anses som relativt liten och proportionerlig sett till syftet med åtgärden. De flesta remissinstanser delar den uppfattningen.

Ett viktigt förtydligande i den föreslagna lagen är att det alltid kommer att vara möjligt att tillkalla personal för att få hjälp under tiden för avskildhet. Det är viktigt att ambitionsnivån avseende vård, behandling och arbetsmiljö inte sänks som en följd av de föreslagna reglerna. Såväl Sis som regeringen har ett arbete att göra gällande detta. Vi socialdemokrater har tidigare motionerat om ett förbud mot ensamarbete i klientnära kontakter inom den slutna ungdomsvården som ett sätt att säkerställa rimliga arbetsvillkor. Framför allt gäller det att ge rimliga förutsättningar för en god vård och behandling.

Den socialdemokratiska regeringen påbörjade ett arbete med att reformera Sis. I detta arbete låg att se över de befogenheter Sis-hemmen har. Det är bra att det arbetet nu fortgår och att vi kan ta nödvändiga steg för att öka tryggheten på de låsta ungdomshemmen. Eftersom det på Sis-hem placeras barn och unga som är väldigt utsatta i livet måste vi dock vara varsamma.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av effekterna av införandet av regler om avskildhet i anslutning till dygnsvilan på Sis och en utvärdering av huruvida tillämpningen av lagen om avskildhet i anslutning till dygnsvilan har skett på ett ändamålsenligt sätt.

Det är viktigt att få relevanta verktyg på plats i ungdomsvården, men det är samtidigt viktigt att det blir rätt. Om lagstiftningen visar sig användas på ett sätt som vi som lagstiftare inte avsett är det viktigt att vi snabbt får kännedom om detta så att vi kan ompröva lagstiftningen.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 12.
(Applåder)

Anf. 3 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag haltade ju fram hit till talarstolen, men det jag framför allt tyckte haltade var ledamoten Lantz resonemang i den här debatten.

Ledamoten Lantz anklagade Tidöpartierna och regeringen för att inte göra tillräckligt för det förebyggande arbetet. Det den här regeringen har gjort under denna mandatperiod är dock att på allvar påbörja en offensiv för att vi ska knäcka de kriminella gängen genom en kombination av brottsbekämpande och, kanske framför allt, brottsförebyggande åtgärder.

Det handlar om ett batteri av åtgärder som börjar med ett föräldraansvar och att vi ska stärka varje förälders möjlighet att ta sitt ansvar. Vi satsar på föräldraskapsstöd, vi satsar på samarbetet mellan skola och socialtjänst med skolsociala team och vi satsar på att få en helt ny socialtjänstlag på plats. Den kommer nästa år och har ett förebyggande perspektiv.

När den förra, socialdemokratiska regeringen lät utreda den nya socialtjänstlagen gav man som uppdrag att den nya lagen inte skulle få vara kostnadsdrivande. Ledamoten Lantz behöver svara på hur det kommer sig. Hur kan en ny socialtjänstlag innebära högre ambitioner för det förebyggande arbetet om den socialdemokratiska regeringen ger som uppdrag att den inte får kosta mer pengar?

Vi gjorde om, herr talman, och vi gjorde rätt. Vi utredde lagstiftningen vidare, och nästa år kommer en ny socialtjänstlag som höjer ambitionerna. Med genomförandet av den nya socialtjänstlagen följer också över 8 miljarder kronor. Syftet är att vi på riktigt ska kunna jobba mer förebyggande, och tidigt, för att förhindra att barn och unga ska hamna i så allvarliga sociala problem att de ska behöva vårdas hos Statens institutionsstyrelse.

Anf. 4 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Tack, Johan Hultberg, för anförandet och frågan!

Den socialtjänstlag som vi hoppas snart kommer på plats utreddes av en utredare som heter Margareta Winberg. Hon tillsattes av en socialdemokratisk regering. Detta var ett gediget arbete som vi trodde skulle genomföras i direkt anslutning till regeringsskiftet. Utredningen låg klar, men regeringen valde att fördröja och förhala. Jag vet inte hur många gånger jag stått i den här talarstolen och efterfrågat när den kommer.

Det lovades guld och gröna skogar och att det skulle vara en helt annan produkt än den som Margareta Winberg hade utrett och som den förra, socialdemokratiska regeringen hade berett. Det var dock samma lag. Den hade fått ge vika och ställts långt bak i kön i regeringens arbete. Det är jättebra att den nu kommer, och det är jättebra att vi får en förebyggande ansats i den nya socialtjänstlagen. Det är bra så, men kom inte och säg att det här är den nuvarande regeringens arbete. Det är jättebra att den kommer till slut, men det har dröjt alldeles för länge.

När det gäller satsningar på det förebyggande arbetet är det lärare, socialsekreterare och resurspersoner inom kommuner som ska göra detta, liksom regioners bup. Detta är viktiga delar, och det är bara att titta på regeringens budget och se hur man prioriterar. Precis som jag sa i mitt förra anförande är det stora skattesänkningar till dem som tjänar bäst och ett tydligt ställningstagande med mindre satsningar på kommuner och regioner än det som Socialdemokraterna har föreslagit.

Anf. 5 TALMANNEN:

Den här debatten handlar om ändringar i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Anf. 6 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag förstår påpekandet från talmannen, men det handlar ju om att vi måste börja mycket tidigare om vi ska nå målsättningen vi faktiskt är överens om i den här kammaren, nämligen att förhindra att barn

och unga ska behöva hållas avskilda nattetid på våra statliga ungdomshem. Vi måste jobba förebyggande. Därför är den nya socialtjänstlagen så viktig.

Men den var inte klar, ledamoten Lantz! Den var i alla fall inte klar om man har ordentliga ambitioner med lagstiftningen – ja du ser, jag blir så engagerad att kryckorna går i golvet! Man kan inte säga att den var klar om man har så höga ambitioner med att lagstiftningen på riktigt ska bidra till att vi jobbar tidigt och förebyggande.

Den förra, socialdemokratiska regeringen tillsatte mycket riktigt Margareta Winberg som utredare av den nya socialtjänstlagen – men med uppdraget att den inte fick driva upp kostnaderna. Min bestämda uppfattning är att den nya socialtjänstlagen innebär högre ambitioner. Det driver kostnader. Därför har vi kompletterat utredningen, och därför har vi gjort om och gjort rätt.

Vi har sett till att det med den nya socialtjänstlagen också följer kraftigt ökade resurser på 8 miljarder under kommande år i en särskild kompetens- och bemanningssatsning, just för att kunna leva upp till det ledamoten Lantz lyfter fram: att vi behöver fler medarbetare i socialtjänsten som möter våra ungdomar och som tidigt kan gå in och agera. De ska inte behöva vänta till dess att det gått så galet att man behöver göra ett akut omhändertagande och placera ett barn eller en ungdom på ett ungdomshem eller HVB-hem, eller rent av döma ungdomen till sluten ungdomsvård.

Det är nu det händer, ledamoten Lantz. Det är nu det socialpolitiska paradigmskiftet faktiskt sker. Nu ser vi på allvar till att mobilisera samhällets goda krafter: skola, socialtjänst och polis. Vi river sekretesshinder för att förbättra samarbetet. Nu händer det. Äntligen får vi en politik som på allvar kan komma till rätta med grundproblemen. Men, herr talman, vi ska vara ödmjuka och säga att det kommer att ta tid innan vi ser de verkliga resultaten av arbetet.

(Applåder)

Anf. 7 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Det är en efterlängtd socialtjänstlag, och jag vet att det är många inom socialtjänsterna ute i landet som verkligen ser fram emot att den blir verklighet i alla delar. Den har dock dröjt för länge.

Jag har svårt att se skillnaden mellan det förslag som den socialdemokratiska regeringen tog fram, och som sedan fick ligga på vänt, och det som kommer nu. Att säga att den här regeringen skulle lägga mer pengar på kommuner, socialtjänster och förebyggande arbete är direkt felaktigt.

Om regeringen tror att man kommer att kunna lösa brottslighet genom förebyggande insatser och genom att skjuta till pengar endast till en omställning och en inkörning av en ny lag tror man fel. Det här är långsiktiga åtaganden där man måste sätta kommuners och regioners arbete högt. Då kan man inte sänka skatten med miljarder på miljarder för dem med högst inkomster. Sverige står inför mycket stora utmaningar, och några som har att stå i främsta linjen i detta är våra socialsekreterare, med socialtjänstlagen som verktyg.

Jag tycker att det är bra att ta fasta på att vi är överens om mycket och att vi kan sluta upp kring de förslag som nu kommer i den nya socialtjänstlagen. Jag beklagar bara att det har dröjt så pass länge. Den 12 januari, direkt efter maktskiftet, avskaffades danstillståndet för krogar, så det fanns

ju vissa saker som låg högt upp på agendan. Det här är visserligen en lite större produkt, ska väl i ärlighetens namn sägas. Men det är bra att den till slut kommer, när den nu kommer.

(Applåder)

Anf. 8 MONA OLIN (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande SoU5 *Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem*.

Vi har under lång tid följt diskussionen om användandet av avskiljningar inom Statens institutionsstyrelses verksamhet. Det är en fråga som går rakt in i kärnan av hur vi som samhälle tar ansvar för våra mest utsatta barn och unga. För Sverigedemokraterna är det självklart att vi måste hålla en ständig dialog om hur vi kan skapa trygga, rättssäkra och utvecklande miljöer för dessa unga samtidigt som vi garanterar en säker och trygg arbetsmiljö för personalen.

Avskiljning är ett kraftfullt verktyg. Det är ett verktyg som kan vara nödvändigt i akuta situationer där ordningen eller säkerheten på institutionen hotas eller där den unge riskerar att skada sig själv eller andra. Men vi är också fullt medvetna om att detta är en metod som kan vara mycket påfrestande för den enskilda individen, särskilt för barn och unga i redan utsatta situationer.

Vi måste vara realistiska. För att vi ska kunna fasa ut avskiljningar måste alternativa och välfungerande metoder redan finnas på plats. Det är inte bara en fråga om resurser utan också om gedigen utbildning och en kulturförändring inom myndigheten. Personalens säkerhet och arbetsmiljö måste fortsatt prioriteras, och det är centralt att den har de verktyg som krävs för hanteringen av ungdomar som kan utgöra en fara för sig själva eller andra.

Herr talman! Vi anser att regeringens förslag i propositionen är väl avvägt. Att ge Sis möjlighet att på särskilda ungdomshem hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan är en pragmatisk lösning för att öka säkerheten och tryggheten för alla inblandade. Det handlar inte om att normalisera avskiljningar utan om att skapa en strukturerad och rätts-säker ram för när och hur detta kan ske.

Avskildhet i samband med dygnsvila ska endast användas om det är absolut nödvändigt, till exempel för att upprätthålla ordning och säkerhet eller för att förhindra att den unge avviker från hemmet. Vi ställer oss därför bakom regeringens förslag och socialutskottets rekommendation att riksdagen ska anta detta.

Herr talman! Det är också viktigt att påminna om att de unga som vistas på särskilda ungdomshem befinner sig i en mycket sårbar situation. Många av dem har en historik av trauman, destruktiva beteenden och bristande stöd från samhället. Det är vårt ansvar att säkerställa att de får en chans till rehabilitering och utveckling i en trygg och stödjande miljö.

Trygghet måste dock även gälla personalen. Att arbeta på ett särskilt ungdomshem är krävande, och utan rätt verktyg riskerar vi att försätta personalen i omöjliga situationer. Förslaget om avskildhet i anslutning till dygnsvilan är därför ett viktigt steg för att skapa bättre förutsättningar för både ungdomar och personal.

Prot. 2024/25:43
4 december

*Avskildhet i anslutning
till dygnsvilan – för
ökad trygghet och
säkerhet på särskilda
ungdomshem*

Sverigedemokraterna vill betona vikten av att myndigheten tar sitt ansvar och agerar proaktivt för att minska behovet av avskiljning. Till dess att de nya metoderna är på plats ser vi det dock som nödvändigt att personalen har tillgång till redskap som både skyddar den unge från sig själv och andra och ger en trygg arbetsmiljö.

Vi stöder därför regeringens proposition och ser fram emot en fortsatt dialog om hur Sis-verksamheten kan utvecklas till att bli både tryggare och mer effektiv såväl för de unga som är i stort behov av stöd som för den personal som dagligen arbetar med några av samhällets mest utsatta individer.

Avslutningsvis vill jag betona att vårt långsiktiga mål är tydligt: Avskiljningar ska fasas ut. Men detta måste ske under ordnade former där både personalens och de ungas säkerhet säkerställs. Vi har ett ansvar att ge Sis det stöd och de resurser som krävs för att detta mål ska kunna förverkligas.

Med det sagt yrkar vi bifall till förslaget i propositionen.
(Applåder)

Anf. 9 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! Våldtäkter, sexuella övergrepp, stryptag, krossade knäskålar, utslagna tänder, andnöd, förnedring och kränkningar – ja, de senaste årens rent makabra rapporter om våld, övergrepp och missförhållanden inom Sis har inte lämnat någon av oss oberörd. Efter otaliga larm från såväl de placerade barnen som barnrättsorganisationer, Ivo och JO är det ett faktum att vi inte kan garantera de Sis-placerade barnens säkerhet eller trygghet.

De som utsätter de barn som vi har lovat att hjälpa för våld och övergrepp är de vuxna – den personal som arbetar med barnen. När den massiva rapporteringen, vittnesmålen och anmälningarna inte längre gick att blunda för och inga ursäkter längre gick att hitta trädde en förödande bild av en myndighet i kris fram. Övergreppen och missförhållandena har inte skett i ett vakuum. Vi vet i dag att såväl inbyggda våldsmetoder som styrnings- och ledningsbrister utgör grunden för en djupt dysfunktionell organisation. Det är vi nog alla överens om i dag.

Det var i ljuset av det här som regeringen valde att agera. Nu pågår ett massivt utredningsarbete för att helt reformera barn- och ungdomsvården. Det är något som vi har arbetat för länge och som vi är mycket glada att regeringen gör. Men effekterna av det här ligger långt fram i tiden; missförhållandena i sig finns fortfarande kvar. Därför är jag mycket oroad över det förslag vi debatterar här i dag.

Herr talman! Regeringen vill ge personalen möjlighet att låsa in vissa av de placerade barnen på deras rum nattetid. Bakgrunden till förslaget är enligt regeringen att man vill öka tryggheten och säkerheten på de särskilda ungdomshemmen. Problemet är att förslaget inte bara kränker barns rättigheter utan också att möjligheten införs i en verksamhet med enorma brister, vilket kan få förödande konsekvenser.

Ett flertal remissinstanser har varit mycket kritiska då de anser att det är ett alltför långtgående ingrepp att låsa in barn under flera timmar, i små utrymmen, innan andra metoder har prövats. De anser att regeringen borde se till att myndigheten har tillräckligt med resurser och kompetent personal som är lämplig för uppdraget innan så inskränkande åtgärder vidtas.

De menar vidare att det kraftigt kan ifrågasättas om den nya lagen går i linje med de internationella konventioner och rekommendationer Sverige är bundet av. Kritiken handlar huvudsakligen om att förslaget inte är förenligt med barnkonventionen, till exempel artikel 3 om barnets bästa, artiklarna 20 och 24 om rätt till bland annat hälsa och utveckling, artikel 12 om åsiktsfrihet och rätten att bli hörd samt artikel 37 om skydd mot bland annat tortyr, annan grym behandling och bestraffning.

Institutet för mänskliga rättigheter, Ecpat och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys lyfter också fram att förslaget inte är i linje med de rekommendationer Sverige har fått av FN:s tortyrkommitté, barnrättskommitté och kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen besvarar kritiken med att räkna upp en rad åtgärder som myndigheten nu arbetar med för att stärka vårdkvaliteten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen. Det är lite som att säga: Vi har redan agerat, men det har inte hjälpt – nu har vi inget annat val än att låsa in barnen, för deras egen skull. Man nämner knappt de övergrepp som personalen har utsatt de unga för – den brutala verklighet som har föranlett att hela ungdomsvården ska reformeras.

Det blir än mer anmärkningsvärt när vi läser Riksrevisionens senaste rapport, som kom nyligen. Här konstateras nämligen att det finns olämplig personal på samtliga hem som Riksrevisionen besökt. Långt ifrån all personal har genomgått de obligatoriska utbildningarna gällande omsorg och stabilisering. Hemmen är dessutom i dåligt skick. Kritiken fortsätter med att Sis inte säkerställer god kvalitet på hemmen, då man inte följer upp arbetet för att se om det ger effekt. Myndighetens ledning har inte säkerställt tillräcklig bemanning eller kompetens.

Riksrevisionen konstaterar att regeringen inte har säkerställt att Sis har de förutsättningar som krävs för god och effektiv vård. Regeringens svar är att inskränka de placerades rättigheter – i en djupt dysfunktionell organisation – och helt enkelt skapa mer incitament till våld. Det är högst anmärkningsvärt att regeringen nu inte kan garantera att de inte ger en föröware nycklarna och makten att låsa in ett offer.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet varken blundar för eller förnekar att det finns stora problem med upplopp, våld och rymning och att situationen vid ett flertal tillfällen har blivit oerhört allvarlig och självklart helt oacceptabel. Det är politikens skyldighet att agera för att det här inte ska uppstå, men inte genom att bryta mot grundläggande rättsprinciper och utsätta barn för kränkningar och fara.

Vi vill därför att regeringen i stället snabbt ser över möjligheten att införa kristeam som kan komma och stärka de boenden som är i behov av det. Med sådana team skulle man, när så behövs, kunna stärka såväl säkerheten som vården utan att ge incitament till våld och utan att kränka barns rättigheter. Med vårt förslag vill vi visa att det finns andra vägar att gå om man bara vill. I grund och botten handlar detta egentligen om vår syn på barn.

I alla andra fall hade vi ställt oss frågan vilka risker som står emot de eventuella effekterna. Kan vi garantera att lagen inte kommer att innebära att barn utsätts för lidande, övergrepp eller våld? Svaret är nej. Kan vi garantera att lagen inte kommer att utnyttjas i felaktigt syfte? Svaret är nej. Kan vi garantera att lokalerna är brandsäkra, så att inlåsning av barnen inte innebär livsfara? Svaret är nej. Kan vi då inrätta den här lagen innan andra

vägar verkligen har prövats? Svaret är nej. Tror vi att detta kommer att leda till tryggare vård för barnen? Svaret är nej.

Därför, herr talman, yrkar jag avslag på förslaget – alltså reservation 1 – och yrkar i stället bifall till vårt förslag i reservation 2. Med det hade vi fått ja på samtliga ställda frågor och dessutom åtgärdat problemen.

Anf. 10 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Den moderatledda regeringen genomför nu de största socialpolitiska reformerna på generationer. Det handlar om att lösa brännande problem, adressera långsiktiga utmaningar och rusta vårt samhälle för morgondagen. Det handlar både om skyndsamma åtgärder för att här och nu komma till rätta med akuta brister och om ett uthålligt arbete för att förbättra socialtjänsten, förstärka barnrättsperspektivet och utveckla den statliga barn- och ungdomsvården så att den håller högre kvalitet och levererar bättre resultat än i dag.

När det gäller det sistnämnda vill jag såklart lyfta fram den utredning som regeringen har tillsatt i syfte att ge den statliga barn- och ungdomsvården en nystart. Statens institutionsstyrelse, Sis, kommer inte att finnas kvar i sin nuvarande form. Något nytt och bättre ska skapas, och jag vet att det finns ett stort och brett stöd för detta.

Regeringens socialpolitiska initiativ är många. Av särskild vikt är naturligtvis den nya socialtjänstlagen, som planeras att träda i kraft den 1 juli nästa år. Den nuvarande socialtjänstlagen skrevs i början av 80-talet, i en helt annan tid än i dag. Då hade vi till exempel inte alls de utbredda problemen med gängkriminalitet som vi har i dag. Denna gängkriminalitet lockar in allt yngre barn och ungdomar i sin brutala och blodiga verksamhet. Behovet av en ny socialtjänstlag är skriande.

Äntligen får vi snart en modern socialtjänstlag där socialtjänsten får ett tydligt och lagstadgat förebyggande uppdrag och ansvar. Vi får en socialtjänstlag som slår fast att socialtjänsten ska arbeta kunskapsbaserat och att insatser och åtgärder ska genomföras och vidtas utifrån evidens och beprövad erfarenhet. Den nya socialtjänstlagen, och de 8 miljarder som är kopplade till reformen, markerar en rejäl och välbehövlig ambitionshöjning. För detta är jag som moderat mycket stolt och glad.

Herr talman! Varför tar jag upp den nya socialtjänstlagen när vi i dag har att debattera regeringens förslag om att ge Sis möjlighet att hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan? Jo, därför att jag vet att dagens debatt i stor utsträckning kommer att handla om vad vi kan göra för att förhindra att olika tvångs- och begränsningsåtgärder behöver användas.

Det förebyggande arbetet måste alltid komma först. Med förebyggande arbete syftar jag i detta sammanhang såklart på det arbete som Sis kan och behöver göra inom sin verksamhet för att skapa trygghet och säkerhet utan att använda sig av den nya möjlighet till avskildhet nattetid som regeringen nu föreslår ska införas. Konkret handlar det om bemanning, kompetens, ändamålsenliga lokaler, goda säkerhetsrutiner, differentierade vårdavdelningar och mycket annat.

Men det förebyggande arbetet handlar också om att vi behöver göra mer för att förhindra att barn och ungdomar över huvud taget placeras hos Sis. Därför lyfter jag fram den nya socialtjänstlagen. Därför lyfter jag fram de 8 miljarderna i kompetens- och bemanningssatsningen. Därför skulle

jag också vilja nämna regeringens satsningar på föräldraskapsstöd, på skolsociala team, på fritidskort och på hembesöksprogram. Alla dessa åtgärder är viktiga för att förebygga sociala problem och för att förhindra att de kriminella gängerna rekryter barn och unga.

Herr talman! Trots regeringens ambitiösa och omfattande förebyggande arbete kommer många unga att behöva vårdas inom Sis. Nu ser vi att allt fler unga döms till slutna ungdomsvård, mycket tack vare regeringens offensiv mot de kriminella gängerna. Arbete pågår som bekant med att inrätta särskilda ungdomsfängelser som tar över ansvaret för de dömda ungdomarna, men till dess att de är på plats är det Sis som har ansvaret för de unga som döms till slutna ungdomsvård. Då måste Sis ha verktyg för att upprätthålla trygghet och säkerhet, och ärligt talat har man inte det i dag.

Att skapa trygghet och säkerhet på Sis särskilda ungdomshem är elementärt också för möjligheten att bedriva en god vård i syfte att hjälpa ungdomarna tillbaka till ett liv fritt från droger, kriminalitet och de andra sociala problem som är orsaken till att de är placerade inom Sis. Därför behövs den lagändring som regeringen nu föreslår, som handlar om att ge Sis möjlighet att i vissa fall hålla unga i avskildhet under dygnsvilan.

Konkret innebär detta att vi ger Sis möjlighet att hålla boenderum låsta nattetid när det bedöms som nödvändigt med hänsyn till ordning och säkerhet. Möjligheten är dock begränsad – bara den som med stöd av LVU vårdas på en låsbar enhet på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå eller den som avtjänar slutna ungdomsvård kan komma att hållas avskild nattetid.

Dessutom ska proportionalitetsprincipen givetvis gälla vid tillämpningen av möjligheten. Åtgärden är också förknippad med tydliga begränsningar. Exempelvis får avskildheten inte vara längre än nio timmar per tillfälle. Ungdomen ska såklart också alltid ha möjlighet att tillkalla personal.

Trots att denna möjlighet alltså är både begränsad och strikt reglerad vill tre av riksdagens partier avslå regeringens proposition. Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet säger trots de mycket allvarliga incidenterna med hot, våld och rymningar från de särskilda ungdomshemmen nej till att ge Sis utökade befogenheter. Jag tycker att det är anmärkningsvärt, ja, rent av naivt, om jag ska vara tydlig.

För mig och Moderaterna är det alldeles självklart att tvångsåtgärder, såsom att låsa boenderum nattetid, ska undvikas i största möjliga mån. Men för mig och Moderaterna är det också alldeles självklart att vi måste förhålla oss till verkligheten, och verkligheten är den att mycket grovt kriminella ungdomar med stort våldskapital vårdas inom Sis. Det finns ungdomar där som har gjort sig skyldiga till åtskilliga mord, sprängningar och andra synnerligen grova våldsbrott, och det har varit alldeles för många incidenter med grovt våld inne på hemmen och rymningar från hemmen.

Denna verklighet kräver att Sis får fler verktyg. Arbetet med att höja kompetensnivån och stärka bemanningen på Sis är viktiga verktyg som måste fortsätta att utvecklas. Genom detta arbete i kombination med bland annat differentiering, noggranna placeringar och säkerhetsbedömning har jag goda förhoppningar om att man ska kunna förebygga rymningar, hot och våld. Men som lagstiftare kan vi inte basera vårt arbete på enbart goda förhoppningar. Begränsningsåtgärder, såsom de riksdagen redan sagt ja till när det gäller att begränsa tillgången till internet och mobiltelefoner och

Prot. 2024/25:43
4 december

*Avskildhet i anslutning
till dygnsvilan – för
ökad trygghet och
säkerhet på särskilda
ungdomshem*

nu möjligheten att hålla ungdomar avskilda nattetid, måste också finnas i Sis verktygslåda. Annars äventyras faktiskt säkerheten för både ungdomar och personal på Sis.

Herr talman! Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag och alltså bifall till regeringens proposition om att ge Sis bättre möjligheter att upprätthålla trygghet och säkerhet på statens särskilda ungdomshem.
(Applåder)

Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Det är bra att Johan Hultberg berättar om allt regeringen gör som är bra. Mycket av det håller vi med om, och man har tagit stora och viktiga steg när det gäller den omvälvande reformen av Sis.

Men nu pratar vi om något regeringen gör som faktiskt är dåligt. Jag vet inte om ledamoten själv har funderat på vad som hade hänt med honom som människa om han hade suttit inlåst i nio timmar eller vad som hade hänt med hans barn om de hade suttit inlåsta i nio timmar, inte en eller två gånger utan massvis med gånger. Vad i en så djupt inskränkande hantering av ett barn kommer att leda till att barnet blir mindre våldsamt eller farligt för samhället? Jag är inte naiv utan verklighetsförankrad.

Låt mig till ledamoten ställa de frågor jag ställde i mitt anförande. Kan ledamoten garantera att lagen inte kommer att innebära att barn utsätts för lidande, övergrepp eller våld? Kan ledamoten garantera att lagen inte kommer att utnyttjas i felaktigt syfte? Kan ledamoten garantera att lokalerna är brandsäkra så att inläsning av barn inte kommer att innebära livsfara? Sist men inte minst: Vilka fakta stöder att detta kommer att göra placerade barn mindre våldsamma?

Anf. 12 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag tror att vi måste vara otroligt ödmjuka inför de svårigheter man har att hantera inom Sis. Man möter ungdomar med stora, komplexa behov som man inte är utrustad att möta. Vi vet att samarbetet inte fungerar tillräckligt väl med andra resurser och instanser i samhället, som måste ta sitt ansvar för att dessa ungdomar ska få hjälp med de grundläggande orsakerna till att de är utåtagerande, våldsamma och så vidare. Vi har goda exempel på integrerad vårdform där regioner kommer mycket närmare Sis-hemmen och kan behandla ungdomarna. Detta behöver utvecklas, och det är mycket det den långsiktiga utredningen och reformen av den statliga barn- och ungdomsvården syftar till.

Men ledamoten Karlsson och jag är också överens om att vi har akuta och allvarliga problem inom Sis. Därför jobbar regeringen parallellt med den långsiktiga reformen och med att adressera de akuta problemen, vilka handlar om säkerhet, platsbrist och bristande vårdkvalitet. Därför har Sis fått en förändrad instruktion, därför har det inrättats en särskild överdirektör och därför har Sis fått kraftiga förstärkningar i anslaget i såväl vårändringsbudget som höstbudgetar så att man ska kunna öka bemanningen och jobba med ökad differentiering.

Herr talman! Det är svårt att ge garantier. Men när en ny lagstiftning om ytterligare begränsningsmöjligheter införs måste Sis göra investeringar i lokalerna. Innan den nya lagstiftningen kan användas måste Sis investera i brandskyddsåtgärder, nya dörrar och mycket annat. Det krävs givetvis anpassningar innan den nya lagen kan tillämpas i praktiken.

Anf. 13 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Ska jag uppfatta det som att lagen inte kommer att införas innan dessa åtgärder är vidtagna? Det vore i så fall fantastiskt.

Jag håller med Riksrevisionen om att regeringen har genomfört bra åtgärder, men här hamnar man helt fel. Helt plötsligt ser man inte längre de brister där man tidigare haft ett sådant högt tonläge i fråga om att åtgärda.

Alla ändamål helgar inte medlen, framför allt inte när det gäller barn och när vi vet att det inte kommer att ge effekt. En trängd människa är en mycket farlig människa.

Jag delar uppfattningen att vi har situationer som är mycket allvarliga, och det är inte utan anledning barn placeras på Sis. Men Vänsterpartiets alternativa förslag är att man skulle kunna sätta in förstärkningsteam vid de tillfällen när institutionerna behöver stöd. Det skulle vara humant och ge effekt och säkert vara mycket bättre för personalen, om vi ska se till deras välmående. Ingen mår bra av ett system där vi jobbar med fler våldsmetoder i en redan våldsam organisation.

Åter till min fråga: Kommer dessa åtgärder att vidtas innan lagen införs?

Anf. 14 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Det pågår ett parallellt arbete. För att Sis ska kunna hålla ungdomar avskilda nattetid behöver lagstiftningen komma på plats. Men givetvis behöver Sis också göra anpassningar av lokalerna, och därför har regeringen redan förstärkt Sis med ytterligare anslag så att man kan investera i den fysiska miljön. Det är oklart när Sis kommer att kunna tillämpa den nya lagstiftningen i praktiken eftersom det kommer att krävas investeringar i bland annat nya dörrar för att lagstiftningen ska kunna tillämpas.

Låt mig vara tydlig med att detta handlar om en möjlighet. Det handlar inte om att någon i kammaren, i regeringen eller i Sis ledning vill hålla barn och ungdomar avskilda nattetid. Men det handlar om att ge Sis möjligheten om det är nödvändigt för att upprätthålla säkerhet och ordning. Det är så det formuleras i lagstiftningen.

Jag får frågor från ledamoten Karlsson om huruvida jag kan garantera än det ena, än det andra. Kan ledamoten Karlsson garantera att inget barn, ingen ungdom eller personal misshandlas till döds på Sis för att man i dag inte har dessa möjligheter? Nej, det kan inte ledamoten Karlsson. Det är ju så den bistra verkligheten ser ut.

Vi behöver göra avvägningar mellan olika värden och målsättningar. För mig, Moderaterna och regeringen är det jätteviktigt att fortsätta arbetet med att höja kvaliteten i vården, stärka bemanningen och jobba mer med differentiering. Men det måste också finnas möjligheter för Sis att hantera akuta säkerhetsproblem.

Jag vill inte vakna en morgon och höra att en ungdom eller personal misshandlats till döds på ett statligt ungdomshem och veta att om vi gett Sis andra verktyg hade det kunnat förhindras. Därför, herr talman, behövs tyvärr den här lagstiftningen.

(Applåder)

Anf. 15 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Vi kan konstatera att samhället har misslyckats med vården och omsorgen av en del av de barn och unga som behöver någon form av stöd från samhället. Vi ser nu konsekvenserna av att insatser till familjer med behov inte kommit tillräckligt tidigt samtidigt som samhället inte förmått skydda barn och unga utan tidigare problematik från att dras in i kriminalitet.

Resultatet av dessa misslyckanden är att vissa barn och unga begår mycket grova brott. Inte sällan handlar det om barn med psykisk ohälsa, neuropsykiatriska diagnoser och social utsatthet. För att de här barnen ska komma på rätt spår i livet och kunna leva ett normalt liv behövs rätt vård och behandling. Begränsnings- eller tvångsåtgärder mot unga ska som huvudregel endast användas i undantagsfall. Barnkonventionen är svensk lag sedan 2020 och innebär att alla beslut ska fattas utifrån barns bästa.

Herr talman! Misslyckandena i samhället har pågått i många år under flera regeringar, flera regionstyren och flera kommunstyren. Barnen och ungdomarna får betala priset för att vuxensamhället har svikit.

Att barn och unga far illa och begår hemska handlingar är inget nytt, men det har inte skett i så stor utsträckning tidigare, och det har inte varit så grova brott. Det är ett tecken på att samhället har misslyckats med att skydda barnen.

Att ge rätt stöd till barn och unga är det vi måste fokusera på dels för att motverka att fler dras in i kriminalitet, dels för att fler ska få framtidstro och kunna leva utan gängen. Fler ska lämna samhällsvården och leva ett så kallat vanligt liv.

En rektor jag träffade i måndags sa något klokt, som jag känner att vi ibland behöver använda oss av i den här debatten. Om en elev inte klarar skolan är det inte elevens fel utan personalen på skolan som inte har gett eleven rätt förutsättningar. Vi borde alltså fokusera på att om en ung person har begått ett brott är det inte den unges fel utan vuxensamhället som misslyckats med att ge rätt stöd i rätt tid.

Herr talman! De barn och unga med störst behov av stöd, vård och omsorg som antingen är dömda för ett brott eller har tvångsomhändertagits med stöd av LVU och är på Sis högst säkerhetsklassade boenden har ett par saker gemensamt. De är barn, det vill säga under 18 år, och vuxensamhället har misslyckats med att skydda dem och ge rätt stöd, vård och behandling tillräckligt tidigt.

Herr talman! Om samhället har misslyckats, är det då barnen som ska bära konsekvenserna av det? Är det barnen som ska straffas med att låsas in på sina rum nattetid för att vi inte har gett rätt stöd i tid till familjen? Är det barnen som ska straffas för att vi inte har tillräcklig kompetens och tillräckliga behandlingsmetoder på våra Sis-hem? Är det barnen som ska straffas för att vi inte har tillräcklig bemanning nattetid som kan skapa lugn även då?

Att låsa in ett barn på hens rum nattetid är inte förenligt med barns rättigheter; det måste vi komma ihåg. Men, herr talman, även jag och Centerpartiet ser tyvärr att vi behöver ta tag i detta i dag, även om begränsningsåtgärder ska vara sista utvägen för att skydda barn och unga.

Centerpartiet har landat i att yrka avslag på lagförslaget som ligger på bordet i dag. Samtidigt föreslår vi en motsvarande lag – fast vi vill tidsbegränsa den. Den ska gälla i ett år. Vi vill att den lagen ska innehålla att hälso- och sjukvårdspersonal ska vara med och fatta beslutet om avskildhet vid dygnsvila, precis som vid vård i enskildhet. Det ska också finnas tydlig dokumentation av riskbeteenden och att andra åtgärder inte är tillräckliga för att upprätthålla säkerheten.

Regeringen bör säkerställa att oberoende barnombud nu införs på Sis och återkomma inom ett år med en redovisning av effekterna av införandet av begränsningsåtgärder – även tidigare sådana – som vi har fattat beslut om, så att vi vet att de ger den effekt vi vill ha.

Herr talman! Regeringen har svarat på en rapport från Riksrevisionen med många bra åtgärder för att förbättra kvaliteten, bland annat på Sis. När besluten får effekt borde behovet av inlåsning minska.

Vi har som sagt beslutat om begränsning av elektronisk kommunikation och besök, men vad har det gett för effekt? Det måste vi få svar på innan jag vill fatta beslut om att Sis ska ha möjligheten att fatta den här typen av beslut tills vidare.

Herr talman! Jag måste be ledamoten Johan Hultberg, som tidigare stod i talarstolen och sa att Centerpartiet är naiva som vill yrka avslag på lagförslaget, att läsa hela vårt förslag. Vi säger faktiskt att den här typen av lagstiftning behövs, men inte att den ska gälla tills vidare. Det måste hela tiden ifrågasättas om detta är vad som behövs. Lagen bör innehålla bestämmelser om vilka som fattar beslut och vilka krav på dokumentation som bör gälla.

Framför allt får vi inte glömma att barnombud på Sis behövs nu. Det här kommer ju att påverka våra barn och unga.

Centerpartiet står bakom alla sina reservationer, och jag yrkar bifall till reservation nummer 9.

Anf. 16 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt ta replik på ledamoten Johanssons anförande, men hon apostroferade mig så tydligt att jag känner mig nödgad att göra det.

Ja, jag tycker att Centerpartiet är naiva. Jag tycker verkligen det. Jag önskar att den här lagstiftningen inte behövdes. Jag önskar att vi hade större säkerhet och trygghet på ungdomshemmen. Jag önskar att vi inte hade 15–20-åringar som gjort sig skyldiga till mord och sprängningar och som har ett våldskapital som är otroligt svårt att ta in. Jag önskar att verkligheten var en annan. Men verkligheten är vad verkligheten är.

Vi behöver ge Sis verktyg att upprätthålla säkerhet och ordning. För mig och Moderaterna är det jättetydligt att det arbetet först och främst handlar om att stärka kompetensen, att göra investeringar i lokaler, att jobba med differentiering, att se till att vårdkedjan fungerar bättre, att mer resurser kommer in från psykiatri och regionerna och att man jobbar med goda säkerhetsbedömningar och individuella placeringar för att rivaliserande gängkriminella inte ska hamna på samma avdelning – allt det där är grunden.

Om Sis bedömer att det är nödvändigt för att upprätthålla säkerhet och ordning eller förhindra en fritagning tycker jag att det är rimligt att Sis har möjlighet att hålla ungdomar i avskildhet. Varför tycker ledamoten Johansson att vi ska vänta med det? Ska vi invänta att det första dödsfallet på en Sis-institution inträffar? Jag tycker inte det.

Anf. 17 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Det låter som om jag och ledamoten Hultberg står långt ifrån varandra, men det gör vi faktiskt inte. Jag håller med om att kompetensen behöver öka, att lokalerna behöver förändras och att det behövs en annan typ av differentiering och en helt annan vårdkedja. Mycket av det jag tog upp i mitt anförande handlar om att vuxensamhället många gånger har misslyckats.

Vi är överens om att som situationen ser ut nu behövs den här typen av lag. Det som skiljer mellan mig och ledamoten Hultberg är att jag inte vill att den här lagen ska gälla tills vidare. Jag vill att det ska vara en lag som det krävs att vi omprövar med jämna mellanrum så att vi inte har den om vi inte verkligen behöver den.

Som riksdagsledamot har jag som verktyg att avslå liggande förslag och komma med ett motförslag som säger: Kom tillbaka med en likadan lag som gäller i ett år! Det är det verktyg jag har.

Jag har föreslagit för regeringen att vi gemensamt samlas när det gäller barns och ungas rättigheter och de olika typer av insatser som vi i dag sätter in, där vi många gånger är överens. Vi borde göra detta gemensamt, regeringen och samtliga partier i riksdagen, under ett paraply där vi kunde jobba för att säkerställa att vi verkligen gör rätt saker och inte missar någonting på vägen.

Men eftersom regeringen inte släpper in Centerpartiet och andra partier i den typen av diskussion där vi kan ta ett helhetsgrepp under ett helhetsparaply får jag använda mig av det verktyg jag har: att avslå förslaget men att be regeringen att göra en lag som är tillfällig så att vi inte tillåter denna typ av begränsningar längre än nödvändigt.

Så nej, jag är inte naiv. Men jag ser att lagen behöver vara tidsbegränsad.

Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Vad innebär ett avslag på propositionen? Det innebär att Sis inte har möjlighet att, om det anses nödvändigt, hålla barn och ungdomar i avskildhet nattetid. Då finns inte den möjligheten. Det är vad ledamoten Johanssons och Centerpartiets förslag innebär.

Jag fick läsa reservationen och betänkandet flera gånger innan jag över huvud taget förstod vad Centerpartiets poäng var. Men nu har jag förstått att det egentligen är samma lagstiftning man önskar men att den ska vara tidsbegränsad.

Herr talman! Då är det väl ändå på sin plats att påminna om att den här kammaren med ett enkelt klubbslag kan upphäva vilken lagstiftning som helst. Det är att införa ny lagstiftning som är tidskrävande; att avskaffa lagstiftning är i grunden ingen särskilt tidskrävande och lång process.

Skulle molnen på himlen skingras, verkligheten ljusna, säkerheten på Sis bli bättre och myndigheten säga att man inte längre behöver dessa befogenheter kan vi med enkelhet avskaffa lagstiftningen. Men jag tycker att det vore olyckligt att på förhand sätta upp ett datum för när möjligheten ska försvinna, särskilt givet att vi inte vet när den nya lagstiftningen i praktiken kan börja tillämpas. Sis behöver ju också göra investeringar i sina hem rent fysiskt för att kunna nyttja den nya lagstiftningen.

Herr talman! Det är ett naivt förslag från Centerpartiet att avslå propositionen. Men jag är glad över att vi har samsyn om hur vi ska jobba med att höja kvaliteten inom Sis och om den långsiktiga ambitionen. Vi är också överens om uppfattningen att vi i största möjliga utsträckning och i den bästa av världar aldrig ska behöva använda den här typen av åtgärder. Men då krävs också att vi förhåller oss till verkligheten här och nu och hanterar både de långsiktiga utmaningarna och de akuta problemen. (Applåder)

Anf. 19 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Det är skönt att man kan ha ett replikskifte så att vi kan förtydliga vad det är vi står för. Vad är det vi har samsyn om, och var skiljer vi oss åt?

Det är klart att en ny lag är tidskrävande. Men återigen: Jag såg att detta var det verktyg som jag och Centerpartiet kunde använda för att tydliggöra vad vi vill. Vi tycker inte att det här är en begränsningsåtgärd som ska finnas tills vidare.

Låt mig ställa en retorisk fråga till ledamoten och hoppas att Moderaterna och regeringspartierna kan ta den utsträckta hand som jag i nuläget ändå ger. Jag skulle vilja se att vi kunde jobba gemensamt, för jag är helt övertygad om att vi då skulle komma ännu längre. Vi skulle få ännu bättre tidiga insatser, vård och behandling av de barn och unga som behöver det – för det är vi ju helt överens om.

Jag har ett antal gånger frågat varför inte regeringen kommer med tydliga återkopplingar på de insatser som regeringen gör och som är bra. Jag frågar igen: Vad ger de för effekt? Det är viktigt att veta för att vi inte ska bomma eller missa någonting. Vi ska inte ha insatser som inte ger det vi vill ha.

Jag avslutar med denna retoriska fråga och en önskan om gemensamma arbeten så att vi vet att vi verkligen gör allt vi kan för att inte fler barn ska hamna i kriminalitet och för att fler barn ska återgå till samhället.

Anf. 20 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Vi har tagit del av berättelser om ett samhälle där tryggheten är förlorad. Vi ser en utveckling där föräldrar kämpar för att hålla sina barn borta från gängen men står maktlösa. Det är en verklighet där många barns vardag är präglad av våld, otrygghet och svek. Det är barn som är svikna av sina närmaste och av samhället och pojkar med ett farligt våldskapital, som är ett hot mot sin omgivning och mot sig själva.

Herr talman! Det är en alarmerande utveckling vi ser. Våldet eskalerar, och gängen rekryterar allt yngre barn. Samhällets ansvar är tydligt: Vi måste skydda dessa barn från att falla ännu djupare samtidigt som vi har en skyldighet att skapa trygghet för alla som riskerar att drabbas av gängens våld.

Inte ens de särskilda boendena som ska vara en trygg plats för de barn som har fått en placering där är en fristad från gängens grova våldsvärld. Konflikter tas med in, blossar upp och eskalerar. Nya medlemmar rekryteras. Hämndaktioner planeras. Personal hotas, och våldet ökar. Det är ingen överdrift att hävda att situationen är allvarlig och kräver handling.

Det är i det perspektivet som förslaget vi har att debattera i dag ska ses. Det handlar om att stärka säkerheten och öka tryggheten på våra särskilda ungdomshem och klippa av gängens tentakler in dit.

Förslaget ger möjlighet för personalen att använda avskildhet som en sista utväg i akuta situationer där inga andra åtgärder har fungerat och där det finns hög risk att unga skadar sig själva eller andra.

Det är viktigt att understryka att den nya lagen ska vara noggrant reglerad. Avskildhet kommer endast att användas för ungdomar som vårdas med stöd av LVU på särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhet eller för dem som avtjänar påföljden slutet ungdomsvård.

Den maximala tiden för avskildhet kommer att vara nio timmar, och ett sådant beslut ska alltid kunna överklagas. Jag tycker att det är en bra balans mellan att å ena sidan skydda och vårda ungdomar och å andra sidan värna om säkerheten för alla inblandade.

Herr talman! I en ideal värld skulle tvångsåtgärder vara överflödiga. Sis-hemmen är till för att hjälpa, vårda och skydda några av samhällets mest utsatta barn. Men verkligheten ser annorlunda ut. Vi har att hantera en verklighet där hot och våld har blivit en del av vardagen. Problemen är djupt rotade, och det kräver långsiktiga lösningar. Men att inte agera vore ett stort svek.

Regeringen har redan vidtagit åtgärder för att förbättra vårdkvaliteten, öka säkerheten och stärka styrningen av Sis. Det är viktiga, men inte tillräckliga, åtgärder. Fler reformer krävs för att skapa en tryggare miljö på våra ungdomshem.

Samtidigt har en del oppositionspartier i den här debatten försökt skapa en missvisande bild av förslaget. De tar till överdrifter och försöker anlägga en bild av att regeringen vill låsa in barn utan att bry sig om deras framtid. Precis som jag sa inledningsvis ska proportionalitet självklart råda. Avskildhet ska alltid användas med största försiktighet. Men att inte ge personalen nödvändiga verktyg för att garantera en trygg miljö på de särskilda ungdomshemmen är att vända ryggen åt de problem som finns. Det är problem vars existens ingen av oss i den här kammaren kan förneka.

Herr talman! Huvuduppdraget för Sis är och ska förbli att arbeta vårdande och med ett tydligt brottsförebyggande fokus. Samtidigt måste vi vara ärliga med hur verkligheten ser ut. Våldet har redan orsakat stort lidande. Familjer har förlorat sina barn till gängen, och oskyldiga har fallit offer för en våldsspiral som måste brytas.

Den åtgärd regeringen föreslår är inte en lösning på alla problem, men den utgör ett nödvändigt steg för att skapa trygghet för barnen som bor på dessa hem, för personalen som dagligen möter en tuff verklighet och för samhället i stort. Det handlar om att ge unga en chans till vård och stöd i en säker miljö samtidigt som vi skyddar andra.

Herr talman! Att säkerställa trygghet för barn på våra Sis-hem är en fråga om ansvar. Det handlar om att agera mot våld och kriminalitet som förvandlat dessa hem från skyddade miljöer till platser där hot och osäkerhet är vardag.

Regeringens förslag är en del av lösningen – ett verktyg för att stärka säkerheten och skapa trygghet för både barn och personal. Vårt uppdrag är tydligt. Vi ska möta verkligheten med åtgärder som gör skillnad. Det är vår plikt att agera här och nu.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 21 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman och ledamoten! Det här blir lite märkligt för mig. Även om jag är vänster har jag i dessa frågor mest samarbetat med partier högerut. Liberalerna är ett av de partier jag har samarbetat mest med genom åren för att skydda barn som placeras på Sis. Vi har varit väldigt överens om att vi inte är ute efter att skydda kriminella. Vi vill förebygga kriminalitet. Vi vill förebygga att människor utsätts för grovt våld. Men vi står upp för att barn inte ska utsättas för våld utan få vård och behandling. Vi har varit helt överens i de frågorna.

Liberalerna var ett av de partier som tillsammans med oss drev frågan om att helt förbjuda avskildhet. Det är det som blir lite märkligt i den här diskussionen: Det låter som att Sis inte har verktyg, men de har möjlighet att använda både vård i enskildhet och avskiljning – en ganska långtgående metod. De möjligheterna finns redan.

Det här förslaget handlar om att barn ska vara inlåsta under mycket lång tid i en dysfunktionell organisation. Jag tror att Liberalerna för några år sedan hade delat min uppfattning. Nu verkar ni ha bytt fot.

Ledamoten tyckte i sitt anförande att vi överdrev. Jag önskar innerligt att hon hade rätt. Rapport efter rapport har dock visat det motsatta.

Min fråga är: Tror ledamoten att det kommer att förebygga mer våld ute i samhället att man gör det möjligt att under många timmar låsa in barn som är i behov av samhällets vård?

Anf. 22 GULAN AVCI (L) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Maj Karlsson!

Liberalerna kommer alltid att kämpa för att barn som lever i utsatthet får den bästa vården och den bästa tryggheten. Men Liberalerna lever också i en verklighet där vi ser hur samhället har utvecklats. Vi ser den verklighet som råder på de särskilda ungdomshemmen i Sis, där en stor grupp av de intagna är pojkar som av olika anledningar har dragits in i gängkriminalitet och har med sig ett starkt våldskapital.

Vi måste göra många olika insatser. På ledamoten Maj Karlsson låter det som att detta är den enda åtgärden. Jag var i mitt inledningsanförande tydlig med att detta måste vara den sista utväg som personalen på de särskilda ungdomshemmen kan ta till. Det krävs många steg innan man hamnar där.

Att inte se utvecklingen med det enorma våldskapital som drabbar inte bara de enskilda barnen utan också andra är att blunda för verkligheten. Liberalerna kommer inte att blunda för den verkligheten.

På ledamoten Maj Karlsson låter det som att regeringen sitter med armarna i kors. Har ledamoten missat alla åtgärder som regeringen har vidtagit när det gäller det viktiga brottsförebyggande arbetet för att stoppa den här våldsspiralen och se till att inte fler barn dras in i den fruktansvärda gängkriminaliteten?

Prot. 2024/25:43
4 december

*Avskildhet i anslutning
till dygnsvilan – för
ökad trygghet och
säkerhet på särskilda
ungdomshem*

Vi ser verkligheten, och vi agerar utifrån den verklighet som råder. Ett steg i det mycket viktiga arbetet för att förändra Sis är att ge personalen de verktyg som krävs för att upprätthålla trygghet och säkerhet och skapa en bra miljö för de barn och unga som finns i de här hemmen.

Anf. 23 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vet inte om ledamoten missade att jag tydligt deklarerade allting bra som regeringen gjort. Vi har varit mycket pådrivande i det. Jag inledde också mitt anförande med att säga att ledamotens parti och jag har samarbetat i dessa frågor med exakt samma mål och syfte: Vi vill att barn och unga ska få vård. Det har varit vår gemensamma punkt. Det har jag inte ifrågasatt med ett ord.

Det jag har pratat om är det här lagförslaget, som jag tror är förödande. Anledningen är att det införs i en dysfunktionell organisation. Anledningen till att vi ville få bort avskildhet var att vi ser att det missbrukas. Då blir det farliga barn. Det är hela poängen här.

Vi är inte naiva. Det är väldigt lätt att pådyvla någon det, men det är inte naivt att vilja att barn ska få vård och omsorg. Det remissinstanserna säger om lagförslaget och det Sis själva säger är att det behövs mer personal. Det behövs bättre resurser. Det behövs förstärkning. Därför är det precis detta vi föreslår – att vi får resursteam som kan komma in och stötta Sis när det ballar ur, för det gör det. Vi vet vad det är för ungdomar vi har att göra med, och vi vet också att detta inte kommer att ge effekt.

Jag tog upp detta med ledamoten från Moderaterna. Man kan ju bara tänka sig själv: Vad händer med mig som människa om jag är inlåst i nio timmar? Jag kommer inte att komma ut och vara lugn och harmonisk. Jag kommer att vara i en mycket trängd situation.

Jag tycker att det här är ett farligt förslag.

Jag tycker också att vi ska akta oss för att pådyvla varandra saker vi inte står för. Däremot måste vi i en sådan här allvarlig situation diskutera vilka åtgärder som kommer att ge effekt. Att låsa in barn har aldrig visat sig bra. Att låsa in barn under de förutsättningar som anges i lagförslaget kommer inte att ge positiv effekt på lång sikt.

Anf. 24 GULAN AVCI (L) replik:

Fru talman! Ledamoten Maj Karlsson säger att Sis är en dysfunktionell organisation. Vi håller med varandra om detta. Frågan är då varför man inte gjorde någonting åt saken när Vänsterpartiet var ett samarbetsparti till Socialdemokraterna i åtta år. Nu kommer man med ett nytt uppvaknande och ser de enorma problem som finns på Sis. Det är precis det som den här regeringen adresserar.

Jag var tydlig, och mina kollegor från regeringssidan var tydliga, med att lagförslaget är en sista utväg som ska tas till vid särskilda situationer för att upprätthålla trygghet och säkerhet på de särskilda ungdomshemmen nattetid. Det finns en tydlig reglering för lagen.

Liberalerna är självklart alltid öppna för att följa upp och utvärdera nya lagar och se om de träffar rätt. Men att inte agera, att inte se till att skapa säkerhet och trygghet och stärka miljön för de barn och unga som vårdas på ungdomshemmen, är att svika de barn och unga som redan varit svikna av de närmaste, som inte sett hur de dragits in i gängkriminalitet, men också av samhället.

Självklart behövs det både brottsbekämpande åtgärder och brottsförebyggande insatser. Framför allt behövs det förebyggande insatser för att stoppa den våldsspiral som förpestat hela vårt samhälle, som förstört livet för så många barn och som krossat så många familjer. Men att inte våga se verkligheten och inte heller våga ta till verktyg som kan uppfattas som tuffa är också ett svek mot de barn som redan far illa.

Medan ledamoten Maj Karlsson fortsätter att kritisera och inte se verkligheten kommer Liberalerna att fortsätta ta ansvar för att vända på utvecklingen.
(Applåder)

Anf. 25 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Miljöpartiet föreslår att denna proposition som vi debatterar här i dag ska avslås. Vi har redogjort ganska utförligt för skälen till detta i vår följdmotion. I mitt inlägg här i dag tänker jag, kanske som avslutning på den här diskussionen, lägga lite tid på att berätta vad andra än Miljöpartiet och oppositionen har att säga om det här förslaget. Det är nämligen en ganska bidragande orsak till att Miljöpartiet har landat där vi har landat.

Vi har stor förståelse för allvaret i situationen. Vi tycker också att säkerheten och tryggheten på Sis-hemmen måste öka. Men vi delar i huvudsak den oro som har lyfts upp av ett antal stora remissinstanser. De betonar det som också redan har framförts av andra i den här debatten; de ser att möjligheterna som föreslås i det här förslaget riskerar att bidra till att öka problematiken snarare än förbättra den.

Det är också viktigt att komma ihåg att enligt barnkonventionen har även barn som är placerade särskilda rättigheter, precis som alla andra barn har.

Jag vill nämna till exempel Socialstyrelsen. De lyfter fram rekommendationen från FN:s kommitté för barnets rättigheter om att vidta lagstiftningsåtgärder för att uttryckligen förbjuda användningen av bland annat isolering och avskiljning av barn i den här typen av omvårdnadsmiljöer.

Barnombudsmannen menar att det finns alltför stora risker med den föreslagna regleringen om avskildhet vid dygnsvilan och tänker att den kan komma att påverka barn och deras rättigheter på ett långtgående sätt.

Rädda Barnen lyfter fram faktumet att det att isoleras mot sin vilja riskerar att leda till risker för barn på såväl kort som lång sikt, särskilt för barn med psykisk ohälsa och erfarenheter av trauma och andra riskfaktorer.

Jämställdhetsmyndigheten påminner om flickors utsatthet och att granskningar och tillsyn har visat att Sis i återkommande fall tillämpat sina särskilda befogenheter på ett otillåtet sätt, att det har drabbat flickor i större omfattning samt att fler flickor redan känner otrygghet på hemmen.

I det här sammanhanget vill jag också lyfta fram ny forskning som presenterades för ett par veckor sedan. Den visar att risken att ett barn inte överlever barndomen ökar när samhället går in och omhändertar barnet. Det är naturligtvis mycket oroande ny kunskap. När staten omhändertar och placerar barn är ansvaret alltså mycket stort vad gäller hur innehållet i vården ser ut. Det är tydligt att ett mycket stort förändringsarbete behöver ske.

Fru talman! Regeringen har tillsatt ett stort antal olika utredningar inom området barn i samhällets vård. Det är tydligt att det finns ett stort engagemang i frågan. Det är såklart väldigt positivt. Och det är tydligt i den här debatten att vi är många som delar engagemanget. Ingen vill att barn ska fara illa. Ingen vill att barn ska utsätta sig själva eller andra för risk eller brott. Vi anser dock att det i regeringens hållning finns en slagsida mot repression, som vi tror kan leda till en negativ utveckling.

Barnperspektivet måste få ett större genomslag. Det kräver större personaltäthet, bättre innehåll i vården och nära kontakt och dialog med barn och unga samt med organisationer som företräder barn och unga. Det är en förutsättning.

Man ska även komma ihåg att många unga som befinner sig i samhällets vård kommer från socialt utsatta förhållanden; många har psykisk ohälsa och/eller funktionsnedsättningar. Det här ställer väldigt höga krav på samhället och på vården.

Fru talman! Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har framfört ett antal krav som de anser måste vara uppfyllda för att förslaget ska genomföras på ett bra sätt. De menar bland annat att lagstiftningen borde bli tillfällig – det hörde vi debatteras tidigare – i avvaktan på att översynen av den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag blir klar. De menar också att det bör införas en bestämmelse som anger att hälso- och sjukvårdspersonal fortlöpande ska utvärdera barnets eller den ungas mående när det finns ett beslut om avskildhet vid dygnsvilan.

Miljöpartiet anser att de här kraven är bra. Vi tänker att regeringen borde ta dem i beaktande, om förslaget nu genomförs.

Regeringen föreslår själv att de tänkta lagändringarna ska följas upp och gav i september ett uppdrag till Sis om att följa upp tillämpningen av bland annat avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Det är en bra åtgärd.

Vi anser dock att olika åtgärder inom Sis behöver följas upp genom en oberoende utvärdering gjord av en annan aktör än Sis själva. En sådan uppföljning behöver vara genomgripande och kvalitativ och tydligt innefatta barn- och rättssäkerhetsperspektivet. Barnets företrädare behöver kunna finnas med på lämpligt sätt i en sådan uppföljning. Och givetvis är det allra mest centralt att barns egna upplevelser och erfarenheter kommer till uttryck.

Miljöpartiet anser också att det behöver finnas oberoende observatörer på Sis-hemmen som barn och unga ska kunna kontakta vid missförhållanden och när deras rättigheter inte tas på allvar. En effektiv och välfungerande klagomålsfunktion behövs också. Den som i dag finns på Ivo är inte tillräcklig.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag nämna något om det allra viktigaste i det här sammanhanget, som också har lyfts fram flera gånger av andra talare: Staten behöver ta ett mycket större ansvar för hela området, för att förebygga att barn far illa eller dras med i kriminell aktivitet på det sätt som vi har sett de senaste åren.

Miljöpartiet avsätter i sin budget 1 miljard till brottsförebyggande arbete och 1 miljard till socialtjänsten för att möjliggöra deras arbete. På senare tid har det nämligen lyfts fram i exempelvis medier att socialsekreterare och socialchefer upplever att de inte kan fullfölja angelägna placeringar av unga eftersom det inte finns ekonomiskt utrymme i realiteten.

Det är uppenbart att staten behöver bidra med mer resurser. Regeringen behöver ta frågan på största allvar och göra andra budgetprioriteringar.

Jag står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 11 om just den oberoende klagomålsfunktionen och observatörerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 7 Rättelse i lagar om ändring i kustbevakningslagen och tullbefogenhetslagen

Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU23

Rättelse i lagar om ändring i kustbevakningslagen och tullbefogenhetslagen
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU6

Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner (prop. 2024/25:7)
föredrogs.

Anf. 26 MATHIAS TEGNÉR (S):

Fru talman! Detta är inte första och troligen inte sista gången vi debatterar lagen om tilläggsskatt. Skatteutskottets betänkande nummer 6, som alltså heter *Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner*, handlar om lagen om tilläggsskatt som röstades igenom här förra året. Även om lagen faktiskt inte har tagits i bruk i praktiken behöver den redan nu justeras.

I mitt inlägg tänker jag försöka beskriva hur vi socialdemokrater ser på skatter, hur skatter kan bidra till frihet, jämlikhet och tillväxt och hur vi tänker oss att just tilläggsskatten hänger ihop med dessa ganska stora frågor.

Bakgrunden till tilläggsskatten är det arbete som har gjorts inom OECD för att stoppa avancerad skatteplanering genom att säkerställa en global minimiskattenivå för multinationella koncerner. Detta initiativ har accepterats av EU.

Lagstiftningen skapades genom att EU 2022 kom med ett direktiv, vars syfte var och är att genomföra just de modellregler som har arbetats fram inom ramen för OECD och G20. De kallas ibland OECD:s pelare 2. För att implementera EU-direktivet beslutade riksdagen för ganska exakt ett år sedan om just lagen om tilläggsskatt.

Prot. 2024/25:43
4 december

*Avskildhet i anslutning
till dygnsvilan – för
ökad trygghet och
säkerhet på särskilda
ungdomshem*

*Kompletteringar till
bestämmelserna om
tilläggsskatt för företag
i stora koncerner*

Idén att stora multinationella bolag ska betala minst 15 procent i effektiv bolagsskatt kan tyckas enkel, men i praktiken blir det komplicerat. Tanken är att man ska konsolidera de här bolagens skattemässiga redovisningar, och om den effektiva skattesatsen är under 15 procent ska den toppas upp, i normalfallet där moderbolaget har sitt säte.

Vid flera tillfällen förra året och i år har det tagits fram nya administrativa riktlinjer från OECD som ändrat förutsättningarna för lagen, vilket innebär att den nu behöver kompletteras. Därför står vi här i dag.

Fru talman! När frågan behandlades för ganska exakt ett år sedan var vår ståndpunkt tydlig. Vi socialdemokrater välkomnade OECD:s arbete mot skatteflykt och avancerad skatteplanering. I grunden är det angeläget att vidta gränsöverskridande åtgärder för att stoppa skatteflykt och undvika ett så kallat race to the bottom i företagsbeskattningen. Sådana åtgärder bidrar också till att öka förutsägbarheten och enkelheten för företagen. Därför är G20-ländernas och OECD:s överenskommelse om just de här modellreglerna ett välkommet och viktigt initiativ.

Detta arbete är av stor vikt moraliskt men också finansiellt. OECD bedömer att mellan 5 och 10 procent av de globala skatteintäkterna försvinner i avancerad skatteplanering – 5–10 procent! I den kontexten blir det här förslaget och syftet med det rimligt, just för att säkerställa att stora multinationella koncerner betalar en rättvis andel av sina vinster i skatt, oavsett var de har sin verksamhet. Reglerna syftar alltså till att skapa en nedre gräns för skattekonkurrensen. Det är ett viktigt arbete för att rätt ska vara rätt och för att alla medborgare och företag ska göra rätt för sig.

Detta är viktigt för sammanhållningen i vårt land och viktigt för sammanhållningen i Europa. Det är faktiskt viktigt för sammanhållningen globalt, helt enkelt för att upprätthålla tilliten mellan oss människor, tilliten mellan varandra.

Fru talman! Principiellt är skatter naturligtvis något som är en nationell kompetens. Vi tar in skatter för att finansiera viktig verksamhet, gemensamma nyttigheter, varor och tjänster eller, som skatteutskottets ordförande Niklas Karlsson uttryckte det här i kammaren i förra veckan: ”Skatt är undersköterskan på äldreboendet, frukosten på förskolan och barnmorskan som förlöser våra barn. Skatt är höftledsoperationen, det nationella provet och skolskjutsen till skolan. Skatt är tåg, buss och kollektivtrafik. Det är så det hänger ihop. Skatt är gemensam finansiering av gemensamma angelägenheter och en gemensam välfärd.”

Skatter är också centralt för att skapa tillväxt. Sverige har under årtal prenumererat på tio-i-topp-placeringar i olika rankningar för konkurrenskraft, exempelvis OECD:s index. Den typen av index mäter saker som infrastruktur, hälsa, utbildning, högre utbildning och innovationskraft, så den som tror att konkurrenskraft och tillväxt enbart handlar om enstaka skattesatser misstar sig.

Sverige har visat att vi är en kunskapsintensiv nation som ligger i framkant när det gäller innovation och digitalisering. Detta drivs såklart av människors innovationskraft, men det understöds av skatter. Men, invänder någon, det finns ju länder med höga skatter och låg tillväxt. Och det är helt rätt. Hög skatt är inte en mirakelkur, men det är inte heller låg skatt. Ofta, om man talar om hög skatt, är det auktoritära länder som har höga skattesatser och låg tillväxt. Och det finns ju ett antal auktoritära länder runtom i världen i dag, och genom historien finns det också ett antal kom-

munistiska länder som hade höga skatter och över tid låg tillväxt. Det är helt sant. Problemet i dessa länder är vad skatterna gick till. Ofta gick de till att finansiera olika typer av korruption. Och, vilket är minst lika viktigt, vi vet att en öppen dynamisk ekonomi är hart när omöjlig att skapa och kombinera med ett auktoritärt styre.

João Mangabeira, en brasiliansk politiker och socialdemokrat, sade vid ett tillfälle att frihet utan demokratisk socialism är inte frihet. Men demokratisk socialism utan frihet kan inte heller existera.

Det är därför socialdemokrati och kommunism enbart är historiskt besläktade som tanke. I praktiken har de inte någonting gemensamt, för hela essensen med socialdemokrati är människans frigörelse, frihet. Alla människor ska kunna välja sin egen väg i livet. Som Hjalmar Branting uttryckte det ska alla kunna förverkliga sina bästa stämningars längtan, oavsett dina föräldrars utbildning, var du bor, om du är kvinna eller man, om din mor var hembiträde från Höganäs eller om din farfar var brevbärare från Järna. Alla medborgare ska ges chansen att kämpa för att låta sina drömmar bli verklighet.

Skatter är inte bara siffror i ett budgetdokument, utan det är själva grunden för vårt samhällsbygge. För oss socialdemokrater är skatt ett verktyg för att skapa rättvisa, för att finansiera välfärden och säkerställa att alla människor, oavsett bakgrund, får en rimlig chans att leva ett gott och meningsfullt liv.

Därför är det så, även om det ibland kan vara svårt för högern att acceptera, att friheten faktiskt kan öka med skatter om, och endast om, de används till rätt saker och därmed bidrar till ett jämlikare och friare samhälle.

Detta, fru talman, är inte bara fritt fabulerande, utan vi vet att den sociala mobiliteten är högre i jämlika länder. Den är högre i varje land här i Skandinavien än i till exempel USA.

Vad har då Hjalmar Branting och drömmar om frihet med tilläggsskatten att göra? kanske någon tänker. Jo, skatter är en del av ett system, ett samhällsbygge. Det bygger på en allmän acceptans för systemet och en gemensam tillit till varandra.

I dagens globaliserade värld ökar ojämlikheten snabbt. Ett par bussar med världens rikaste människor äger lika mycket som halva jordens befolkning. Samtidigt matas vi med berättelser om hur vissa företag gör allt i sin makt för att undvika skatt.

Vi matas med journalistiska scoop som Panama papers om människor med stora tillgångar som sliter som galärslavar för att minimera skatter. Det sliter vårt samhälle itu. Det finns få saker som får blodet att koka så mycket hos hårt arbetande människor som när framgångsrika företag och rika individer inte gör rätt för sig och inte är beredda att betala sin skatt.

I ljuset av detta menar vi socialdemokrater att tilläggsskatten faktiskt kan fylla ett syfte om den fungerar som det är tänkt, även om den bygger på ett internationellt ramverk. Vi är alltså försiktigt positiva till något som kan skapa rättvisa och stoppa orättfärdig konkurrens, vilket naturligtvis sker när sjysta företag ska konkurrera med företag som inte betalar sin skatt. I så måtto tänker vi att tilläggsskatten kan vara rättfärdig och rättvis om den bidrar till rättvisa mellan olika företag och dessutom att skatteluckor stängs.

Fru talman! I dag råder osäkerhet kring implementeringen av lagen om tilläggsskatt. Därför menar vi att det finns ett värde i att ett enigt utskott

ställer sig bakom propositionen, och det har vi socialdemokrater också gjort. Men naturligtvis får inte skatten innebära en stor administrativ pålaga för företag som redan gör rätt för sig. Naturligtvis måste vi säkra att lagen fungerar och sätter stopp för avancerad internationell skatteplaneering och skattefusk.

Det sämsta utfallet, fru talman, skulle vara om skatten innebär pålagor för företag som redan sköter sig samtidigt som skurkarna kommer undan. Därför måste vi följa upp denna lag både noggrant och i närtid, vilket påpekades av flera remissinstanser när propositionen hanterades.

Tyvärr har Tidögänget i skatteutskottet avvisat vårt initiativ till en extra utvärdering. Det beklagar vi såklart. Mycket tyder på att det finns ytterligare behov av kompletteringar till det förslag som nu ligger på bordet. Detta har vi beskrivit i vårt särskilda yttrande.

Vi förutsätter att regeringen fortsätter att se över lagstiftningen och korregerar eventuella brister och felaktigheter, så att företagens kostnader för implementeringen av lagstiftningen blir så låga som möjligt.

Vidare vidhåller vi socialdemokrater att frågan om företrädaransvar behöver analyseras. Att inte införa bestämmelser om företrädaransvar innebär en särbehandling av små och medelstora företag å ena sidan och stora koncerner å andra sidan till de mindre företagens nackdel.

Slutligen, fru talman, vill jag beklaga att Tidölaget inte nog prioriterar kampen mot skatteflykt. Arbetet med exitskatt är lagt på is, arbetet med en modern källskatt är pausat och Skatteverket måste inte längre ta fram en årlig analys av storleken på skattefelet i Sverige.

Vi socialdemokrater beklagar denna slapphänthet som högerregeringen faktiskt visar.

För oss hänger lagen om tilläggsskatt ihop med arbete för rättvisa skatter. Ett sammanhängande, strukturerat och stringent arbete mot skattefusk är helt essentiellt för att vårt skattesystem ska fungera och därmed för att tilliten mellan svenskar ska kunna öka.

Med dessa ord, fru talman, ihop med drömmar om frihet och jämlikhet, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande SkU6 och tackar för att ni har lyssnat.

(Applåder)

Anf. 27 BO BROMAN (SD):

Fru talman! I december 2021 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag om en global minimiskatt för multinationella företag inom EU. Förslaget bygger på de modellregler som OECD och G20 har arbetat fram. Dessa regler syftar till att motverka skattebaseroering och vinstförflyttning, det vill säga när företag flyttar vinster till länder med låga skattenivåer för att minimera beskattningen.

EU:s minimibeskattningsdirektiv, som antogs 2022, har som mål att säkerställa att stora multinationella koncerner betalar en effektiv skattesats på minst 15 procent på sina vinster. Det är en viktig åtgärd för att skapa rättvisa villkor på den globala marknaden och för att skydda våra skattebaser. Direktivets regler bygger på koncernredovisning och kompletteras av detaljerade förklaringar och exempel som utarbetats av OECD och det inkluderande ramverket, vilket Sverige är en del av.

I Sverige har vi redan vidtagit åtgärder för att implementera direktivet. Den 1 januari i år trädde lagen om tilläggsskatt för företag i stora koncerner

i kraft. Denna lag är en del av vår strävan att säkerställa att de globala reglerna får genomslag även i vår nationella lagstiftning. Men arbetet slutar inte där. Sedan OECD:s modellregler antogs 2021 har nya riktlinjer och kompletteringar tagits fram. Dessa omfattar bland annat administrativa riktlinjer och förenklingsregler, så kallade safe harbour-regler, som syftar till att underlätta tolkning och tillämpning av regelverket.

I detta betänkande föreslås nu ytterligare justeringar av lagen om tilläggsskatt för att säkerställa att regelverket håller jämna steg med den internationella utvecklingen. Förslagen innebär bland annat nya bestämmelser om hur konstlade arrangemang ska behandlas vid beräkning av skatt enligt förenklingsreglerna, hur uppskjuten tillämpning av vissa regler ska hanteras och hur växelkursfrågor ska lösas. Dessutom föreslås att svenska regler anpassas så att utländska nationella tilläggsskatter kan avräknas vid beskattning i Sverige, exempelvis vid så kallad CFC-beskattning eller vid beskattning av fasta driftsställen utomlands.

Fru talman! Det är viktigt att understryka varför detta arbete är nödvändigt. Skatteundandragande och aggressiv skatteplanering utgör stora hot mot våra samhällens förmåga att finansiera välfärd och infrastruktur. När stora koncerner flyttar vinster till lågskatteländer eller undviker beskattning helt lämnar de ett större ansvar för finansieringen av det gemensamma till småföretagare och löntagare. Detta är inte bara ekonomiskt skadligt utan också djupt orättvist.

Det internationella samarbetet kring minimibeskattning visar att det går att enas kring lösningar för att skapa rättvisa och hållbarhet i en global ekonomi. Men det är också tydligt att detta arbete är komplext och ständigt utvecklas. Regeringen har därför betonat att en kontinuerlig översyn av regelverket är nödvändig. Vi måste kunna anpassa oss efter nya riktlinjer och säkerställa att Sveriges lagar harmoniserar med andra länders så att systemet fungerar som avsett.

Fru talman! Att säkerställa en global minimibeskattning är en utmaning men också en möjlighet att stärka förtroendet för våra skattesystem. Det är en signal om att vi inte accepterar att de största företagen smiter undan sitt ansvar samtidigt som vanliga medborgare och mindre företag gör rätt för sig.

Låt oss därför anta det förslag som ligger på bordet och fortsätta arbeta för ett skattesystem som är rättvist, hållbart och robust – både i Sverige och globalt. Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 28 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Fru talman! De svenska globala företagen har väldigt stor betydelse för svensk ekonomi och tillväxt. Vi förtroendevalda riksdagsledamöter har en viktig uppgift i att stå upp för svenska företag och ge dem så bra möjligheter som möjligt för att de ska kunna konkurrera på den globala marknaden.

Svenska företag har högt anseende på världsmarknaden och är världsledande på många områden. De är kända för sin höga kvalitet på de tjänster och produkter som produceras och levereras. Svenska företag ligger också långt fram när det gäller den gröna omställningen, olika hållbarhetsambitioner och hållbarhetslöften, och de märker särskilt ut sig när det handlar

om att sänka koldioxidutsläppen. Många svenska företag arbetar också med att stärka den sociala dimensionen och säkerställa goda arbetsvillkor för sina anställda.

Konkurrenskraft för Sverige och övriga Europa är naturligtvis på många sätt avgörande för att vi ska lyckas öka tillväxten. Sverige har haft en bedrövlig utveckling de senaste åtta till tio åren i fråga om ekonomisk tillväxt. Här behöver Sverige verkligen skärpa sig.

Införandet av en så kallad global minimiskatt är naturligtvis bra i grunden eftersom det skapar en solid och rättvis grund för att de globala företagen ska kunna konkurrera på lika villkor. Eftersom Sverige har så många globala företag är detta lite extra viktigt för oss. Många av de svenska företagen är dessutom de företag som ofta sköter sig bäst och lever upp till dessa krav. Det är därför viktigt för Sverige att villkoren för *alla* företag blir bra och lika. Konkurrenskraftiga skatter och regelverk är naturligtvis viktiga för att ge företagen bästa möjliga förutsättningar för att kunna växa och skapa fler arbetstillfällen i Sverige och på global nivå. Minimiskatten är som bekant satt till 15 procent.

Fru talman! Vad är då rätt och vad är den bästa nivån på bolagsskatten i Sverige? Denna fråga kräver kanske ett lite längre resonemang om hur Sverige ska behålla och utveckla sin konkurrenskraft. Sverige är ett relativt litet land med en öppen ekonomi som ständigt utsätts för konkurrens från andra globala marknader och företag. De andra globala företagen har ju ofta en mycket större hemmamarknad, till exempel de amerikanska, tyska, franska, brittiska och kinesiska bolagen. Detta gör Sverige mer utsatt än många andra länder.

Sverige har under de senaste 30 åren kontinuerligt sänkt sin bolagsskatt för att öka konkurrenskraften. Det har nog spelat en väldigt stor roll för svenska företag som har kunnat öka sina marknadsandelar och kommit att bli bättre rustade på den globala marknaden. Det har också inneburit att investeringsklimatet har blivit bättre för svenska bolag i Sverige men också på den globala marknaden.

Som jag har nämnt tidigare står vi inför utmaningen att skapa större tillväxt i Sverige, både de närmaste åren och på längre sikt. Vi måste hitta sätt att få den svenska ekonomin att börja växa. Där är skatter *en* del, men det finns naturligtvis andra delar. Växer ekonomin får vi möjlighet till fler investeringar i både privat och offentlig sektor. Det ger oss möjlighet att fortsätta stärka rättsväsendet och försvaret och att klara av den gröna omställningen. Det är i företagen allting börjar. Om vi ska ha något gemensamt att fördela måste ekonomin börja växa igen.

Vidare tror jag att bolagsskatten behöver justeras eller kanske sänkas ytterligare för att Sverige fortsatt ska vara ett attraktivt land att investera i och för att få människor att komma hit och göra investeringar. Vår ekonomi är relativt liten, och vi behöver ha ett attraktivt system.

Fru talman! I dag behandlar vi kompletteringar till bestämmelser om tilläggsskatten för företag i stora koncerner, som i sig bygger på förslaget om global minimiskatt och rådets direktiv. Dessa direktiv bygger på de modellregler som arbetats fram inom ramen för samarbetet i OECD. Den globala minimiskatten ska vara 15 procent för nationella och internationella företag som har en årlig intäkt om minst 750 miljoner euro, det vill säga drygt 8,5 miljarder svenska kronor.

Vi har infört lagen om nationell tilläggsskatt för koncerner som inte lyckas betala en effektiv skatt om 15 procent. Tilläggsskatten kommer att betalas i Sverige av de koncerner som inte kan visa att de betalat en effektiv skatt om 15 procent.

De kompletteringar som nu görs är för att lagen ska uppfylla villkoren för att vara ett godkänt regelverk för nationell tilläggsskatt. Kompletteringarna är av mer administrativ karaktär och berör bland annat valutafrågor, förenklingsregler, uppskjuten tillämpning och avräkningsfrågor. Med denna proposition kommer företag att få en ökad tydlighet och större möjligheter att kunna leva upp till lagar och regler på ett korrekt sätt.

Fru talman! Jag vill härmed yrka bifall till utskottets betänkande SkU6.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

*Kompletteringar till
bestämmelserna om
tilläggsskatt för företag
i stora koncerner*

§ 9 Skatt, tull och exekution

*Skatt, tull och
exekution*

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU1
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 29 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Årets Nobelpris i ekonomi gick till forskarna Daron Acemoglu, Simon Johnson och James A. Robinson för deras studier om institutionernas betydelse för välbefindandet i ett land.

Utän att ha några som helst anspråk på framtida tillerkännande vill jag understryka hur viktiga de tre institutionerna Skatteverket, Tullverket och Kronofogden, vars anslag vi debatterar i dag, är för Sverige. Om dessa myndigheter inte fungerade väl skulle det vara förödande för Sveriges välbefindande.

Skatteverket, Tullverket och Kronofogden ansvarar för centrala samhällsfunktioner och gör betydande insatser för att vi som bor i Sverige ska kunna ha ett bra och tryggt liv. Vi som bor lagligt i Sverige, borde jag ha sagt, med tanke på att en av Skatteverkets viktigaste uppgifter är att säkerställa att folkbokföringen är korrekt.

Dessa tre myndigheter bidrar till vår trygghet, till exempel genom Tullverkets insatser för att stoppa illegal införsel av vapen och narkotika.

De bidrar till konkurrens på lika villkor, så att inte hårt arbetande och strävsamma företagare som gör rätt för sig blir utkonkurrerade av sådana som använder svart arbetskraft och smugglade varor.

De ser till att vi gör rätt för oss och betalar våra skatter och skulder till staten och andra.

Fru talman! Den första nationella lägesbilden av befolkningen presenterades i somras som en del av folkräkningen. Även framgent kommer lägesbilder att presenteras med jämna mellanrum.

Våra myndigheter måste självfallet veta vilka personer som finns och verkar i Sverige. Denna kunskap är grundläggande för att ha ordning och reda i vårt land, som fortfarande plågas av systemhotande brottslighet. Denna kunskap är också nödvändig för att kunna bekämpa den kriminella

ekonomin och alla felaktiga utbetalningar som berövar samhället miljardbelopp varje år. Uppskattningar visar att den kriminella ekonomin uppgår till 100–150 miljarder kronor varje år.

En del av dessa miljarder kunde ha gått till välfärden, försvaret, rättsväsendet och annat viktigt i stället för att hamna i fickorna på kriminella eller andra skrupelfria personer, till exempel sådana som har utvandrat men som fortsätter att få utbetalningar från trygghetssystemen. Till och med avlidna har kunnat fortsätta att få ut pension år efter år utan att det har uppmärksammats. Därför är det viktigt att ha en korrekt folkbokföring.

Fru talman! Tullverket befinner sig i frontlinjen i kampen mot den kriminella ekonomin. Bland annat har Tullverket en nyckelroll i att stoppa införseln av illegala vapen och narkotika, som orsakar ett enormt mänskligt lidande och stora kostnader för samhället.

Regeringen har därför utökat Tullverkets befogenheter med bland annat rätten att använda våld och bära vapen i flera situationer. Det är inte rimligt att Tullverkets tjänstemän, som konfronteras med tungt kriminella, ska vara oskyddade.

När en container med droger beslagtas är det stora värden för brottsmyndigheterna som står på spel, och de tvekar inte att använda dödligt våld, särskilt inte när de vet att tullpersonalen är obehärdad. Detta är ganska logiskt, men det krävdes en moderatledd regering för att vända det motstånd mot beväpnade tulltjänstemän som den tidigare regeringen uppvissade varje gång frågan lyftes upp.

På tal om containrar med narkotika vill jag uppmärksamma de beslag som gjorts av Tullverket i Helsingborg. Sedan årsskiftet har det hittats närmare 870 kilo kokain i lönnutrymmen i containrar i Helsingborgs hamn. Det är mer kokain än vad Tullverket beslagtogs i hela landet under förra året.

Två slutsatser kan dras. Den första är att Sverige är ett transitland för knarksmuggling, mycket på grund av bristfällig lagstiftning och låga straff som inte avskräcker de kriminella ligorna, något som tack och lov är på väg att åtgärdas av regeringen. Den andra slutsatsen är att Tullverkets framgångsrika arbete sparar mycket resurser för samhället och mycket mänskligt lidande genom att narkotika och illegala vapen stoppas från att komma in i landet.

Fru talman! I augusti 2022 trädde utökade möjligheter i kraft för Kronofogden att utmäta egendom på distans via polisen och utan att den skuldsatta behöver vara misstänkt för ett konkret brott.

Detta innebär exempelvis att om polisen stoppar ett fordon i en vanlig poliskontroll kan bilen och förarens klockor, kontanter, guldsmycken, märkeskläder och dyra väskor utmätas av polisen på plats om föraren förekommer hos Kronofogden, vilket många kriminella gör. De förekommer hos Kronofogden för obetalda skadestånd till brottsoffer, obetalda skatter, obetalt underhållsstöd, obetalda parkeringsböter med mera.

Under 2023 utmätte Kronofogden lös egendom till ett värde av 93,3 miljoner kronor med stöd av de skärpta reglerna. Detta visar hur effektiv myndigheten är i kampen mot de kriminella.

Utmätning har också en preventiv effekt genom att motverka att barn lockas in på brottets bana med hjälp av de märkeskläder, det guld och de klockor som kriminella har på sig.

Fru talman! Jag vill nämna Kronofogdens specialenhet i Malmö, som var först med att uppmärksamma härvorna med multipelt pantsatta bostadsrätter. Det är ett brottsupplägg som inte bara riskerar vanliga människors ekonomi utan som i förlängningen också kan leda till kollaps av hela bostads- och kreditmarknaden. Detta kommer nu att förhindras genom upprättandet av ett bostadsrättsregister.

Att förebygga skuldsättning är ett annat av Kronofogdens uppdrag. Samhällets kostnader för överskuldsättning uppgår till tiotals miljarder kronor. Det är oroande att unga människor börjar sitt liv med skulder, och det är extra oroande att unga kvinnors medianskuld har hunnit i kapp de unga männens.

Under de senaste tio åren har den totala skuldsumman bland unga ökat med 50 procent. Det beror mycket på låga kunskaper om privatekonomi samt att det är lätt att shoppa på kredit. Som ett led i det förebyggande arbetet använder Kronofogden forskning samt erbjuder skolmaterial för gymnasiet.

Statistiken visar att personer med utländsk bakgrund är överrepresenterade i att ha skulder hos Kronofogden. I många fall kan överskuldsättningen bero på bristande kunskaper om det svenska ekonomiska och juridiska systemet.

Regeringen har överlämnat en proposition till riksdagen med förslag som syftar till att motverka riskfylld kreditgivning och överskuldsättning. I propositionen föreslås bland annat skärpta regler om ränte- och kostnadstak och möjligheten att förlänga en kredit.

Fru talman! Vi vann svenska folkets förtroende för vårt löfte att bekämpa kriminaliteten. Vi håller vad vi lovar. Utöver alla lagförslag inom rättsväsendet, som inte är föremål för denna debatt, genomförs framgångsrika myndighetsgemensamma insatser mot den grova organiserade brottsligheten.

- Det är insatser där Kronofogden, Skatteverket och Tullverket är nyckelaktörer.
- Det är insatser som syftar till att slå mot kriminella aktörers privata ekonomi, bidrag och företagande.
- Det är insatser som har lett till utmätta tillgångar, stoppade utbetalningar, höjda skattebelopp och avregistrerade företag.

Dessa myndighetsgemensamma insatser har bland annat resulterat i:

- Skatteverkets beslut om höjd skatt – 241 miljoner kronor
- av Kronofogden säkrade och utmätta tillgångar 55 respektive 79 miljoner kronor
- beslag av kontanter och tillgångar för 50 miljoner kronor
- därtill stoppade falska identitetshandlingar i samband med ansökningar om uppehållstillstånd
- förhindrade utbetalningar från Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen på sammanlagt 63 miljoner kronor hittills för att kampen mot den organiserade brottsligheten fortsätter med oförminskad styrka.

Fru talman! Slutligen vill jag nämna att Skatteverket, Tullverket och Kronofogden får bra resultat i förtroendeundersökningar och har högt anseende hos det svenska folket. Det är mycket välförtjänt. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 30 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Låt mig citera budgetpropositionen under detta utgiftsområde: ”Tullverkets arbete med att motverka den kriminella ekonomin behöver fortsatt förstärkas. Tullverket behöver bl.a. utöka bemanningen, införskaffa ytterligare teknisk utrustning till kontrollverksamheten (t.ex. scannrar) samt utrustning i syfte att stärka skyddet för tulltjänstemännen. Förstärkningen omfattar också genomförande av förslagen i propositionen Ny tullbefogenhetslag (prop. 2023/24:132) som bl.a. innebär att öka tulltjänstemännens säkerhet samt stärka Tullverkets kontrollverksamhet och brottsbekämpning.”

Så står det i budgetpropositionen. Men trots det lägger regeringspartierna och Sverigedemokraterna fram en budget som inte ger Tullverket det utrymme som myndigheten behöver.

Fackförbundet Tull-Kust kommenterar till exempel regeringens budget så här: ”Anslagsökningen innebär att den viktiga återuppbyggnaden av tullverksamheten inte kan fortsätta i nödvändig takt. — — Med detta lägger regeringen hinder för sina egna ambitioner att pressa tillbaka gängkriminaliteten, vilket inte bara är svårt att förstå utan också ytterst allvarligt och rent skadligt för det brottsbekämpande arbetet.” Så säger alltså de som själva jobbar inom Tullverket.

Min fråga till ledamoten Boriána Åberg är varför Tullverket inte får en tillräcklig budget för att kunna möta kraven på det brottsförebyggande arbetet. Ledamoten sa själv i sitt anförande: Tullverket befinner sig i frontlinjen i detta arbete. Ändå får det inte tillräckligt med resurser.

Anf. 31 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Ilona Szatmári Waldau, för frågan!

Vi har avsatt 140 miljoner i ökade anslag för att motverka den kriminella ekonomin. Jag vet att Vänsterpartiet i sin budget har varit mer generöst än vad regeringen är. Men det är väldigt lätt att som Vänsterpartiet vara generöst, som om man hade en sedelpress. Man lovar allt till alla. Samtidigt ser man inte till att det kommer några nya inkomster till staten på annat sätt än genom höjda skatter för dem som arbetar.

När det gäller den framgångsrika bekämpningen av brottsligheten spelar lagstiftningen också en väldigt stor roll. När det gäller alla straffskärpningar och alla förbättringar för myndigheternas möjligheter att ta upp kampen mot den organiserade brottsligheten har Vänsterpartiet stått på andra sidan. Vänsterpartiet har alltid motsatt sig förslagen som regeringen har lagt fram.

Ilona Szatmári Waldau får gärna förklara: Varför det är så? Är det bara läpparnas bekännelse, eller tror man på riktigt att man kan säga nej till straffskärpningar och samtidigt bekämpa brottsligheten?

Anf. 32 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Tack, Boriána Åberg, för svaret!

Det var väldigt mycket av ett icke-svar. Jag fick inget svar på varför Tullverket inte får en tillräcklig budget, förutom att regeringen helt enkelt inte har tillräckligt med pengar, vilket man tycker att Vänsterpartiet har därför att vi har en sedelpress.

Nej, det har vi faktiskt inte. Vi har en annan skattepolitik. Vi tar in skatter för att fördela ut till de verksamheter som behöver det och till välfärden. Moderaterna har en skattepolitik som går ut på att sänka skatter, och därför har man inte tillräckligt med pengar. Så enkelt är det.

Tullverket självt sa att de behövde 471 miljoner mer för 2025. Man säger till exempel så här: ”Med ny lagstiftning följer behov av ökade resurser så att vi kan göra verkstad av den nya lagstiftningen.” Så säger generaltulldirektören.

Boriána Åberg hänvisar här till att vi kommer med en ny lagstiftning, och den kommer att spela en stor roll. Men Tullverket självt säger att man inte kommer att kunna implementera den nya lagstiftningen.

Man kommer inte att ha någon nytta av den om man inte får resurser för att kunna utbilda sina anställda och för att kunna behålla sina anställda. Det finns väldigt många delar i detta som jag inte hinner gå in på under de 30 sekunder jag har kvar av min talartid.

Nej, Vänsterpartiet har inte röstat nej till exempelvis den nya lagen eller några lagar som gäller Tullverket. Vi har också under flera år lagt mer pengar på Tullverket i vår budget än vad regeringen har gjort i sin budget.

Anf. 33 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Regeringen har ökat anslaget till Tullverket. Det är ett faktum. Man kan läsa budgeten och konstatera det. Att man inte alltid kan tillmötesgå alla önskemål är en fråga om att anpassa sig till realiteten. Det behöver Vänsterpartiet aldrig ta hänsyn till, eftersom Vänsterpartiet aldrig behöver ta något ansvar. Det gör partiet inte heller.

Regeringen har haft prioriteringen att bekämpa inflationen och att stoppa kostnadsökningarna. Regeringen har prioriterat arbetslinjen. Det handlar om att fler ska få arbeta och att fler ska generera skatteintäkter som man ska kunna satsa på bland annat Tullverket. Man ska inte förglömma att den grova organiserade brottsligheten började bekämpas på riktigt när vår regering tillträdde med straffskärpningar och med ny lagstiftning.

När Ilona Szatmári Waldau berömmar sig för det stöd man har gett till Tullverket, hur ställer man sig till den ökade bevakningen och möjligheten att använda vapen i fler situationer än tidigare? Vad gjorde Vänsterpartiet då?

Anf. 34 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Fru talman! I dag debatterar vi utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

SD-regeringen har nu styrt Sverige i mer än en halv mandatperiod, och det är tydligt att regeringen inte har lyckats lösa Sveriges problem. Gängvåldet kryper ned i åldrarna, regeringen har skapat en nationell sjukvårdskris, arbetslösheten är rekordhög och Sveriges tillväxt är bland de sämsta i hela Europa.

Om man lyssnar på SD-regeringen skulle man kunna få för sig att verkligheten är något annat. Men matkassen är fortfarande jättedyr, hyrorna har skjutit i höjden, plånboken töms snabbt och bostadsbyggandet har tvärstannat. Jag skulle kunna fortsätta länge med att räkna upp allt som är på väg åt fel håll i SD-regeringens Sverige.

I vårt land finansierar vi vår välfärd och trygghet gemensamt. En grundläggande förutsättning för detta är att de myndigheter som har till uppgift att säkerställa finansieringen av det offentliga präglas av effektivitet och noggrannhet och åtnjuter ett högt förtroende hos allmänhet och företag.

Skattefusk och skatteundandragande skadar förtroendet för våra system och urholkar den gemensamma välfärden. Alla insatser som görs för att beivra skattefusk och skatteflykt är av godo och bör vara fortsatt prioriterade. Det är på oss ansvaret vilar för att säkra att välfärden har de medel som krävs för att leverera vård, omsorg och utbildning året runt och i hela landet.

För det krävs skatt efter bärkraft och ett ständigt pågående arbete för att täta kryphål som möjliggör skattefusk och skatteflykt. Skattefusk, skattebrott och svartarbete hotar vår samhällsgemenskap och urholkar finansieringen av vår gemensamma välfärd och trygghet. Det riskerar också att utmana legitimiteten i hela skattesystemet.

Exakt hur stort skattebortfallet är i Sverige är inte fastställt, men uppskattningar tyder på att det rör sig om många miljarder kronor per år som försvinner från statskassan. Det är medel som vi skulle kunna använda till välfärden, polisen eller försvaret. Varje skattekrona ska användas effektivt. Att kraftfullt verka för detta är en viktig politisk prioritering för oss socialdemokrater.

Fru talman! Tyvärr fortsätter det brutala gängvåldet och otryggheten att breda ut sig i vårt land. Sverige blir både fattigare och farligare. Våldet kryper allt längre ned i åldrarna, äter sig allt längre in i samhället och påverkar människors vardag. Vi nås gång på gång av nyheter om nya skjutningar, nya sprängningar och nya gränser som passeras.

Satsningar på hela rättskedjan är helt nödvändiga men långt ifrån tillräckliga. Vad som krävs är akuta åtgärder här och nu, också för att bryta nyrekryteringen och stoppa skjutningarna.

Vi socialdemokrater vill fortsätta att förbättra informationsutbytet mellan myndigheter för att underlätta arbetet. Vi ser även att Skatteverkets och flera andra berörda myndigheters arbete med att bekämpa arbetslivskriminalitet behöver förstärkas. Arbetslivskriminaliteten drabbar den enskilda arbetstagaren som utnyttjas under fruktansvärda villkor. Den drabbar hela arbetsmarknaden och snedvrider konkurrensen till nackdel för seriösa företag.

Arbetslivskriminaliteten är en del av den organiserade brottsligheten, och hela samhället behöver mobilisera för att bekämpa denna grova organiserade brottslighet. I det arbetet har Skatteverket, Tullverket och Kronofogden en mycket viktig roll. Myndigheterna behöver samverka mer med varandra och med andra myndigheter för att bekämpa alla typer av brottslighet. Tullverket har en avgörande roll i att stoppa narkotika och skjutvapen från att föras in i landet, och det är väldigt viktigt att Tullverket kan fortsätta att förstärka det brottsbekämpande arbetet.

För att stärka våra gränser påbörjade vi socialdemokrater en kraftig utbyggnad av Tullverket. Mellan 2017 och 2021 ökade resurserna med över en tredjedel, och hundratals fler anställdes. Vi inledde även ett stort arbete med att se över Tullverkets alla befogenheter för att myndigheten skulle få bättre och mer tidsenliga verktyg för att göra våra gränser och därigenom vårt samhälle tryggare.

Men mer behöver göras. Den socialdemokratiskt tillsatta Tullbefogenhetsutredningen kom med sitt slutbetänkande förra året, och det finns nu en ny lag – tullbefogenhetslagen. Vi välkomnar att tulltjänstemän får nya och utvidgade befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten.

Fru talman! Det ska vara ordning och reda i våra register. Felaktigheter i folkbokföringen skapar stora problem för hela samhället. Uppgifterna i folkbokföringen ligger till grund för andra myndigheters beslut. Den socialdemokratiska regeringen genomförde en kursändring i arbetet med folkbokföringen. Den tog sin början med återinförandet av folkbokföringsbrottet, som togs bort av den tidigare moderatledda regeringen.

Men det räcker inte. I en ny rapport från Riksrevisionen, *Vem där – fastställande av identitet vid statliga myndigheter*, är deras övergripande bedömning att myndigheternas insatser inte är tillräckligt effektiva för att säkerställa att en korrekt och unik identitet fastställs. Bristerna kan medföra risker för identitetsrelaterad brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och felaktiga utbetalningar från våra välfärdssystem.

Här rekommenderar Riksrevisionen bland annat i samråd med Statens servicecenter att berörd personal erbjuds tillräcklig utbildning för att fastställa identitet i ärenden om folkbokföring och ansökan om samordningsnummer. Därför känns det inte bra att regeringen nu har minskat anslaget till Statens servicecenter.

Den tredje myndigheten under skatteutskottet, Kronofogden, vittnar tyvärr om nya rekord och ökade skulder. När rekordmånga barn vräks i Sverige, när var tredje svensk småbarnsfamilj har lånat pengar för att klara ett vanligt julfirande med julmust, mat och någon julklapp och när Sverige har den högsta barnfattigdomen i Norden, då drar regeringen ned på stödet till de mest utsatta barnfamiljerna, trots att dessa familjers ekonomiska situation inte har förbättrats ett dugg. I stället för att ta tag i samhällsproblemen, ge vanligt folk mer pengar i plånboken, prioritera tillväxten och åter sätta fart på svensk ekonomi lägger regeringen all sin kraft på att genomföra en exklusiv skattesänkning som bara träffar de rikaste procenten.

Jag menar att det inte bara är omoraliskt utan också dålig tillväxtpolitik. Vill man få igång Sverige är satsningar på det offentliga och på att ge vanligt folk mer pengar i plånboken mer effektivt.

Fru talman! Den skattepolitik som Sverige bedriver lägger grunden för vårt samhällsbygge, och för oss socialdemokrater är den ett verktyg för att skapa rättvisa, finansiera välfärden och säkerställa att alla människor, oavsett bakgrund, får en rimlig chans att leva ett gott och meningsfullt liv.
(Applåder)

Anf. 35 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt att begära replik, men när Ida Ekeröth Claussön började beskriva barnfattigdomen som ett resultat av regeringens politik kände jag mig tvungen att ställa en fråga och klargöra en sak.

Anledningen till att många människor i Sverige har fått sämre ekonomi och att reallönerna har urholkats är inflationen. Inflationen var mycket hög när regeringen tog över efter Socialdemokraternas styre. Jag vill inte säga att allt var Socialdemokraternas fel, men en del var alltså inhemskt orsakat. Under de senaste två åren har regeringen sänkt inflationen från över 10 procent till under gränsen på 2 procent. Man har stoppat ökningarna av priserna. Detta har regeringen prioriterat, och det har verkligen hjälpt människor till bättre ekonomi.

Under den tiden har barnfamiljerna fått stora tillskott i sin ekonomi, bland annat med temporärt höjda bostadsbidrag.

Anf. 36 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S) replik:

Fru talman! Sanningen är att överskultsättningen i Sverige ökar. Barnfattigdomen är störst i Sverige i hela Norden. Det är inget som regeringen borde vara nöjd med. Man nämner gärna inflationen, men den har drabbat hela världen. Inflationen har sänkts lika mycket i hela vår omvärld. Det är inte bara för att regeringen har bedrivit en viss politik som inflationen har sänkts i Sverige.

Medan länderna runt oss har stöttat barnfamiljer som har haft det extra svårt, till exempel med hjälp av höjt barnbidrag, har regeringen valt att inte göra det. Man pratade lite om det förhöjda bostadsbidraget, och det var bra. Det var något som vi införde. Men man har valt att ta bort det i den här budgeten, fastän barnfamiljerna har det lika svårt.

Vi socialdemokrater tycker att det är knepigt att, i det läge som Sverige står inför, rikta en skattesänkning enbart till dem som tjänar över 65 000 kronor i månaden. Hur kan det vara rimligt och rätt prioritering samtidigt som regeringen skär ned på stödet till de fattigaste barnfamiljerna?

Regeringen säger samtidigt att man inte har råd att stärka sjukvården i det här läget. Det är rekord i varsel på svenska skolor, men man har råd att sänka skatten exklusivt för dem som tjänar mest. Det är knepigt.

Det är moderat politik att säga att det alltid ska finnas morötter för människor som tjänar mycket. De ska få skattesänkningar för att jobba mer. Men de som har små marginaler ska däremot ha sänkt a-kassa för att jobba mer, och de ska ha sänkt sjukförsäkring om de råkar bli sjuka. Hur kan det vara en rimlig politik?

(Applåder)

Anf. 37 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag märker att debatten har glidit över i en debatt om skattepolitik. Vi moderater tror på arbetslinjen. Vi tror att äkta välstånd kommer enbart genom fler arbetade timmar. Vi tror inte, som Socialdemokraterna, att mer bidrag, extra bidrag och fler bidrag leder till något bra.

Jag är stolt över att vi driver frågan om arbetslinjen. Många människor kommer att må mycket bättre när de tar steget från bidrag till arbete. Jag har sett alldeles för många som har fastnat i bidragsfällor och tappat självförtroendet, och deras bild av en bättre framtid har enbart varit en lotterivinst. Det är något som Socialdemokraterna inte har varit sena att utnyttja genom att sälja sina kombilotter.

När Ida Clausson ömmar om barnfamiljerna kanske hon kan tänka på alla dessa barnfamiljer som Socialdemokraterna har skickat till Kronofogden för att de har köpt Kombilotteriets lotter på kredit.

Tänker Ida Clausson be dessa barnfamiljer om ursäkt eller till och med berätta att man tänker återbetala pengarna som barnfamiljerna så väl behöver?

(Applåder)

Anf. 38 IDA EKEROTH CLAUSSON (S) replik:

Fru talman! Vi debatterar ju utgiftsområdet Skatt, tull och exekution. Då känns det inte jätteknepiggt att vi hamnar i en diskussion om vilken skat-tepolitik vi ska föra i Sverige.

Sverige har Europas lägsta tillväxt. Antalet konkurser är det största sedan 90-talet. Investeringar pausas nu när regeringen vaskar decennier av klimatpolitik. Arbetslösheten är den högsta på tio år. Ungdomsarbetslösheten är över 25 procent. Var fjärde ung människa på arbetsmarknaden är arbetslös. Och Boriana Åberg pratar om arbetslinjen. Jag ser inte var den är eftersom så många är arbetslösa.

För oss socialdemokrater är det viktigt att det finns ett skyddsnät för dem som inte har arbete, och politiken ska föra tillbaka människor till arbete.

Låt oss gå tillbaka till frågan om överskuldsättningen. Vi socialdemokrater har lagt fram förslag om en skuldakut för att stötta hushållen genom krisen. Vi har också föreslagit tuffare tag mot kreditgivningsföretag, statliga startlån för unga och en satsning på konsumentvägledning. Detta röstades dock ned.

Nu är det bra att man till viss del har gått vidare med förslagen från Överskuldsettingsutredningen, men man väljer att inte gå vidare med förslaget om hur man ska avräkna lånen, avräkning av räntan eller inte – fastän Kronofogden själv anser att förslaget skulle vara bra för de skuldsatta.

Vi har också velat införa ett nationellt skuldregister, som glädjande nog röstades igenom i förra veckan. Men regeringspartierna valde att rösta emot.

(Applåder)

Anf. 39 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! I dag samlas vi i skatteutskottet för att debattera utgiftsområde 3 och de resurser som ska tilldelas de myndigheter som faller inom detta område: Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Dessa myndigheter är viktiga hörnstenar för vårt samhälles funktionalitet och trygghet, och det är vår skyldighet att ge dem rätt förutsättningar att utföra sina uppdrag.

Jag vill inleda med att belysa den samhällsutveckling vi sett i Sverige under de senaste decennierna. Trots den senaste tidens höga inflation och prishöjningar som inte gått i takt med löneutvecklingen har det materiella välbefindandet ökat, och tekniska framsteg har gjort livet enklare för många.

Samtidigt har en annan, betydligt mörkare utveckling skett parallellt. Kriminalitet och otrygghet breder ut sig i vårt land, och den negativa trenden har fått konsekvenser som påverkar oss alla. Den organiserade brottsligheten har likt en cancersvulst spridit sig och påverkar nu människors vardag på platser som gator, torg, skolor och arbetsplatser som tidigare känts trygga. Den har till och med spridits till våra grannländer, som nu

tvingas hantera kriminella från Sverige som har för avsikt att begå samma brott i Danmark och Norge som de gör i Sverige.

I Sverige har bombdåd och skjutningar blivit nästan dagliga inslag i nyhetsrapporteringen. Även blåljuspersonal, som är vår första försvarslinje vid kriser, har blivit måltavlor i de kriminella gängens våldsamma maktstrider.

Det är i ljuset av detta som vi måste förstå de tre myndigheternas betydelse. Vid en första anblick kan det tyckas att deras huvudsakliga uppdrag – att säkerställa finansiering av den offentliga sektorn – inte har direkt koppling till brottsbekämpning. Men sanningen är att deras arbete är en central del av vårt samhälles försvar mot kriminalitet. De fungerar som skyddsvallar mot ekonomisk brottslighet, välfärdsfusk och annan illegal verksamhet.

Fru talman! För budgetåret 2025 föreslår regeringen, i samarbete med Sverigedemokraterna, ett anslag på drygt 14,8 miljarder kronor för utgiftsområde 3. Det kan verka som en minskning från föregående år, men förra året kompenserades de pensionärer som är födda 1957 med ett förhöjt grundavdrag på 3,2 miljarder kronor. Detta var något som den tidigare regeringen helt enkelt missade vid den pensionsförändring som beslutades före valet 2022. Räknas den engångskompensationen bort höjs utgiftsområdets anslag med drygt 1 miljard kronor. Det innebär ett rekordstort tillskott till såväl Skatteverket som Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Dessa resurser kommer att möjliggöra viktiga förbättringar och satsningar inom deras respektive verksamheter.

Fru talman! Skatteverket har flera avgörande uppdrag utöver att säkerställa att rätt skatt fastställs och betalas. En av dess viktigaste funktioner är att bekämpa skattefusk och skatteundandragande, företeelser som undergräver tilliten till vårt system. Men dess arbete sträcker sig längre än så. Myndigheten har även ansvaret för att säkerställa att utbetalningar från välfärdssystemen sker på korrekta grunder.

Fusk inom välfärdssystemet är minst lika allvarligt som skattebrott. Det handlar om pengar som är avsedda att stötta de mest utsatta i vårt samhälle men som i stället hamnar i fickorna på bedragare. Därför är det avgörande att Skatteverket har de resurser och befogenheter som krävs för att granska och säkerställa att systemet inte missbrukas.

En annan av Skatteverkets centrala funktioner är folkbokföringen. För att samhället ska fungera effektivt måste vi veta vilka som bor i landet och var de bor och vilka som inte längre har rätt att vistas här. Det handlar inte bara om att säkerställa att skatten fördelas rätt mellan kommuner utan också om att förhindra att personer utnyttjar vårt välfärdssystem eller lever i skuggsamhällen där de löper risk att exploateras.

En annan typ av felaktig folkbokföring är när människor är folkbokförda i Sverige fast de egentligen kan anses vara bosatta utomlands. Här är risken hög att dessa personer uppbär ersättning från det svenska välfärdssystemet som de då inte har rätt till. Detta är en typ av välfärdsbrottslighet som är mycket svårupptäckt och resurskrävande att bekämpa.

Vi har historiskt sett uppmärksammade fall i medierna såsom Iraks tidigare försvarsminister och en högt uppsatt tjänsteman i den tidigare afghanska regeringen, vilka båda utnyttjade vårt välfärdssystem samtidigt som de bodde och arbetade i sina respektive hemländer.

Därtill har vi problem med personer som lyckats få flera identiteter, en metod som kan användas för att maximera bidragsutbetalningar eller dölja annan brottslig verksamhet. Även om omfattningen av detta inte är lika stor är det en problematik som vi behöver komma till rätta med. Enligt Skatteverket handlar det om att inrätta ett effektivt och rättssäkert system med lagring av biometrisk uppgifter och göra dessa sökbara.

Skatteverket bedömer att mellan 200 000 och 360 000 personer är felaktigt folkbokförda i Sverige. Sverigedemokraterna och regeringen fortsätter satsningen på en förbättrad folkbokföring med 170 miljoner kronor för 2025. Detta kommer att hjälpa Skatteverket att öka antalet bosättningskontroller och stärka arbetet med kvalitetssäkringen av folkbokföringsregistret.

Fru talman! Tullverket har en nyckelroll vid Sveriges gränser. Dess arbete med att säkerställa att rätt tullavgifter och skatter betalas är viktigt, men dess betydelse sträcker sig långt bortom detta. Tullen är vår första försvarslinje mot narkotikasmuggling och införsel av illegala vapen, två faktorer som göder den organiserade brottsligheten.

De senaste åren har vi sett rapporter om en alltmer pressad arbetssituation för tulltjänstemän i kontrollverksamheten.

I en tid när våldet blivit råare och införselvolymerna av narkotika och vapen ökat samtidigt som försöken till olaglig utförsel av guld och konstanter blivit allt större är de kriminella beredda att använda ett allt större mått av våld för att undkomma kontroll. På grund av detta har tulltjänstemännen alltmer desperat signalerat om behovet av att i högre grad kunna bära vapen i samband med kontrollverksamheten.

Tack vare Sverigedemokraterna, den nya regeringen och Tullverkets ledning har nu beväpningen av tulltjänstpersonalen i kontrollverksamheten påbörjats.

När det gäller narkotikasmuggling och tullens beslag av narkotika har trenden varit att beslagen blir allt större. Beröm till Tullverket för detta! Men tyvärr indikerar de allt större beslagen ett annat fenomen. När smugglarna bedömer att risken för upptäckt är låg skickar de allt större försändelser. Hade risken för upptäckt varit högre skulle trenden rimligtvis ha varit en minskad mängd narkotika vid varje beslag. Detta är ett tydligt tecken på att Tullverket måste ges förutsättningar att arbeta mer intensivt i varuflödet och finnas på plats fler timmar på dygnet.

Ett annat område där Tullverket behöver större resurser och befogenheter är kontrollen av stöldgods som förs ut ur landet.

Enligt en uppskattning förs varje år stöldgods ut ur landet till ett värde av cirka 2 miljarder kronor, och enligt polisens bedömning begås 50 procent av bostadsinbrotten och 90 procent av bil- och båtmotorstölderna av internationella stödligor.

Tullverket har sedan den 7 november i år fått ett flertal utökade befogenheter för bland annat kontroll av fordon. En ny brottsrubricering, utförselhäleri, håller också på att tas fram för att man på ett än mer effektivt sätt ska kunna kontrollera fordon på väg ut ur landet.

Tidöavtalet stipulerade att utförsel av stöldgods skulle kriminaliseras, vilket snart kommer att kunna infrias och vara ett brott som kan leda till fängelse.

Fru talman! Kronofogdens arbete handlar inte bara om att driva in skulder. Man har också en viktig roll i det brottsbekämpande samarbetet

mellan myndigheter. Genom samverkan och distansutmätning har Kronofogden framgångsrikt beslagtagit lyxvaror från personer som på papperet saknar tillgångar men som lever i överflöd. Detta är ett arbete som inte bara minskar incitamenten för kriminella att visa upp sin lyx utan också minskar kriminalitetens attraktionskraft för unga. Nu ser vi fram emot att än fler myndigheter kommer in i samverkansmodellen med distansutmätningar.

Fru talman! Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är små i jämförelse med många andra myndigheter, men deras arbete är avgörande för att vårt samhälle ska fungera. Genom att stärka deras resurser och befogenheter tar vi viktiga steg för att skydda vår välfärd och bekämpa kriminalitet.

Jag yrkar därför bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 40 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Vi ska nu debattera budgeten för tre myndigheter: Tullverket, Kronofogdemyndigheten och Skatteverket. Riksdagen har fastställt ramarna, och vi kan inte fatta beslut om tillskott till myndigheterna även om det i vissa fall skulle behövas.

Kronofogdemyndigheten har fått det tillskott som myndigheten beräknade att den behöver, och Vänsterpartiet har därför inga andra förslag. Men vi kan konstatera att Kronofogdemyndighetens statistik visar samhällsutvecklingen och att den går åt fel håll. Vi ser att antalet vräkningar ökar, att antalet människor som har en skuld hos Kronofogden ökar och att antalet människor som söker skuldsanering ökar. De ökande klyftorna i vårt land märks i Kronofogdens verksamhet.

Hushållens reala inkomster minskade under 2022 för första gången sedan 90-talet. De senaste årens snabba prisökningar på basvaror som el, boende, mat och drivmedel gör att fler hushåll har svårt att klara sin grundläggande försörjning. Boendekostnader och matpriser har ökat mer än lönerna gjort för både arbetare och tjänstemän. Det märks bland annat genom att antalet människor i Sverige som lever i materiell och social fattigdom har ökat med 200 000 personer. Närmare 2 miljoner människor lever i absolut eller relativ fattigdom i vårt land. Ökningen är störst för kvinnor och allra värst för ensamstående med hemmavarande barn. Sverige har sedan 2022 tappat fyra placeringar i Oxfams globala jämlikhetsindex. Vi backar från år till år.

Samtidigt som skatterna sänks rejält för höginkomsttagare nästa år höjs de för många låginkomsttagare, när avtrappat ränteavdrag för vissa lån utan säkerhet införs. Den genomsnittliga räntan på konsumtionslån för dem med låga inkomster är mycket hög eftersom lån utan säkerhet är mer utbredda bland låginkomsttagare. De har inte någon säkerhet att belåna och måste ta lån för att betala hyran. Regeringens stora skattehöjning för dem med lån utan säkerhet riskerar att öka antalet skuldsatta hos kronofogden. Den omvända Robin Hood-politiken, där man tar från de fattiga och ger till de rika, får konsekvenser.

Vänsterpartiet lägger totalt 45 miljarder kronor nästa år på att förbättra för hushållen genom exempelvis höjd a-kassa och sjukförsäkring, slopat karensavdrag och höjda barnbidrag. Med Vänsterpartiets politik kan fler

bo kvar och klara sina utgifter och blir därmed inte ärenden hos kronofogden. Människor ska inte behöva låna för att ha råd med mat och hyra.

Fru talman! Den organiserade brottsligheten har startat verksamhet inom välfärdsområdet, bland annat för att tvätta pengar. Detta borde vara ett skäl för högern att täppa till möjligheten att ta ut vinst i skattefinansierad välfärdsverksamhet. Men vinster är tydligen viktigare än att stoppa brottslighet och se till att skattemedel till välfärden stannar i välfärden. Att den organiserade brottsligheten har letat sig in i den gemensamma välfärden innebär miljardförluster och hotar människors säkerhet och hälsa. Det är också ett hot mot välfärdssystemet, rättssäkerheten och demokratin i Sverige.

Skatteverket har i uppdrag att stoppa missbruk av välfärdssystemen, men detta riktar sig mot den enskilde och kommer inte åt den penningtvätt och de brott som sker i samband med vård- och omsorgsupphandlingar. Den offentliga upphandlingen utgör en stor del av välfärdsekonomin och är en högintressant marknad för kriminella och andra oseriösa aktörer. Sveriges Kommuner och Regioner konstaterar att kriminella inte drar sig för att på olika sätt tillskansa sig avtal med det allmänna utan att ha för avsikt att vara sig följa föreskrifter, betala skatter och avgifter eller leverera verksamhet i enlighet med avtalet. Det är bra att Skatteverket har i uppdrag att stoppa välfärdsbrottslighet bland enskilda, men vi behöver också ta tag i den urspårade välfärdsbrottsligheten inom upphandlad verksamhet.

När det gäller anslaget till Skatteverkets verksamhet har Vänsterpartiet i den här budgeten inget annat förslag än regeringen, men jag konstaterar samtidigt att de stora nedskärningar som myndigheten tvingats till i år har försvårat Skatteverkets förmåga att utveckla sin verksamhet under året och kommer att ge myndigheten en längre startsträcka. Skatteverkets arbete borde mer inriktas mot att stoppa skatteflykt och avancerad skatteplanering.

Fru talman! Tullverket står inför många utmaningar och har fått nya befogenheter för att lättare kunna stoppa de kriminella, och det har också beslutats att den uniformerade kontrollpersonalen ska kunna vara beväpnad med tjänstepistol. För att Tullverket ska kunna möta de nya befogenheterna behöver verket mer resurser, men det får man inte; man får inte tillräckligt av högermajoriteten. Majoriteten har, precis som oppositionen, höga ambitioner när det gäller att minska brottsligheten, och då borde en utvecklad tullverksamhet vara prioriterad. Det är vid våra gränser vi stoppar införseln av narkotika och vapen, men Tullverket har i dag inte resurser att bevaka och göra kontroller i tillräckligt stor utsträckning.

Ett annat problem som Tullverket har identifierat är att när regeringen satsar på närliggande verksamheter inom rättsväsendet, till exempel löneförhöjningar för polisen, riskerar myndigheten att tappa kompetens när man inte har resurser att erbjuda konkurrensmässiga villkor. Trots detta väljer regeringen att inte satsa tillräckligt på Tullverket. Nu riskerar Tullverket att inte kunna genomföra de brottsförebyggande åtgärder som planerats, bland annat för att anslaget inte räcker till vikarier och till de utbildningar som krävs – till exempel för att de som skulle kunna ha tjänstevapen ska kunna få den utbildning som behövs för detta.

I dag görs bara stickkontroller i vissa hamnar och vid vissa gränsövergångar. På vissa ställen är Tullverket bara på plats efter tips. Tullverkets

närvaro behöver stärkas på flera platser, och då behövs resurser för att kunna rekrytera och behålla personal.

Fru talman! Jag vill avsluta där jag började: med hushållens ekonomi. Jag undrar varför högermajoriteten driver en politik som gör skuldsatta ännu mer skuldsatta. Varför finns det inte åtgärder och politik som gör att barn till skuldsatta får fira jul med julmat och julklappar? Var är åtgärderna för att barn inte ska bli vräkta från sin bostad? Var är åtgärderna för vanligt folk? Högre anslag till Kronofogdemyndigheten är bra, men det krävs ett bättre arbete för att folk inte ens ska behöva hamna där.

Fru talman! Riksdagen har fattat beslut om ramarna för utgiftsområdet och väljer att inte möta Tullverkets behov, vilket Vänsterpartiet gör i vår budget. Vi har därför valt att avstå från att delta i beslutet om utgiftsområde 3, och jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Anf. 41 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Vi diskuterar i dag riksdagens beslut om budgeten för 2025 på området skatt, tull och exekution. Det är en viktig budget för att säkerställa finansieringen av den gemensamma välfärden och skapa förutsättningar för ett tryggt och välfungerande samhälle. För oss kristdemokrater är det viktigt med en ansvarsfull och trygg ekonomisk politik.

Utgiftsramen på 14,8 miljarder är inte bara siffror; det är en tydlig prioritering av områden som rör kampen mot kriminalitet samt stärkt ekonomi och effektivare myndigheter. Det är viktigt med ett ansvarsfullt användande av våra gemensamma resurser.

Välfungerande myndigheter är grunden för att bygga ett samhälle som präglas av tillit och trygghet. Skatteverket, Tullverket och Kronofogden har centrala roller i det arbetet. De säkerställer inte bara finansieringen av vår gemensamma, välfungerande välfärd. De bidrar också till att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, som riskerar att underminera samhällsstrukturen.

Fru talman! En korrekt folkbokföring är en förutsättning för ett samhälle där resurser fördelas rättvist och välfärdssystemen inte missbrukas. Skatteverkets arbete på detta område är avgörande för att komma åt dem som vill använda våra gemensamma medel fel.

När det handlar om identitetsskapande och säkerställande av tillförlitliga identiteter kan vi inte kompromissa. Ett förslag som handlar om genetik och om att sådana uppgifter ska få lagras är därför på gång och är viktigt i det fortsatta arbetet.

Kristdemokraterna ser också positivt på att myndigheterna satsar på digitalisering för att underlätta för både privatpersoner och företag, något som stärker rättssäkerheten och gör det enklare att följa regelverket.

Fru talman! Organiserad brottslighet är ett av de största hoten mot det svenska samhället. När kriminella grupper utnyttjar företag för att tvätta pengar, undvika skatt eller begå andra brott underminerar de tilliten till hela vårt ekonomiska system. Därför är insatser som Skatteverket gör för att förhindra att företag används som brottsverktyg väldigt viktiga.

Penningtvätt, skattefusk och arbetslivskriminalitet är några av de områden där resurserna stärks. Att använda moderna verktyg för att analysera risker och bekämpa brottslighet är ett steg i rätt riktning.

Vi välkomnar också satsningarna på Tullverket, där fler anställda och ny teknisk utrustning kan förbättra gränskontrollerna och förhindra illegal

handel. Detta är särskilt viktigt i en tid där gränsöverskridande brottslighet växer. När Tullverket nu har större befogenheter och bättre utrustning för att skydda sina tjänstemän får de också mer resurser.

Ett välmående samhälle byggs på ekonomisk trygghet, för både medborgare och företag. Därför är det avgörande att Kronofogden får förutsättningar att arbeta mot överskuldsättning och att hjälpa människor att ta sig ur svåra ekonomiska situationer.

Överskuldsättning, som vi har hört mycket om i dag, är ett växande samhällsproblem och påverkar individer, familjer och samhället i stort. När människor fastnar i en skuldspiral riskerar de inte bara ekonomiska problem utan också psykisk ohälsa, social isolering och förlorad framtidsstro. För Kristdemokraterna är det självklart att vi måste ta överskuldssättningen på största allvar och se till att Kronofogden och andra aktörer får rätt verktyg för att hjälpa dem som hamnat i skuld och förebygga att fler drabbas.

Fru talman! Utmätning på distans och digitala stödverktyg är viktiga satsningar för en modern kronofogdemyndighet och för att verksamheten ska göras mer tillgänglig.

För företag är det avgörande att det blir enklare att följa regler och bedriva verksamhet utan onödig byråkrati. Där ser vi vikten av att det skapas en balans mellan minskad regelbörda och effektiva åtgärder mot de företag som missbrukas för brottslig verksamhet. Det stärker den ekonomiska tillväxten och bidrar till en rättvis konkurrens på marknaden när det är rättvist för alla.

Fru talman! Vi lever i en tid där hotbilden mot vårt samhälle blir alltmer komplex. Civilt försvar handlar inte bara om att hantera militära hot utan även om att skydda vårt samhälle mot ekonomiska, tekniska och sociala sårbarheter. Det är därför viktigt att både Skatteverket och Tullverket får förstärkta resurser för att höja nivån i det civila försvaret.

Den ökade bemanningen och den tekniska utvecklingen inom Tullverket stärker vår förmåga att hindra kriser och säkra gränserna. Det är också en viktig del av arbetet med att skydda tulltjänstemän och andra anställda som ofta står i frontlinjen för att säkerställa att våra lagar efterlevs.

Fru talman! För Kristdemokraterna är detta beslut om budgeten för 2025 ett viktigt steg i rätt riktning. Det stärker rättssäkerheten, tryggheten och den gemensamma välfärden.

Det är avgörande att vi fortsätter på denna väg med en politik som prioriterar trygghet, rättvisa och ansvarsfull ekonomisk politik. Genom att stärka våra myndigheter, främja sunda villkor för företagande och intensifiera kampen mot brottslighet kan vi bygga ett samhälle där alla medborgare känner sig trygga och där våra gemensamma resurser används på bästa sätt.

Tillsammans kan vi säkerställa att Sverige förblir ett rättssäkert och välmående land där både människor och företag utvecklas och växer. Kristdemokraterna kommer att fortsätta arbeta för detta mål med tydliga prioriteringar och med människorna i centrum.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Prot. 2024/25:43
4 december

*Skatt, tull och
exekution*

Anf. 42 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Centerpartiets budgetalternativ för det utgiftsområde som berör Skatteverket, Tullverket och Kronofogden innehåller en skillnad jämfört med regeringens budget. Jag tänkte uppehålla mig vid den skillnaden.

Det handlar om att vi avvisar en satsning på 170 miljoner kronor på folkräkning för 2025. I själva verket handlar det om 500 miljoner kronor över tre år, där vi nu diskuterar mellanåret. Den bärande idén för folkräkningen som den presenterades var att man skulle knacka dörr. Det är en metod som är ineffektiv och dyr och mer historiskt kuriös än samtida elegant.

Ljuset är svagt. Vintern är här. Vi rör oss bakåt i tiden. Jag läser inledningen på julevangeliet, Lukasevangeliets kapitel 2:

”Vid den tiden utfärdade kejsar Augustus en förordning om att hela världen skulle skattskrivas. Det var den första skattskrivningen, och den hölls när Quirinius var ståthållare i Syrien. Alla gick då för att skattskriva sig, var och en till sin stad. Och Josef, som genom sin härkomst hörde till Davids hus, begav sig från Nasaret i Galileen upp till Judeen, till Davids stad Betlehem, för att skattskriva sig tillsammans med Maria, sin trolova-de, som väntade sitt barn.”

Jag läser inte dessa rader enkom för att vi närmar oss jul utan för att sätta saker i perspektiv. Låt oss först bena ut texten i Lukasevangeliet en aning, så att vi förstår hur denna skattskrivning, eller folkbokföring i syfte att kunna inbringa skatt, de facto gick till.

Skattskrivningen beordrades helt riktigt av romarna och kejsar Augustus och genomfördes av Publius Sulpicius Quirinius, guvernör i Syrien. Tidpunkten var år 6 och 7 efter Kristus. Att tidpunkten inte alldeles sammanfaller med Jesu födelse ska vi inte bry oss om utan mer se själva skattskrivningen i texten som en viktig tidsmarkör.

Romarna hade erövrat landområden och skapat en ny provins, och en folkräkning skulle genomföras. Det handlade alltså inte om, som det står i evangeliet, ”hela världen”, utan Quirinius uppdrag gällde just denna nya romerska provins – en regional skattskrivning. Mer anmärkningsvärt är att skattskrivningen rent praktiskt inte gick till så som anges i evangeliet. Man for inte till sin hemstad. Josef och Maria for inte till Betlehem för att skattskrivas. I stället var det romerska ämbetsmän som for runt, knackade dörr och nogsamt noterade hushållets egendom, medlemmar, anställda, inneboende och slavar.

Likheterna med Tidöregeringens idéer drygt 2 000 år senare om att knacka dörr för folkräkning är slående. Det var svårt då, och det är svårt nu. Nu har vi dessutom dataregister, statistiska metoder och datorer till vår hjälp. Samkörning av data är betydligt billigare och mer träffsäkert än dörrknackning.

Vi i Centerpartiet anser att den ordning vi har haft sedan 1991 är helt tillfyllest för att ha koll på vår befolkning. Skatteverket har redan den uppgiften klar för sig. Och det är en mycket viktig uppgift – det är inte tu tal om den saken.

Självklart ska bidragsfusk bekämpas, och fler åtgärder behöver vidtas för att personer som inte har rätt att vistas här ska återvända till sina hemländer. Men en folkräkning à la romarna är inte rätt lösning.

Vi i Centerpartiet stannar dock vid ett särskilt yttrande, då vår budget ska ses i sin helhet. Och den har ju fallit till förmån för regeringens budget. Sådan är gången i riksdagen, och det är klokt. Därför har vi ingen reservation.

Övergripande när det gäller utgiftsområdet menar vi att ett fungerande skattesystem och ett fungerande betalningssystem är centralt för att ekonomin ska fungera i Sverige. Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Tullverket spelar centrala roller i arbetet för att säkerställa detta. De skatter vi beslutar om måste uppfattas som rimliga, och syftet med att de tas in till statskassan ska inte kunna missförstås.

Legitimitet, rättssäkerhet och transparens måste genomsyra alla aspekter av lagstiftningen, vars effekter de aktuella myndigheterna i stor utsträckning ska hantera.

Servicen hos de tre aktuella myndigheterna har kontinuerligt förbättrats och ska fortsätta att förbättras. Detta för med sig ett alltmer utbrett användande av e-tjänster. Samtidigt är statens närvaro i hela landet central för samhället i stort.

Det är viktigt att skatter utformas så att svenska företags konkurrenskraft stärks och att Skatteverket tar in de skatter som beslutats av Sveriges folkvalda. Skatterna måste utformas så att människor vågar ta risker och starta företag. Skatterna och regelverken ska också vara så enkla och begripliga att driften av företag underlättas så långt som möjligt. Skatter ska medverka till tillväxt och utveckling i hela landet, underlätta jobbskapande och företagande och på ett effektivt sätt finansiera offentliga utgifter.

Arbetsgivaravgiften är en betydande utgift för arbetsgivare och påverkar anställda, varför Skatteverket bör se till att den alltid redovisas på slutskattebeskedet. Den kan även redovisas på lönespecifikationer, och här bör Skatteverket tillsammans med alla statliga myndigheter se till att detta alltid görs för statligt anställda.

Att Tullverkets verksamhet fungerar bra är utomordentligt viktigt för att handeln, med varuflöden in i och ut ur vårt land, ska fungera väl för våra företag och över hela vårt land. Det är avgörande ur ett globalt konkurrensperspektiv. Samtidigt behöver tullen i sin verksamhet bidra till att vårda den allmänna rättssäkerheten och den allmänna säkerheten samt se till att utifrån sina uppgifter och befogenheter upprätthålla ordningen i landet.

Tullverket har två huvudsakliga uppgifter som måste utföras. Den ena är uppbörd, det vill säga att ta ut tullar, skatter och andra avgifter. Den andra är brottsbekämpning, där bland annat olaglig införsel av alkohol, drogsmuggling och vapensmuggling ska beivras.

I en alltmer globaliserad värld sätts tullens verksamhet på prov, och det är viktigt att med riktade åtgärder se till att bekämpa organiserad brottslighet. Samtidigt ska vi som land fortfarande kämpa för att vara öppna mot omvärlden. Riksdagen behöver säkerställa att Tullverket har en lagstiftning som är ändamålsenlig för verksamheten. Tullverkets befogenheter har under en lång rad år utökats. Detta behöver fortsätta.

Det finns en tydlig koppling mellan narkotikahandel, ekonomisk brottslighet, den organiserade brottsligheten och det ökade antalet skjutningar i landet.

Fru talman! I korthet: De tre myndigheterna Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är centrala för ett fungerande Sverige.

Anf. 43 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Bakom oss har vi några extremt tuffa år för människor med en tuff ekonomisk situation. De ökade priserna på mat och andra varor som människor behöver har lett till att de som redan hade det svårt har fått det ännu tuffare.

Köerna till matutdelningen hos Röda Korset och Stadsmissionen har vuxit. Inte bara hemlösa och människor med olika typer av missbruk eller andra svårigheter har behövt be om en matkasse. Det har också varit ensamstående mammor som har ett jobb – människor som vittnar om att man måste välja mellan en vinteroverall till barnet, som vuxit ur den gamla, och att ha råd med middag till sig själv i slutet av månaden. Den typen av situation ska vi inte ha i Sverige 2024. Jag tycker att det är skamligt att regeringen inte har prioriterat att förhindra att barnfattigdomen skenar.

Vi har också sett hur antalet vräkningar av barn har ökat och nu är det högsta på åtminstone tio år. Det här märks hos Kronofogdemyndigheten, som vi diskuterar här i dag. Det är ytterst Kronofogdemyndigheten som hanterar de människor som har behövt låna pengar för att ställa mat på bordet och de människor som inte haft råd att betala hyran i tid. Myndigheten gör ett arbete som är otroligt svårt och beundransvärt för att förebygga och förhindra detta, men också för att verkställa beslut.

Miljöpartiets uppfattning är att det hade behövts, och att det fortfarande behövs, kraftfulla åtgärder för att stoppa ökningen av antalet familjer och människor som hamnar hos Kronofogden med skulder som de inte kan betala eller som behöver vräkas. Det behövs höjda barnbidrag och höjda bostadstillägg. Vi behöver också få stopp på de ökande klyftorna, för samtidigt som regeringen ger mycket mer pengar till de allra rikaste, och inför stora skattesänkningar för alla oss med höga inkomster, slår man cyniskt mot dem med störst skulder.

Vi har alltså en regering som kommit med en lag som säger att du får skatterabatt om du lånar till en privatjet och skatterabatt på dina räntor om du lånar till en lyxyacht, men inte om du har hamnat i skuld för att du har lånat pengar för att ställa mat på bordet. Du får inte heller skatterabatt om du har hamnat i skuld för att du är sjuk och Försäkringskassan efter flera månaders sjukskrivning har kommit fram till att du inte har rätt till sjukpenning.

De människor som har hamnat i en enorm skuldfälla till exempel för att de tidigare har tagit sms-lån får nu en enorm ytterligare smäll när de blir av med ränteavdraget.

Jag är glad över att regeringen har åtgärder framåt för att förhindra skurkföretag att ägna sig åt ockerräntor, men att slå mot dem som redan ligger tycker jag är helt häpnadsväckande.

Fru talman! Utöver Kronofogdemyndigheten behandlar vi nu också Skatteverket. Även Skatteverket förtjänar beröm för den fantastiskt väl fungerande verksamhet man bedriver. Företag vittnar om en otroligt hög nivå av service, och man gör det lätt att göra rätt, både för vanligt folk och för företagare.

Samtidigt jobbar man hårt för att förhindra skattefusket. Det är otroligt viktigt för rättssäkerheten att det ska vara lika för alla. Det är såklart också helt centralt för välfärden, eftersom de belopp som försvinner på grund av skattefusk är av stor betydelse även om vi inte vet hur stora de är. Summor-

na uppskattas vara enorma, så varje krona vi satsar på att bekämpa skattefusk får vi tillbaka många gånger om.

Skatteverket arbetar också aktivt för att motverka organiserad brottslighet. Väldigt mycket pengar i den organiserade brottsligheten kommer på olika sätt från att man har fifflat med skatten. Olika typer av momsupplägg i företag och annan brottslighet kan förebyggas genom att Skatteverket arbetar aktivt men också samverkar med andra. Flera har också lyft vikten av folkbokföringen och av att den är korrekt. Den påverkar i sin tur en rad olika ersättningar som individer har rätt till – eller kanske inte har rätt till.

Även Tullverket har en central roll i arbetet mot den grova organiserade brottsligheten. Det är bara att se på de enorma narkotikatillslag som tullen har gjort den senaste tiden. Man har blivit bättre, och man har fått bättre verktyg. Vi i Miljöpartiet är väldigt glada över att det finns en bred enighet i riksdagen om vikten av detta arbete.

Jag tror att implementeringen av den nya tullbefogenhetslagen ytterligare kan vässa tullens möjlighet att förhindra att narkotika och andra varor olagligt förs in i landet. Tullen har också många viktiga uppgifter när det gäller att till exempel bevaka att handeln med utrotningshotade arter på svarta marknaden förhindras. Det är av stor betydelse för våra möjligheter att skydda det mest hotade livet på jorden.

Fru talman! Från Miljöpartiets sida har vi ett särskilt yttrande i detta betänkande. Eftersom budgeten är en helhet och vårt förslag inte gick igenom när riksdagen röstade om ramarna för hela budgeten kommer vi att avstå från att delta i beslutet om utgiftsområde 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 10 Rikets styrelse

Prot. 2024/25:43
4 december

*Skatt, tull och
exekution*

Rikets styrelse

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU1
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse (prop. 2024/25:1 delvis och redog.
2023/24:RS1)
föredrogs.

Anf. 44 MATHEUS ENHOLM (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

KU är kanske inte det utskott som har flest debatter här i kammaren. Det är min första för i höst och troligen också min sista före jul. Därför vill jag börja med att tacka alla kollegor i utskottet för ett gott arbete under året. Jag vill även rikta ett stort tack till kanslipersonalen för ett väldigt skickligt arbete.

När utgiftsområde 1 debatteras brukar det ibland framhållas att område 1 i sammanhanget har en ganska ringa mängd pengar men att det för den sakens skull inte är oviktigt. Det håller jag verkligen med om.

Det vi talar om är rikets styrelse, alltså den del av statsapparaten som omfattar riksdag, regering, statschef och andra närliggande funktioner. Om medlen till dessa organ inte är väl avvägda, hur ska då de andra delarna av

det offentliga kunna fungera? Samtidigt är det sant att vi som politiker inte ska ge mer pengar till oss själva – eller till myndigheter vars uppgifter man kan ifrågasätta – än vad som verkligen behövs. Varje förslösad skattekrona är som alla vet en stöld från folket.

Att oppositionen och regeringsunderlaget prioriterar och motiverar olika är inte konstigt, utan det är så det fungerar och ska fungera i en demokrati. Att budgetförslagen år efter år är ganska lika varandra i utgiftsstorlek får väl ändå sägas vara en indikation på att den svenska demokratin lever och är ganska välmående.

Fru talman! Jag vill göra några nedslag i den budget som nu förhandlats fram av Tidöpartierna.

Monarkin utgör en central del av Sveriges kulturarv och spelar en viktig roll som en enande symbol för vårt samhälle. Vi ska vara stolta över att vi i denna alltmer föränderliga värld kan bevara våra traditioner, som en grundsten för ett stabilt och tryggt samhälle.

Under 2023 genomförde kungen och kungafamiljen hela 982 programpunkter. En viktig händelse var till exempel högtidlighållandet av att det gått 500 år sedan Gustav Vasa valdes till kung och 50 år sedan kungen blev statschef.

För att kunna genomföra behövliga säkerhetsinsatser i Kungliga hov- och slottsstatens verksamheter till följd av det försämrade säkerhetspolitiska läget och för att kunna genomföra insatser i syfte att vårda och förvalta kulturarv och miljöer inom Kungliga hov- och slottsstatens verksamheter ökas anslagen så att de uppgår till 190 miljoner 2025 och 194 miljoner 2026.

Hov- och slottsstaten är dessvärre inte den enda som behöver stärka säkerheten. Vi behöver göra det även här i riksdagen, vilket vi tyvärr märker behov av allt oftare. Riksdagsförvaltningen får därför medel för detta. It-säkerhet, fastighetsförvaltning och bevakning kommer att stärkas.

En lite gladare nyhet är att Sverige kommer att inneha ordförandeskapet i Nordiska rådet nästa år. För att möta de krav som detta medför föreslås en ökning av anslaget med 3,4 miljoner. Det är både bra och viktigt att det nordiska samarbetet fördjupas.

En annan liten men glad nyhet är att resebidragen för skolor ökar. Det är i sammanhanget måhända lite pengar, men detta leder till att fler unga kan komma till riksdagen och på plats ta del av den demokratiska process som sker här.

Deltagandet i den demokratiska processen är mycket viktigt. Demokratien börjar med unga. Men folkstyret förverkligas genom de allmänna valen. Vi stärker därför Valmyndigheten med 95 miljoner kronor. Detta ska främst gå till att göra it-systemen robusta och säkra och till att man ska kunna göra de nyanställningar som behövs. Efter ändringar i vallagen som syftar till att göra de allmänna valen säkrare och tillgängliga behövs det även en förstärkning på ytterligare cirka 13 miljoner, som vi tillför myndigheten.

Fru talman! Nu har jag gått igenom några av de punkter jag ville lyfta och som vi samarbetspartier har enats om i budgeten på vårt område. Mina kollegor i utskottet kommer säkert att berätta mer om sina – eller våra – prioriteringar i sina anföranden. Men jag stannar där.

(Applåder)

Fru talman! Socialdemokraterna lägger fram ett eget budgetalternativ som ska ses som en helhet. Därför avstår vi nu från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande när det gäller det utgiftsområde som vi nu debatterar. Det gäller alltså utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Innan vi går in på det vill jag säga några övergripande ord om var vi befinner oss.

Det är halvtid i mandatperioden. Från regeringspartierna lyfter man fram hur det ljusnar vid horisonten, hur inflationen bekämpats, hur arbetslinjen stärks och hur tillväxten ska ta fart. Från oss i opposition kommer ni att höra hur gängvåldet kryper ned i åldrarna, hur regeringen har skapat en nationell sjukvårdskris, hur arbetslösheten är rekordhög, hur Sveriges tillväxt är bland de sämsta i hela Europa och hur oansvarigt det är att i en svår kostnadskris för vanligt folk satsa på ofinansierade skattesänkningar för de mest välbeställda.

Från partipolitiken är det alltså inget nytt. Ibland kan det vara tryggt med en hederlig höger-vänster-konflikt i svensk politik, särskilt när omvärlden skakar.

Om vi lyfter blicken något kan vi konstatera att 120 miljoner människor är på flykt undan krig, väpnade strider och förföljelse. Vart femte barn i världen lever i eller flyr från konflikt. Pandemins ekonomiska konsekvenser tynger många människor än i dag. Demokratien har backat tillbaka i världen, och auktoritära krafter breder ut sig.

I denna kontext kan en budgetdebatt inom utgiftsområde 1 te sig futtig. Statens budget omfattar totalt cirka 1 400 miljarder, och just det område vi nu diskuterar omfattar strax över 20 miljarder. Det är litet men grundläggande. Därför är vi också, brett över partigränserna, överens om många saker i budgeten. Det ger en stabilitet i vår demokratis kanske mest grundläggande institutioner. Men på några punkter är vi inte överens, och dem vill jag redogöra för.

Fru talman! Jag återgår till det ekonomiska läget i Sverige. Det är som sagt fortsatt ekonomiskt tuffa tider. Finansminister Elisabeth Svantesson sa i en debatt förra veckan här i talarstolen: "Ett hushåll måste planera sina utgifter och kan inte använda mer pengar än det har, och i svåra tider behöver många vända på varje krona för att ekonomin ska gå ihop. Även staten måste göra det, och därför gör vi tuffa prioriteringar, som att minska biståndet." Hon sa vidare: "Vi effektiviserar också statens verksamheter och minskar antalet myndigheter. Denna förmåga att prioritera saknar den andra sidan i politiken, vilket jag beklagar."

Låt mig då, fru talman, berätta att besparingar inte gäller för regeringens egen verksamhet. I budgeten finns stora anslagsökningar till Regeringskansliet. Budgeten för 2025 är nästan 700 miljoner kronor högre än den för 2024. Man kan se på detta över mandatperioden. Anslagsökningen som aviserats för 2025 är jämfört med budgetanslaget för 2022 2,3 miljarder högre. Det är en ökning med nästan 30 procent. Även om ett ökat anslag kan vara motiverat, inte minst som en följd av ökade krav på säkerhet och av den allmänna löne- och kostnadsuppräknningen, framstår en 30-procentig ökning över en mandatperiod som för stor mot bakgrund av det ekonomiska läget, som ställer stora sparkrav på välfärden när det kommer till kommuner och regioner, som pressas hårt ekonomiskt.

Fru talman! En annan punkt där vi inte är helt överens gäller minoritetspolitiken. Minoritetspolitiken har länge fått stå tillbaka och blivit utan ökad resurstilldelning. Vi ser, till skillnad från regeringen, ett behov av stärkta resurser. En början är en ökning med 10 miljoner kronor i grundanslag för 2025, så att minoritetsorganisationerna åtminstone kan ha anställd personal. Det är det ena.

Det andra, som är riktigt allvarligt, är att regeringen drastiskt minskar anslagen för språkcentrum för minoritetsspråken. Ovissheten inför framtiden är stor.

Fru talman! Jag är född i Tornedalen. Här bor människor som fortfarande bär på en skam över att ha finska eller meänkieli som modersmål – på grund av den dåvarande försvenskningsspolitiken. Den förbjöd människor att tala finska eller meänkieli på exempelvis skolrasterna, och i sina yttersta former bestraffade den barn med våld. Vi är många i min generation som tappat språket till följd av den. Det är en stor sorg.

Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset har bedrivit ett gediget arbete med att samla in berättelser och bekräfta den tornedalska historien, men nu måste staten visa att man är beredd att göra upp med historien. Det räcker inte med att trycka upp sanningskommissionens arbete i en populärversion som broschyr. Det måste till mer åtgärder.

Fru talman! Många civilsamhällesorganisationer upplever en ökad hotbild mot verksamheten, mot lokaler och mot företrädare. Inte minst religiösa samfund är utsatta för hot och våld. Det finns uppgifter om församlingar som lägger så mycket som 25 procent av sin budget på säkerhetsåtgärder. Omvärldshändelser och pågående konflikter har också påverkat säkerheten för religiösa grupper i Sverige. Att skydda civilsamhällets organisationer är självklart i huvudsak polisens uppgift, men det finns många enklare säkerhetshöjande åtgärder som kan vidtas för att göra verksamheterna tryggare. Här har organisationerna själva många goda förslag. Vi vill därför stärka dem i det arbetet genom att ge mer stöd till just det säkerhetshöjande arbetet.

Fru talman! Förra veckan besökte konstitutionsutskottet Judiska Centralsrådet och den judiska församlingen här i Stockholm. Vi berörde frågan om religionsfrihet men också vilka insatser som behövs för att främja judiskt liv i Sverige. Religionsfriheten är en absolut rättighet och har ett starkt skydd av vår grundlag. När den hotas i form av dem som till exempel vill störa en högtid eller hota människor på väg till en synagoga måste staten göra allt den kan för att stärka verksamheten och säkerheten.

Att antisemitismen år 2024 fortfarande förekommer och dessutom ökar i samhället är fullständigt oacceptabelt. Vi föreslår därför som sagt att ytterligare medel läggs på säkerhetshöjande insatser men också på det förebyggande. För att fler ska kunna skapa sig en förståelse för historien, så att den aldrig mer upprepar sig, vill vi att fler ska kunna delta i hågkomstresorna till Förintelsens minnesplatser.

Fru talman! Vi motsätter oss den neddragning av mediestödet som regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2025 och föreslår i stället att ytterligare 50 miljoner kronor läggs på mediestöd. På många håll i landet är de ekonomiska förutsättningarna för att driva journalistik framåt utmanande. Därför var det bra att ett nytt mediestöd kom på plats för ett tag sedan. Samtidigt ser vi att de risker vi varnade för när stödet infördes nu

ser ut att ha blivit verklighet. Betoningen på den geografiska spridningen har lett till att mediemångfalden på nationell nivå prioriterats ned och att flera medier som tidigare fått stöd nu blivit utan. Kvartal, Hemmets vän och Altinget är bara några exempel på medier som bidragit till den journalistiska mångfalden med olika samhällspolitiska perspektiv, infallsvinklar och nyhetsvärderingar. Vi ser också hur en stor del av lokaltidningarna, som var det centrala att värna när det nya stödet tillkom, har fattat beslut om att lägga ned sin verksamhet. Vi ser därför ett behov av att den utvärdering som ska ske i samband med budgetpropositionen för 2027 tidigareläggs, så att inte medier som hade kunnat överleva försvinner i onödan.

Fru talman! I vårt budgetalternativ finns också förslag för att finansiera upp Institutet för mänskliga rättigheter till den nivå som var tänkt för institutet. Regeringen saknar 18 miljoner för detta ändamål. Att stärka mänskliga rättigheter borde vara en prioritering för regeringen, särskilt då vi ser en negativ utveckling inom flera områden, bland annat när det gäller rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Fru talman! Korruptionen äter mänskliga rättigheter till frukost, brukar det heta. Sverige tillhör världstoppen över länder med minst korruption när jämförelser görs, men vi är inte förskonade. Arbetet mot korruption måste ständigt fortgå, och det finns oroande tendenser, inte minst kopplade till organiserad brottslighet som ger sig in i välfärdssystemen. Den senaste tiden har vi kunnat läsa hur kriminella driver HVB-hem, hur kontrakt i offentliga upphandlingar tilldelas oseriösa företag och hur den personliga assistansen utnyttjas som pengakran till den kriminella ekonomin. Att släppa in marknaden i den offentligt skattefinansierade verksamheten har inneburit stora risker, och vi ser nu hur våra pengar göder den organiserade brottsligheten. Vi måste få ett slut på den misslyckade marknadspolitik.

Fru talman! Jag har en sista sak jag vill säga, och jag ber om ursäkt för att jag dragit över talartiden. Trots våra meningsskiljaktigheter i politiken, vilka ofta framställs som stora, vill jag understryka att konstitutionsutskottet är ett utskott där vi pratar med varandra på ett respektfullt sätt och till och med försöker överbrygga meningsskiljaktigheterna. I en stark demokrati visar vi på skiljelinjer men klarar också av att kompromissa. Än så länge gör vi det, och det vill jag passa på att tacka mina utskottskollegor och utskottskansliet för.

Anf. 46 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Låt mig börja detta anförande om utgiftsområde 1 Rikets styrelse med ett lite bredare anslag. Vårt budgetområde i konstitutionsutskottet är en pusselbit av många som utgör hela statsbudgeten. Låt mig därför börja med att kommentera just helheten så här halvvägs in i mandatperioden.

För drygt två år sedan tog Moderaterna och samarbetspartierna över ansvaret för ett land som befann sig i flera svåra kriser samtidigt. En tvåsiffrig inflation, skyhöga el- och bränslepriser och höga räntor pressade hushållen. Vi ärvde ett utanförskap som tillåtits växa i decennier och en skola i kris. Vi ärvde ett Sverige med en systemhotande gängkriminalitet som precis slagit sitt rekord i dödsskjutningar. Det var ett Sverige som länge blivit både fattigare och farligare.

Fru talman! Sedan hösten 2022 har vi steg för steg jobbat hårt för att genomföra Tidöavtalet och med det göra Sverige rikare och tryggare. Med den budget som den moderatledda regeringen nu presenterar stärker vi tanken att varje person som befinner sig i Sverige ska vara självförsörjande. En undersökning visar att en av fyra vuxna i arbetsför ålder inte försörjer sig själv genom arbete. Därför stärker vi drivkrafterna för att arbeta och ökar kraven på självförsörjning. Det är väl värt att nämna att en familj som består av en polis och en sjuksköterska kommer att få ungefär 9 000 mer i plånboken nästa år.

Vi gör massiva insatser och satsningar på att trycka tillbaka kriminaliteten, gängen och våldet mot kvinnor. Effektiv brottsbekämpning, fler poliser och högre straff är viktigt för detta – och givetvis att strypa den kriminella ekonomin och stoppa nyrekryteringen av unga genom förebyggande åtgärder. Till detta kommer satsningar på fossilfri energi, försvaret och inte minst Ukraina.

Fru talman! Den moderatledda regeringen lägger nu fram en budget som i all enkelhet gör gatorna tryggare och plånboken större. Vi tog över regeringsmakten i ett Sverige som hade blivit fattigare och farligare. Tillväxttakten var bland de lägsta i EU, och våldsutvecklingstakten var bland de högsta. Vi fick väljarnas mandat att vända den utvecklingen. Steg för steg, reform för reform och budget för budget gör vi just detta.

Hur hänger då det här ihop med rikets styrelse, utgiftsområde 1 och konstitutionsutskottet? Jo, med Tidöavtalet säkrar vi folksuveränitetsprincipen: att all offentlig makt i Sverige utgår från folket. Det är en princip som konstitutionsutskottet har en vana av att diskutera och analysera. För detta ändamål, för att kunna genomföra den här budgeten och för att kunna genomföra de reformer som vi fick mandat för lägger vi 300 miljoner kronor extra på Regeringskansliet.

Fru talman! Hur ser då just utgiftsområde 1 ut? I detta utgiftsområde hittar man pengarna som regeringen lägger på statschefen, Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Sametinget och samepolitiken, Regeringskansliet, länsstyrelserna, demokratipolitik, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter. Totalt lägger vi ungefär 20 miljarder på detta. Detta är ett budgetområde som i mångt och mycket upprätthåller och utvecklar vår demokrati och rättsstat. Vid en internationell utblick skulle vi se att demokratin och rättsstaten i många fall går åt fel håll. Inte minst följer vi utvecklingen i Georgien noggrant.

Fru talman! Här hemma har en av våra grundlagar, regeringsformen, fyllt 50 år i år. När den nya regeringsformen kom till fördes det resonemang om huruvida den skulle innehålla en maktindelning eller inte. Konstitutionsutskottet hade vid den tiden, liksom nu, en socialdemokratisk ordförande, Hilding Johansson. Han sa då: ”Det hör definitivt till det förgångna att bygga upp en författning så att olika statliga organ skall balansera varandra för att förebygga en omfattande statlig verksamhet eller att det centrala i författningen skall vara att skydda den enskilde mot den statliga verksamheten.”

Moderaternas partiordförande Gösta Bohman hade däremot en annan syn på maktindelning. Han sa: ”Varje maktutövning måste kontrolleras och balanseras, även den demokratiska. Och den demokratiska makten måste övervakas inte bara genom det demokratiska systemet i sig utan också genom att man däri bygger in särskilda spärregler.”

Moderaternas hållning, det vill säga att Sverige ska erbjuda ett starkt skydd för de grundläggande fri- och rättigheterna, gäller fortfarande. Just därför är det värt att notera att redan 2021, det vill säga före regeringsskiftet 2022, ville Moderaterna tillföra 10 miljoner mer än Socialdemokraterna till Regeringskansliet för att finansiera en utredning om enskildas fri- och rättigheter och domstolars oberoende.

Båda dessa utredningar har nu satts igång, och arbetet med dessa är till för att stärka våra individuella fri- och rättigheter och därmed stärka demokratin och rättsstaten. Och jag är stolt över den moderatledda regeringens arbete för att stärka just den svenska rättsstaten.

Herr talman! Under utgiftsområde 1 ligger också minoritetspolitiken. Sedan den 7 oktober förra året är det en minoritet här i Sverige som lidit allvarligt. Ingen annan minoritet eller grupp i Sverige har på så kort tid sett en sådan akut försämring av sina möjligheter att leva ett öppet och fritt liv som judarna.

Rasism och intolerans är naturligtvis förkastligt oavsett mot vem eller vilka detta riktas. Men antisemitismen har en särställning. Ingen annan grupp möter hat och hot från så många håll samtidigt – från nynazism, högerextremism och autonom våldsbejakande vänster men också från islamism och en antisemitism med rötter i Mellanöstern.

På grund av denna situation går stora delar av medlemspengarna som organisationerna får in till att sköta just säkerheten. Det var också därför som regeringen i den förra budgeten, alltså den som gäller för nuvarande år, sköt till pengar för säkerhetshöjande insatser. Det gör vi nu igen. Nu tillför vi ytterligare 10 miljoner kronor i permanenta medel som är öronmärkta för judiska organisationer för arbete med säkerheten kortsiktigt. Vi tillför även 10 miljoner för att stärka judiskt liv här i Sverige. Regeringen fortsätter också satsningarna på hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser i syfte att ge fördjupad kunskap om Förintelsen och om den nazistiska regimens förbrytelser mot judar, romer och andra grupper.

På kort sikt behöver vi jobba med säkerhet och trygghet kring judarnas situation i Sverige. Men på lång sikt måste vi stärka möjligheten för judarna att leva ett fritt och öppet liv i Sverige. Låt oss hoppas att nästa års 250-årsjubileum av judiskt liv här i Sverige blir just en sådan vändpunkt.

Herr talman! Det sista jag vill kommentera är anslaget till länsstyrelserna. Det ökar vi nu med 180 miljoner, och merparten av dessa pengar går till att stärka arbetet med det civila försvaret. I den tid som vi lever i är totalförsvaret och där i det civila försvaret helt nödvändigt, och satsningarna på detta är alltså brådskande.

Med detta sagt vill jag önska alla i utskottet, såväl kollegor och ledamöter som kanslipersonal, god jul och tacka för ett gott samarbete. Precis som utskottets ordförande nyligen sa hoppas jag att även vårens arbete kommer att präglas av konsensus och sökande efter överenskommelser och gemensam förståelse när vi går in i den spännande vårgranskningen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 47 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! För inte så länge sedan åt jag middag med en bekant i Göteborg. Efter en trevlig middag skulle vi skiljas åt vid centralstationen. Då började hon rätta till sin kapp och knöt den hårt. Sedan frågade hon mig om hennes kolt syntes.

Helt ärligt blev jag ganska ställd. Jag kunde inte riktigt förstå varför hon ställde frågan – i Göteborg, på en plats där alla är goa och där jag alltid har känt mig trygg.

Herr talman! När man under hela sitt liv har upplevt och blivit ifrågasatt som nationell minoritet, och när man dagen innan har fått lyssna på ett seminarium om huruvida man är en privilegierad minoritet eller ett utsatt urfolk, är det kanske inte så konstigt att man känner sig otrygg och utsatt i våra offentliga rum på ett sätt som många av oss i majoritetssamhället har svårt att relatera till.

Många vittnesmål kommer från våra minoriteter om såväl den utsatthet som man känner som den rasism som riktas mot en. Senast förra veckan besökte, som sagt, konstitutionsutskottet den judiska församlingen här i Stockholm och träffade judiska företrädare. Det var ett möte som kändes särskilt viktigt med tanke på antisemitismen i samhället och hur den har ökat det senaste året och riktats brett mot den judiska minoriteten.

En sak av många som jag tog med mig från detta möte var vikten av kunskap och utbildning, eftersom det ger oss verktyg i majoritetssamhället att stå emot den rasism och de fördomar som enskilda sprider mot våra minoriteter. Våra nationella minoriteter och andra minoriteter i vårt samhälle ska aldrig behöva stå ensamma i den utsatthet som de befinner sig i.

I Vänsterpartiets budgetförslag avsätter vi också de medel som krävs för att genomföra förslagen från utredningen Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige.

Herr talman! Målet borde vara, och måste vara, att alla som lever i Sverige självklart ska känna sig trygga och inkluderade i vårt samhälle, där vår mångfald och våra skillnader ses som den stärkande rikedom som de är och där våra olika kulturer bemöts respektfullt.

För nästan exakt 25 år sedan beslutade denna riksdag att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och Europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. Det var i december 1999. I Sverige har vi fem nationellt erkända minoriteter sedan dess och även ett erkänt urfolk – samerna. Det förpliktar. Och staten har särskilda skyldigheter gentemot dem, särskilt när det gäller att skydda och utveckla minoriteternas språk och kultur. Särskilt den svåra situationen för våra minoritetsspråk kräver ordentliga insatser från staten. Staten har nämligen framgångsrikt bedrivit en assimileringsspolitik historiskt, precis som utskottets ordförande tidigare talade om.

Tyvärr kan man inte säga att denna regering håller fanan särskilt högt, trots ett 25-årsjubileum. De språkcentrum som finns för varje minoritet går nu en mycket osäker framtid till mötes. Och regeringen väljer att dra bort de språksatsningar på drygt 40 miljoner som har funnits och försöker samtidigt påstå att den totala nya summan på 8 ½ miljoner i praktiken ska vara en satsning. Dessutom ska det samiska språkcentrumet vara med och dela på dessa 8 ½ miljoner. Tidigare fick de ett eget anslag.

Jag har svårt att tro att de som tillhör våra nationella minoriteter och de anställda på språkcentrumen som nu blir färre håller med. Dessutom drog regeringen också in finansieringen för den samnordiska, språkliga organisationen Sámi Giellagáldu, som drivs av sametingen i Norge, Finland och Sverige. För nästa år räddas verksamheten, då sametinget i stället använder en del av sitt knappa anslag för finansiering. Detta agerande är faktiskt ganska pinsamt och skämmigt. Jag kan citera Sametingets styrelseordför-

ande Håkan Jonsson, som sa så här: ”Det här är katastrofsiffror som redovisas av regeringen. Det här kommer innebära stora nedskärningar på språkarbetet.”

Herr talman! Man kan inte säga att man inte visste vilka konsekvenser den här budgeten skulle få och hur den kommer att drabba samtliga nationella minoriteter. Vi i Vänsterpartiet anser att arbetet för de nationella minoriteterna måste utvecklas, inte avvecklas, och avvisar därför de kraftiga nedskärningar som regeringen gör. Totalt satsar vi över 150 miljoner mer på anslaget till åtgärder för nationella minoriteter.

Det kan konstateras att regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar i budgeten efter två år vid makten är tydliga: I stället för att underlätta för hushållen, vården, skolan och äldreomsorgen genomför man skattesänkningar för de rika. På punkt efter punkt misslyckas regeringen med att hantera de allvarliga samhällsproblem vi står mitt uppe i, och stora grupper tycks vara osynliga för regeringsunderlaget. Man bortser helt från de problem som drabbar dem som har svårt att få vardagsekonomin att gå ihop.

Med regeringens och Sverigedemokraternas budget ökar ojämlikheten. Den växande arbetslösheten lämnas utan åtgärder, och klimatomställningen får vänta. Dessutom fortsätter nedskärningarna inom välfärden. Vänsterpartiets budgetförslag står i stället för en politik som på riktigt hanterar dessa samhällsproblem och skyddar dem som har det sämst ställt.

Herr talman! Jag tycker att ordföranden för utskottet på ett föredömligt sätt gick igenom de satsningar som regeringen väljer att göra i sin budget. Jag kan väl bara instämma och säga att vi från Vänsterpartiets sida också avvisar de horribla ökningarna av anslaget till Regeringskansliet.

Vi som parti behöver givetvis också göra prioriteringar i vårt budgetförslag, och en av de prioriteringar vi väljer att göra är att sänka arvudet till riksdagsledamöter. I stället avsätter vi medel för att stärka Sametinget, inrätta en nationalscen för Sápmi och, som sagt, genomföra strategin för att stärka judiskt liv i Sverige.

Vi behåller också det särskilda anslaget för den nationella minoriteten romer. Om vi ska uppfylla det mål som Sverige har satt upp om att nå romsk inkludering till 2032 behöver den här regeringen snabba på sitt arbete. Den kritiken kan tyvärr riktas även mot föregående regering, som sänkte anslaget till att i stort sett endast omfatta en tjänst på Länsstyrelsen i Stockholms län – som skulle göra en utvärdering om att arbetet inte hade gått framåt. Det är lite pinsamt.

Jag ser att min talartid löper ut. Det sista jag särskilt vill lyfta fram i Vänsterpartiets budget är frågan om mediestödet. I vår budget avsätter vi en halv miljard mer än regeringen till mediestödet, men det krävs mer än pengar. Det krävs uppenbarligen också nya riktlinjer för att stärka mångfaldskriteriet. Det är sorgligt att det som vi från oppositionen varnade för nu genomförs.

Anf. 48 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag så att jag har det gjort.

Ämnet för dagens debatt är budgeten för rikets styrelse, ett område där vi faktiskt tar stora delar för givna. Här hittar man en stor del av vårt lands demokratiska system: statschefen, regeringen och riksdagen, liksom stödet

till såväl de politiska partierna och valorganisationen som de oberoende granskande institutionerna Justitieombudsmannen, Justitiekanslern, Riksrevisionen och Institutet för mänskliga rättigheter.

Det handlar alltså till stora delar om sådant som värnar vår demokrati och viktiga värden som mänskliga rättigheter, skyddet för minoriteter och hågkomsten av till exempel Förintelsen – värden som är helt avgörande för att vi ska ha en vital demokrati och en demokrati värd namnet.

I det kapitel i budgetpropositionens utgiftsområde 1 som handlar om demokratipolitik och mänskliga rättigheter lyder portalavsnittet så här: ”Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika.”

Delaktighet tar vi för givet – kanske lite för mycket. Den 9 juni i år hölls val till Europaparlamentet, och tvärtemot vad vi alla hoppades på kunde man konstatera att valdeltagandet i Sverige sjönk med 1,88 procentenheter jämfört med EU-valet 2019 och landade på 53,39 procent.

Det är märkligt att bara drygt hälften av de röstberättigade brydde sig om att rösta med tanke på att lagarna och direktiven från EU ligger till grund för en stor del av våra lagar. Enligt Svenska institutet för Europapolitiska studier handlar det om 20–30 procent av all svensk lagstiftning. I Sveriges kommuner och regioner påverkas ungefär hälften av punkterna på fullmäktiges dagordning direkt eller indirekt av EU. Det tror jag inte att medborgaren eller den förtroendevalda i kommun och region har koll på.

Jag vill i detta sammanhang lyfta hotet mot Sveriges judiska befolkning. Den är en av de nationella minoriteterna men har en särställning, inte minst på grund av de eskalerande antisemitiska stämningar som råder sedan Hamas terrorattack mot civila judar i områdena nära Gaza den 7 oktober och det krig som bröt ut till följd av detta.

Det är ett direkt uttryck för antisemitism när enskilda judar bosatta i Sverige ställs till svars för vad Israels regering gör. De upplever problem med hot och hat trots att de faktiskt befinner sig i Sverige och inte i Israel. Jag skäms som svensk när judiska barn inte kan gå i skolan utan trakasserier, när många judar inte längre vågar bo kvar i Malmö, när judar tvingas dölja sin identitet och när judiska församlingar har tvingats ställa in högtidsfiranden och minnesstunder eftersom det inte har gått att garantera säkerheten.

Antalet anmälda hatbrott med antisemitiska motiv har ökat kraftigt i Sverige. Det är ingenting jag kan kalla demokrati. Detta får inte stå oemotsagt, och det är oroväckande att till och med ett politiskt parti representerat i Sveriges riksdag först efter kraftiga påtryckningar utifrån förmådde göra sig av med företrädare som spritt antisemitiskt hat på nätet och vid demonstrationer. Vi måste alla visa ledarskap och inte vika oss i kampen mot antisemitismen. Att de som samlas för att demonstrera för Palestina får trakassera journalister och andra i sin väg utan konsekvenser är oförlåtligt i ett demokratiskt samhälle.

Den judiska minoriteten har fört fram säkerheten som en central fråga. I årets budget ökade regeringens anslag för säkerhetshöjande åtgärder till trossamfund med 30 miljoner kronor till 74 miljoner årligen. Detta är ett viktigt komplement till polisens arbete för att upprätthålla säkerheten, men det kan inte ersätta polisens arbete.

För att motverka antisemitism behövs också utbildningsinsatser av olika slag, inte minst riktat mot den yngre generationen. Det är nödvändigt för en stark och uthållig demokrati att varje generation är utrustad med kunskaper och förmågan att själv hitta svar samt förstå och värdera information. Regeringen förlänger därför bland annat bidraget på 6 miljoner kronor till hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser. Man tillför också medel till Forum för levande historia för att öka kunskapen om antisemitiska attityder i Sverige och om spridning av antisemitism på nätet.

Jag hoppas inte att det kommer en vändpunkt nästa år, som är det år då judarna har varit i Sverige i 250 år, utan jag hoppas att det sker i år. Jag tycker att det är anskrämligt att vi har en situation där en minoritet känner sig så pass hotad att den inte ens kan vara kvar i Sverige.

Anf. 49 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Att debattera utgiftsområde 1 Rikets styrelse är att påminnas om vikten av att värna den liberala demokratin. Det är en demokrati som levererar samma rättvisa och samma friheter till alla och som ger varje människa möjlighet att forma sitt eget liv. Det är en demokrati med medborgerliga rättigheter som skyddar individen mot statligt förtryck och begränsar majoritetens makt över individen.

Tyvärr är utvecklingen globalt sett just nu mycket oroande på den här punkten. Demokratin är sedan ett antal år på tillbakagång i världen. Så sent som i går möttes vi av chockerande nyheter från det demokratiska Syd Korea om att presidenten där hade utlyst undantagstillstånd och omedelbart införande av krigslagar. Detta är något som skulle förbjuda all politisk aktivitet och sätta alla medier under statlig kontroll.

Man lyckades samla parlamentet, och snart kom det andra, mer lugnande nyheter: Parlamentet hade underkänt presidentens krigslagar. Just nu ser det ut som att den sydkoreanska demokratin har stått pall för detta angrepp – i alla fall den här gången.

Herr talman! För att vaka över de fri- och rättigheter som vi i Sverige tillförsäkras i vår grundlag krävs en effektiv förvaltning som värnar rätts säkerheten och behandlar oss alla lika. Inom utgiftsområde 1 finns en rad institutioner som ska säkerställa att våra myndigheter lever upp till detta. Här finns anslagen till Riksrevisionen, Justitieombudsmannen och Integritetsskyddsmyndigheten bland flera andra. Här finns också anslag till länsstyrelserna och till Regeringskansliet.

Dessutom har vi mediestödet, som infördes i år efter att de tidigare reglerna för stöd till mediebranschen gjordes om. Inför den förändringen fanns en stor osäkerhet i branschen om vilka som faktiskt skulle få stöd och hur den nya regleringen skulle slå. Nu kan vi konstatera att långt ifrån hela anslaget om en dryg miljard kronor delades ut under det första året. Enligt Mediemyndigheten var anledningen att inte tillräckligt många medier kvalificerade sig för stödet.

Vi i Centerpartiet lyfte redan inför att det nya mediestödet skulle införas att det var viktigt att följa upp stödet för att bedöma dess effekter. När mediestödet sedan antogs i riksdagen var KU enigt om vikten av att följa upp utfallet när den nya regleringen varit i kraft i några år och de äldre stöden har fasats ut.

Jag vill understryka att vi i Centerpartiet kommer att fortsätta följa detta för att se om mediestödet riktas till dem som faktiskt behöver det. Det är helt avgörande för en livskraftig demokrati att ha medier som bevakar och granskar och ett mediestöd som är träffsäkert.

Herr talman! Eftersom majoriteten i denna riksdag har antagit en budget med en annan inriktning än vad vi i Centerpartiet har föreslagit avstår vi från ställningstagande när det gäller hur anslagen ska fördelas inom utgiftsområde 1. Vi lämnar dock ett särskilt yttrande om vår politik på området.

Först ska sägas att Centerpartiet är överens med regeringen om resurstilldelningen när det gäller flertalet poster, men på några punkter skiljer vi oss åt.

Framför allt reagerar vi på anslaget till Regeringskansliet. Totalt fördelas drygt 20,1 miljarder kronor inom utgiftsområde 1. I regeringens budget går mer än hälften av den summan, totalt cirka 10,4 miljarder kronor, till Regeringskansliet. Det innebär att Regeringskansliet har fått en betydligt större kostym sedan den här regeringen tillträdde – anslaget är drygt 2 miljarder kronor större än för tre år sedan.

Som skäl för den här expansionen anger regeringen bland annat att pengarna behövs för att fullfölja regeringens reformagenda. Detta sker samtidigt som regeringen har lagt besparingskrav på en rad myndigheter, som är de som i praktiken ska genomföra regeringens politik och reformer.

I ljuset av detta är det nästan stötande att man expanderar Regeringskansliet i så stor utsträckning. Centerpartiet har förståelse för att det behövs förstärkningar, bland annat på grund av säkerhetsläget och Sveriges inträde i Nato, men det är inte motiverat med en så här stor expansion. Centerpartiet vill minska anslaget till Regeringskansliet med 600 miljoner kronor för nästa år jämfört med regeringens budget.

Dessutom vill vi att 50 miljoner kronor av anslaget ska användas för att inrätta en kriskommission för infrastrukturen. Vi kan inte acceptera att Sverige i dag har tåg som står stilla och vägar som förfaller. Här måste någonting ske snarast. Regeringen måste ta fram en plan för att lösa de allvarliga problem som drabbar resenärer och arbetspendlare – och därmed även näringslivet – i stora delar av vårt land när tågen inte går och vägarna inte är farbara.

Herr talman! Det finns ingen tid att förlora när det gäller den gröna omställningen. Snabbare tillståndprocesser är avgörande för svenska företags konkurrenskraft och för att behålla investeringar i Sverige. Tyvärr stoppas vissa processer på grund av långa handläggningstider hos länsstyrelserna. Åtgärder måste vidtas för att förkorta tiderna. Regeringen satsar visserligen en del resurser på att stärka länsstyrelsernas arbete med effektiva tillståndprocesser, men Centerpartiet anser att det inte räcker. I vår budget lägger vi ytterligare 10 miljoner kronor på detta arbete.

Vi vill även ge ytterligare 10 miljoner kronor till länsstyrelserna för ett annat ändamål. Det här gäller inga småsaker. Jag vill inte höra att vi i Centerpartiet nu silar mygg – alltså att vi skulle fästa uppmärksamhet på småsaker.

Det här med mygg är faktiskt ingen liten sak. Jag kommer från Uppsala län. Jag har nedre Dalälvsområdet i min närhet och vet därför hur det kan vara där på somrarna.

För dem som bor i området kring nedre Dalälven är det helt nödvändigt att stickmyggorna bekämpas. Det måste göras för att människor ska kunna leva ett fullgott liv där. Då måste staten ta sitt ansvar och försäkra att statliga pengar finns på plats, så att de drabbade kommunerna kan köpa in och få leverans av bekämpningsmedel som fungerar. Därför lägger vi i Centerpartiet i vår budgetmotion 10 miljoner extra årligen till länsstyrelserna för att säkerställa permanenta resurser för myggbekämpning.

Herr talman! Det finns starka krafter som vill splittra och destabilisera den demokratiska världen. Dessa krafter vinner på ett högt tonläge i den politiska debatten, med tillspetsade formuleringar som främjar konfrontation i stället för samtal och samförstånd.

Vi får inte vara naiva för de krafter som strategiskt jobbar för att öka konfliktnivån i vårt land. Dessa krafter vill inte Sveriges bästa.

Vi lever i en tid då vi inte kan ta demokratiska landvinningar för givna. Att försvara Sverige i oroliga tider är nödvändigt. Däri ligger att försvara våra grundläggande rättigheter och våra grundlagar. Detta innefattar att rusta våra grundlagar och våra institutioner så att de nu och framgent kan garantera demokrati, säkerhet, mänskliga rättigheter och skydd för minoriteter.

Det här är ord som förpliktar. Jag håller även med tidigare talare om allt som har sagts från talarstolen om antisemitism.

Det är upp till var och en av oss att se till att detta kommer i ordning.

Anf. 50 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Det utgiftsområde vi nu debatterar utgör grunden för regeringens och riksdagens arbete och för arbetet med de nationella minoriteterna, demokratipolitiken, politiken för de mänskliga rättigheterna, medierna och den granskning som utförs av bland annat Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen. Detta område i budgeten berör med andra ord avgörande delar för en vital liberal demokrati.

Jag kommer att ta upp ett par saker jag vill uppmärksamma lite extra.

KU har under hösten haft förmånen att dels träffa landshövdingarna när de besökte riksdagen, dels göra ett länsbesök i Skåne där vi bland annat besökte länsstyrelsen. Länsstyrelserna har ett komplext uppdrag. Som statens förlängda arm ska de bland annat arbeta med samverkan, hantera de målkonflikter som uppkommer i tillståndsprövningar och utöva tillsyn. I länsstyrelsernas uppdrag speglas inte sällan högaktuella områden. Så även i detta budgetförslag.

Herr talman! Sverige befinner sig i ett allvarligare säkerhetsläge än de flesta av oss tidigare har upplevt. Häromveckan påmindes vi om allas vår roll när det gäller beredskap i och med den broschyr som landade i våra brevlådor. Länsstyrelserna har också en viktig roll när det gäller att stärka det civila försvaret, som en del av totalförsvaret, och därför tillskjuts det mer medel till detta i budgeten.

Energifrågan gör också avtryck i budgeten. Ett ökat behov av el leder till fler ansökningar om havsbaserad vindkraft, vilket behöver hanteras effektivt och därmed också kräver mer resurser. Den gröna omställningen ställer också högra krav. En effektiv tillståndsprövning behövs för att Sverige ska vara ledande i den snabba gröna omställningen, vilket också ger avtryck i årets budget.

På konstitutionsutskottets resa till Skåne hade vi även förmånen att besöka Institutet för mänskliga rättigheter, också kallat MR-institutet. De mänskliga rättigheterna är en av den liberala demokratins grundstenar och bör omfattas av ett starkt skydd. Därför är det glädjande att detta nyinrättade institut under året erhöll A-status, det vill säga det högsta betyget för nationella institutioner för mänskliga rättigheter. Det betyder att institutet lever upp till Parisprinciperna, alltså det internationellt tongivande regelverket för institutionernas uppdrag. Under året har institutet släppt ett antal läsvärda rapporter som belyser mänskliga rättigheter i Sverige.

Herr talman! Ibland kan man höra någon sucka och uttrycka att allt väl ändå inte kan vara en mänsklig rättighet, och det stämmer givetvis. Långt ifrån allt är en mänsklig rättighet, men rätten till frihet och skydd mot frihetsberövande för den som bor på ett äldreboende eller ett LSS-boende är en mänsklig rättighet. Det belyses i MR-institutets rapport *Hemma är någon annanstans* där man har studerat äldres rättigheter inom äldreomsorgen. En kvinna i rapporten berättar: "Jag har bott här över ett år, och de gånger jag kommit ut är lättträknade. Det är skittråkigt." För interner på våra fängelser är det reglerat att de har rätt till utevistelse, men det är det inte för personer på äldreboenden.

En annan mänsklig rättighet som belyses i rapporten är rätten till värdighet. En tidigare egenföretagare som nu bor på ett äldreboende beskriver hur hennes rätt till värdighet tillgodoses: "Om jag larmar för att jag är kissnödig så kan jag få vänta två timmar, och då är det för sent."

Det är även en mänsklig rättighet att inte utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling, vilket omsatt till rättigheter inom äldreomsorgen innebär att inte bli försummad och exempelvis få ligga med våt blöja hela natten.

Med stigande ålder ses människor alltför ofta som bara sin ålder och inte som egenföretagare, kock, riksdagsledamot, frimärkssamlare eller något av allt det andra som tidigare har definierat dem. De reduceras till att vara äldre och inte människor med grundläggande rättigheter, vilket faktiskt är diskriminering och ålderism.

En tidigare talare tog upp diskussionen för 50 år sedan när regeringsformen uppdaterades och man konstaterade att all makt utgår från folket. Men riksdagens och regeringens uppdrag är också att se till att mänskliga fri- och rättigheter tillgodoses, inte minst för dem som har svårt att göra sina röster hörda.

Herr talman! Slutligen ett par ord om judiskt liv i Sverige. Nästa år firar vi att det var 250 år sedan den första juden fick bosätta sig i Sverige utan tvång att konvertera. Detta jubileum borde vara glädjefyllt, men tyvärr grumlans det av en uppblossande antisemitism. Därför tillförs det mer medel i budgeten till säkerhetshöjande åtgärder för den judiska minoriteten. I Sverige ska man kunna känna sig säker oavsett bakgrund eller religion. Allt annat är ett hot mot de grundläggande värderingar vår demokrati bygger på. Jag hoppas att alla de viktiga aktiviteter som planeras under nästa år för att uppmärksamma judiskt liv i Sverige leder till ökad tolerans och förståelse, för det är något vi behöver mer av i Sverige.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag. Jag önskar mina kollegor i konstitutionsutskottet och kansliet en god jul och tackar för gott samarbete under året.

Herr talman! Vi talar om rikets styrelse, utgiftsområde 1. Det är sannoligen ett ämne som förpliktar och som man ska behandla med största respekt. De beslut vi fattar utifrån de olika budgetdebatterna betyder mycket för många människor.

Miljöpartiets budgetförslag överstiger regeringens förslag med drygt 200 miljoner kronor. Det tillåter vi oss eftersom vi menar att den nödvändiga klimatomställningen inte kan klaras inom den vanliga budgeten utan kräver lånefinansierade insatser. Det innebär också att vårt budgetförslag ska ses som en helhet, och i och med den ram som har beslutats avstår vi från ställningstagande och hänvisar till ett särskilt yttrande.

Herr talman! Låt mig börja med att tala om vårt urfolk, samerna, och om våra nationella minoriteter. I måndags var det 25 år sedan riksdagen fattade beslut om erkännande av samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar som nationella minoriteter. Det beslutet omfattade också ett erkännande av minoritetsspråken och som en konsekvens av det också ett löfte om stöd för att språken ska hållas levande. Jag återkommer till det.

Det samiska folket har i tusentals år bebott de norra delarna av Sverige, Norge, Finland och Kolahalvön i Ryssland. Samerna är, i alla fall för närvarande, Europas enda erkända urfolk. Det är något vi borde värna och vara stolta över, och ändå har vi en lång historia av förtryck, påtvingad assimilering och strukturell rasism gentemot samerna. Den förda politiken har under lång tid underminerat samernas egna sociala, kulturella och ekonomiska strukturer, vilket har skadat många samiska samhällen och deras traditionella levnadssätt. Än i dag utsätts det samiska livet för allvarliga påfrestningar från flera håll. Att erkänna och förverkliga de samiska rättigheterna är en del av Sveriges förpliktelser att respektera mänskliga rättigheter.

Miljöpartiets budgetförslag innefattar ett ökat anslag till Sametinget med 52,5 miljoner kronor. Det är en förstärkning för att man bland annat ska kunna organisera för omfattningen av den så kallade konsultationsordningen, som har blivit betydligt större än väntat. Vi öronmärker också 2,5 miljoner kronor för återbördande av mänskliga kvarlevor och föremål.

Det främsta folkrättsliga instrumentet för skydd och stärkande av urfolk är ILO:s konvention 169 om ursprungsfolk och stamfolk. Den antogs av Internationella arbetsorganisationen, ILO, 1989 men har ännu inte ratificerats av Sverige trots kritik från flera internationella organ och trots att konventionen har betydelse för Sverige, vilket har påpekats många gånger.

I Högsta domstolens dom i Girjasmålet uttalar domstolen att ILO 169 i delar ändå redan är bindande för Sverige eftersom konventionen ger uttryck för allmänna folkrättsliga principer, vilket understryker konventionens betydelse. Detta talade vi om så sent som i förra veckan på seminariet om en ökad judikalisering i Sverige, det vill säga fenomenet att politik allt oftare flyttas över till juridikens område. Vi är alltså redan bundna av ILO:s konvention 169.

Herr talman! Vissa rättigheter kan inte väljas bort. Vi har dem. Det finns globala, omfattande regler och åtaganden som har utvecklats och som vi behöver låta oss omfattas av.

Herr talman! Under Miljöpartiets tid i regering infördes ett treårigt stöd för uppbyggnaden av centrum för de nationella minoriteternas språk. Vår avsikt var såklart att det stödet skulle förlängas eller övergå i en mer permanent form efter 2024, men regeringen har valt att i budgetpropositionen avsluta det stödet och i stället införa ett mycket mindre stöd, som med politikens osvikliga logik därför kallas ”satsning”. Den är ungefär en tiondel av stödet vi talade om från början.

I ett annat anslag fanns resurser till det samiska språkcentrumet Gielagáldu. Det tilldelas medel gemensamt från Sverige, Norge och Finland. Även det bidraget valde regeringen att inte förlänga, vilket ledde till att hela centrumets existens sattes på spel. Det löstes genom att Sametinget kunde göra en tillfällig omfördelning inom kulturbudgeten, men frågan kommer helt säkert tillbaka nästa höst.

I vårt budgetförslag har vi förlängt de tidigare stöden i deras helhet för att samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar ska kunna fortsätta med sitt viktiga språkarbete. Intresset för de olika språken har ökat under senare år på olika sätt, och det vill vi gärna stödja.

För tornedalingar, kväner och lantalaiset har vi utöver språkcentrumen satt av resurser för återbördande av kvarlevor och föremål.

För den judiska minoriteten handlar det för all del om språk, men dessvärre alltmer om säkerhetsfrågor. Vårt stöd är angeläget, och jag delar helt den uppfattning som uttryckts av alla mina talarkollegor här. Det vi ser och har sett under det senaste året är både sorgligt och upprörande.

Vi har också i flera år avsatt medel för romsk inkludering i samhället. Det arbetet fortsätter.

Vi stöder bland annat satsningar på kulturfrågor som tillgång till bibliotekstjänster och möjligheter att ta del av kulturella aktiviteter på fler platser i landet för sverigefinnar.

En del av de här satsningarna finns under utgiftsområde 17, det vill säga kultur, men jag tycker att de förtjänar att nämnas även här.

Herr talman! Jag ska självklart också säga något om andra punkter inom utgiftsområde 1, där vi har en avvikande syn på ett antal områden. Till att börja med bör regeringens så kallade reformagenda inte genomföras över huvud taget. Vi föreslår att anslaget på 300 miljoner kronor tas bort.

Vi vill för att öka samförståndet och förståelsen och utveckla dialogen med andra länder lägga till 75 miljoner kronor för att etablera nya utlandsmyndigheter. Regeringen har under 2024 stängt ambassader i Mali och Afghanistan. Vi tycker att det är olyckligt och att rätt väg att gå i det här läget snarare är att öppna än stänga utlandsmyndigheter.

Vi föreslår ökade anslag till länsstyrelserna. Det är framför allt ett anslag på 100 miljoner kronor för att stärka genomförandet av klimat- och energiomställningen.

Vi vill dessutom finansiera ett demokratifrämjande uppdrag. Det handlar om att handlingsplanen för det fria ordets försvar bör uppdateras och om en del andra, mindre poster. Insatser för att stärka allmänna val och demokrati behöver ökas.

Institutet för mänskliga rättigheter bildades 2021 och är fortfarande väldigt nytt. De ska främja och säkerställa mänskliga rättigheter i Sverige med utgångspunkt i våra grundlagar och Europakonventionen om mänskliga rättigheter och andra folkrättsligt bindande avtal. Det finns en beräk-

ning och en målsättning vad gäller Institutet för mänskliga rättigheter och dess omfattning. Den innebär en ökad personalstyrka. Vi föreslår att anslaget ökas med 25 miljoner för att klara det och ytterligare stärka arbetet med att främja, skydda och övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter i Sverige.

Herr talman! Mediestödet gjordes som bekant om för ett år sedan, bland annat med det vällovliga syftet att stärka lokal bevakning och utgivning. Det har inte varit möjligt att utvärdera än. Det har talats om att det behöver göras lite tidigare, eftersom orosmoln anas bland exempelvis tidningar med andra målgrupper än lokala – alltså andra intresseinriktningar – och naturligtvis bland så kallade andratidningar.

Mediestödet är viktigt inte minst i tider med olika former av desinformation, trollfabriker och allt vad det är som gör att vi behöver ägna all vår kraft åt så korrekt och bra information som möjligt. Vi har alltså föreslagit att anslaget ökas med 50 miljoner kronor. Det säger jag även om jag vet att årets anslag inte har använts fullt ut.

Vi tycker också att Mediemyndigheten ska tilldelas 2,5 miljoner för att arbeta med ett förslag om stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 11 Försvar och samhällets krisberedskap

*Försvar och samhällets
krisberedskap*

Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU1

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 52 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Samtidigt som vi samlas här i dag fortsätter kriget i Ukraina med oförminskad kraft. Varje dag och varje natt pågår attacker mot den kämpande demokratin i Ukraina. Vår solidaritet med Ukraina måste vara tydlig, stabil och långsiktig. Den omfattar hela kriget. Den omfattar också en eventuell fred. Uppbyggnaden av Ukraina är i det läget en viktig uppgift.

Hela Europa måste stå bakom Ukraina, och stödet får inte svikta även om det i dag kommer olika typer av signaler på den internationella arenan. Vi kan också med viss fundersamhet se fram emot nästa år. Vad kommer att hända om stödet till Ukraina från exempelvis USA skulle minska? Då måste Europa ta ut steglängden ytterligare, och Sverige är en del i detta arbete. De nordiska länderna, de baltiska länderna, Polen, Tyskland och så vidare kan ta en viktig roll i arbetet för att behålla en stabilitet i stödet till Ukraina.

Det som händer i Ukraina är också avgörande för vår framtid. En järn-ridå faller sakta genom Europa, och var den faller handlar egentligen om vad som sker vid fronten i Ukraina och var den befinner sig, geografiskt sett. Uppbyggnaden av svensk försvarsförmåga är en del av en politik för att klara en framtid med frihet och demokrati.

Utgiftsområde 6, som vi i dag har att hantera, omfattar ett anslag på 169 miljarder. Det är en konsekvens av utvecklingen i försvarsbesluten 2015 och 2020.

Den svenska försvarsförmågan har stärkts. Det konstaterar även regeringen i sin budget. Man hävdar att det finns god förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet och värna suveräna rättigheter i linje med internationell rätt. Man pekar ut de finsk-svenska och nordiska samarbetena och samarbetet med andra europeiska länder samt USA som en central del i Försvarsmaktens förmågeutveckling. Man konstaterar att värnplikten är en grundförutsättning för försvarets fortsatta tillväxt. Det innebär också ett erkännande av att återaktiverandet av värnplikten var ett strategiskt och viktigt beslut.

Jag vill påminna om att det en gång i tiden var en borgerlig majoritet som gjorde värnplikten vilande, vilket ledde till en situation då vi inte kunde rekrytera fullständiga förband att öva med inom Försvarsmakten. Det var en viktig åtgärd som vidtogs av den socialdemokratiska regering som tillträdde 2014.

Jag kan också konstatera att man säger att föranmälda och oanmälda beredskapsoperationer är krigsavhållande och bidrar till stärkt förmåga. Också detta var något som påbörjades under vår regeringstid i samarbete med de andra länderna. Ett 20-tal olika avtal om fördjupat samarbete och ytterligare ett 30-tal liknande avtal var vad som åstadkoms. Detta lade grunden till dessa samarbeten, som i praktiken också har underlättat processen in i Nato.

Det som presenteras i budgeten är alltså i mycket en uppföljning av och en fortsättning på den politik som bedrevs under 2014–2022. Detta arbete har således haft en avgörande effekt på situationen i dag.

Jag kan också konstatera att de olika försvarsbeslut som har fattats har fattats med relativt breda majoriteter. Det har inte varit i fullständig enighet, men i stort sett har det varit enigt. Jag förväntar mig att vi nu får en fullständig enighet kring nästa försvarsbeslut som vi kommer att hantera inom någon vecka.

I budgetpropositionen står också att regeringen avser att presentera en försvarsindustristrategi. Frågan är hur långtgående den blir. Kommer vi nu att gå från ett otidsenligt marknadstänkande som inte fungerar i verkligheten till en mer planerad och långsiktig relation med svensk försvarsindustri?

Vi har ändå lyckan att ha en väl fungerande försvarsindustri i Sverige, men vi har ännu inte fått det att fungera i balans mellan politiken och försvarsindustrin. Det handlar om produktionslinjer som kan öka vår förmåga dels i våra egna förråd, dels när det gäller att leverera till Ukraina. Det handlar om en planering som gör att man kan vara säker på att det blir en produktutveckling som också gagnar svenska förhållanden och där det finns en beställningsbas utifrån svenska statens intressen.

Jag är glad för att vi har lämnat det gamla insatsförsvaret och att det fanns en bred enighet om detta. Det är det som också präglar det här budgetförslaget, för det bygger på en helt annan konstruktion än den som rådde under den tid som Fredrik Reinfeldt var statsminister.

Den förändring som har skett sedan 2015 och som fortfarande pågår och är långt ifrån avslutad är dramatisk i och med att man går från ett litet insatsförsvaret till ett nationellt försvar. Det är två helt olika saker, som bygger på helt olika tankanden och militära principer och principer om civilförsvaret. Det här visar också hur oerhört feltänkt insatsförsvaret var – det som ytterst syftade till att bidra i olika typer av internationella operationer. Jag vill bara konstatera att det är väldigt bra att vi nu bygger vidare på det som vi startade 2015.

Jag kan se ett antal utmaningar som vi måste hantera. Det handlar om att rekrytera och behålla personal. Det är en väldigt viktig fråga. Vi har personalbrist inom viktiga kategorier som piloter, tekniker och specialister. När det gäller materielsidan har vi stora risker för förseningar och hög prisutveckling. Det här handlar naturligtvis om att försvarsmateriel i dag är efterfrågad i stort sett överallt och att efterfrågan till Ukraina är särskilt stor.

Vårt stöd till Ukraina får starka fördröjningseffekter i förhållande till uppbyggnaden av svensk försvarsmakt. Detta har bland annat haft en direkt inverkan på vår förmåga att bygga upp brigader enligt det beslut som vi tidigare har fattat, vilket jag tycker att man ska konstatera.

Vi har fortfarande en brist på koordinering och samövning mellan olika förband, och det finns brister i materiel och infrastruktur. Det är särskilt viktigt att tänka på det sistnämnda, materiel och infrastruktur, eftersom det nu finns stora ambitioner att öka värnplikten.

Det civila försvaret är i likhet med det militära försvaret inne i en stark tillväxtfas. Det har vidtagits åtgärder som ökad och mer omfattande övningsverksamhet, exempelvis övningsverksamhet där både det militära och det civila övas samtidigt och där en lång rad civila myndigheter deltar. Man har krigsplacerat personal i olika delar av den offentliga sektorn. I dag finns också en uppmärksamhet på att kommuner och regioner måste fungera i sin civila verksamhet även i en kris- och krigssituation. Aktivering av civilplikt inom räddningstjänst och elförsörjning är viktigt liksom aktualisering av att förbättra och skapa nya skyddsrum. Det handlar också om att utveckla kommuners och regioners engagemang i krisberedskap.

Jag vet också att det runt om på länsstyrelserna finns ett stort engagemang i att samordna den här typen av verksamhet i respektive län.

Men det återstår mycket att göra på det civila området. Sjukvård i kris och krig måste byggas upp; där ligger vi långt efter. Näringslivets roll i kris och krig måste klarläggas och planeras. Det är ett stort arbete, som enligt vår mening kräver en egen myndighet. Den ekonomiska försörjningsberedskapen måste byggas upp. Arbetet för att kunna möta cyberattacker tar aldrig slut utan måste ständigt utvecklas och förnyas. Störningar och sabotage i samhällets infrastruktur är något som man ständigt måste vara uppmärksam på och hela tiden hitta metoder för att förebygga och bekämpa.

Ett fungerande civilt försvar är grundläggande för att Försvarsmakten ska kunna fungera i en kris- och krigssituation. Totalförsvarsperspektivet är helt avgörande.

Från socialdemokratiskt håll vill vi göra följande markering: De svenska materiellagren bör fyllas upp som en konsekvens av stödet till Ukraina. Det finns en klar risk för stor osäkerhet om hur just bristsituationen påverkar förmågetillväxten i svensk försvarsmakt. Det ställer stora krav på regeringen men också på den information som försvarsutskottet får när det gäller de här frågorna. Det är inte enkelt att hänga med eller att kunna se detta transparent. Uppföljningen av de omfattande kompensatoriska materielbeställningarna måste vara mycket effektiv och tydlig.

Kriget i Ukraina och erfarenheterna av detta ska vara dimensionerande för svensk försvarsmakt.

Värnplikten bör utvecklas till att omfatta 12 000 värnpliktiga kopplade till bland annat fyra armébrigader.

Svenskt stridsflyg bör även i nästa generation präglas av en svensk-nordisk design. Utgångspunkten ska vara nationella krav och behov. Stridsflyget är ett svenskt nationellt säkerhetsintresse som måste värnas.

Nästa ubåtsklass ska även den präglas av de krav som svensk-nordisk miljö, det vill säga Östersjöns operativa förhållanden, ställer. En analys av att tillföra ubåtsförbanden ytterligare en ubåt, vilket vi var överens om i Försvarsberedningen, är någonting som vi anser ska genomföras. Det gäller att värna även detta nationella säkerhetsintresse.

Mot bakgrund av de enorma belopp som totalförsvaret hittills tillförts och kommer att tillföras understryker vi behovet av en solidarisk finansiering. Vi anser att en särskild beredskapsskatt ska införas och betalas av de högre inkomstskikten i samhället.

I en reservation vi har i anslutning till detta skriver vi: Myndigheten för totalförsvarsanalys får ett särskilt uppdrag att följa upp målen för samhällets krisberedskap. Målen för samhällets krisberedskap och det civila försvaret är ömsesidigt förstärkande och bidrar till en effektivare användning av samhällets resurser i kris och höjd beredskap.

Vi tycker att det är jätteviktigt att just det här perspektivet blir belyst och analyserat.

Jag yrkar bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 53 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Världen befinner sig i en brytningstid. På grund av Ryssland rasar ett storskaligt krig i Europa. Även Kinas strategiska och militära agerande påverkar säkerheten i det euroatlantiska området liksom utvecklingen i Mellanöstern och det föränderliga säkerhetsläget i den indopacifiska regionen.

Därtill finns en bred och alltmer komplex hotbild mot Sverige och svenska intressen och ökade risker för svensk säkerhet. Sammantaget har hotet mot Sverige ökat. Förutsättningarna för svensk säkerhetspolitik har därmed förändrats i grunden. Ett väpnat angrepp mot Sverige eller våra allierade kan inte uteslutas.

Sedan den 7 mars i år är Sverige medlem i Nato. Medlemskapet i Nato stärker Sveriges säkerhet, samtidigt som Nato som helhet blir starkare med oss. Som allierad deltar Sverige i Natos operationsplanering, som tillsammans med bland annat Natos förmågeplaneringsprocess utgör ett centralt ingångsvärde avseende Sveriges roll och uppgifter i Natos avskräckning och försvar.

Nu integreras Sverige successivt i Natos nya planverk. Integrationen av Sverige är viktig för planernas genomförbarhet. Här är det centralt för Sverige att bidra. Vi är en aktiv allierad.

Med planerna följer krav på styrkor, ledningsstruktur och mandat. Till detta kommer möjliggörandet av militära operationer. Här har vi sett att regeringens avsikt är tydlig: Sverige ska bidra till Natos aktiviteter för avskräckning och försvar. En proposition som omfattar bidrag inom land-, sjö- och luftdomänen överlämnades till riksdagen den 7 oktober 2024. Som exempel på bidrag kan nämnas bidrag till Natos förstärkta närvaro i Lettland med en reducerad bataljon, bidrag till Natos luftrumsövervakning och bidrag till Natos stående marina styrka.

Krigsförbanden utgör grunden för Sveriges bidrag till Natos avskräckning och kollektiva försvar. Natos förmågemål, såväl redan tilldelade som förväntade under 2025, utgör ett viktigt ingångsvärde i utformningen av den svenska krigsorganisationen.

Herr talman! Vi behöver stärka vårt försvar. Vi behöver höja krigsdugligheten i den organisation som beslutades i försvarsbeslutet 2020. Det gäller personellt, materiellt och i fråga om infrastruktur. Vi behöver förstärka områden som visat sig särskilt viktiga i krigföringen i Ukraina och i den tekniska och taktiska utvecklingen, däribland luftvärn, långräckviddig bekämpningsförmåga, obemannade farkoster, ledning och logistik samt digitalisering.

Nuvarande krigsorganisation är i allt väsentligt relevant men i behov av omfattande förmågehöjande åtgärder, ett behov som ackumulerats under lång tid. Det gäller med olika tyngdpunkt för alla försvarsgrenar.

Propositionens förslag ligger i allt väsentligt i linje med Försvarsberedningens rapporter, men med några skillnader. Försvarsberedningen föreslog till exempel att krigsorganisationen skulle utökas med två skyttebataljoner med lednings- och underhållskomponenter. Man föreslog även att det skulle övervägas att tillföra försvarsmusiken en värnpliktig försvarsmusikkår i Norrland.

Nu har vi i propositionen sett hur regeringen har bedömt, likt Försvarsmakten, att det är nödvändigt att prioritera utvecklingen av de redan beslutade brigaderna och säkerställa att dessa utvecklas i enlighet med Natos målsättningar. Det är bra, för vi måste faktiskt se att saker och ting som vi beslutar också kommer på plats.

Regeringen har bedömt att frågor som gäller nya krigsförband eller påverkar Försvarsmaktens utformning i övrigt behöver övervägas med bättre vetskap om Natomedlemskapet, inklusive kommande förmågemål under hösten 2025, samt andra externa faktorer som påverkar genomförandet av försvarsbeslutet.

Försvarsberedningen föreslog att det senast 2030 årligen ska grundutbildas 12 000 värnpliktiga. Man ansåg vidare att det bör övervägas att senast 2035 ytterligare öka antalet värnpliktiga som årligen genomför grundutbildningen till 14 000.

Det gäller dock att kunna få till det i verkligheten. Försvarsmakten anser att grundutbildningsvolymerna stegvis bör ökas i balans med produktions- och utbildningsförutsättningar, med målet att nå en volym om 12 000 värnpliktiga under perioden 2032–2035. Det är något senare än Försvarsberedningens förslag men ändå något som man ser som praktiskt genomförbart.

Prot. 2024/25:43
4 december

*Försvar och samhällets
krisberedskap*

Här kan vi se att regeringen delar Försvarsmaktens bedömning och att målet därför bör vara att inom perioden 2032–2035 uppnå årliga grundutbildningsvolymen om 12 000 värnpliktiga och sedan öka detta stegvis. Man utesluter heller inga framtida öknings av grundutbildningsvolymerna härutöver om detta skulle krävas för personalförsörjningen av det militära försvaret.

Propositionen innehåller också en högre ambition när det gäller digitalisering jämfört med Försvarsberedningen.

Erfarenheter från Ukraina visar bland annat på vikten av digital förmåga för ledning och verkan på slagfältet och för att få stöd från andra länder. Här är regeringens bedömning att digitaliseringen i förlängningen är avgörande såväl för underrättelse- och säkerhetstjänsterna som för Försvarsmaktens operativa förmåga, samt för totalförsvarets förmåga i stort. Den är också av vikt för att kunna verka som en relevant part i nationella och internationella sammanhang.

För att realisera digitaliseringen krävs en central och skalbar förmåga med möjlighet att processa, lagra och bearbeta mycket stora mängder data, något som kan möjliggöra en bättre integrering av sensor- och verkansplattformar inom Sverige och tillsammans med våra allierade.

Herr talman! Det känns faktiskt historiskt att stå här i dag och få vara delaktig i ett beslut som detta. Det är en historisk satsning på försvaret – närmare 174 miljarder kronor fram till 2030 eller 2,6 procent av bnp fram till 2028 enligt Natos sätt att räkna. Det blir ett starkt militärt försvar med personellt och materiellt uppfyllda krigsförband som används i insats varje dag.

Jag skulle också säga att vi nu har ett paradigmskifte för det civila försvaret – 37,5 miljarder kronor fram till 2030. Det blir ett motståndskraftigt civilt försvar som bidrar till det militära försvarets förmåga, som synkar, håller ihop och säkerställer de viktigaste samhällsfunktionerna, som skyddar civilbefolkningen och som har förmåga att upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i sin helhet. Utskottet avstyrker också de alternativa budgetförslag som förts fram i motioner. Det är ändå så att vi i det stora är överens om denna historiska satsning, och det är bra för Sverige.

Propositionen innebär att vi kan möjliggöra anskaffning av förnödenheter i stor skala, däribland ammunition. Satsningar på ammunition, förnödenheter och reservdelar kanske inte är så jätteroligt men ack så välbehövligt. Det bygger ett robust Sverige. Det innebär också regnställ, kängor och andra saker som är grundläggande för värnpliktiga. Det innebär trosor och behåar, som inte funnits under den tidigare, socialdemokratiska, regeringen.

När det gäller inriktningen om ett starkare totalförsvaret lyfter regeringen vidare särskilt fram inriktningen för en väl fungerande försvarsunderrättelseverksamhet, en utvecklad motståndskraft mot hybridhot, stärkt cybersäkerhet, folkförankring genom hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna samt rymden som strategisk domän.

Sedan har vi det andra benet i totalförsvaret: vårt civila försvar. Även här känns det historiskt, som jag var inne på. Detta är en enorm satsning som vi inte har sett tidigare.

Det civila försvaret ska byggas utifrån de krav som kriget ställer. Det kräver en framåtlutad kultur präglad av handlingskraft för att vi ska nå fram. Det handlar om vad jag gör, vad ni gör och vad vi allihop gör, enskilt och tillsammans.

Vi ser att det behövs en utveckling av beredskapsstrukturen samt möjligheter till utökad civilplikt. Man behöver prioritera de åtgärder som snabbt ger störst effekt och därmed höjd förmåga på kort sikt inom de viktigaste samhällsfunktionerna. Som ministern för civilt försvar brukar säga: Det är bättre med ”good enough” i morgon än ”best” om fem år.

Vi behöver växa. Vi behöver en kraftsamling. Detta innebär naturligtvis också att en stärkt förmåga att stödja Försvarmakten behövs. Samhällets motståndskraft är en del också i Natos samlade avskräckning och försvar. Det innebär ökade medel till våra viktiga frivilliga försvarsorganisationer och kritiska områden som skydd av transportinfrastruktur, skyddsrum och stärkt cybersäkerhet. Det blir investeringar för att öka energisystemets robusthet. Vi får också satsningar på att stärka den digitala infrastrukturen.

Nu blir det en stegvis uppbyggnad av robust livsmedelsberedskap och dricksvattenförsörjning. Vi får även förstärkt försörjningsberedskap för läkemedel och sjukvårdsprodukter. En väldigt viktig del är innovation och samverkan mellan civila och militära aktörer samt naturligtvis ett bra samarbete med näringslivet.

Nu gäller det att det militära och det civila försvaret går i takt. Det taktas nu upp på båda sidor. Det kräver en framåtlutad kultur präglad av handlingskraft, herr talman. Det kräver övning, det kräver samarbete och det kräver god uppföljning.

Då har vi det här med mål- och resultatuppföljning, som är så viktigt. I vårt arbete i utskottet ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut. Som en del i utskottets uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar.

Utskottet har mot den bakgrunden gått igenom regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 6 i budgetpropositionen. Genomgången är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Vi har ju en ordning sedan 90-talet att det är Förvarsberedningen som svarar för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Förvarsberedningen ska bland annat följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden.

I propositionen har regeringen bland annat ett nytt mål för totalförsvaret och nya mål för det militära respektive det civila försvaret samt inriktningen för Försvarmaktens krigsorganisation. De mål som riksdagen beslutar om vid beredningen av dessa förslag lägger grunden för resultatredovisningar från regeringen under den kommande inriktningsperioden.

Det är oerhört viktigt med mål- och resultatuppföljning. Jag ser att det med en moderatledd regering på plats finns goda möjligheter för att få igenom en bra resultatuppföljning. I propositionen betonar regeringen vikten av god kostnadskontroll och uppföljning.

Man anför vidare att det behövs betydande resurser och att det investeras och kommer att fortsätta investeras i det militära försvaret under kommande år. Då är det av stor vikt att vi här i riksdagen följer upp och ser till att det blir avsett resultat inom utsatt tid och tilldelad ekonomi samt att statsmakten kan följa utvecklingen på området.

Den ekonomiska uppföljningen behöver stärkas, och den interna styrningen och kontrollen inom Försvarsmakten och försvarsområdet som helhet behöver fortsätta utvecklas. Här kan vi bli bättre.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag tala om vårt stöd till Ukraina. Även här är vi överens; vi ska fortsätta stödja Ukraina tills den sista ryska soldaten lämnat landet. Vi har sedan kriget började skickat stöd till ett värde av 57 miljarder kronor. Jag är stolt över det. Jag är stolt över det arbete som vi har gjort i utskottet. Jag är stolt över det proaktiva arbete som den moderatledda regeringen gör. Och jag är stolt över det arbete som man fortsätter att arbeta med för att få fram mer stöd till Ukraina.

Det här är inte bara siffror. Det är vapen för att försvara landets suveränitet. Det är humanitär hjälp till barn och familjer på flykt. Det är stöd till att bygga upp skolor, sjukhus och hem som förstörts av den ryska regimens styrkor.

I detta nu stärker vi Ukrainas kapacitet genom att stödja deras utveckling av långdistansmissiler och drönare. Det är ett avgörande steg för att de ska kunna försvara sig själva ännu bättre.

Men stödet är inte heller bara materiellt. Det är också moraliskt och politiskt. Sverige har stått i frontlinjen för att driva på för sanktioner mot Ryssland och stödja Ukrainas väg mot EU-medlemskap. Vi är och kommer alltid att vara en röst för frihet och rättvisa.

Men vet ni? Det som står på spel är mycket större. Det handlar om vår gemensamma framtid i Europa och i världen. Om vi tillåter att ett land som Ukraina tvingas på knä av en brutal diktatur, vad betyder då våra principer? Vad betyder då våra löften om demokrati och frihet? Ukrainas sak är vår. Vi står enade och kommer att fortsätta stötta Ukraina så mycket och så länge som det krävs.

Den här kampen handlar faktiskt om allt som vi tror på, allt som vi är beredda att försvara. Vi ska vinna tillsammans, med mod, uthållighet och beslutsamhet. För frihet kan, som vi alla vet, inte tas för given och är alltid värd att slåss för.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jörgen Berglund och Gustaf Göthberg (båda M).

Anf. 54 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag reagerade på några saker.

När det gäller Norrlands infanteriregemente, som vi var överens om i Försvarsberedningen, säger Alexandra Anstrell nu att regeringen har gjort en annan prioritering och att man i likhet med Försvarsmakten anser att vi ska satsa på att bygga upp armébrigaderna. Därför ska det här stå tillbaka och kan inte omfattas av ett beslut nu.

Den information jag har fått direkt från försvarsministern är att vi ska skjuta på hanteringen av Norrlands infanteriregemente till oktober nästa år, då Nato ska presentera sina så kallade capability targets. Det är direkt kopplat till vad det är för typ av förband som ska skydda eventuell införsel av materiel och personal till Sverige i händelse av att vi hamnar i en kris- eller krigssituation. Tanken var att de här förbanden skulle stå för det.

Ska vi ta upp den frågan till diskussion igen i oktober, när vi har fått Natos synpunkter på det hela, och eventuellt avgöra det då i någon riktning? Är det vad som gäller? Eller säger du att den är uttrangerad ur diskussionen, att det inte blir någonting och att man i så fall tar upp det igen vid nästa försvarsbeslut? Det skulle jag vilja ha utrett.

Det är faktiskt en ganska viktig fråga. De här förbanden är av det slaget att de vid en fördelning av resurser i en krigssituation blir de nationella försvarsförbanden, utöver hemvärnet.

Anf. 55 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Hultqvist! Jag ska försöka förtydliga, så att det inte blir några missförstånd. Det vore ju tråkigt.

Man gjorde bedömningen att inte ha med det just nu eftersom man ville vänta in Nato. Man behöver få bättre vetskap om Natomedlemskapet inklusive kommande förmågemål, som skulle komma under hösten. Jag kan inte säga exakt datum till ledamoten, utan de datumen får försvarsministern själv stå för. Men det är vad vi har fått än så länge. Vi behöver helt enkelt vänta in vad vi får från Nato för att det här ska bli möjligt att genomföra i rätt takt.

Anf. 56 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det är bra att det blev tydliggjort. Det är lätt hänt att det går för snabbt både i det politiska språket och i besluten. Då kan de som eventuellt tycker att man inte ska ha ett sådant infanteriregemente ta det till intäkt för att det inte är aktuellt, och sedan försvinner det på vägen. Nu har vi kommit tillbaka till ursprunget i det här. Det är förmodligen oktober som gäller för när frågan ska avgöras på riktigt.

Jag förutsätter att vi är i en förutsättningslös situation och att regeringen inte räknar med att bara meddela vad som gäller i den här Natoplaneringen och att det sedan får vara på ett visst sätt, utan att man är beredd att diskutera att det här infanteriregementet ska åstadkommas. Det ska enligt den planering som fanns baseras i Sollefteå och Östersund. Jag hoppas att det är ett förutsättningslöst läge och att vi inte har låst upp oss före oktober.

Den andra frågan jag vill ha svar på gäller att vi har föreslagit att Myn-digheten för totalförsvarsanalys ska ha i uppdrag att även följa upp målen för samhällets samlade krisberedskap, inte bara målen för det militära respektive det civila försvaret utan för den samlade krisberedskapen. Det är en helt annan och betydligt bredare och djupare dimension. Det här avslår ni. Varför gör ni det?

Anf. 57 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Herr talman! Jag kan försöka läsa upp mitt anförande igen för ledamoten. Jag sa att man har bedömt att frågor om nya krigsförband påverkar Försvarsmaktens utformning i övrigt behöver övervägas med bättre vetskap om Natomedlemskapet, inklusive kommande förmågemål, under

hösten 2025 och andra externa faktorer som påverkar genomförande av försvarsbeslutet.

Jag tror att alla är överens om att vi vill ha ett starkt, robust försvar i Sverige. Då behöver man titta förutsättningslöst på alla komponenter.

Vad gäller Myndigheten för totalförsvarsanalys har vi, som jag ser det och som jag tror att regeringen ser det, tillräckligt många olika delar som följer upp. Vi har Riksrevisionen, och vi har regleringsbrev och liknande. Vi avslog naturligtvis eftersom vi inte tyckte att det var en bra idé.

Anf. 58 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Det är väldigt positivt att det finns ett så brett stöd i den här kammaren för stödet till Ukraina. Miljöpartiet har stått bakom samtliga stödpaket till Ukraina. Vi har också efterfrågat en långsiktighet i stödet till Ukraina. Därför tycker vi att det är bra med den treåriga ram som regeringen har lagt fram. Men vi anser att stödet till Ukraina behöver vara betydligt längre än så.

Jag noterade att Alexandra Anstrell sa att Sverige ska stödja Ukraina tills den sista ryssen har lämnat landet. Min fråga är: Är Moderaternas bedömning att det räcker? Miljöpartiets bedömning är nämligen att Sverige behöver stötta Ukraina under det pågående kriget men att vi också kommer att behöva stötta Ukraina efter att kriget någon gång har tagit slut, så att Ukraina kan bygga upp sitt land, få en säkerhet och bidra till den europeiska gemenskapen. Just därför tror vi att det skulle behöva vara ett betydligt längre stöd än det här treåriga programmet, som regeringen har lagt fram, där vi snart bara har två år kvar.

Herr talman! Min fråga till Anstrell är som sagt: Är det verkligen bara tills den sista ryssen har lämnat Ukraina som vi ska stötta landet?

Anf. 59 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Berginger för en mycket viktig fråga.

Vi håller med om att Sverige ska fortsätta stödja Ukraina så att de kan bygga upp sitt land till att bli en ordentlig demokrati utan korruption och liknande. Och redan i dag hjälper vi Ukraina att bygga upp landet. Vi gör det i många olika delar, till exempel är MSB på plats. De har eller kommer att avdela en person som ska sitta på ambassaden för att hjälpa till i uppbyggnaden av landet. Det är ganska ovanligt att MSB har en utsänd på detta sätt.

Många är också nere och hjälper till med avfallshantering, så att det man bygger upp ska bli modernt och bra för miljön. Det finns även andra delar.

Det är svårt att fastslå en riktning efter två eller tre år när vi inte riktigt vet om kriget fortsätter eller om det handlar om en uppbyggnad av landet i fred. Därför är det svårt att peka ut en väg just nu. Men vi är absolut för att hjälpa till att bygga upp ett fredstida Ukraina.

(Applåder)

Anf. 60 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Det är ett viktigt besked att man har för avsikt att stötta Ukraina även i en kommande fred. Men ett långsiktigt stöd, som behöver uttalas här och nu, är en viktig signal för att visa på vår uthållighet, att vi inte tröttnar och att vi står vid Ukrainas sida. Det gäller inte minst då stödet

från andra håll kan svikta och då USA är på väg att få en oberäknelig president. Därför funderar jag på hur Sverige fortsatt kan stödja Ukraina såväl militärt som civilt, humanitärt och ekonomiskt och hur vi kan samverka med våra europeiska kollegor för att sätta press på USA att fortsätta bidra.

Den transatlantiska länken är viktig för Europas säkerhet. Jag undrar, herr talman, hur regeringen avser att arbeta för att pressen på USA att fortsätta bidra ska kvarstå.

Anf. 61 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Herr talman! Jag är inte med på alla möten som våra ministrar har med olika länder, men det finns en fråga som alltid är top of mind och som de alltid har med sig: hur man kan fortsätta stödja Ukraina oavsett om stödet kommer från USA eller något annat land. Vi har stått i fronten. Jag skulle säga att vi är ett av de länder i Nato som hjälper Ukraina i störst utsträckning.

Det är också viktigt att vi själva kommer ihåg att ta upp detta i alla möten vi har med andra länders parlament. Vi har ju ofta gäster här, och många av oss är ute på resor. Vi och regeringen bör verkligen stå i fronten för det här.

Att vi gör detta via EU är också något som vi stått i fronten för. Vi gör det genom att stödja Ukrainas väg mot ett EU-medlemskap och genom att driva sanktionerna mot Ryssland. Detta kommer vi att fortsätta göra.

Jag tror att alla partier i riksdagen fortfarande kan kroka arm och säga att vi står enade för Ukrainas fred.

Anf. 62 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman och alla ni som lyssnar och tittar! I dag debatterar vi det utgiftsområde i statens budget som handlar om försvar och säkerhetspolitik. Vänsterpartiet har lagt en egen statsbudget i vilken vi berättar om våra satsningar och vår ekonomiska politik, och vår budget ska ses som en helhet.

Under ett och ett halvt år fram till april i år arbetade Försvarsberedningen med att ta fram en inriktning för hela det framtida svenska totalförsvaret. Det var ett framgångsrikt arbete som utfördes av alla partier tillsammans. Det gör nu att vi kan fatta ett beslut om totalförsvaret som vi är väldigt eniga om.

Vänsterpartiet står bakom överenskommelsen från mars 2022 om att öka försvarsbudgeten till 2 procent av bnp, och även vidare, för det militära försvaret. Men vi är såklart fortsatt emot ett svenskt Natomedlemskap.

Herr talman! Enigheten är en styrka. I ett väldigt allvarligt omvärldsläge med krig i Ukraina och på många andra platser i världen och med klimatförändring, cyberattacker och propaganda är det viktigt att vi politiker gör vårt allra bästa för att se till att Sverige är tryggt och säkert för alla. Enigheten är en stark signal utåt till Ryssland och inåt till den egna befolkningen och till alla våra myndigheter. Sverige bygger nu upp hela totalförsvaret igen, både det militära och det civila försvaret. Vänsterpartiet står bakom denna utveckling.

Vi ser verkligen många olika katastrofer runt om i världen. Miljoner människor lever i den humanitära katastrof som krig och konflikter innebär i områden i världen där generationer kommer att påverkas av den situation som pågår. Rysslands krig i Ukraina och Israels ockupation av Palesti-

na finns dagligen med i tankarna hos väldigt många människor, även i vårt land.

Forskning från Uppsala universitet visar att 2023 var det år sedan 1946 då flest konflikter mellan stater pågick i hela världen. Det var 59 stycken.

Rysslands krig i Ukraina börjar närma sig den tredje årsdagen. Rysslands krig och ockupation har som mål att Ryssland ska ta över Ukraina som land och radera ut dess kultur. Sverige måste fortsätta stödja Ukraina så länge det behövs och även med återuppbyggnad efter kriget. Alla partier är överens också om detta. Vapenvila, fred, demokrati, välfärd och utveckling måste vara målet för alla människor och alla länder.

Klimatförändringar och naturkatastrofer är också allvarliga hot mot länders och invånares säkerhet. Runt om i världen är naturkatastrofer grund för krig och konflikter. Att motverka klimatförändringen är därför att arbeta för en fredligare och säkrare värld. Detta måste ha högsta prioritet i många delar av vårt samhälle. Vi måste våga fatta beslut som motverkar den klimatkris som vi befinner oss i.

Herr talman! De senaste dagarna har jag varit på studiebesök på våra militära förband i Boden och Luleå. Tre viktiga saker återkom i alla de diskussioner som jag hade om återuppbyggnaden av det militära försvaret: personal, infrastruktur och processer.

Vi måste arbeta ännu mer för att rekrytera men framför allt för att behålla den personal som vi har i det militära försvaret. Det kräver att de involverade myndigheterna, framför allt Försvarsmakten, satsar på att förbättra löner och arbetsvillkor och att de problem och svårigheter som finns på dessa områden blir lösta. En väsentlig del av den budgetökning till det militära försvaret som vi alla står bakom måste gå till personalen.

Behoven av infrastruktur är stora. Det gäller logement, kontor, garage, hallar, hangarer och kajer. Alla dessa investeringar måste genomföras och bli av för att utökningen av personal och materiel också ska kunna göras.

Besluts- och genomförandeprocesserna måste bli mer effektiva. Detta återkommer ideligen i de diskussioner vi har. Beslut måste fattas och planering och utredningar måste genomföras så snabbt och effektivt som möjligt för att den inriktning som vi slagit fast ska kunna följas. Detta gäller såklart utan att vi försämrar tillståndprocesser och krav som rör miljö- och klimatarbetet eller att vi pressar personalen att jobba för mycket. Men processerna måste bli smidigare och effektivare på alla nivåer.

För det civila försvaret gäller att all samhällsviktig verksamhet måste fungera här och nu för att det ska kunna fungera vid stora kriser eller i värsta fall krig.

För att Sverige ska vara ett tryggt och säkert land och ett starkt samhälle behövs satsningar på både försvar och välfärd. Hela välfärden – skolorna, äldreomsorgen och förskolorna – måste förbättras. Det är otroligt viktigt att detta inte får stå tillbaka för de satsningar vi nu gör på totalförsvaret. Personal som redan i dag går på knäna och inte orkar jobba heltid kommer inte att kunna utöka sitt arbete vid stora kriser, stora olyckor eller i värsta fall ett anfall.

Samtidigt måste den civila infrastrukturen bli bättre i hela vårt land. Järnvägen måste renoveras för att inte bara klara vardagen i dag bättre utan även tider av stora påfrestningar. Det vi inte har i dag kommer vi inte att ha om det blir kris eller i värsta fall krig.

Allt detta måste hanteras av ordinarie verksamhet i ordinarie budgetar. Här har alla myndigheter, alla kommuner, alla regioner och näringslivet ett väldigt stort ansvar. Vi från Vänsterpartiet gör såklart satsningar på alla dessa områden i de ordinarie budgetar som finns.

Herr talman! Vänsterpartiets viktigaste ledord i det politiska arbetet är jämlikhet. Arbetet för jämlikhet finns såklart med även inom försvars- och säkerhetsområdet. Vi vet nämligen att jämlika samhällen är starkare samhällen. Det är när vi håller ihop, utjämnar ekonomiska klyftor, hjälps åt och tar hand om varandra som samhället blir mer motståndskraftigt mot kriser och angrepp.

När vi litar på varandra och lär känna varandra, som individer och i grupp, kan vi se igenom och avslöja propaganda och lögner, och när vi håller ihop har vi lättare att klara större kriser i vardagen, såsom strömavbrott, eller värre saker, såsom översvämningar och bränder eller i värsta fall krig. Vår styrka ligger i vår samhörighet och gemenskap.

Vi har alla ett gemensamt ansvar för att möta alla former av hot, vare sig de är klimatrelaterade eller kommer från desinformation, rasism eller extremism eller från andra länder.

(Applåder)

Anf. 63 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman, kära kollegor, ni som sitter på läktaren och ni som följer detta via tv! I dag diskuterar vi försvarsutskottets betänkande om utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

Jag tänker prata lite om världsläget, om stödet till Ukraina och om Sveriges försvar, och sedan ska jag avsluta med att nämna något om en ledamot som inte längre finns ibland oss.

Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet och avslag på reservationerna.

Fru talman! Vi befinner oss i ett skärpt säkerhetspolitiskt läge. Det har vi alla hört, även ni som lyssnar på detta. Det är på riktigt. Vi lever i en allvarlig tid. Vi har kriget i Ukraina som nu har hållit på i två år och nio månader. Vi har en värld där Ryssland är ett hot mot oss och mot Ukraina, och där struntar man i krigets alla lagar.

Vi ser också hur Kina är med och stöder. Först skedde det mycket under ytan, men nu är det tydligt att Kina stöder Rysslands krig i Ukraina.

Vi ser hur man söker hjälp utifrån och får stöd från Iran som, höll jag på att säga, stöttar allt elände i världen.

Vi ser Nordkorea. De som har hängt med i nyhetsbevakningen i dag har också sett att Natos generalsekreterare Mark Rutte varnar för att de får betalt inte bara i rubel utan också i kärnteknik och robotteknik.

Jag vill inte vara en dysterkvist, fru talman. Jag tror att vi kommer att klara detta, även om det krävs uppoffringar. Jag tror dock att det är viktigt att vi, när vi pratar om ett skärpt säkerhetspolitiskt läge och säger att det är det värsta sedan andra världskriget, förstår att det inte är någon luftgrop. Det är inte något som gäller för stunden utan för överskådlig framtid. Det är därför betänkandet är så viktigt liksom att vi tillsammans pratar om dessa frågor.

Det har sagts förut, men jag vill upprepa det: Genom att rusta för krig minskar man risken för krig. Det är på allvar. Vi som land har stått utanför krig i över 200 år. Det är fantastiskt, men det är ingen naturlag, fru talman. Här har vi anledning att hela tiden se att det som enskilt land, tillsammans i Norden och i Nato är avskräckning som gäller. Det enda Putin respekterar är militär förmåga, och det är därför det är så viktigt att vi stärker försvaret på det sätt som vi nu gör.

Ukraina kämpar fantastiskt, och de klarar det tack vare stödet från omvärlden. USA är det land som stöder allra mest. Sverige tillhör topp tio tillsammans med övriga nordiska länder, och det ska vi fortsätta med. Vi talar om detta i betänkandet. Det är viktigt.

Flera av oss som finns här i kammaren hade för ungefär ett år sedan förmånen att vara på plats i Ukraina. Något som är väldigt roligt och som jag tycker är viktigt att säga i en sådan här debatt, då det kanske är många lyssnar, är att man är oerhört tacksam för det stöd som man har fått till dags dato och som man fortsatt får.

Man ger också mycket beröm för att det som vi har gett har gett resultat. Det är vapen, ammunition, Stridsfordon 90 och Archer. Något som också är viktigt och som påpekas i betänkandet är att vi också ger stöd långsiktigt. Vi ger 25 miljarder i år, nästa år och året därpå.

Mycket håller att sina i lagren, fru talman, och det är därför viktigt att vi satsar på nyproduktion, vilket vi nu gör. Vi har en moralisk skyldighet att stå upp för Ukraina – det vet vi alla här inne – men vår egen säkerhet påverkas också. Om det som Putin håller på med skulle löna sig får det direkta följdverkningar också för svenska folket.

Det finns mer gammalt Sovjetterritorium som står på spel. Man kan tänka eller höra att det inte är så bråttom, men det är bråttom, fru talman. Det ligger fara i dröjsmål när det gäller att genomföra det som vi har sagt i Försvarsberedningen och att lägga de pengar som krävs.

Vi satsar nu, för det är viktigt att vi inte lämnar en springnota till kommande generationer. Sverige har under lång tid underpresterat när det gäller att satsa på försvaret. Nu gör vi viktiga satsningar. Vi går från 2,2 procent till 2,4 procent nästa år, och sedan blir 2,6 procent.

Som någon har påpekat får vi targets, alltså mål, från Nato nästa år. Det kan bli så, fru talman, att vi behöver satsa ännu mer, för det finns brister. Även Nato är summan av vad vi som länder har gemensamt, och om man tittar på vår del av världen ser man att det fattas luftvärn och att vi behöver mer markstridstrupper och infrastruktur. Det är många saker vi behöver för att kunna stå starkare och avskräcka en fiende.

Jag är nu inne på vårt eget försvar, och de satsningar vi gör är viktiga. Vi satsar på armén. För Kristdemokraternas del var det viktigt att vi i förhandlingarna och också i beslutet här inte prutar på armébrigaderna. Ett tag var det tal om att det kanske skulle vara färdigt 2035, men nu är det fastslaget att det blir senast 2030. Det är viktigt att det blir så.

Det var armén som rustades ned allra mest. Den minskades med över 90 procent efter kalla krigets slut. Tyvärr var det inte bara Sverige som gjorde det, utan det gjorde hela västvärlden utom Finland. Nu har vi en viktig resa tillbaka, för det har tyvärr visat sig att de stora arméernas tid inte är förbi. Det är viktigt med armén. Det är viktigt med flygvapnet. Det är viktigt med marinen. Vi gör viktiga satsningar där också.

Vi har nu en viktig uppgift i försvarsutskottet och Försvarsberedningen att följa upp dessa saker och se till att det inte blir fördröjningar. Så sent som i förrgår var jag i Skåne och besökte P 7, som en ledamot precis nämnde, där jag fick träffa många av de 170 värnpliktiga som hade sin första stora övning. Det var glädjande att se hur bra det fungerar nu.

Det är viktigt att våra målsättningar att öka antalet värnpliktiga följs upp, för det är när vi har fyllda förband och övningar som vi får riktig förmåga. Därför är detta av yttersta vikt.

Det är också viktigt att satsa på cyberförsvar. Vi har nyligen haft sabotage i vårt närområde mot en kabel mellan Sverige, Lettland, Finland och Tyskland. Jag brukar säga att militärt och civilt försvar är ungefär som en roddbåt. Båda årorna behövs – både det militära och det civila – och en kedja är aldrig starkare än sin svagaste länk.

Fru talman! Min tid här i talarstolen är strax slut, men jag lovade inledningsvis att jag skulle säga några ord om en person som inte längre finns ibland oss, nämligen Lars Wistedt.

Lars Wistedt skulle säkert ha inlett den här debatten om han funnits här, men han gick bort för 13 dagar sedan. Vi har uppmärksammat honom i utskottet, där ordföranden höll ett fint tal om honom, och vi har också gjort det i sammansatta utskottet. Det kommer även att hållas en parentation här i kammaren senare i dag. Vi minns Lars och det engagemang och kunnande han hade. Vi saknar honom. Jag kan bara säga en sak: Vila i frid, bäste Lars Wistedt!
(Applåder)

Anf. 64 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar just nu utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi från Centerpartiet önskar kommer Centerpartiet att avstå från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 6. Vi hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Fru talman! Det säkerhetspolitiska läget försämras succesivt. Det är med kriget bara några timmar bort i Ukraina det allvarligaste läget i Europa sedan andra världskriget.

I tider av oroligheter är det viktigt att satsa på hela totalförsvaret. Försvaret har stärkts sedan nästan tio år tillbaka, men fortsatt finns det mycket kvar att göra. Förmågetillväxten har påverkats negativt inom Försvarsmakten i och med kriget i Ukraina. Just förmågetillväxten behöver fortsatt en hög prioritering.

Personalen är Försvarsmaktens viktigaste resurs i utvecklingen av en stärkt försvarsförmåga. Den utredning som just nu pågår om personalförsörjningen inom försvaret är viktig. Jag tror egentligen att vi allihop väntar på vad den ska komma fram till. Vi hoppas att den verkligen ska ta flera steg framåt just för att stärka personalen inom Försvarsmakten.

För att skynda på förmågeutvecklingen inom det militära försvaret vill Centerpartiet lägga ytterligare 250 miljoner kronor på Försvarsmakten för 2025. Där ska 125 miljoner kronor läggas på förbandsanslaget för att möjliggöra förstärkt incitamentsstruktur, utbildning och övning ute på förbanden, och vi vill lägga 125 miljoner kronor på materielanslag, inköp av mer ammunition och att fylla på våra förråd.

I det pågående kriget i Ukraina har Ryssland vid upprepade tillfällen genomfört såväl cyberattacker som fysiska attacker mot energisektorn. I Sverige är skillnaden mellan hotbild och förmåga alltför stor. För att minska skillnaden vill Centerpartiet satsa ytterligare medel på en robust kommunal energiförsörjning som innebär att det skapas bättre förutsättningar för lokal distribution av el som minskar risken för avbrott exempelvis i den lokala värmeförsörjningen.

Centerpartiet vill därför lägga 50 miljoner kronor på att stärka en decentraliserad energiinfrastruktur genom ett särskilt investeringsprogram för en mer robust kommunal energiförsörjning. På detta sätt stärks motståndskraften i den svenska energisektorn rejält, och skillnaden mellan hotbild och förmåga minskar.

Fru talman! Sveriges kommuner har en nyckelroll i den fredstida krisberedskapen och i totalförsvaret. Men kommunerna måste få bättre förutsättningar för att kunna ta det ansvaret. Det behövs mer pengar men också bättre stöd och minskad byråkrati.

Regeringens satsningar på den kommunala förmågan inom det civila försvaret är mycket bra, men det kommer inte att räcka. Den kommunala beredskapen behöver stärkas ytterligare, och det kan inte vänta.

Centerpartiet anser därför att ytterligare 50 miljoner kronor bör skjutas till för en bättre kommunal beredskap redan för år 2025 så att kommunerna kan anställa fler med beredskapskompetens, och göra fler övningar och utbildningar med tjänstemän, politiker och civilsamhällets organisationer för att utveckla arbetet vidare på fler områden inom kommunerna.

Fru talman! Jag vill också säga några saker om stödet till Ukraina och Jas Gripen. Centerpartiet har i sina motioner till detta riksmöte lämnat in förslag om att Sverige måste börja förbereda sig för att kunna skicka Jas Gripen till Ukraina.

Det är något som Centerpartiet sagt länge. Vi drev det i Försvarsberedningen, där vi också hade en avvikande mening. Centerpartiet anser att mer måste göras för att förbereda och utbilda för att kunna skicka Jas så snart som det är möjligt. Är vi förberedda och har allting på plats blir det också lättare för Ukraina.

Fru talman! Jag tänkte nämna några ord om budgeten i sin helhet och ett annat budgetområde som inte är vårt. I Centerpartiets budgetmotion för 2025 tillför vi mer pengar till studieförbunden, folkbildningen och till allmänna samlingslokaler, såsom bygdegårdar och Folkets Hus och Parker och Våra Gårdar.

Varför tar jag upp det i vår budgetdebatt? Jo, samlingslokaler och folkbildning är en viktig del för att stärka totalförsvarsförmågan i hela landet, och det är det som just nu behövs. Folkbildningen når mängder med människor dagligen via studiecirklar och allmänna sammankomster. De kanske sker just i en bygdegård.

Fru talman! Om cirka en och en halv vecka står vi här igen och ska debattera propositionen *Totalförsvaret 2025–2030*. Jag kommer då att ge en mer fördjupad bild av vad Centerpartiet anser om den långsiktiga uppbyggnaden av totalförsvaret och hur vi vill att det ska se ut framöver.

Fru talman! Som jag inledde med att säga vill jag hänvisa till vårt särskilda yttrande. Vi har också en reservation om Jas Gripen till Ukraina. Det är reservation 2, som jag yrkar bifall till.

(Applåder)

Fru talman! Snart lämnar vi år 2024 bakom oss. Det har varit ett dramatiskt år i världen. Kriget fortsätter i Europa, i vårt närområde, med ett fruktansvärda konsekvenser för det ukrainska folket. Det är en förfärlig utveckling i Mellanöstern efter Hamas blodiga attack mot Israel hösten 2023. Gisslan hålls alltjämt fången, och lidandet i Gaza är obeskrivligt, för att bara nämna två exempel. Utöver att det slår hårt mot människorna på plats påverkar det också Sverige.

År 2024 blev också året för ett säkerhetspolitiskt epokskifte för vårt land. Trots den förra regeringens envisa motstånd är vi nu äntligen medlemmar i Nato. Det betyder att vi trots det allvarliga säkerhetspolitiska läget är i en säkrare position än tidigare.

Vi har blivit en av de allierade i Nato. Ingen organisation har så som Nato bidragit till fred och säkerhet i världen. Länder som samarbetar för att ömsesidigt stärka varandras säkerhet och avskräcka tänkbara angripare har visat sig fungerat väl under Natos historia.

Det är en stor trygghet för Sverige att vi tagit steget in i Nato, och det är samtidigt en styrka för Nato att få Sverige som en allierad. Vårt geografiska läge, vårt högteknologiska försvar och mycket annat är viktiga bidrag till det gemensamma försvarssamarbetet.

Nu omfattas vi av Natos ömsesidiga säkerhetsgarantier. Natos förmåga att både avskräcka angripare och försvara de allierades territorium är avgörande för vår säkerhet. Samtidigt förpliktar det. Vi kan inte bara förvänta oss hjälp från våra goda vänner. Vi måste också stärka vårt eget försvar och vara beredda att ställa upp när någon allierad utsätts för ett angrepp.

Ett andra viktigt steg under året har varit DCA, vårt avtal med USA. En tredje och helt avgörande säkerhets- och försvarspolitisk åtgärd är vårt starka stöd till Ukraina, vars försvar av sin frihet och sitt land Sverige bidrar till i hög grad.

Den Ukrainaram om 25 miljarder kronor under tre år som Sverige satt upp ger goda förutsättningar för att långsiktigt fortsätta vårt stöd för Ukrainas kamp mot Ryssland. Stödet ska fortgå så länge det behövs och också med så mycket som behövs. Det är ett uttryck för vår solidaritet och ett sätt att öka vår egen säkerhet. Jag vill betona att vi från Liberalerna betraktar vår Ukrainaram som tämligen elastisk. Den går att utvidga.

Fru talman! Jag har blickat bakåt i mitt anförande. Men dagens debatt ska ju inte handla om året som gått utan om budgeten för tiden framåt. De omvälvande händelserna och besluten som vi har varit med om under året utgör dock grunden för den framtid som vi nu ska forma.

Budgeten för 2025 innebär en viktig start på arbetet att förverkliga det totalförsvarsbeslut som inom kort ska behandlas här i riksdagens kammar. Det innebär att vi står inför en kraftfull expansion av såväl det militära som det civila försvaret. Ambitionerna är höga, och de matchas också av resurstillskott under nästa år och åren därefter.

Jag vill betona vikten av att riksdagens och regeringens beslut förverkligas som avsett och att vi når resultat. Det måste ske inom utsatt tid och inom ramen för de tilldelade medel som finns. Det blir centralt att följa detta noggrant, samtidigt som vi måste vara beredda att komplettera besluten i takt med utvecklingen, inte minst vad avser Natos förmågemål som kommer att bli klara under 2025. Även utvecklingen i USA och den till-

trädande administrationens inriktning kan komma att förändra Sveriges förutsättningar, liksom naturligtvis utvecklingen i vårt eget närområde.

Det militära försvaret stärks nu inom alla områden, och det är en styrka att riksdagens partier, precis som vi har hört här i dagens debatt, står tämligen nära varandra när det kommer till riktningen för försvarets utveckling.

Med förslaget till statsbudget för 2025 utökas de sammanlagda medlen till det militära försvaret med nästan 13 miljarder kronor. Det är en betydande resursförstärkning som innebär att vi med råge kommer att leva upp till Natos riktlinje om 2 procent av bnp. Syftet är förstås inte bara att göra Nato glada utan framför allt att vi ska stå starka och väl rustade i en orolig tid.

Budgeten innebär satsningar på alla delar av försvaret. Jag vill särskilt peka på vikten av att säkerställa bemanningen. Att utöka antalet värnpliktiga är ett långsiktigt arbete, precis som vi har hört från tidigare talare här, och för 2025 är målsättningen 8 000 värnpliktiga. Målet om 10 000 yrkesofficerare bedöms också kunna nås med den budget som nu behandlas.

Fru talman! Även det civila försvaret ska utvecklas och tillförs därför betydande resurstillskott om ytterligare 2 miljarder kronor 2025. Liksom för det militära försvaret finns det sedan planer på ytterligare kraftfulla tillskott för att stärka det civila försvaret. Vi kan alltså vänta oss en historiskt stor satsning som understryker vår starka prioritering av detta område.

Utvecklingen av det civila försvaret sker dock från en låg nivå, och det måste ske brett. Det handlar om skyddet av den statliga transportinfrastrukturen, inklusive väganläggningar, bangårdar och flygplatser, robustare energiförsörjning och civilplikt inom elförsörjningsområdet. Det handlar om en förstärkning av den digitala infrastrukturens säkerhet och tillförlitlighet, uppbyggnad av en robust livsmedelsberedskap, räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen genom bland annat upprustning och modernisering av olika typer av skyddsrum. Det handlar också om att stärka den kommunala räddningstjänstens förmåga att verka under höjd beredskap. Detta är några av de nödvändiga insatser som krävs under kommande år.

Fru talman! Vi har ett stort och viktigt arbete framför oss. Den budget som vi nu debatterar gör Sverige säkrare och mer motståndskraftigt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 66 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Vi närmar oss tre år sedan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina. Säkerhetsläget i Europa är fortsatt allvarligt. Hybrida hot såsom cyberattacker, sabotage och informationspåverkan pågår och inträffar med viss regelbundenhet. Utvecklingen i världen är på många sätt oroande. I USA tillträder snart en oberäknelig president. I Mellanöstern pågår blodiga krig och i Gaza en fruktansvärd humanitär katastrof. I går utlystes krigslagar i Sydkorea, vilka sedan drogs tillbaka. Det här är bara några exempel på en oroande utveckling i världen.

Sverige har behövt anpassa säkerhets- och försvarspolitiken, och just nu pågår utskottsberedningen av den proposition som är resultatet av den senaste Försvarsberedningens arbete. Miljöpartiet har sedan flera år stått bakom en snabbare och mer omfattande uppbyggnad av totalförsvaret – såväl det militära som det civila försvaret – och står i huvudsak bakom beredningens förslag. Vi vill att Sverige ska stärka sin försvarsförmåga. Samtidigt vill vi att Sverige ska fortsätta att vara en stark röst för demokrati, fred och mänskliga rättigheter.

Upprustningen av totalförsvaret är viktig, men jag vill ändå börja med att understryka att det är av yttersta vikt att vi fortsätter att stötta Ukraina. Det är ett stöd som behöver vara långsiktigt och pågå även efter att kriget har avslutats. Det finns mer som Europa kan göra i form av ekonomiskt och materiellt stöd samt utökade sanktioner. Samtidigt måste trycket på USA att fortsätta att bidra öka även efter att president Trump har tillträtt.

Fru talman! Utöver satsningarna på det militära försvaret gör regeringen baserat på Försvarsberedningens förslag i år en stor satsning på det civila försvaret. Det är nödvändigt och välkommet. Miljöpartiet har under lång tid drivit att större satsningar på det civila försvaret behövs för att nå ett totalförsvär i balans. För att kunna försvara ett land krävs, utöver ett militärt försvar, ett civilt försvar som skyddar befolkningen och får samhället att fortsätta att fungera och som kan stötta militären.

Men som vi tidigare har påpekat är satsningen på det civila försvaret otillräcklig för att nå upp till de behov som MSB har kartlagt. Det gäller både denna budget och totalförsvarspropositionen, där det civila försvaret ska sluta att växa 2028 samtidigt som det militära försvaret ska fortsätta att utvecklas. Vi vill se ett totalförsvär i balans, och då kan inte en del rustas upp medan den andra delen tillåts släpa efter.

Miljöpartiet utökar därför ramen i vårt budgetförslag och gör ytterligare satsningar utöver regeringens budget för året inom områden vi ser som extra viktiga för att stärka upp här och nu inom det civila försvaret och krisberedskapen. Eftersom vi har en större ram för försvaret än regeringen har vi fått avstå från ställningstagande i behandlingen och hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Miljöpartiet har en bred syn på säkerhet. Hotbilden i dag är bred och komplex, och såväl militära som icke-militära och hybrida hot existerar parallellt. Vi behöver ha en beredskap för att möta såväl militära hot som klimatförändringar, andra naturkatastrofer, pandemier, cyberangrepp med mera. Vi behöver alltså ha en beredskap för att stå emot såväl kriser som krig – i värsta fall på samma gång.

Vi vill stärka arbetet med förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor med 500 miljoner. När klimatet förändras drabbas Sverige på flera olika sätt. Risken för skred och erosion ökar i takt med att regnen blir kraftigare. Det har vi kunnat se i andra länder, exempelvis Spanien. Översvämmade städer, bränder, torka, förstörda skördar och kontaminerat dricksvatten är några av de konsekvenser som många svenskar kommer att uppleva. För att vi inte ska drabbas ännu mer måste regeringen ta tag i klimatpolitiken och föreslå åtgärder som ligger i paritet med allvaret i klimatkrisen.

För att öka försörjningsförmågan och kunna klara en situation med stängda gränser är det avgörande att svenskt jordbruk kan drivas utan import av drivmedel och insatsvaror. Vi behöver ställa om jordbruket och transportsektorn samtidigt som vi stöder forskning och innovation för att göra livsmedelssektorn robust så att den kan fungera även vid omfattande kriser och krig. Vi avsätter därför 100 miljoner kronor utöver regeringens satsning på livsmedelsberedskap samt dubblar forskningsanslaget till FOI till totalt 8 miljoner kronor.

Mycket av den samhällsviktiga verksamheten bedrivs av kommuner och regioner, och de utgör en viktig beståndsdel i arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Regeringen utlovar riktade insatser till både kommuner och regioner, men pengarna kommer inte att räcka till, inte minst på grund av kommunernas och regionernas redan ansträngda läge. Vi lägger därför till ytterligare 30 miljoner kronor till regionerna och 60 miljoner kronor till kommunerna i vårt budgetalternativ.

För att säkra räddningstjänstens tillgång till materiel för att bättre kunna verka vid höjd beredskap avsätter vi 50 miljoner kronor.

För de frivilliga försvarsorganisationerna, som är viktiga för Sveriges krisberedskap och civila försvar, lägger vi ytterligare 12 miljoner kronor utöver regeringens satsning.

MSB får också ett nytt uppdrag att koordinera och tydliggöra samarbetet mellan räddningstjänsten och olika ideella aktörer. För detta avsätter vi 8 miljoner kronor.

Cyberangrepp pågår ständigt från flera olika aktörer. Här finns ett stort behov av att stärka arbetet inom den offentliga förvaltningen, gentemot privata aktörer samt för samhällsviktiga verksamheter och för privatpersoner. Därför skjuter vi till ytterligare 100 miljoner kronor utöver regeringens satsning för detta ändamål.

Slutligen vill Miljöpartiet att en nationell strategi för stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda ska tas fram, så att medie- och informationskunnigheten kan stärkas. Strategin kommer att kräva samverkan mellan en rad myndigheter, men vi avsätter 5 miljoner kronor vardera till MSB och Myndigheten för psykologiskt försvar för att starta och koordinera arbetet. Denna insats är otroligt viktig för att kunna hantera hoten mot demokratin.

Fru talman! När vi nu genomför stora satsningar på en återuppbyggnad av försvaret är det viktigt att särskilt satsa på personalen, som är Försvarsmaktens viktigaste resurs. Det gäller såväl yrkesofficerare som kontinuerligt och tillfälligt anställda soldater och sjömän samt inte minst värnpliktiga.

För att de ska kunna prestera på bästa möjliga sätt måste goda förutsättningar säkerställas. I budgetpropositionen går det att läsa att det finns utmaningar i arbetet med att implementera inriktningen i jämställdhetsarbetet. Myndighetens medarbetarundersökning visar att Försvarsmakten inte anses vara en kvalitativt jämställd arbetsplats. Det rapporteras fortfarande om kränkningar, sexuella trakasserier och otillåtna repressalier. Det är särskilt viktigt att myndigheten tar krafttag mot den typen av beteenden nu när man står inför en stark tillväxt så att man inte skapar en kultur där oönskade beteenden accepteras.

Fru talman! I budgetpropositionen ber regeringen riksdagen bemyndiga regeringen att ingå avtal med Thailand om försäljning av upp till tolv stycken Jas 39 E/F samt därtill hörande luftförsvarssystem. Detta vänder vi i Miljöpartiet oss emot. Den skakiga demokratiutvecklingen i landet och de upprepade bristerna i att leva upp till mänskliga fri- och rättigheter är omfattande och långtgående. I flera decennier har landet präglats av politisk instabilitet, militärkupper och väpnade konflikter. Vi menar att det inte bör vara förenligt med svensk lagstiftning att godkänna en sådan affär. Vår lagstiftning är ju restriktiv när det gäller export till länder med dessa problem. Det vill vi särskilt understryka i denna debatt.

Anf. 67 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Fru talman! Lars Wistedt är så saknad av så många av oss. Han betydde otroligt mycket för oss partikamrater, men så också för många andra långt över partigränser och i myndigheter.

Fru talman! Det är extra tungt för mig i dag att tala inför er. Vila i frid, Lars. Vi är många som tänker på dig.

Fru talman! Mycket fint har sagts här om budgeten, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande FöU1 *Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap*.

Jag ska beröra området samhällets krisberedskap. I dag står vi inför en verklighet där krig och konflikter i vår omvärld påminner oss om hur snabbt situationen kan förändras.

Civila är ofta de främsta offren, och detta gör det civila försvaret till en avgörande del av Sveriges totalförsvar. Det civila försvaret handlar om att skydda våra medborgare och upprätthålla samhällsfunktioner i händelse av kris eller krig. Det inkluderar försörjningsberedskap, skydd till medborgarna, sjukvård, kommunikationer och grundläggande ekonomisk funktionalitet.

Fru talman! Det civila försvaret och krisberedskapen bygger alltså på allt från försörjningsberedskap och sjukvård till kommunikationer och ekonomisk stabilitet. Detta innebär att kommuner, regioner och länsstyrelser har ett stort ansvar. De ska till exempel se till att skolmaten serveras, att äldreboenden har el och att förskolor vet hur de ska agera vid flyglarm.

Men, fru talman, detta kräver resurser. Den ekonomiska frågan är central, vilket många här i kammaren har talat om i dag. Ska staten stå för kostnaderna, eller ska vi titta på andra lösningar – kanske inspirerade av Finland? Oavsett modell kommer det att krävas ett nära samarbete mellan staten och näringslivet för att finansiera och bygga ett robust civilt försvar och krisberedskap.

Vi ser redan nu att erfarenheterna från Ukraina har påskyndat Sveriges arbete med att återuppbygga det civila försvaret. Men mer behövs.

För att våra kommuner och regioner ska kunna göra sitt jobb krävs tydligare direktiv, bättre förutsättningar och fler övningar. Medborgarna måste veta vad de ska göra när larmet går. Deras säkerhet och överlevnad hänger på detta.

Sammantaget kan det preciseras så att den aktör som i fredstid är ansvarig för en verksamhet också tar ansvaret i händelse av kris eller krig. Hanteringen av händelser från kris och krig utgår också ifrån att dessa hanteras av närmast ansvarig.

Slutligen innebär likhetsprincipen att en verksamhet ska fungera så normalt det bara går under en kris men också att eventuella förändringar inte får gå hur långt som helst. Det innebär konkret att kommuner, regioner och länsstyrelser är ansvariga för det grundläggande krisberedskapsarbetet i fredstid.

Fru talman! Jag vill även beröra och hylla våra frivilligorganisationer, som är en ovärderlig resurs för oss. De behöver mer stöd och resurser för att kunna bidra till totalförsvaret. De kan bistå Försvarsmakten med utbildning, förstärka civila insatser inom transport och livsmedelsförsörjning samt stärka försvarsviljan i samhället.

Även statliga myndigheter måste ta sitt ansvar. Myndigheter som Trafikverket och Livsmedelsverket måste ha ett totalförsvarsperspektiv i sin verksamhet. Detta inkluderar allt från att undvika nedläggningar av kritisk infrastruktur till att planera vägbyggen med totalförsvaret i åtanke.

Fru talman! Vi får inte blunda för kostnaderna. Det tog inte lång tid att avveckla vårt civila försvar, men det kommer att ta tid och resurser att bygga upp det igen. Och tiden är knapp. Vi måste agera nu.

Återuppbyggnaden av det civila försvaret pågår såklart för fullt, och givet erfarenheterna från Ukraina kan man inte nog understryka vikten av övning, förberedelser och prioriteringar ute hos kommuner och regioner. Medborgarnas säkerhet och överlevnad i en krigssituation är beroende av att alla vet vad de ska göra om larmet går.

Därför, fru talman, hoppas vi på att arbetet ute i kommuner och regioner kan påskyndas och underlättas. Jag är dock hoppfull. Alla partier här i kammaren är överens om vikten av att stärka vårt totalförsvaret.

Vi ser också en enighet i stödet till Ukraina och viljan att kämpa för frihet och säkerhet i Europa.

Fru talman! Vårt arbete är inte färdigt, men tillsammans kan vi stärka Sveriges beredskap och säkerställa att vårt samhälle står starkt – i fred, i kris och i krig.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 12 Internationell samverkan

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU1

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 68 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! I det här betänkandet presenterar vi i utrikesutskottet vår behandling av regeringens budgetproposition med fokus på utgiftsområde 5 Internationell samverkan och fyra motioner som väcktes under den allmänna motionstiden för innevarande riksmöte. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationerna i betänkandet.

Till betänkandet presenteras en detaljerad sammanställning av regeringens och Sverigedemokraternas anslagsförslag för 2025 samt de avvikelser som föreslås av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet i deras respektive budgetmotioner.

Den 5 oktober förra året beslutade utrikesutskottet att göra en fördjupad granskning av bildandet av centrumbildningar för Kina och Ryssland vid Utrikespolitiska institutet – detta som en del av utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning inom utgiftsområde 5. För att stödja det arbetet lät vi riksdagens utvärderings- och forskningssekretariat ta fram ett underlag som noggrant belyser de här verksamheterna, de utmaningar de står inför och med vilka aktörer de samverkar och samarbetar.

Mot bakgrund av rådande omvärldsläge fyller dessa centrumbildningar en viktig funktion, och mycket talar för att Sveriges samlade forskning och kunskap om Kina och Ryssland kommer att bli allt viktigare framöver i takt med att säkerhetshotet från dessa länder trappas upp.

Fru talman! För utgiftsområdet finns resultatindikatorer för följande fem områden. Det gäller internationell krishantering och fredsfrämjande insatser. Det gäller forskning om säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning. Det gäller exportkontroll. Det gäller nordiskt samarbete, och det gäller Sverigefrämjande.

Som utrikesutskottet tidigare har påpekat är anslagsmedlen inom det här utgiftsområdet inte själva den direkta orsaken till att effekterna blir som regeringen har avsett när det gäller att trygga Sveriges intressen i internationella relationer, men de här anslagen är smörjmedel som gör det möjligt för oss att agera i fler avseenden på den internationella arenan.

Det är också värt att notera att en betydande del av dessa medel – närmare 62 procent under förra året – går till att finansiera Sveriges obligatoriska avgifter till internationella organisationer där vi är medlemmar. Sveriges aktiva deltagande i de här organisationerna utgör en plattform för oss att föra fram vår utrikespolitik och få gehör för de mål som riksdagen har satt upp.

För Sverigedemokraternas del är jag särskilt glad över att det nordiska samarbetet fått förnyad fart sedan valet 2022 och i dag står i centrum i mycket av det internationella samarbetet. Det nordiska och nordisk-baltiska samarbetet i sig och som gemensam flank i det internationella samarbetet i en rad organisationer har i modern tid sällan varit så centralt som det är i dag. Vi bildar en stark intressegemenskap. Vi är tillsammans med Polen och andra stater frontstater i stödet till Ukraina. Vi är grannar. Vi är likasinnade och kulturellt närstående, och vi har en gemensam samhällssyn och språkförståelse som är svårslagen i vår värld i dag. Det är en enorm styrka.

För vår del ser vi Sverige som en del av en i fallande skala nordisk, europeisk, västerländsk och global gemenskap. I linje med det vill jag understryka vikten av att fördjupa det nordiska samarbetet på fler områden. Det anser vi i dag är möjligt och strategiskt klokt även om oppositionen emellanåt kallar det passivt och provinsieellt i sin kritik mot regeringens utrikespolitik. Ofta är man då skyldig vad alternativet skulle vara och hur vi då skulle nå framgång.

Sverigedemokraterna har också länge varit pådrivande för ett ökat anslag till Inspektionen för strategiska produkter, en tidigare liten myndighet vars betydelse blivit allt större i takt med ett skärpt säkerhetspolitiskt läge. I vanlig ordning såg vi det komma tidigt, och vi välkomnar att fler nu har fått upp ögonen för detta.

Myndigheten förstärks i årets budgetproposition. Medel anslås för myndighetens arbete med ekonomisk säkerhet respektive uppdraget att vara behörig myndighet i anslutning till genomförandet av sanktioner mot Ryssland och Belarus. En del av resurserna rör också permanent säkerhetshöjande åtgärder och medel för att genomföra efterkontroller i utlandet.

ISP bedöms behöva ett förstärkt anslag kopplat till det försämrade säkerhetspolitiska läget generellt. Ökningen har varit stor de senaste åren, från 55 miljoner kronor 2022 till 147 miljoner kronor 2024. Samtidigt går det inte att utesluta fortsatta förstärkningar framöver. Uppdragen har blivit fler utifrån ökad användning av sanktionsinstrumentet, ny lagstiftning mot utländska direktinvesteringar och efterkontrollverksamhet med mera.

Fru talman! Utskottet kan i likhet med regeringen konstatera att stödet till Ukraina otvivelaktigt fortsätter att vara den främsta och mest brinnande uppgiften på den utrikespolitiska scenen, en uppgift som innebär ett stort ansvar och väger tungt i vår tids historia.

Sveriges inträde i Nato markerar inte bara ett medlemskap utan ett paradigmskifte och en vändning i vårt säkerhetspolitiska landskap, där tidigare gränser suddas ut och nya allianser formas. Det här skiftet påverkar inte bara vårt försvar utan också vår utrikespolitik, där Sverige nu ska navigera i en värld där solidaritet, samarbete och gemensamt försvar står i centrum samtidigt som det är vår uppgift som valda av Sveriges folk att avpassa detta mot svenska intressen.

Genom att stå enat med sina allierade inom Natos tre kärnuppgifter avskräckning, kollektivt försvar och krishantering ska Sverige vara en aktiv och pådrivande kraft för fred och säkerhet. Samtidigt öppnar medlemskapet dörren till ett ännu tätare samarbete med länderna i den nordiska och nordisk-baltiska kretsen, vilket förstärker vår gemensamma säkerhet och stabilitet i vårt eget hem.

Europeiska unionen fortsätter att vara en central utrikespolitisk arena, inte bara som ekonomisk aktör utan som europeisk spelare på den globala utrikes- och säkerhetspolitiska scenen. Med det följer också ansvar. EU ska spela en mindre roll i inrikespolitiska angelägenheter och inte agera klåfingrigt i ärenden som vi hanterar bättre i kommuner, regioner och riksdag.

Samtidigt behöver unionen spela en större roll i det utåtriktade arbetet i det rådande omvärldsläget och säkerhetspolitiska läget. Ska kontinenten inte spela andrafiolen i både handelsfrågor och industriinvesteringar behöver man agera mer proaktivt i förhållande till både Kina och USA och agera tydligare mot Ryssland, Kina, Iran och Nordkorea med flera som dagligen analyserar EU:s samlade svar på Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina. Är det inte genom fullskalig traditionell krigsföring de utmanar EU är det genom hybrid- och cyberkrigsföring. Europa är i många avseenden reaktivt snarare än proaktivt i dag. Så kan vi inte ha det.

Fru talman! Sveriges insatser för att bidra till internationell krishantering och fredsfrämjande verksamhet ska präglas av ett förebyggande perspektiv, där vi inte bara släcker bränder utan också arbetar för att rötterna till konflikterna ska kunna besegras.

Vi behöver undanröja gränshinder, inte minst i den nordiska kretsen men också bilateralt gentemot andra.

Vi behöver se Utrikespolitiska institutet, Sipri, FOI och andra som nyckelspelare i vårt arbete för global fred och säkerhet. De utgör en samlad förmåga och resurs för att vi beslutsfattare ska kunna navigera med aktuella sjökort på ett säkerhetspolitiskt stormande hav, oavsett om det rör Östersjön, Atlanten, Sydkinesiska havet eller andra vatten.

Slutligen ska Sverige fortsätta att arbeta för en demokratisk utveckling i de auktoritära staterna samt för stärkt yttrandefrihet och respekt för de mänskliga rättigheterna. Detta är, som vi alla vet, sammantaget en kamp som aldrig får stå stilla och inte heller gör det.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag som helhet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 69 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Låt mig först yrka bifall till vår reservation 1, som gäller förändringen av budgetens anslagsstruktur. Regeringen har ju i budgeten valt att föreslå att en rad anslag ska slopas och i stället läggas ihop till ett gemensamt anslag. Detta drabbar bland annat freds- och konfliktforskningsinstitutet Sipri och Utrikespolitiska institutet, som inte längre kommer att ha riksdagsbundna anslag.

Vi anser att detta är mycket olyckligt. Så här brukar regeringar agera när de i nästa steg tänker minska anslagen kraftigt eller i värsta fall lägga ned verksamheten. Genom detta beslut är Sipri och Utrikespolitiska institutet inte längre skyddade mot detta genom ett riksdagsbeslut.

Vi lyfter i vår reservation särskilt fram Sipri, Stockholms internationella fredsfnorskningsinstitut, som i decennier varit en av världens mest ansedda institutioner när det gäller forskning, datainsamling och analys gällande väpnade konflikter, militärutgifter, vapenhandel och rustningskontroll. Sipri har funnits i nästan 60 år och rankas som ett av de högst respekterade instituten inom sitt fält. Man kan väl lätt säga att i tider av krig, som dessa, behövs sådan högkvalitativ forskning mer än någonsin. Sipri är till exempel en av de främsta källorna när det gäller att opartiskt och lättillgängligt sammanställa fakta om olika länders militära utgifter, vapenproduktion och vapenutveckling.

Enligt vår uppfattning står Sipri för en oundgänglig kunskapsbas, och vi får verkligen hoppas att regeringen inte nu tänker slarva bort den genom att skära ned på verksamheten eller lägga ned den. Det är i vart fall en mycket oroande signal när det riksdagsbundna anslaget nu som sagt stryks. Vi socialdemokrater kommer att bevaka denna fråga mycket noga framöver.

Fru talman! Det här är också ett tillfälle att lite bredare kommentera den aktuella utrikespolitik som regeringen bedriver. Om somligt är vi överens – om annat är vi det inte.

Till det vi är överens om hör stödet till Ukraina. Det stödet inleddes omedelbart av den socialdemokratiska regeringen 2022, direkt efter Rysslands anfall. Bara fyra dagar efter anfallet beslutade den socialdemokratiska regeringen om det första stödpaketet, innehållande vapen, militär utrustning, fältransoner och ekonomiska resurser.

Detta har sedan fullföljts av den nya regeringen. Vi har varit i stort sett överens om det mesta när det gäller detta.

Det vi har framfört kritik mot är att regeringen av någon för oss okänd anledning valt att inte bidra med Jas Gripen till Ukraina, trots att Ukraina uttryckligen önskat detta. Att skapa herravälde i luften är något av det viktigaste som finns i moderna krig, och Jas lämpar sig verkligen utmärkt för Ukrainas förhållanden. Varför den svenska regeringen tvekar i denna fråga har vi inte fått något svar på.

Annars är nu den stora frågan framöver hur den amerikanska administrationen kommer att se på framtiden för Ukraina. De uttalanden som hittills har kommit från det hållet är mycket illavarslande.

På söndag åker vi med Sveriges Natodelegation till Washington för det årliga mötet med Transatlantic Forum, där vi bland annat kommer att få träffa amerikanska företrädare och parlamentariker. För oss blir det då viktigt att vara tydliga med hur viktigt fortsatt amerikanskt stöd till Ukraina är, inte bara för Ukraina utan för hela Europa.

Om USA sviker Ukraina kan följderna bli mycket allvarliga. Tankarna går till München 1938, när västmakterna sålde ut Tjeckoslovakien till Hitlertyskland. Den eftergiftspolitik ledde bara till mer krig – det vet vi nu. Vi får inte upprepa 1930-talets misstag och ge efter för en aggressiv despot.

Oavsett vilken den amerikanska hållningen kommer att vara framöver måste Europa enligt vår uppfattning stå kvar vid Ukrainas sida så länge det behövs.

Fru talman! Internationell lag och folkrätt måste följas av alla, alltid. Detta betänkande handlar om internationella relationer och samarbeten. Att den internationella rätten måste följas av alla innebär att det aldrig får råda något som helst tvivel om att samma regler gäller för alla. Några dubbla måttstockar ska vi inte ha. Likaväl som Ryssland måste lämna ockuperad mark i Ukraina måste Israel lämna ockuperad mark i Palestina.

Det har nu gått över ett år sedan Hamas terrorattack mot Israel den 7 oktober 2023. Det var en fruktansvärd dag, med 1 200 döda israeler och över 200 tagna som gisslan. Men den dagen har sedan följts av ytterligare över 400 fruktansvärda dagar. Kriget har krävt mer än 40 000 döda i Gaza, varav över 70 procent är kvinnor och barn. Vidare ligger 80 procent av Gaza i ruiner, och en hel befolkning är traumatiserad.

I går hörde vi att Gaza nu är den plats på jorden där flest barn fått genomgå amputationer, ofta utan bedövning. Man kan sätta sig in i den situationen – att vara ett barn som tvingas till amputation av sin arm eller sitt ben utan någon bedövning. Alla förstår att detta sätter spår. De fysiska skadorna är för livet – det förstår alla – men det innebär också psykiska skador för livet. Hur ska han eller hon klara sig på en plats som Gaza efter detta? Hur kommer det här barnets liv att se ut? Så långt Gaza.

På Västbanken ser vi också ett ökat våld. Extrema militanta bosättare har fått fria händer att döda och trakassera de palestinier som bor där. Bosättningarna har beväpnats av den israeliska regeringen och bildar miliser som utan repressalier kan angripa försvarslösa palestinier – döda dem, miss-handla dem och ta deras egendom. Det är en skamfläck i internationell politik att detta får fortgå. Det man gör är att plåga ett folk till underkastelse för att de till slut ska ge upp själva drömmen om en egen palestinsk stat att leva i.

Hittills har det internationella samfundet stått handfallet. Men i dess skugga har i stället det internationella juridiska systemet klivit fram. Utslagen i Internationella domstolen och Internationella brottmålsdomstolen har varit tydliga. Israels ockupation måste upphöra. Bosättningarna är illegala och måste utrymmas. Både Hamasledarna och det israeliska ledarskapet måste utredas för krigsbrott och brott mot mänskligheten.

Att det internationella rättssystemet nu kliver fram är på sätt och vis ett ljus i det annars kompakta mörkret. Både ICC och ICJ måste nu få starkt och oreserverat stöd av världens regeringar, även den svenska. Även den svenska regeringen måste vara tydlig med att om någon av de misstänkta, till exempel Netanyahu, skulle välja att resa till något av ICC-länderna ska han gripas och lämnas ut till Internationella brottmålsdomstolen.

Återigen: Lagen måste gälla lika för alla, oavsett om den misstänkte skulle heta Putin eller Netanyahu. Så sent som i morse hörde jag utrikesministern kommentera detta, och jag hörde henne svaja just i frågan om huruvida Netanyahu skulle gripas och lämnas ut till ICC. Jag tycker att det är viktigt att vi nu får ett klart besked från regeringen och regeringspartierna om vad som egentligen gäller. Detta är inte en fråga som man kan svaja om. Om ICC har beslutat att någon ska gripas och utlämnas är vi skyldiga att verkställa det. Då ska vi göra det, punkt och slut.

Ett annat ljus i mörkret är trots allt att stödet för en palestinsk stat nu ökar. När Sverige för tio år sedan erkände Palestina som stat bröt vi på sätt och vis ny mark. Vi var det första EU-land som erkände Palestina, men vi var inte först i världen med det. Totalt hade då 135 länder erkänt Palestina. Nu, tio år senare, är det 149 länder som har erkänt Palestina. De senaste är också europeiska länder: Norge, Spanien och Irland, och det kommer fler, för bollen är nu i rullning.

Mer än tre fjärdedelar av FN:s medlemsländer erkänner Palestina, och för första gången har Palestina också en egen plats i FN:s generalförsamling med rätt att lägga fram förslag och tillägg till andras förslag. Det internationella stödet för Palestina växer alltså vecka för vecka.

Men det som nu framför allt krävs är en omedelbar vapenvila, och det kan bara ske genom förhandlingar. Hamas måste naturligtvis släppa gisslan, men detta kommer man inte att uppnå genom att fortsätta att döda och lemlästa människor i Gaza eller på Västbanken. Man bekämpar inte terrorism genom att urskillningslöst döda oskyldiga. Tvärtom bygger man upp för ny terrorism. I stället måste det internationella samfundet pressa aktörerna för att få till stånd nya förhandlingar där också gisslanfrågan kan lösas.

En enig riksdag har krävt att ytterligare press ska läggas på Iran genom att Islamiska revolutionsgardet ska terrorlistas. Här måste den svenska regeringen intensifiera arbetet.

En enig opposition har också krävt att EU:s handelsavtal ska pausas tills Israel lever upp till internationell rätt. Jag tycker att det säger sig självt att EU inte ska ha sådana förmånliga handelsavtal med ett land som misstänks för brott mot mänskligheten, som har förkastat tvåstatslösningen och som bedriver något som inte kan beskrivas på annat sätt än som etnisk rensning av de palestinska områdena. Det är inte rimligt.

Därutöver måste också bosätternas varor stoppas från att nå EU-marknaden, och de extrema bosättarna måste beläggas med kraftigt utökade sanktioner.

Fru talman! Det fruktansvärda dödandet kommer att fortsätta så länge det internationella samfundet låter det pågå. Men det kan upphöra om det internationella samfundet sätter ned foten, och det måste ske nu, innan fler oskyldiga dödas.

Fru talman! Julen närmar sig. Det är en tid när man kan önska sig saker. Jag skulle önska att vi på det nya året kunde få till stånd en förändring i den svenska regeringens attityd i en rad frågor, så att den svenska regeringen inte längre uppträder så tyst och så passivt i viktiga internationella frågor.

Vi ser till exempel hur Sverige lägger ned sin röst i viktiga omröstningar i FN. När man lägger ned sin röst överlåter man åt andra att bestämma, och Sverige drar sig undan från den internationella scenen. Det är enligt min uppfattning fel inriktning. Sverige måste ha en aktiv utrikespolitik med en stark röst, inte vara tyst och sitta passivt.

(Applåder)

Anf. 70 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Det ärende vi debatterar i dag – internationell samverkan, utrikesutskottets betänkande nummer 1 och utgiftsområde 5 i budgeten – är utan tvekan ett av årets viktigaste ärenden. Jag skulle säga att detta understryks av att det faktiskt också var internationell samverkan som debatterades i försvarsutskottets debatt här tidigare i dag.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och därmed avslag på de reservationer som finns. Jag vill också nämna att utskottet i sitt arbete med att bereda regeringens förslag till budget för 2025 har granskat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 5 i budgetpropositionen. Genomgången utgör ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialog som kommer att föras med regeringen. Men i mitt anförande kommer jag att fokusera på regeringens förslag till anslag för 2025 inom utgiftsområde 5.

Fru talman! I vårt geografiska närområde pågår ett fullskaligt krig, Rysslands aggressivitet gentemot Ukraina. Låt mig nämna att kriget har pågått länge: två år och tio månader. Men kriget inleddes långt tidigare. Det började med Majdan, där ukrainare uttryckte sin vilja att Ukraina skulle gå med i EU. Det blev ett aggressivt händelseförlopp. President Janukovyč flydde 2014 till Ryssland, och vad som sedan hände vet vi alla.

År 2014 skedde också en illegal annektering av Krim. Proryska separatister i östra Ukraina – i Donetsk och Luhansk – tog makten i regionerna. OSSE tillsatte observatörsstyrkor, men Ryssland har sedan sett till att de har försvunnit.

Ukraina är sedan 2014 ett land som är hårt ansatt av Ryssland. Ukraina är ett land med internflyktingar – närmare 850 000 flydde från Donetsk och Luhansk när Ryssland ockuperade regionerna.

Men låt mig också säga några ord om det krig som Ryssland initierade den 24 februari 2022. Redan innan kriget startades höll Ryssland en stor militärövning med truppansamlingar i Belarus och runt hela Ukrainas gränser. Putin sa lugnt: Det här är en övning, ingenting annat. Sedan visades fejkfilmer på tv där Putin hävdade att Ryssland skulle dra tillbaka sin militär. Vad var det? Ingenting annat än lögn och åter lögn! Ett par dagar därefter kom stridsvagnarna in i Ukraina.

Jag tar upp detta, för det präglar den miljö som Sverige och världen befinner sig i i dag. Det präglar de internationella relationerna. Det präglar ekonomin och hela vårt liv.

Fru talman! Därför måste också regeringens förslag till budget ses i ljuset av det krig som äger rum i vår närhet och i ljuset av de konflikter som råder världen över. Det handlar också om det som har skett i Mellan-östern efter att terrororganisationen Hamas tågade in i Israel den 7 oktober och tog gisslan, efter att terrororganisationen Hizbollah attackerade Israel och efter att Iran gav sig in i kriget.

Utgiftsområdet Internationell samverkan syftar till att säkerställa Sveriges intressen och förbindelser med andra länder. Jag säger detta, för det är lätt att glömma det när vi står här och pratar om internationella relationer och internationella konflikter. Men de insatser som finansieras med medel från utgiftsområde 5 ska ses i ett sammanhang där även effekten av andra offentliga aktörers insatser ska ingå.

Jag skulle också vilja säga att det svenska näringslivet är oerhört viktigt för hur Sverige uppfattas internationellt.

Vad är det för värden som finns med? Det är demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer, transatlantiskt samarbete, nordiskt samarbete och, förstås, vårt medlemskap i Nato, som är oerhört viktigt för vår trygghet och säkerhet. Det handlar också om fortsatt stöd till Ukraina och, förstås, om fred och säkerhet och jämställdhet. Detta är värden som finns med i budgeten och som kommer att finnas med i den utrikespolitiska deklarationen, som presenteras årligen, i februari.

Fru talman! Jag ska inte upprepa de indikatorer som finns i budgetförslaget. De har nämnts av Aron Emilsson. Det är precis dessa indikatorer som är oerhört viktiga och som vi kommer att följa upp.

Men låt mig nämna att ungefär hälften av anslaget går till avgifter till internationella organisationer. Jag nämner detta eftersom den svenska kronan fluktuerar och avgifter till organisationer höjs. Detta ser vi också genom att det i tilläggsbudgeten fanns ett ökat anslag för just avgifterna till internationella organisationer.

Här är det viktiga organisationer – det vill jag nämna. FN är Sveriges viktigaste internationella organ. Det ser vi genom att Sverige regelbundet deltar i FN:s insatser och arbetar för att FN:s beslut ska få gehör. Här vill jag nämna en del som finns med i budgetbetänkandet. Det handlar om Arms Trade Treaty, ATT, som Sverige stöder och var med och drev igenom tidigt på 2010-talet. Detta är fortfarande aktuellt för kontroll av vapenhandeln.

Prot. 2024/25:43
4 december

*Internationell
samverkan*

Men det är också viktigt att Sverige, som är en av FN:s tio största bidragsgivare, får inflytande i paritet med det bidrag som Sverige betalar till FN – detta för att vi ska kunna säkerställa att de värden vi står för får genomslag i FN:s arbete.

Jag vill nämna ett annat organ som är viktigt i anslagsområdet. Det är Nordiska ministerrådet, som just handlar om vår samverkan i Norden. Nu när de flesta länder runt Östersjön är med i Nato kan jag se att det finns en gemensam grund att arbeta vidare på.

Europarådet, som har uteslutit Ryssland och som arbetar för ett ansvarsutkrävande när det gäller Rysslands aggression mot Ukraina, är oerhört viktigt. Ryssland måste stå till svars för det militära övergrepp som Ryssland begår, och Ryssland måste vara med och betala för återställandet av landet.

Fru talman! Nu överskrider jag min talartid – jag ber om ursäkt för att jag gör det. Men OSSE är en organisation som ligger mig varmt om hjärtat. OSSE bildades under kalla kriget, en tid av upprustning. Den tiden skiljer sig väldigt mycket från den tid som vi i dag befinner oss i. Det är upprustning också i dag, men det är även aggressiva krig.

Tyvärr kan jag konstatera att Ryssland och Belarus missanvänder OSSE. I stället för att se till att OSSE kan fungera tillfredsställande görs allt från den ryska sidan för att blockera OSSE:s verksamhet. Här måste jag säga att det är glädjande att se, fru talman, hur den mänskliga kreativiteten övertrumfar ondskan. Till exempel har Ryssland blockerat civila samhällets konferens, som av tradition alltid har arrangerats i OSSE efter-som civilsamhället är viktigt för säkerheten. Men här har ordförandeskapet sett till att inte ta av OSSE:s budget. I stället har man samlat in frivilliga bidrag och därefter sett till att det blir en vecka med civilsamhället och speciellt fokus på Ukraina, Ryssland och Belarus. Civilsamhället är nämligen viktigt för att skapa fred.

Det finns flera organisationer som jag kan nämna, men jag stannar vid detta av respekt för talartiden.

Jag vill säga några ord till. Jag finner det helt grundlöst att man hävdar att regeringen ska dra ned på anslagen till Sipri. Det handlar om att flytta anslagen till en annan budget, men det går alltid i ett budgetsammanhang att hävda saker som egentligen inte finns. Men att man slår ned på en fråga där anslaget är flyttat och ansvaret för verksamheten flyttas är tråkigt. Verksamheten kommer ju att finnas kvar. Det är också något som regeringen säger i sin budget. Forskning och utvärdering är oerhört viktigt i denna tid då vi lever i en orolig värld.

Låt mig nämna ytterligare en fråga som jag finner angelägen att betona. Området i Sveriges närhet är viktigt och prioriterat för vår säkerhet och vår fred. Men det finns också andra länder av stor betydelse. Jag tänker på Kina, ett land vars betydelse har ökat. Kina ägnar sig mestadels åt handel som ett sätt att påverka och styra andra länder. Men jag vill nämna att det hot som Kina utövar mot Taiwan måste tas på allvar. Det är fullständigt oacceptabelt och ingenting som ska kunna passera obemärkt.

Fru talman! Av respekt för tiden stannar jag här.
(Applåder)

Anf. 71 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi diskuterar betänkandet om internationell samverkan och internationella relationer. Till detta hör att vi upprätthåller internationella institutioner, till exempel de internationella domstolarna. Vi respekterar alltså de beslut som de internationella domstolarna fattar.

Nu har Internationella brottmålsdomstolen beslutat att begära att bland andra Benjamin Netanyahu ska gripas, misstänkt för brott mot mänskligheten. Margareta Cederfelt vet mycket väl vilka förpliktelser vi har, inte minst som före detta president för den parlamentariska församlingen i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa.

I morse hörde jag utrikesministern svaja i frågan om huruvida vi i Sverige skulle agera om vi fick möjlighet att gripa Benjamin Netanyahu. Något klart svar kunde hon inte ge i radion i morse.

Då ställer jag frågan till Margareta Cederfelt: Anser Margareta Cederfelt att vi i Sverige har en skyldighet att gripa och lämna ut brottsmisstänkta, till exempel Benjamin Netanyahu, om vi har den möjligheten?

Anf. 72 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Morgan Johansson för frågan. Ja, det stämmer att jag har varit president för OSSE:s parlamentariska församling. Jag har också varit president för en organisation som heter Parliamentarians for Global Action, en frivillig organisation för parlamentariker som arbetar för rättsstatens principer, däribland ICC. Tack vare PGA:s arbete har ett stort antal länder ratificerat Romstadgan och därmed gått med i ICC.

Putin är en annan världsledare som har fått en dom över sig från ICC. När det gäller ICC:s utlåtande och domar säger jag: Detta är en fråga för utrikesministern att ta ställning till. Jag kan inte stå här och säga någonting om det.

Men vad jag kan säga är: Hamas ska omgående frige gisslan. Jag tycker att det är mycket beklagansvärt att frågan om gisslan alltmer tonar bort i debatten. Här har vi flera hundra oskyldiga israeliter som har tagits som gisslan, däribland spädbarn och äldre. Ingen information om dessa har läckt ut. Det är förfärligt. Ska det bli en långsiktig fred i Mellanöstern måste också gisslan frigges. Jag kan inte se att det finns en grund för fred om inte terrororganisationen Hamas friger gisslan. Detta hoppas jag att Morgan Johansson också står bakom.
(Applåder)

Anf. 73 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är en självklarhet att jag gör det. Det sa jag också i mitt huvudanförande.

Jag lyssnade väldigt noga på vad Margareta Cederfelt hade att säga i sakfrågan. Hon hade ingenting att säga i sakfrågan.

Margareta Cederfelt har varit president i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Margareta Cederfelt vet mycket väl vilka förpliktelser vi har mot de internationella institutionerna. Om ICC har fattat beslut om att en person ska dras inför domstol och vi får möjlighet att gripa vederbörande ska vi göra det, och då ska vi också lämna ut den här personen. Det spelar ingen roll om den personen heter Putin eller Netanyahu. Det spelar ingen roll om det är någon av Hamasledarna eller den före detta försvarsministern i Israel. Det spelar ingen roll vem det är. Om Interna-

tionella brottmålsdomstolen har sagt att personen ska gripas och lämnas ut ska man göra det om man har möjlighet.

Det förvånar mig, fru talman, att Margareta Cederfelt inte kan svara ett klart ja på frågan. Internationell rätt är inget smörgåsbord där man kan sitta och välja: Den regeln ska jag följa men inte den; det beslutet tycker jag inte om, men det tycker jag om. Det är inte så. Om man ska kunna upprätthålla internationell rätt måste man ha samma måttstock i alla situationer. Det är så en rättsstat fungerar. Det är så en regelbaserad rättsordning fungerar.

Margareta Cederfelt har en chans till nu. Hon har två minuter på sig att rakt upp och ned svara ja på frågan: Om vi har möjlighet att gripa någon av dem som Internationella brottmålsdomstolen nu vill ska dras inför rätta, har då Sverige en skyldighet att göra det? Vad tycker egentligen Margareta Cederfelt om detta?

(Applåder)

Anf. 74 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Morgan Johansson lyfter rättsstatens principer. De är oerhört viktiga. Sverige är ett land som står upp bakom rättsstatens principer och driver dessa. Det är också någonting som regeringen gör. Men det är inte upp till mig att i talarstolen säga: Just vid det ögonblicket ska ett gripande ske!

Däremot kan jag som parlamentariker säga att Sverige är ett rättsland och en rättsstat. Jag kan också säga att den gisslan som är tagen ska friges omgående. Då menar jag den gisslan som terrororganisationen Hamas har tagit och inte frigivit. Det här är, tycker jag, ett stort brott mot rättsstatens principer och en fråga som absolut inte är förhandlingsbar. Se till att frige gisslan – alla dessa oskyldiga som vi inte vet ett dugg om och vars anhöriga svävar i ovisshet!

Snart kommer den kristna julen för protestanter och katoliker – något senare för de ortodoxa. Se till att frige gisslan! Terrororganisationen Hamas agerande är helt oacceptabelt. Här borde det palestinska ledarskapet agera. För inte står väl det palestinska ledarskapet bakom en terrororganisation?

(Applåder)

Anf. 75 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! En oroväckande trend som vi ser globalt är ett mer öppet ifrågasättande av internationella konventioner. Högermän och auktoritära ledare bryter eller ignorerar undertecknade konventioner allt oftare.

Nu har denna trend också kommit till Sverige. Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson tvekade inte en sekund att ifrågasätta Internationella brottmålsdomstolens arresteringsorder av hans kompis Benjamin Netanyahu.

Nästa konvention att ifrågasätta gällde landminor. Med diffusa argument om att minor kanske skulle skydda Sverige ska nu mark och natur förstöras för generationer framåt med stora risker. Särskilt barn och djurliv drabbas.

Det finns verkligen goda skäl till att mänskligheten borde förbjuda landminor och klusterbomber. Tidigare krig och konflikter där dessa har använts är alltför tydliga exempel på det. 40 procent av alla klustervapen exploderar inte utan finns kvar. 97 procent av alla offer har varit civila. Särskilt många av dem har varit barn.

Sverige undertecknade och ratificerade Ottawakonventionen om minor 1998, och 2012 skedde samma sak med konventionen mot klustervapen. Detta har vi här i riksdagen beslutat. Vi har åtagit oss att följa dessa konventioner, för internationell rätt ska gälla. Det är det som skapar mänsklig säkerhet och gör att krigsförbrytare kan hållas ansvariga.

I förlängningen kommer högerens urholkning av internationella konventioner att få konsekvenser för hur vi kan fördöma och utkräva ansvar av dem som bryter mot internationell rätt. Vi kan inte plocka körsbären ur kakan, utan hela den internationella rätten måste gälla, oavsett vem som begår brottet.

Därför behöver vi nu visa stöd för internationella organ som upprätthåller den internationella rätten. De utsätts nu för en enorm press från diktaturer och auktoritära ledare som vill bestämma sitt eget regelverk. Men att nu även demokratier ger understöd till denna urgröpning är någonting vi måste stoppa.

Därför har Vänsterpartiet med anledning av Israels krig mot Gaza lyft att Internationella brottmålsdomstolen, ICC, måste få ökade resurser för att kunna utreda alla krigsbrott. De ansvariga för våldet, på alla sidor, måste givetvis ställas inför rätta. ICC måste få tillräckliga resurser för att kunna ställa de ansvariga till svars med anledning av Rysslands orättfärdiga anfällsrig mot Ukraina. Därför har vi föreslagit att 15 miljoner kronor ska tillföras ICC.

Vänsterpartiet står också bakom Sydafrikas anmälan till ICJ, Internationella domstolen, i frågan om Israels folkmord, som utreds juridiskt där. Vi anser att det är dags för Sverige att likt andra länder ansluta sig till Sydafrikas anmälan om folkmord. Vänsterpartiet har återkommande lyft vikten av att Internationella domstolen i Haag tillförs mer resurser, så att den har de nödvändiga förutsättningarna att utreda de brott som begåtts. Därför föreslår vi att 15 miljoner tillförs ICJ.

Sammantaget tillför Vänsterpartiet 30 miljoner kronor till anslaget för 2025 för att upprätthålla internationell rätt. Jag måste säga att jag välkomnar Socialdemokraternas tydlighet i den här kammaren men oroas av högerens urgröpning, som vi hörde ett tydligt exempel på i replikskiftet nyss. Det krävs att vi visar ansvarstagande och att vi utkräver ansvar av politiska ledare globalt, oavsett om de finns i Ryssland, i Israel eller i Sudan.

Under Putins tid vid makten i Ryssland har landet gått från begynnande demokrati tillbaka till diktatur. Vi ser i dag ett reaktionärt, konservativt och patriarkalt styre som förtrycker oppositionella och människorättsförsvare samt agerar aggressivt mot sina grannländer och spelar en destabiliserande roll i världspolitiken.

Den auktoritära utvecklingen kulminerade i Rysslands orättfärdiga anfällsrig mot Ukraina den 24 februari 2022. Ryssland har därmed visat att man är ett reellt säkerhetspolitiskt hot mot sin omgivning.

Men Putins regim är också ett hot mot alla de invånare som motsätter sig hans styre och som inte passar in i det samhälle som Putin vill bygga. Den ryska oppositionen, bestående av modiga hbtq-aktivister, feminister,

människorättsförsvarare och miljökämpar, behöver stöd från omvärlden. Att stödja dem är att stödja kampen för en demokratisk utveckling i Ryssland och att förbättra säkerheten både i vårt närområde och framför allt för Rysslands grannländer.

I en rapport av Stefan Ingvarsson och Ekaterina Kalinina från Centrum för Östeuropastudier vid Utrikespolitiska institutet redogörs för hur levande det ryska civilsamhället är trots det omfattande förtryck som pågår från Putins regim. Samtidigt konstateras att det svenska stödet till dessa aktörer behöver bli mer omfattande än vad det är. Det ryska civilsamhället finns i dag både i och utanför Ryssland. Några har slagit sig ned här i Sverige, andra finns i länder där det är enklare för ryssar att få visum. Samtidigt finns för dem som oppositionella hela tiden en risk att Putins regim ska komma åt dem långt utanför Rysslands gränser.

Det som rapporten framför allt gör är att ta död på myten om att aktörerna bara finns i utlandet. I stället konstateras det att det finns en myriad av aktörer i Ryssland. Det svåra här är snarare att se dem och att sätta ut dem på en karta än att säga att de inte finns. De finns i många slutna rum på säkra avstånd från Putins maktapparat. Det är demokratiska initiativ som finns över hela Ryssland och som behöver vårt stöd. Oberoende journalistik och granskning kan också ge oss ökad kunskap om det faktiska läget i Ryssland. Och det hänger ofta ihop med länken mellan inhemska aktörer och just de aktörer som har tvingats att etablera sig utanför landets gränser.

Vi behöver därför en modig svensk utrikespolitik som vågar stötta ett levande ryskt civilsamhälle för att demokratin en dag ska spira i vårt grannland. För mig är det nämligen uppenbart att regeringen i dag inte gör tillräckligt utifrån att man tror på mytbildningen och att vi behöver se ett förnyat förhållningssätt att stödja den ryska oppositionen.

Fru talman! I augusti 2020 hävdade Aleksandr Lukasjenko att han vunnit det så kallade valet i Belarus. Det hade han inte. Det belarusiska folket reste sig i miljontal och demonstrerade. Men Lukasjenko skydde inga medel och kuvade folket genom en brutal repression mot allt och alla. Men framför allt sitter han kvar tack vare stöd från sin diktatorkompis Putin.

Europa och västvärlden gjorde många fel inför valet, och efter valet tog det alltför lång tid innan sanktioner kom på plats. Men striden om demokratin i Belarus är långt ifrån över. Lukasjenkos utmanare, Svetlana Tichanovskaja, har varit tydlig med att det behövs stöd till oppositionen.

I Belarus pågår förtrycket i oförminskad takt, och även om några politiska fångar har blivit släppta under den senaste tiden är det väldigt tydligt att förtrycket består.

Jag hade förmånen att lyssna på Svetlana Tichanovskaja så sent som för en dryg vecka sedan. Hon reser fortfarande runt i världen i sin fängslade makes namn och lyfter fram det belarusiska folkets kamp. Och vi får inte ge upp hoppet om denna kamp. Det är en kamp som är tydligt länkad till Ukrainas frihetskamp mot rysk dominans i regionen, och det är tydligt att folket har fått nog och att Lukasjenkos regim en dag kommer att falla.

Det är mot denna bakgrund som vi i Vänsterpartiet i vårt budgetförslag avsätter 20 miljoner extra i stöd till rysk och belarusisk opposition för 2025.

Fru talman! Vänsterpartiet ser budgeten som en helhet. Därför kommer vi vid dagens votering inte att delta i beslutet. Men vi står bakom vår mo-

Anf. 76 YUSUF AYDIN (KD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Internationell samverkan är vårt allra viktigaste verktyg för en fredlig och trygg värld. Genom dialog och samarbete med andra länder kan vi stärka vår säkerhet och trygghet samt få möjlighet att främja de värden som är viktiga för oss på en global arena. Sveriges medlemskap och engagemang i internationella organisationer möjliggör genomslag för vår utrikespolitik och utgör också en effektiv plattform för sakpolitiska prioriteringar.

Fru talman! Vi lever i en allvarstid med ett svårt säkerhetspolitiskt läge där många stora kriser pågår och flera komplexa konflikter delvis samspekar. Det är krig i vårt närområde efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Mellanöstern befinner sig i en oerhört svår och spänd situation efter Hamas avskyvärda attack mot Israel och Israels svar för att bekämpa terrorn. Den humanitära situationen i Gaza är frukantsvärd, och det finns enorma akuta behov. Vi har också ett flertal andra stora humanitära kriser i världen i länder som Afghanistan, Etiopien, Myanmar, Sudan, Syrien och så vidare.

Just i Syrien kunde vi i helgen igen se hur islamistiska rebeller och jihadister attackerade och intog storstaden Aleppo i norra Syrien, vilket har skapat stor oro och osäkerhet hos civilbefolkningen, särskilt bland kristna och andra minoriteter. De riskerar att förföljas eller tvingas på flykt på samma sätt som när Isis härjade i regionen med förödande konsekvenser. I denna svåra situation behöver Sverige, EU, FN och det internationella samfundet agera skyndsamt och kraftfullt för att skydda och hjälpa civilbefolkningen och de utsatta minoriteterna.

Mellanöstern har präglats av svåra konflikter under de senaste två decennierna med stora humanitära konsekvenser. Här behöver Sverige tillsammans med EU och FN agera för att bekämpa förtryck och förföljelse och främja fred, stabilitet och mänskliga fri- och rättigheter. Det gäller särskilt skydd och säkerhet till regionens olika religiösa minoriteter, däribland kristna, som verkar i en särskild utsatthet och som har genomlevt svår förföljelse och förtryck. Det är av denna anledning som vi kristdemokrater länge har arbetat för att religionsfrihet ska få större prioritet i svensk utrikespolitik. Och med oss i regeringsställning blir det nu också skillnad när vi tydligt framhäver både utrikes- och biståndspolitiken.

Fru talman! För oss kristdemokrater är utrikespolitiken också en möjliggörare för att främja vissa värden och principer, som människovärdet och solidaritet med våra medmänniskor. Internationell samverkan ger oss möjlighet att i praktiken sätta dessa principer genom att bygga broar, värna fred och säkerhet och stå upp för de mest utsatta i världen.

Fru talman! Sverige är ett land med en stark utrikespolitisk röst. Och i anslagen för utgiftsområde 5 finns det också medel till olika internationella organisationer som FN, Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete, till freds- och säkerhetsfrämjande verksamheter och till forskning och samarbete inom Norden. Därutöver har vi vårt medlemskap i EU

*Internationell
samverkan*

och numera även i Nato som avgörande plattformar för svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Det är just på de internationella arenorna som Sverige kan göra skillnad i de stora frågorna. Sveriges deltagande och engagemang utgör en viktig plattform för att i praktiken få genomslag för vår svenska utrikespolitik och för att främja mänskliga rättigheter, demokrati, fred och frihet. Genom att stå upp för en regelbaserad världsordning kan vi också bidra till att skapa säkerhet och välstånd. För att göra just detta behöver vi också en tydligare ställning mot auktoritära och förtryckande stater. Sverige behöver vara en drivande kraft för förändring inom FN för att stater inte ska kunna komma undan ansvar gällande kränkningar av mänskliga rättigheter. FN behöver bli mer handlingskraftigt och agera resolut för att försvara dessa värden.

Fru talman! Sveriges internationella samverkan är mer än bara diplomati. Den är också ett uttryck för vår vilja att bidra till en bättre värld. Genom att delta i de internationella samarbetena och stå upp för fred, mänskliga rättigheter och demokrati kan vi säkerställa att Sveriges röst fortsätter att höras globalt. Som kristdemokrater är vi också övertygade om att detta är vår moraliska plikt. Vi ska därför fortsätta att utveckla detta arbete för Sveriges intressen och för världen.
(Applåder)

Anf. 77 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Jag hoppas att vi ska kunna votera om detta betänkande klockan fyra. Med tanke på hur tiden har dragit iväg får vi väl fundera på om det kommer att vara möjligt, men jag kommer att bjuda kammaren på tid.

Det gör jag genom att hänvisa till min reservation, där man kan läsa att Sverige inte ska tystna under auktoritära ledares maktanspråk och inte heller bedriva en utrikespolitik som är inåtvänd och nationalistisk. Sverige ska stå upp för Ukraina. Vi i Centerpartiet är också tydliga – det är därför vi har en reservation trots att vi inte brukar delta i besluten – med att vi, även om vi har samma utgiftsram, inte vill ge UD eller regeringen en påse pengar att fritt använda. Vi vill i stället definiera vad som är säkerhetspolitiskt strategiska insatser, och det gör vi genom att fördela om pengarna.

Jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

(Applåder)

(ANDRE VICE TALMANNEN: Det var ett gott försök att spara tid! Jag vill dock informera om att vi med anledning av parentationen klockan 16.00 kommer att behöva ajournera kammarens sammanträde klockan 15.50. Parentationen kräver nämligen en del förberedelser. Det är bra om alla vet om det.)

Anf. 78 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Goda internationella relationer är helt avgörande för möjligheten att säkra mänskliga rättigheter och få till stånd fred i världen.

Vi befinner oss i dag i ett kallt krig mellan å ena sidan auktoritära länder och å andra sidan demokratiska länder. Detta kalla krig tar sig också varma uttryck, och Ukraina är ett sådant exempel. Rysslands fullskaliga invasion är ett hot inte bara mot Ukraina utan mot hela den demokratiska

världen. Vi måste se till att Ukraina vinner och, vilket är lika viktigt, att Ryssland tydligt förlorar kriget.

Fru talman! Kriget mot oss i den demokratiska världen bedrivs inte bara med soldater och stridsvagnar, utan det pågår också ett ekonomiskt krig. Det är ett krig som kanske framför allt bedrivs av Kina, som med strategiska investeringar eller genom att göra länder handelsberoende utövar politisk påtryckning på andra. Detta är också en form av krigföring, bara med ekonomiska muskler. På samma sätt har Ryssland använt gasen för att utpressa.

Det pågår ett krig mot våra internationella institutioner. I grunden kräver vår liberala, demokratiska världsordning att vi är regelbaserade – att de demokratiska institutionerna och de juridiska internationella institutionerna upprätthålls. Också där bedriver Kina, Ryssland, Iran och andra en form av krig.

Fru talman! Kina, som det är väldigt viktigt att framhålla hotet från, bedriver folkmord på uiguren i Xinjiang. Man hotar Taiwan på ett sätt som liknar hur Ryssland tidigare, innan den fullskaliga invasionen, hotade Ukraina. Man försätter också oss och andra länder i beroendeställning genom så kallade investeringar. Allt detta gör man eftersom man är med i det kalla krig som utkämpas mot oss här och nu.

Vi kommer att behöva satsa mer på att ha hårdare lagstiftning mot strategiska investeringar från de här länderna – liksom, tror jag, mot investeringar som svenska företag gör i de länderna. Det skapar nämligen också en beroendeställning. Betänkandet handlar delvis om Inspektionen för strategiska produkter, som kommer att behöva få ett utökat ansvar för detta.

Det är också glädjande, fru talman, att vi kommer att ha enklare regler för vapenförsäljning till allierade demokratier.

Fru talman! Jag tänker också vara kortfattad för att vinna tid. Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 79 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Jag hade tänkt prata lite grann om det här med den regelbaserade världsordningen och hur vissa partier ifrågasätter ICC:s arresteringsorder, liksom om hur ifrågasättandet av arresteringsorder bidrar till att underminera och ifrågasätta ICC:s oberoende och legitimitet.

Jag hade även tänkt prata om att vi ser en massa olika typer av kriser och krig runt om i världen, såsom hybridkrigföring, terrorism och extremism, och om hur viktigt det är att vi ökar det internationella samarbetet och förståelsen länder och regeringar emellan.

Jag hade tänkt prata om att det är viktigt att vi lägger ännu mer resurser på kärnvapenedrustning och på forskning om kärnvapenedrustning.

Jag hade även tänkt prata om hur viktigt det är att vi fortsätter stödja Svenska institutets arbete med att stödja belarusisk kultur och Östersjö-samarbetet.

Jag hade tänkt prata om hur viktigt det är att vi fortsätter att stödja de FN-organisationer som stöder det internationella samarbete vi vill ha och om hur viktigt det är att vi inte lägger alla pengar i en och samma korg, det vill säga stöder svenska företags export och tar pengar från de absolut fattigaste länderna för att ge till Ukraina. Självklart ska stödet till Ukraina

vara stort – vi ska ge Ukraina det de behöver – men vi får inte fortsätta att flytta pengarna från dem som behöver dem allra mest. Jag hade även tänkt prata om en del av de FN-organisationer som gör mycket av det här arbetet men som regeringen mer och mer skär ned stödet till.

Eftersom Miljöpartiets förslag för utgiftsområde 5 ligger högre än den rambudget som klubbades igenom i riksdagen i förra veckan har vi ingen reservation som vi kan yrka bifall till. Jag får i stället hänvisa till vårt särskilda yttrande och till Miljöpartiets hela budgetförslag.

Jag vill också uttrycka att jag är lite skeptisk till att det ska gå till så att en av riksdagens talmän i debatten pressar oss ledamöter att vara så kortfattade som möjligt, trots att vi har skrivit upp oss för åtta minuters talartid, för att debatten ska hinna avslutas före voteringen. Det kan inte ligga på oss små partier – som är sist i talarordningen – att försöka pressa ned vår tid när det finns partier som har dragit över sin talartid betydligt.

Anf. 80 ANDRE VICE TALMANNEN:

Ledamoten hade utrymme att prata lite till, men vi beklagar om det upplevdes som stressigt. Det är ibland svårt att parera det här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.47 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då parentation och votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Parentation

Anf. 81 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! För en dryg vecka sedan nåddes vi av det sorgliga beskedet att riksdagsledamoten Lars Wistedt hastigt gått bort under en tjänsteresa till Kanada. Våra tankar och vårt varma deltagande går till hans hustru och syskon som finns med oss här i dag, till hans övriga släktingar, till hans vänner och till hans kollegor.

Att bli vald att representera sitt parti, sina väljare, sin valkrets och vårt land i Sveriges riksdag är ett förtroende som är få förunnat. När en riksdagsledamot avlider är det därför sed att vi stannar upp en stund i kammarens vanliga arbete för att minnas och framföra kollegornas och riksdagens tacksamhet för den bortgångne ledamotens insatser för riksdagen och för Sverige.

Ärade ledamöter! Lars Wistedt föddes 1964 i Hässelby i Stockholms län. År 2022 valdes han in i riksdagen för Uppsala läns valkrets som ledamot för Sverigedemokraterna. Han var vice ordförande i försvarsutskottet, suppleant i utrikesutskottet, justitieutskottet och EU-nämnden samt deputerad ledamot i det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet. Lars Wistedt var också suppleant i riksdagens delegation till Natos parlamentariska församling och i Nordiska rådets svenska delegation.

Det var som bekant i samband med att han deltog i Natos parlamentariska församlings session i Montreal i Kanada som han oväntat avled. Kollegorna i delegationen vittnar om hur han deltog med glatt humör och sedvanligt engagemang i arbetet innan han drog sig tillbaka för kvällen. Sessionen avslutades med en tyst minut till minne av Lars Wistedt.

Jag vill ta tillfället i akt att framföra ett tack till övriga ledamöter som var på plats i Kanada och medföljande tjänsteman för det sätt som ni hanterade den tragiska situationen på. Ni gjorde det som behövdes men tog samtidigt hand om varandra. Jag tackar även de medarbetare i Riksdagsförvaltningen och på Sverigedemokraternas partikansli som agerade här hemma. Ni gjorde det med både handlingskraft och värdighet.

Ärade ledamöter! Lars Wistedt var kompetent, ödmjuk och mycket uppskattad av sina kollegor, sin familj och sina vänner. Han ägde en rikedom av historiska kunskaper, stor humor och en förmåga att möta människor där de befann sig. En av Lars mer kännetecknande egenskaper var hans förmåga att se lösningar och positiva infallsvinklar på olika typer av problem, något som kom till uttryck i hans arbete och i relationen till andra människor.

Lars Wistedt hade en bakgrund som yrkesofficer. Därifrån tog han med sig erfarenheter och kunskaper som var till stor nytta i uppdraget som riksdagsledamot och vice ordförande i försvarsutskottet. Efter sin karriär inom Försvarsmakten var han verksam i det privata näringslivet som bland annat regional säkerhetschef och global säkerhetschef inom stora företag.

Under sin tid i riksdagen visade han prov på stort engagemang för Sveriges säkerhet och försvar. Både i sin yrkesroll i försvaret och i sitt uppdrag som riksdagsledamot strävade han efter att göra vårt land säkrare.

För alla som hörde Lars Wistedt tala om säkerhetsfrågor var det tydligt att han besatt en både bred och djup kunskap om svenskt försvar. Lika tydligt var att han kombinerade sina kunskaper med ett starkt engagemang för stärkandet av den svenska försvarsförmågan, för Sveriges försvarssamarbete med Finland och för vårt lands roll i försvarsalliansen Nato.

Lars Wistedt hade också ett starkt engagemang för Ukrainas sak, mot Rysslands fullskaliga invasion och för Ukrainas rätt att försvara sin frihet och sitt oberoende, med insikten om att Ukraina slåss även för vår frihet. Det var ett engagemang som kom till uttryck både i och utanför riksdagen.

Tidigare i år var Lars Wistedt och fyra andra riksdagsledamöter från olika partier med och körde ned sju ambulanser till Lviv i Ukraina. Det var ett uttryck för den starka vilja att stödja Ukraina som finns såväl i det svenska samhället som här inne i riksdagen.

Många har vittnat om att Lars Wistedt var en respekterad och uppskattad person, inte enbart bland ledamöter i det egna partiet, utan även bland kollegor i andra partier. Han hade nära till skratt och var lätt och trevlig att umgås med.

Förra veckan var regeringens skrivelse om nationell säkerhetsstrategi uppe till debatt här i kammaren. Under debatten blev det tydligt att Lars Wistedt lämnar ett stort tomrum efter sig. Det framfördes i inlägg från representanter för de partier som utgör regeringsunderlaget och i anföranden från dem som tillhör oppositionen.

Att Lars Wistedt lämnar ett stort tomrum efter sig beror förstås på hans breda och djupa kunskaper inom det säkerhetspolitiska området och på hans starka engagemang i frågorna. Men en minst lika viktig förklaring är det sätt på vilket han förhöll sig till de kollegor från olika politiska läger som han samarbetade med i utskott och delegationer. Han var respektfull, vänlig och omtänksam – en officer och en gentleman.

Ärade ledamöter! En sympatisk, kompetent och engagerad person och politiker har alltför tidigt lämnat oss. Jag vill framföra mitt och riksdagens tack för hans insatser för riksdagen, för demokratin och för Sverige.

De i plenisalen församlade hedrade Lars Wistedts minne med en tyst minut.

Parentationen avslutades med ett tapto framfört av Peter Kubik från Arméns musikkår.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU5 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V, C, MP)

Votering:

242 för utskottet

52 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 60 M, 16 KD, 10 L, 2 -

För res. 1: 17 V, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 6 L

Punkt 2 (Bemanning)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

263 för utskottet

17 för res. 2

15 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 10 L, 2 -
För res. 2: 17 V
Avstod: 15 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 6 L

Punkt 7 (Tidsbegränsad lagstiftning)

1. utskottet
2. res. 9 (C)
Votering:
258 för utskottet
20 för res. 9
17 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 16 KD, 15 MP, 10 L, 2 -
För res. 9: 20 C
Avstod: 17 V
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 6 L

Punkt 8 (Klagomålsfunktion)

1. utskottet
2. res. 11 (MP)
Votering:
243 för utskottet
15 för res. 11
37 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 16 KD, 10 L, 2 -
För res. 11: 15 MP
Avstod: 17 V, 20 C
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 6 L

Punkt 9 (Utvärdering m.m.)

1. utskottet
2. res. 12 (S, C)
Votering:
149 för utskottet
114 för res. 12
32 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 10 L, 1 -
För res. 12: 93 S, 20 C, 1 -
Avstod: 17 V, 15 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 6 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU23 Rättelse i lagar om ändring i kustbevakningslagen och tullbefogenhetslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU6 Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Punkt 1 (Mål och resultatredovisning för utgiftsområde 6)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

200 för utskottet

94 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 V, 20 C, 16 KD, 14 MP, 10 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 6 L

Jacob Risberg (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Stöd till Ukraina)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

274 för utskottet

20 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 17 V, 16 KD, 15 MP, 10 L, 1 -

För res. 2: 20 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 6 L, 1 -

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

95 för res. 1

20 för res. 2

180 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

163 för utskottet

94 för res. 1

38 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 MP, 10 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 1 -

Avstod: 17 V, 20 C, 1 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 7 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 6 L

Leila Ali Elmi, Janine Alm Ericson, Mats Berglund, Camilla Hansén, Daniel Helldén, Annika Hirvonen, Linus Lakso, Rebecka Le Moine, Rasmus Ling, Katarina Luhr, Emma Nohrén, Jacob Risberg, Märta Stenevi och Ulrika Westerlund (alla MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Meddelande om inställd votering

Förste vice talmannen meddelade att voteringen torsdagen den 5 december skulle utgå.

Nästa votering skulle därmed äga rum onsdagen den 11 december.

§ 15 Kultur, medier, trossamfund och fritid

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU1

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid (prop.
2024/25:1 delvis)

föredrogs.

Anf. 82 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Utgiftsområde 17 är ett brett utgiftsområde som har stor bäring på vårt samhälle. Vi sverigedemokrater har egentligen aldrig gjort någon hemlighet av att vi prioriterar kulturarvet i det här betänkandet. Just kulturarvet är den levande delen av historien. Det knyter samman dåtidens svenskar med oss som lever i dag.

Vårt inflytande och vår prioritering av kulturarvet har synts i tidigare budgetar som vi har lagt fram tillsammans med regeringen. Det har handlat om att rusta upp bidragsfastigheter, slott och miljöer som levandegör vår historia varje dag. Det har handlat om digitaliseringsåtgärder för att tillgängliggöra och föreviga delar av det svenska kulturarvet samt att stötta centrala kulturinstitutioner vars fastigheter har varit i behov av renoveringar under lång tid.

Även i denna budget ser vi satsningar på kulturarvet med sverigedemokratiska förtecken. Under ett par år nu har vi motionerat om att Sverige behöver stärka beredskapen kopplat till kulturarvet, inte minst med tanke på det behov som har uppdagats efter Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina. Där utgör kulturarvet även i våra dagar en militär måltavla.

Därför tillför vi tillsammans med regeringen 84 miljoner kronor i syfte att stärka beredskapen kopplat till kulturarvet. Dessa medel ska användas för beredskapsplanering, inklusive magasinering och särskilda transporter, för att säkerställa att kulturarvet skyddas vid en krissituation, som vi dock hoppas att vi aldrig hamnar i.

Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet och Dramaten kompenseras för de ökade hyreskostnader som har varit en konsekvens av kostnadshyresmodellen, som inte varit ändamålsenlig. I dagarna presenterade regeringen ett förslag på en återgång till marknadshyra för dessa kulturinstitutioner. Vi följer det naturligtvis noggrant och kommer att vara en konstruktiv part gentemot regeringen för att garantera att dessa kulturinstitutioner får en skälig hyra.

Herr talman! Kyrkor runt om i vårt land har varit en viktig bärare av vår historia. Sverige har varit ett kristet land i 1 000 år, och flera av våra kyrkor speglar denna tusenåriga historia. På många orter är kyrkor dessutom en viktig samlingsplats. Därför är vi nöjda med att den kyrkoantikvariska ersättningen, som varit eftersatt under väldigt lång tid, räknas upp. Nominellt är det kanske lite, men förhoppningen är att detta är välbehövligt och ett startskott för framtida förstärkningar av det kyrkliga kulturarvet.

Med detta sagt är det fortfarande mycket som behöver göras på detta område. Vi fortsätter att arbeta för vårt gemensamma kulturarv.

Herr talman! Jag vill också nämna de satsningar vi gör specifikt för den judiska minoriteten i Sverige. Sedan den 7 oktober har vi tyvärr sett att det har getts starkare uttryck för antisemitismen. Den är djupt rotad hos vissa delar av befolkningen, inte minst de grupper som har invandrat till Sverige från länder med antisemitiska föreställningar och där det dessvärre är en vedertagen ordning. Men även från politiskt håll, från vänstersidan, har det getts starkare uttryck för den. Och tyvärr har detta präglat gatubilden de senaste åren.

Tillsammans med regeringen har vi därför aviserat vår ambition att stärka judiskt liv i Sverige. Det gör vi genom en långsiktig strategi med konkreta insatser. För detta ändamål avsätter vi 10,5 miljoner kronor under 2025. Samma belopp planeras årligen för 2026 och 2027. Från 2028 till 2034 justeras det till 9 miljoner kronor per år.

Strategin syftar till att främja och utveckla det judiska livet och judars samfund samt värna om deras kultur och tradition i vårt land. Vi menar att det är en viktig satsning, inte minst när vi ser att antisemitiska slagord och handlingar har blivit frekvent förekommande.

Antisemitismen har ingen plats i Sverige. Därför är jag stolt över att vi tillsammans med regeringen markerar mot detta och satsar för att stävja dess framväxt samtidigt som vi står upp för judars rätt att leva och verka i trygghet.

Herr talman! Den svenska idrottsrörelsen är en hörnsten i svenskt föreningsliv. Det är en rörelse som inom en mängd olika sporter engagerar miljontals svenskar varje dag. Med det sagt står idrottsrörelsen inför stora utmaningar, inte minst kopplat till lokal- och anläggningsfrågan.

Det råder brist på anläggningar, inte minst i våra storstäder. Det har vi sverigedemokrater påpekat under lång tid. Därför har vi sedan flera år tillbaka velat se en så kallad lokal- och anläggningsfond, enligt den danska modellen. Det är också något som vi ser att flera partier tar efter. Det är glädjande när man får bekräftelse för sina politiska förslag.

Dock återfinns den satsningen tyvärr inte i budgeten, även om det är något vi gärna hade velat se. Men vi kommer att fortsätta arbeta för det.

Herr talman! Tidigare i mitt anförande nämnde jag att vi sverigedemokrater sätter kulturarvet främst. Men det betyder inte att vi negligerar samtidskulturen. Däremot har vi en lite annorlunda syn på samtidskulturen i jämförelse med oppositionen.

Mykarapporten *Så fri är konsten* har citerats många gånger, inte minst i den här kammaren. Den visar hur enkelt klåfingriga politiker styr innehållet genom politiskt satta mål. Det blir möjligt på grund av det ekonomiska beroende många kulturskapare har av offentliga medel. Man biter ju inte gärna den hand som föder en.

Vi sverigedemokrater har under lång tid påpekat detta och lyft fram alternativa finansieringsmetoder som kultursektorn behöver. Det är alltid bra att stå på flera ben. Ett problem för företagare i allmänhet men småföretagare i synnerhet är den byråkrati och det regelkrångel som kostar mycket pengar och resurser.

Många kulturskapare är just småföretagare. Därför är det bra att Tidöpartierna nu tar tag i frågan och inrättar bland annat ett regelförenklingsråd, ett implementeringsråd samt en strategi för hur de kreativa näringarna ska bli mer lönsamma inom kultursektorn. För att ha en fri och stark samtidskultur behöver vi stärka de kulturella och kreativa branscherna och inte göra dem mer bidragsberoende av staten.

Anf. 83 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Alexander Christiansson, för ditt spännande, intressanta och talande anförande!

Tack också för att du tar upp frågor som kulturarvet och antisemitismen, som är en otroligt viktig fråga. Jag hade gärna sett att Alexander Christiansson hade pratat lite mer om den allmänna rasismen i samhället, för det är något som äter upp samhället.

Ledamoten talar också om idrotten. Om ledamoten vill ha en anläggningsfond hade han kunnat rösta på Miljöpartiets förslag. Det går ju tyvärr inte att göra nu, eftersom det förslaget redan har fallit. Men vi lade 130 miljoner på en anläggningsfond.

Jag vill återkomma till det här med kulturarvet. Vi ser nämligen i Ukraina hur viktigt det är att skydda kulturarvet. Det håller jag verkligen med om. Men en annan sak man också ser i Ukraina är hur viktigt kulturlivet är för moralen, för att ena landet och hålla ihop landet. Det läses som

aldrig förr, och man går på konserter och teaterföreställningar och så vidare. Jag kommer att tala om det i mitt anförande också.

Den här regeringen drar dock ned väldigt kraftigt på kulturen i tider när man satsar väldigt mycket på försvaret. Kan ledamoten kommentera varför regeringen drar ned på kultur när man vet hur viktig den är för civilförsvaret och totalförsvaret i ett land som är i kris och krig?

Anf. 84 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Som jag sa i mitt anförande har vi en annan syn på samtidskulturen, för jag antar att det är detta ledamoten hänvisar till. Vi arbetar hårt i regeringen för att skapa förutsättningar för kulturskapare att kunna stå på fler ben än bara statliga bidrag. Nu är skillnaden i vissa delar i budgeten marginell. Jag tror att vi till exempel drar ned kultursamverkansmodellen med 20 miljoner. Den har 1,6 miljarder i anslag, vilket innebär en marginell skillnad.

Det här är inte så konstigt eftersom vi har en regering med en annan syn på skatter, på företagande och på att skapa förutsättningar för människor att leva och bestämma över sina egna liv. Någonstans ligger det kanske i tangentens riktning att vi arbetar på detta sätt.

Jag tycker kanske att det blir lite högrävande när man hävdar att vi drar ned enormt mycket på kulturbudgeten. Det är en marginell skillnad, och den är inte så brutalt farlig som många ger sken av.

Anf. 85 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Alexander Christiansson för svaret.

Jag håller inte riktigt med om att det handlar om en marginell skillnad. Sett till hela utgiftsområdet lägger Miljöpartiet över 2 miljarder mer i en budget på 16–17 miljarder. Det är ändå 12 ½ procent.

Vad gäller kultursamverkansmodellen har det egentligen saknats pengar i den ända sedan starten. Där behövs mer pengar. Förra året hade ni inte kompenserat för inflationen i pris- och löneomräkningen, och nu drar regeringen dessutom ned. Ledamoten får gärna fortsätta kommentera detta.

Jag vill passa på att ställa en annan fråga, nämligen om studieförbunden. Sverigedemokraterna har varit drivande i att dra ned på anslagen till studieförbunden. Vi har tidigare haft en ganska stor samsyn i kammaren om hur viktiga studieförbunden är för inte minst demokratin och det levande kulturlivet.

Vad jag förstår finns det olika skäl till att man nu gör en neddragning. Innan jag kom in i riksdagen hade jag en debatt med en sverigedemokrat i Stockholms kommunfullmäktige som hävdade att detta rakt igenom var ett socialdemokratiskt projekt och att vi inte kunde ha något sådant. Det har hänvisats till fusk som skedde för fem år sedan och som har åtgärdats, så jag tänker att detta är ett svepskäl. Kanske har det med demokrati att göra.

Jag vill fråga om effekterna av neddragningarna. Neddragningarna gör att lokaler stängs runt om i hela landet och inte minst på små orter. De drabbas när kanske den enda lokalen stänger. Det är inte bara folkbildningen som drabbas, utan det gäller hela kulturlivet. Musikhus, replokaler för unga och rockband drabbas. Var tanken med neddragningarna på studieförbunden att det skulle drabba kulturlivet så här hårt?

Anf. 86 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Som svar på alla frågor är att det här egentligen är olika sätt att se på saker och ting.

Jag hade ett samtal för något år sedan med en forskare inom processutveckling för välfärden. Den här professorn jobbade både i Shanghai och på KTH här i Stockholm. Han pratade en hel del om något man kan kalla hål i hinken. Väldigt mycket pengar försvinner. Det är skattemedel som rinner ut i olika saker och många vet egentligen inte vart de tar vägen. Studieförbunden är ett bra exempel på detta, vilket Riksrevisionen har påpekat.

Visst kan man stå och skrika efter mer och mer pengar. Men sedan finns också det som brukar kallas transferiatet, det vill säga en ineffektivitet i systemet. Man bygger in problem i systemet som gör att medel på olika sätt läcker ut, och det är inte hållbart över tid.

Man kan absolut säga att man lägger 2 miljarder mer, men då blir det en lite populistisk ton, som det ofta brukar bli inför inte minst valrörelser. ”Vi ska ha 2 000 poliser” eller ”Vi ska ha 20 000 poliser” – det handlar om vem som lägger mest pengar. Jag och Sverigedemokraterna resonerar inte så. Vi funderar över hur man kan täppa till hålen och hur man gör saker och ting mer effektivt.

Det är inte alltid så att det behövs mer pengar, vilket även forskare säger, utan det handlar om att effektivisera olika verksamheter. Om man fortsätter att bara göra samma sak hela tiden kommer ingen förändring. Man måste då gå in och göra något. Det kräver ibland att man gör neddragningar och lägger om resurserna på olika sätt.

Jag står bakom budgeten och tycker att den är bra. Visst kan man lägga 2 miljarder mer, och det är ju en möjlighet som ett oppositionsparti har. Jag tackar för frågan.

Anf. 87 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Sverigedemokraten sa i sitt huvudanförande att Sverigedemokraterna sätter kulturarvspolitiken främst. Längre har de gentemot mig och andra socialdemokrater framfört att de är Sveriges främsta kulturarvspolitiska företrädare i denna kammare, och jag är väldigt nyfiken på en sak. Sverigedemokraterna har länge sagt att de ska vara just det och gett löfte till svenska folket om att de ska avsätta 1 miljard till kulturarvet. Men i denna budget ser vi något helt annat.

Min enkla fråga till Sverigedemokraterna är: Hur går det med Sverigedemokraternas vallöfte om en kulturarvsmiljard?

Anf. 88 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tror att jag fick ungefär samma fråga om kulturarvet för ett år sedan. Svaret jag gav då var: Tänk er att man ska renovera ett hus, och köksluckorna behöver bytas ut. Men samtidigt behöver källaren dräneras eftersom man inte gjort det tidigare utan har fått en översvämning där nere. Då är köksluckorna inte det man prioriterar, utan man måste prioritera de andra sakerna.

Efter en lång tid med ett vanskött land med en integrationsskuld, en migrationskris, eskalerande brottslighet på våra gator, ungdomar som skjuter, en otrygghet för kvinnor som inte vågar gå ut och så vidare har regeringen varit tvungen att prioritera. Vi har varit tvungna att prioritera

vårt försvar på grund av ett geopolitiskt allvarligt läge just nu. Det finns många andra områden som vi har valt att prioritera. Men med det sagt är kulturarvet ett jätteviktigt område för mig och mitt parti, Sverigedemokraterna, och det kommer det att fortsätta vara.

Så här är läget. Jag tror att Lawen Redar och Socialdemokraterna också har lång erfarenhet av det här, inte minst från deras sista åtta år då de försökte bygga ihop ett projekt med partier som stod väldigt långt ifrån varandra i januariavtal, decemberöverenskommelser och allt vad det har hetat. Då blir det ibland en kråksång.

Nu har vi för första gången på länge en regering i det här landet som har en budget som går igenom och som har en plan och strategi. Vi jobbar mycket taktiskt efter denna strategi. Sedan kommer det att komma lägen där vi kan börja prioritera andra saker, till exempel att byta ut våra köksluckor. Den dagen ser jag fram emot. Men jag står helt och fullt bakom denna budget och de prioriteringar vi gör i det vanskötta land som Sverige tyvärr är i dag.

Anf. 89 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Listan med åtgärder för politik som man måste rätta till i detta land kan göras lång. Även vi socialdemokrater har en lista.

Låt oss vara väldigt ärliga i denna debatt. Vad är det Sverigedemokraterna och Tidöpartierna väljer att prioritera med ett reformutrymme på 60 miljarder? Det är skattesänkningar för Sveriges höginkomsttagare. Den lilla, lilla grupp på 3,9 procent av vår befolkning som har de allra största inkomsterna ska få skattesänkningar. Det är kostsamma prioriteringar som görs till dem som har det allra bäst ställt.

I Sverige ökar nu arbetslösheten generellt. Inom stora delar av sjukvården och barnomsorgen är det anställningsstopp. Bland landets konst- och kulturskapare har arbetslösheten ökat med hela 30 procent. En åtgärdsplan på detta område lyser med sin frånvaro.

Vad gäller kulturarvspolitiken kan man säga att kulturarvet i dag är mindre tillgängligt än vad det var när vi styrde. Då hade vi åtminstone fri entré på statliga museer. Vi hade en satsning som gick till våra världsarv, 15 stycken i Sverige. Där har Riksantikvarieämbetet inte ens 4 miljoner kronor att dela ut.

Jag ser heller ingen kulturarvsmiljard, så de köksluckor som man ska satsa på nu går snarare till Sveriges höginkomsttagare. Det här går inte ihop.

Har ni i Sverigedemokraterna verkligen för avsikt att prioritera kulturarvet? Det vill jag ha svar på, ja eller nej?
(Applåder)

Anf. 90 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för den underhållande frågan.

60 miljarder kronor i skattesänkningar kan man också kalla för en investering inför framtiden. Det beror på hur man ser på det. Då är vi återigen där, att vi har helt olika ideologiska utgångspunkter. Vi har en socialdemokrat och en sverigedemokrat, och vi ser på de här sakerna på helt olika sätt.

Sedan blir det underhållande, med tanke på att vi hade en statsminister för ett gäng år sedan som satte upp målet att vi skulle ha lägst arbetslöshet

i hela Europa, i en högkonjunktur. Det gick åt det helt motsatta hållet. Jag tror inte att Socialdemokraterna ska komma och försöka korrigera mig och tycka till om hur vi ska driva politiken, med tanke på det facit som Socialdemokraterna har och har haft under lång tid.

Vi prioriterar olika – så är det. Vi kommer att gå till val med precis samma politik som vi har drivit hela tiden. Vi kommer att fortsätta driva landet mot förbättring och nyskapande, och där är kulturarvet en viktig del. Det har jag redan svarat på, så det behöver jag inte upprepa.

Det är en prioriteringsfråga, och just nu måste vi städa upp efter ett vanskött styre i detta land som pågick under åtta år. Det tar tid. Vi har en lågkonjunktur, och vi har haft hög inflation. Det var vad vi fick att hantera efter Socialdemokraternas år vid makten.

Men nu börjar det ordna upp sig och komma ljus i tunneln. Det kommer att bli bättre, och vi kommer att få mer resurser att spendera på saker som också är viktiga, såsom våra köksluckor.

(Applåder)

Anf. 91 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Jag förväntar mig nog en reprimand efteråt, för jag kommer kanske inte att hålla tiden. Jag har anmält en ganska lång talartid, men jag befarar att mitt manus är ännu längre. Vi får se.

På grund av budgetreglerna har jag inte möjlighet att yrka bifall till Miljöpartiets budgetförslag i denna debatt. I stället står jag bakom Miljöpartiets särskilda yttrande i betänkandet.

Om jag hade haft möjligheten hade jag yrkat bifall till att höja statens budget för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid med nära 2,9 miljarder kronor. Det är differensen mellan regeringens och Miljöpartiets budgetförslag.

Kulturen är i ett krisläge. Det behövs en ordentlig kulturpolitik – ett ordentligt kulturpolitiskt lyft – för att sektorn ska blomma. Jag ser att det sitter många på läktaren i dag. Jag är väldigt glad för att kultursektorn och kulturlivet har kommit hit för att visa sitt stöd, för kulturpolitiken är viktig. Stort tack för att ni har kommit hit!

Jag ska redan nu säga att siffran 2,9 miljarder är något dopad eftersom vi avvisar regeringens förslag om ett fritidskort, som ligger i en annan del av budgeten. De pengarna för vi över till den här delen av budgeten, men det skiljer fortfarande en bra bit över 2 miljarder, som jag nämnde i replikskiftet tidigare, av en budget på 16,8 miljarder.

Detta säger något om förhållandena mellan alternativen. Det är inte så att vi har mer pengar bara för att vi är ett oppositionsparti. Vi har samma reformutrymme, men vi väljer att använda pengarna till annat än exempelvis skattesänkningar för höginkomsttagare. Vi tror på att lägga pengar på välfärden och på kulturen.

Det hävdas ofta att kulturpolitiken är ett område där det råder något slags relativ konsensus. Det är ett faktum att vi i partierna sinsemellan har varit överens om spelregler, till exempel principen om armlängds avstånd, och om de kulturpolitiska målen.

Även om diskussionerna har förändrats med tiden har kulturpolitikens områden varit relativt konstanta ända sedan 1974. Konsten och konststarterna, mediepolitiken, folkbildningen och kulturarvet är de områden som

nu har hängt med i 50 år. Stridsfrågan har framför allt varit medelstilldelningen och budgeten – det som vi diskuterar i dag.

Det ligger såklart något i det resonemanget, men jag har ändå aldrig känt mig riktigt bekväm med synen på konsensus. Möjligen sparkar jag in öppna dörrar nu, men det betyder något att den gröna kulturbudgeten – budgeten för kulturen, idrotten, friluftslivet, civilsamhället och mediepolitiken – är mer än 2 miljarder högre än regeringsunderlagets och att kulturens andel av regeringens totala budget minskar för varje år. Hos oss ökar den.

Det handlar inte bara om att vi råkar ha utrymme över när vi sätter ihop vår budget, utan det handlar om synen på kulturen. Varför är det viktigt med scenkonst, det egna skapandet, ett fungerande civilsamhälle och ett ekosystem där ideella krafter verkar ihop med institutioner och fria grupper med etablerade konstnärer? Varför är bildningen så betydelsefull för ett fungerande demokratiskt samhälle liksom engagemanget i föreningslivet? Och varför får det offentliga inte dra sig undan ansvaret?

Detta är frågor där vi skiljer oss åt, och det tydliggörs i våra budgetalternativ. Det är en ideologisk fråga – en ideologisk skiljelinje.

Den förra mandatperioden dominerades till ganska stor del av pandemin. Kulturen och föreningslivet var bland de värst drabbade när samhället stängde ned. Den regering som Miljöpartiet var en del av svarade med kraftfulla pandemistöd för att hålla sektorn flytande.

När samhället sedan successivt väcktes till liv, scenerna öppnades och man kunde mötas igen i föreningslokaler och studiecirkelar hade vi förbättrade, färdigutredda förslag och kunde sätta en massiv återstart för att få hjulen att börja rulla igen.

Tätt därefter kom dock lågkonjunkturen med inflationen och sedan Tidöregeringens neddragningar, inte minst tillbakadragandet av de återstartsstöd som vi gärna hade velat se permanentas. Det var tre slag mot kulturen: pandemin, inflationen och Tidöregeringen.

I vår budgetmotion liknar jag det vid en bil, eller kanske hellre en cykel då jag är miljöpartist, som tvärnitar inför en brant kurva. För att komma ur kurvan och inte bli stående, eller falla omkull om det är en cykel, måste vi trampa på. Vi måste gasa oss ut ur kurvan.

Miljöpartiet lägger fram en stark budget på kulturområdet. Det är återigen en återstartsbudget. Det är inte en återstart från pandemin den här gången utan från inflationen och från tiden med Tidöregeringen.

Regeringen lägger all kraft på reformer som inte kostar något och som kanske inte heller betyder särskilt mycket, såsom listor över böcker till lärare och en kulturkanon. Framför allt är det reformer som de facto monterar ned de kulturella ekosystemen.

Samtidigt lägger Miljöpartiet 150 miljoner på folkbiblioteken och ytterligare 30 på ett läsfrämjande lyft. Vi lägger 100 miljoner mer än regeringen på amatörkulturen och de lokalthållande organisationerna.

Vi lägger 60 miljoner på scenkonsten, delvis för att kompensera för pris- och löneomräkning där regeringen har valt att inte lägga in det. De centrala museerna får ett tillskott på 60 miljoner för att stärka verksamheten och göra nödvändiga lokalanpassningar. Det nationella stödet till kulturskolan får ett rejält tillskott.

Vidare satsar vi på kulturarvet med medel till den övriga museisektorn med 10 miljoner mer än regeringen, 25 miljoner till Riksarkivet och

30 miljoner till Riksantikvarieämbetet, men också 3 miljoner till Musikverket.

Det är bra att regeringen höjer den kyrkoantikvariska ersättningen med 30 miljoner. Det är efterfrågat, men det är långt ifrån tillräckligt. Vi i Miljöpartiet lägger därför ytterligare 20 miljoner på detta nästa år, och därefter ökar vi det till 40 miljoner för 2026 och 60 miljoner för 2027.

Det är beklagligt att regeringen har valt att skära i den digitaliserings-satsning på kulturarvet som vi startade upp som en del av återstartsutredningen. Vi går i stället vidare med den och lägger 88 miljoner mer nästa år på digitalisering av kulturarvet.

Det väntas komma en filmutredning i vår, men vi vet redan nu att det behövs mer pengar om svensk film inte ska fortsätta att halka nedåt i internationell jämförelse.

Förutom ett brett filmstöd stärker vi också produktionsincitamenten för film, som också var en del av återstartsutredningen. Det har betytt väldigt mycket för de få produktioner som har lyckats få stödet och hunnit söka det under de relativt få sekunder, eller om det var någon minut, som man hade på sig innan pengarna tog slut. Detta måste regeringen ta tag i innan nästa omgång på något sätt. Det hoppas jag.

Regeringens satsning på Skapande skola är naturligtvis väldigt bra. Med 50 miljoner extra ska stödet nå två tredjedelar av landets skolor. Det är en god ambition, men det är såklart inte tillräckligt. Vi skulle behöva se över hela systemet och införa en garanti så att alla skolbarn får tillgång till professionell kultur åtminstone varje år men gärna oftare – varje termin. Vi skulle behöva en skolkulturutredning för att säkra barns och ungas möte med kultur.

Pengarna till Skapande skola i regeringens budget är tyvärr heller inte helt nya pengar in i budgeten. Man har delvis flyttat om medel från andra delar av kulturbudgeten. Det är oroväckande att medlen till kultursamverkansmodellen därför minskar från förra året.

Hela den samlade oppositionen är överens. Vi måste gå åt andra hållet och stärka kultursamverkansmodellen. Vi behöver mer och inte mindre pengar till kulturen och kulturverksamheterna runt om i regionerna.

Herr talman! Vi avvisar fritidskortet. Det är naturligtvis bra att regeringen gör en satsning på idrott, kultur och fritid för barn och unga. Men som remissvaren visar riskerar kortet att dras med rätt stora problem.

Regeringen har budgeterat med knappt 800 miljoner kronor, tror jag. Det är mycket pengar. Det måste vi säga. Men de administrativa kostnaderna beräknas till 260 miljoner till berörda myndigheter: Försäkringskassan, E-hälsomyndigheten och Folkhälsomyndigheten.

Det råder oklarheter om hur licensieringen ska gå till. Både föreningar och föräldrar riskerar att hamna i en rätt bökig situation när man ska hantera det. Syftet är att bredda deltagandet. Det är naturligtvis också bra. Men många remissvar menar att kortet framför allt kommer användas av dem som redan i dag är aktiva på fritiden.

För vissa verksamheter som till exempel ridsporten, där jag har träffat företrädare, ligger deltagaravgiften ofta på flera tusenlappar per termin. Man kommer inte att locka fler med en femhundring i rabatt. Inte ens 2 000 kronor skulle hjälpa familjer med låg inkomst om de ska betala en terminsavgift på kanske det tredubbla.

Prot. 2024/25:43
4 december

Kultur, medier,
trossamfund och fritid

Vi har lyssnat in rösterna. Vi vill i stället föra över medlen direkt till centralorganisationerna och Riksidrottsförbundet för att de ska ha möjlighet att arbeta med att sänka trösklarna, utbilda fler ledare, något som behövs, och fokusera på geografiska områden som vi vet behöver stärkas.

Vi lägger också 200 miljoner för att stärka Kulturskolan. Vi ger medel till ungdomsorganisationer via MUCF, till fritidsgårdar, Ungdomens hus och aktivitetshus.

Även parasporten och elitidrotten får stärkta medel utöver det som ligger i regeringens budget. Vi lägger 130 miljoner för att starta en anläggningsfond – som jag tog upp tidigare i replikskiftet – för att göra något åt bristen på hallar och arenor för idrott och friluftsliv. Det är ett bättre sätt att använda pengarna.

Friluftorganisationerna lider på samma sätt som delar av idrotten och kulturlivet av att bristen på ledare och pedagoger hindrar barn och unga att engagera sig. Vi stärker därför till exempel Friluftsrådet och andra organisationer med drygt 130 miljoner i vårt budgetförslag.

Herr talman! Jag ska också säga några ord om de drastiska neddragningarna på folkbildningen. Runt om i landet märks nu tyvärr Tidöeffekten, får man väl säga. De tio studieförbunden är nu åtta. Verksamheter och verksamhetslokaler, musikhus och replokaler läggs ned.

På större orter och i städerna kanske effekten än så länge inte märks särskilt mycket. Men på små orter, där studieförbundet kanske hade den enda lokalen eller en av väldigt få, drabbas inte bara bildningen och folkbildningen.

Hela föreningslivet, det kulturella ekosystemet, drabbas när mötesplatsen försvinner. Dörren är plötsligt låst, och lokalen går inte att boka. Där man tidigare hade möten med hembygdsföreningen och hemslöjden står nu en tom lokal.

Det här är verkligheten runt om i landet på små och större orter. På sajten Nedskärningskartan har de nedläggningar som framför allt har uppmärksamats i medierna listats och ritats ut på en Sverigekarta med små notiser, som till exempel:

- ”Studieförbundet Vuxenskolans fastighet i Malå är till salu, och i Burträsk har både hyresavtalet och två anställda sagts upp. Orsaken är de kraftigt minskade anslagen till folkbildningen.”
- ”20 band drabbas när känd replokal i Umedalen läggs ned.”
- ”Vi ska stänga en vävlokal i centrala Torsåker och har sju fullt fungerande vävstolar med tillbehör som vi behöver göra oss av med. Bortskänkes! Annars blir det tyvärr tippen.”
- ”Studiefrämjandet har lämnat sitt musikhus under våren.”
- ”Nu stänger replokalen i Ronneby – rockband tvingas flytta.”

Kartan fylls successivt på med allt fler sådana exempel.

Vi ledamöter i utskottet har fått ett antal mejl, texter och debattunderlag skickade till oss de senaste dagarna, inte minst från de personer som nu sitter uppe på åhörarläktaren. Engagemanget för kulturen är stort. Det gläder mig verkligen, för kulturen behövs.

Fackförbundet Scen & Films förbundsordförande Simon Norrthon har tillsammans med andra publicerat något som skulle kunna ses som en lägesbeskrivning på förbundets hemsida.

Han inleder texten med frågan: ”Vad gör regeringen åt den kulturdöd som sprider sig i landet?” Svaret är ju: Mycket lite, eller kanske till och med ingenting! Pandemistöden försvann långt innan krisen var över. Trygghetssystemen för kulturarbetarna är fortfarande ihålliga, kan man läsa.

Jag var själv med under den förra mandatperioden att tillsätta en utredning för att förbättra SGI-systemet så att kulturarbetare fångas upp vid sjukdom eller när de på något sätt tappar inkomsten. Elitidrottare är en annan grupp som skulle behöva den här reformen, och kanske också parasportare. Förslagen är remitterade och redo att omvandla till propositioner. Men de ligger fortsatt på något skrivbord i Regeringskansliet.

Texten från Scen & Film fortsätter: En strategi för kulturella och kreativa branscher har lanserats, men resurser för ett genomförande har inte skjutits till.

Kulturministern upprepar behovet av breddad finansiering, men var är de konkreta åtgärderna? Det räcker inte att staten drar sig undan för att det privata kapitalet ska komma in.

Skattesänkningarna – som i regeringens budgetförslag har en förskräcklig fördelningspolitisk profil, det måste jag ändå säga – hävdas vara den största satsningen på kulturen. Det hävdade i varje fall kulturministern i en artikel i Aftonbladet häromdagen. Hushållens kulturkonsumtion ska lösa krisen. Det återstår att se. Samma sak har hävdats av tidigare moderata kulturministrar. Men någon mätbar effekt blev det väl inte då heller.

När det gäller den fördelningspolitiska profilen, hur tänker regeringen där? Det är massiva skattesänkningar för höginkomsttagare. Men de som har det sämre ställt får försämrade trygghetssystem, ingen uppräknings i barnbidraget trots den höga inflationen och sänkta bostadsbidrag. Om skattesänkningarna är den viktigaste kulturpolitiska satsningen, är det bara höginkomsttagare som ska nås av regeringens kulturpolitik?

Herr talman! ”Under tiden slocknar Sverige, och kulturministern verkar inte tycka att det är hennes bord”, fortsätter artikeln från Scen & Film och listar en lång rad fria scener och grupper som nu kämpar med insamlingar och stödföreställningar för att överleva. ”Publiken är tillbaka, men det saknas resurser till innovation och skapande av nya verk.”

Det bristande filmstödet nämns, och tv-produktionerna hotas av en väntad public service-proposition. Texten mynnar ut i orden: ”Kultur är det man bombar när det blir krig, eftersom det är det som håller oss samman.”

Jag ska avsluta mitt anförande här, för jag tror inte att det bara är jag i den här församlingen som har träffat och haft samtal med företrädare för Ukraina och den ukrainska kulturen. I Ukrainska institutets monter på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg tidigare i höstas visades en samling halvt brända böcker. Det är resterna från en rysk attack mot landets största boktryckeri. Det fick effekt. Det blev svårare att få tag på ukrainsk litteratur.

Kriget i Ukraina har på ett så tydligt sätt visat kulturens betydelse. Kultur är oerhört viktigt i krig. Det handlar om att skydda och bevara kulturarvet, absolut, men ännu mer handlar det om att hålla kulturlivet levande.

Det ukrainska språket lever i den ukrainska litteraturen, och trots förstörelsen av det här tryckeriet når läsningen rekordnivåer. Teatrar, konsertlokaler och biografier i Ukraina fylls i dag av besökare.

Kulturen är behövd. Kulturen stärker individer, och kulturen gör ett samhälle motståndskraftigt.

Jag ber om ursäkt, herr talman, för att jag har dragit över min tid något förskräckligt.
(Applåder)

Anf. 92 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för ett långt och intressant anförande!

Jag har suttit i kulturutskottet i två år och haft förmånen att arbeta med Amanda Lind, Mats Berglunds föregångare som ordförande i kulturutskottet. Jag har samma uppfattning om ledamoten Mats Berglund, nämligen att han har ett stort, brinnande engagemang för kanske speciellt den offentligt finansierade kulturen. Det tror jag ingen har någon invändning emot.

Nu höjer ni budgeten enormt jämfört med regeringens budget, Mats Berglund, vilket vi hörde i anförandet. Det var många siffror. Jag tror att ni har plussat på i princip varje anslag.

Jag hoppas naturligtvis inte det, men om Miljöpartiet mot all förmodan skulle ingå i en regering efter nästa val, ämnar då ledamoten Mats Berglund hålla fast vid den budget som ni nu har lagt?

Anf. 93 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Alexander Christiansson, för den frågan och för att vi får möjlighet att debattera även detta!

Min talartid var lång, men jag är också ensam från Miljöpartiet. Större partier har ju fler som kan prata. Jag tycker faktiskt att hela kulturutskottet har ett brinnande engagemang, så det vill jag återgälda. Att budgetarna skiljer sig åt vet vi.

Ja, vi har plussat på nästan varje anslag, och det har att göra med att vi har lagt på inflationsskydd, alltså pris- och löneomräkning, på de poster där vi har identifierat att regeringen inte har gjort det. Vi tycker nämligen att det är viktigt att skydda kulturen mot inflationen, som har varit väldigt hög.

Kommer vi att hålla fast vid det här när vi hamnar i regering? Ja, det är verkligen vår ambition. Titta på den senaste budgeten som vi var med och lade – den var i samma storleksordning som Miljöpartiet föreslår nu. Det var inklusive återstartsstöden, men vår ambition är, och var även då, att åtminstone delar av dessa stöd ska permanentas.

Vi behöver ett kulturllyft i samhället. Kulturen har varit eftersatt, och vi behöver höja den. Pandemin blev verkligen en väckarklocka. Vi gick in med pandemistöd och räddade stora delar av kulturen även om det var hårda år, och sedan hade vi återstartsstöden för att få igång hjulen.

De hjulen måste fortsätta att rulla. Vi behöver ett starkare kulturliv. Det här är tider av kris och inte bara ekonomisk kris – det är en orolig omvärld. Precis som jag avslutade mitt anförande med behövs kulturen mer än någonsin.

Anf. 94 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Det stämmer som ledamoten säger att det är i samma storleksordning som under pandemitiden. Jag satt i finansutskottet då och var med och lade fram de extra ändringsbudgetarna. Men vi höjde också vår statsskuld, precis som vi får göra när det är krig och kris, för att kunna finansiera den enorma krisen.

Nu lägger man alltså en liknande budget. Ledamoten lyfter fram den sista budget som ni var med och lade fram, och jag roade mig lite med att titta på den. Där fanns ett beräknat anslag över de kommande tre åren som sträckte sig fram till 2024, alltså i år. Den budget som Miljöpartiet ville investera i kulturen när ni hade hand om departementet låg på 16 165 miljoner. Det är alltså mindre än vad vi lade.

Det är lätt att stå och hitta pengar på olika sätt när man inte behöver ta fullt ansvar. Så enkelt är det. Men inte heller Miljöpartiet kommer ju att få 51 procent och kunna göra precis hur man vill. Gud bevara mig om det hade varit så, säger jag som sverigedemokrat, men det finns ändå en viss frågeställning i det här som jag tycker är ganska spännande, och det är att de pengar som man hade då har man inte nu. Och det man lägger i dag kommer man inte heller att ha i framtiden, så det är en paradox i det resonemang som ledamoten Mats Berglund lägger fram här i kammaren.

Min fråga är därför: Kommer ni verkligen att hålla fast vid den budgeten om det skulle vara så – gud bevara oss – att ni fick makten igen efter nästa val?

Anf. 95 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Återigen tack, Alexander Christiansson, för samma fråga! Jag ska utveckla svaret, och det är fortfarande att det vår ambition. Sedan är det självklart alltid en förhandling; det vet Alexander Christiansson och alla andra här lika väl som jag.

Det där har att göra med att det var en tillfällig satsning på papperet till följd av återstartssatsningen och kanske delvis pengar som fanns kvar från pandemistöden. Men vår ambition är att permanenta detta, och vi har argumenterat för i alla de budgetar som vi har lagt sedan dess att dessa stöd behöver permanentas.

Det är inte så att vi har mer pengar än regeringen bara för att vi är i opposition. Vi har samma reformutrymme, men vi väljer att använda pengarna på ett annat sätt. Vi väljer framför allt att inte sänka skatterna. Vi har andra fördelningar. Vi vill inte sänka skatterna för höginkomsttagarna, och vi vill inte, som regeringen, sänka skatterna på utsläpp. Det är mycket bättre att satsa pengar på kulturen och på välfärden.

Vi har absolut en budget som kommer att fungera. Det är vår utgångspunkt liksom, tror jag, alla oppositionspartierna att vi har en budget som kommer att fungera att regera på om den skulle gå igenom redan i morgon.

Vi vill ha ett kulturlyft för hela samhället, för det behövs!

Anf. 96 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Det är med fascination jag lyssnar på Mats Berglund. Jag kan inte låta bli att bli, som sagt, lite fascinerad men också lite orolig när jag hör oppositionspartier som plötsligt har flera miljarder till andra saker medan det inte händer någonting när man har regeringsmakten.

Jag hittade ett pressklipp som handlade om den skolbiblioteksutredning som tillsattes 2019 under ledning av Gustav Fridolin, tidigare språkrör för Miljöpartiet. Den 19 januari 2021 föreslås där lagstadgade skolbibliotek för alla barn i Sveriges skolor med anledning av den lässituation som syntes redan då. ”Vi är inte där än”, sa dåvarande utbildningsminister Anna Ekström.

Redan då negligerade alltså Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet den utredning som en egen partikollega gjort som föreslog lagstadgade skolbibliotek. Det blev ingenting av det.

Herr talman! Låt oss ta Operahuset som ett annat exempel, apropå ett av våra kulturarv som den här regeringen faktiskt satsar på. Det ramlade ned stenar och rann in avloppsvatten i källaren redan under de två föregående mandatperioderna. I åtta års tid har Mats Berglund och andra kollegor haft möjlighet att fatta beslut om skolbibliotek och renovering av operahus och annat som vi i vår regering nu tvingas ta tag i och satsa pengar på.

Varför satsade inte Mats Berglund någonting då? Hur förklarar Mats Berglund att man när man är i opposition helt plötsligt har tillgång till miljarder att lägga på varenda post, men under åtta års tid var kulturen, kulturarvet, skolbibliotek och barns läsande med mera gravt eftersatta? (Applåder)

Anf. 97 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Vi tillsatte skolbiblioteksutredningen, och det är en utredning som borde ha tillsatts långt tidigare. Reformen av skolbiblioteken är gammal. Man har väntat på att kommunerna ska ta sitt ansvar, men det har de inte gjort. Det blev tvunget att tillsätta utredningen. Det är en viktig reform, och jag är glad att den äntligen har beslutats.

Samtidigt är jag lite orolig. Vi behöver följa upp utredningen så att den verkligen får effekt. Det är inte fråga om en lagstiftning som ger effekt, utan skolbibliotekarier måste utbildas och mer pengar behövs för lokaler eftersom vissa skolor inte har tillgång till lokaler. Jag saknar pengar i regeringens budget på det området, och jag är oroad. Nu kanske det inte behövs pengar till nästa år, men framöver behövs mer pengar än vad regeringen har aviserat. Men framför allt är jag orolig för utbildningen av bibliotekarier.

”Det hände ingenting.” Det hände ganska mycket under förra mandatperioden. Pandemin dominerade hela mandatperioden.

Vi hade ett januariavtal där kulturen inte var prioriterad – tyvärr. Sedan kom pandemin. Nog hände mycket från Kulturdepartementets sida under pandemin. ”Det hände ingenting.” Det är tillbakakaka på den! Det här är den första debatten i kulturutskottet den här hösten. Varför? Varför kommer inga propositioner? Varför kommer inga förslag från kulturministern?

Ja, sedan var det Operan. Jag tror att kulturministern har sagt att hon är den femte ministern som hanterar ärendet. Bra att det är löst!

Anf. 98 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att Mats Berglund svarar på frågan om varför ingenting hände under de åtta år som Miljöpartiet och Socialdemokraterna styrde i frågorna. Jag tycker man är skyldig invånarna att hålla vad man lovar och vara ärlig nog att säga att när man är i opposition har

man tillgång till alla möjliga miljarder, men uppenbarligen inte när man styr.

Herr talman! Jag vill ta upp en helt annan sak. Det gäller studieförbunden. Vi gör absolut en besparing när det gäller studieförbunden. Vi tycker att folkhögskolorna är mycket viktiga i utbildningskedjan, och därför har de flyttats till Utbildningsdepartementet. Men vi gör alltså en besparing på studieförbunden. I nuvarande förslag föreslår vi en neddragning på 100 miljoner från 1,74 miljarder till 1,64 miljarder. Det är en besparing på 100 miljoner nästa år.

Samtidigt har studieförbunden tappat en tredjedel av deltagarna sedan 2018, och två studieförbund har lagts ned och finns därmed inte längre. Sedan 2018 har deltagarna minskat med en tredjedel. Ändå ska studieförbunden ha *mer* pengar varje år. Vilken annan verksamhet skulle få mer pengar år efter år när de har en tredjedel färre deltagare med i verksamheten?

(Applåder)

Anf. 99 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag opponerar mig fortfarande mot att det uttrycks att ingenting hände under förra mandatperioden. Jag skulle säga att det inte finns någon mandatperiod där det har hänt så mycket från Kulturdepartementets sida som under förra mandatperioden.

Personalen på Kulturdepartementet jobbade oerhört mycket för att parera pandemin. Naturligtvis dröjde det lite i början. Vi fick kritik för det. Men det kom massiva stöd, och det var inte självklart att det skulle komma sådana stöd. Den förrföra kulturministern Amanda Lind lyckades med hjälp av sin stab och sitt departement att rädda kulturlivet. Det var inte givet. Under ingen mandatperiod har det hänt så mycket på Kulturdepartementet som under den förra mandatperioden.

Jag säger återigen att det inte händer någonting under den här mandatperioden. Inte en enda proposition har lagts fram under hösten.

Det har skett en besparing med 100 miljoner i år för studieförbunden. Det var 250 förra året, och 150 väntas nästa år. En tredjedel ska bort. Det är klart att man fortfarande är orolig eftersom Sverigedemokraterna har ett kongressbeslut om att ta bort hela stödet till studieförbunden. Det är ett massivt beslut som var mycket påhejat på Sverigedemokraternas kongress. Jag har svårt att tro att Sverigedemokraterna kommer att backa från det beslutet. Det blev ett så väldigt ståhej och hurra när det kongressbeslutet fattades.

Men jag ska inte kritisera Moderaterna för detta. Jag vet att övriga partier har brunnit för studieförbunden eftersom de är viktiga för demokratin.
(Applåder)

Anf. 100 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna åhörarna om att det inte är tillåtet med opinionsyttringar från läktaren, vilket innebär att man inte får applådera på läktaren.

Anf. 101 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Det var tråkigt att höra det sista, men kanske bra.

Jag tackar för Mats Berglunds anförande, och några frågor har dykt upp för mig. Jag jobbade tio år i Göteborg med hemlösa personer. Jag möt-

te fattiga barn, som inte fick del av kulturen på grund av att de levde i en enorm social utsatthet. Det var lärorikt, och det satte spår i mig.

Nu har vi lagt fram ett förslag om ett fritidskort där dessa barn får tillgång till ett belopp om 2 000 kronor att använda i någon verksamhet som de normalt inte har råd med. Generellt är det fråga om 500 kronor, men till de här barnen är det 2 000 kronor.

Miljöpartiet avvisar fritidskortet. Jag försöker läsa mig till vad ni föreslår i stället, men jag hittar ingenting som skulle hjälpa barnen och alla andra som lever i fattigdom i Sverige. Tyvärr är de många.

Nu använder ledamoten Mats Berglund uttrycket problem. Man har lärt sig i politiken att det heter utmaningar, men här är det problem. Vad tänker Mats Berglund göra med de utmaningar som finns för de barn som står vid sidan om kulturen i dag?

Anf. 102 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Roland Utbult för frågan, och jag tackar Roland för hans brinnande engagemang. Jag vet att Roland Utbult brinner för socialt utsatta, inte minst gruppen hemlösa och fattiga. Jag har stor respekt för det.

Dessa barn och unga är svåra att nå. Jag har varit politiker i kulturnämnden i Stockholm, och vi har försökt att göra insatser för att öka engagemanget i kulturskolorna i de utsatta områdena. Det är Skarpnäck som leder, ett ganska grönt område. Tensta, Rinkeby och Husby har varit svåra att nå, men sedan min tid – det var ganska många år sedan – har det ändå blivit bättre.

Jag är osäker på om jag använde ordet problem; det kanske jag gjorde. Risk hade kanske varit ett bättre ord, för det finns risker med det här kortet. Naturligtvis kan det lyckas. Det kommer ju att genomföras, och vi behöver utvärdera det. Vi avvisar det som sagt inte på det sättet att vi bara vill ta bort pengarna, utan vi tror att det är bättre att använda pengarna på ett mer effektivt sätt.

Jag sa också att 260 miljoner enligt den här utredningen kommer att gå till administrativa kostnader för myndigheter. Jag tror att jag förtydligade i mitt anförande hur vi tänker använda pengarna. Det finns också i vår motion. Men framför allt behöver vi använda pengarna för att bygga upp infrastrukturerna runt de här föreningarna inom både idrotten och kulturen så att de har möjlighet att ta emot fler. Där brister det, och då hjälper ju inte en check eller ett kort.

Anf. 103 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Mats Berglund för svaret.

Vi i KD är också varma anhängare av folkbildningen. Så är det. Och vi har nu hört en del diskussioner här om Folkbildningsrådet.

Totalt går 4,4 miljarder till studieförbunden och folkhögskolorna. Det är ganska mycket pengar. Det är sant, som vi hört Axén Olin beskriva här, att man har flyttat pengar från studieförbunden till folkhögskolorna. Det beror bland annat på de bekymmer som funnits här. Folkbildningsrådet har, menar jag, skickat pengar till studieförbunden och sedan inte haft koll på vad de pengarna har använts till eller vart de har tagit vägen. I dag tror jag faktiskt inte att man har koll på det hela så som vi skulle vilja.

Christer Nylander har gjort en utredning som nu är ute på remiss.

Jag skulle vilja fråga Mats Berglund hur han skulle vilja komma till rätta med de brister som kommit fram, bland annat genom Riksrevisionens rapport. Riksrevisionen uttalar att det var brister i alla led. Vad tänker Mats Berglund att man ska kunna göra åt de här bristerna, som bevisligen har funnits där?

Prot. 2024/25:43
4 december

Kultur, medier,
trossamfund och fritid

Anf. 104 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Roland för den här frågan och att vi får diskutera det här igen.

Jag är ju ganska ny i utskottet och har faktiskt inte diskuterat det här med fusk särskilt mycket. Jag gjorde det lite förra mandatperioden – det är ändå fem år sedan det här hände, så jag diskuterade det redan förra mandatperioden. Men jag har tittat på debatter här, och det har poppat upp ganska många gånger. Jag trodde att vi var färdiga med fuskdebatten, men det är vi inte.

Det var fem år sedan. Det är olyckligt, det som var då, men jag är inte särskilt orolig för att man inte har koll. Fusket på Järva upptäcktes av studentförbunden själva. Man har ändrat rutiner så att man använder bank-id och så vidare.

Christer Nylanders utredning har ytterligare förslag. Jag tycker att Christer Nylanders utredning är mycket bra. Den är balanserad. Vi behöver naturligtvis stärka kontrollen – det är sådana tider, och det behövs – men på ett balanserat sätt så att det inte tar bort idén med folkbildningen, det här med fritt och frivilligt.

När ledamoten började sin fråga trodde jag att vi också skulle diskutera hur stora de här neddragningarna har varit. Det är ganska drastiska neddragningar, eller väldigt drastiska, och värre kommer det att bli. Jag hade ett antal exempel från nedskärningskartan på hur det drabbar i praktiken.

Jag är naturligtvis glad att kommuner och regioner kompenserar för de statliga neddragningarna där de har möjlighet att göra det. Men det finns, om jag får använda ordet risk igen, en överhängande risk att det inte kommer att hålla i sig särskilt länge, för kommunerna går också på knäna.

Anf. 105 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! I helgen var jag på en förstaadventskonsert i en av våra innerstadskyrkor här i Stockholm, och det var helt fantastiskt. Det som slog mig och blev uppenbart när psalmen *Hosianna, Davids son* spelades var att hela kyrkan sjöng. De sjöng till och med i stämmor.

För oss människor är kulturen viktig, och den är en stor del i våra liv. Som vi pratat om tidigare här använder de allra flesta av oss kultur dagligen. Vi läser böcker och lyssnar på musik, och det är väldigt viktigt i våra liv.

Det är dock en mindre del som vi betalar via våra skattemedel och som är statligt finansierad. Den allra största delen av den kultur som vi använder och som våra barn och unga nyttjar dagligen är ingenting som man har statlig eller offentlig inblandning i.

Det vi ska debattera i dag och besluta om är den del på 16,9 miljarder som vi betalar med statliga skattemedel, det som kallas utgiftsområde 17. Det är 16,9 miljarder av över 34 miljarder, som är hela den offentliga betalningen av vår kultur, men det är också kommuner och regioner som är med och på olika sätt bidrar till kulturen.

När vi tog över tog vi över ett Sverige med stora problem, i vårt land men även i vår omvärld. Det är ju ingen nyhet för många av er som lyssnar i dag hur det tyvärr ser ut med Rysslands fullskaliga krig i Ukraina och det lidande vi ser i Ukraina. Men vi har problem även i Sverige.

Vart femte barn kan inte läsa tillräckligt väl när man lämnar årskurs 9 för att kunna tillgodogöra sig böcker.

Vi har barn som skjuter ihjäl andra barn, vilket gör att föräldrar och barn är rädda för att gå till musikskolan på kvällen eller för den delen gå och spela fotboll på en idrottsplats.

Vi har arbetslöshet, och vi hade inflation och energipriser som gjorde att familjer inte ens hade råd med det allra nödvändigaste.

Vi hade och har som sagt ett krig alldeles i vår närhet som vi fortfarande inte riktigt vet vart det kommer att ta vägen.

I den situationen är det inte svårt för oss moderater att prioritera. Vi måste prioritera trygghet och säkerhet. Vi måste vända trender och få ned skjutningarna i Sverige. Vi måste öka tryggheten så att människor, inte minst barn och unga, kan vara ute på kvällen utan att vara rädda för sprängningar och skjutningar.

Vi måste också se till att alla barn och unga lär sig att läsa i skolan. Vi måste ta tag i problemen så att vi har en ljusare framtid att tala om här i talarstolen men också att erbjuda Sveriges invånare.

Herr talman! Jag är därför stolt och glad över att vi trots de problem vi har och trots de satsningar vi måste göra för att öka Sveriges säkerhet och tryggheten i vårt land kan satsa så mycket pengar som vi gör på att statligt underlätta och på olika sätt finansiera kulturen i vårt land.

Herr talman! Det gör mig beklämd att det pågår en desinformationskampanj som påstår att vi skär ned och att vi lägger mindre pengar på kulturen, för faktum är att vårt förslag till budget för 2025 innebär 230 miljoner mer än för i år. Det är en höjning med 230 miljoner. Det kan man förvisso tycka är för lite, men påståendet att det är en nedskärning är inte sant. Det är mer pengar än i årets budget.

Vi moderater prioriterar i vår budget. Vi prioriterar barn, bildning och beredskap. Tillsammans med Utbildningsdepartementet satsar vi på bemannade skolbibliotek för alla barn och på att alla barn ska ha en lärobok i varje ämne. Vi satsar över huvud taget på barns läsning, med fler timmar i skolan och med de läslistor på 250 verk som de lärare som så önskar nu erbjuds att använda sig av i undervisningen. Tillsammans lägger vi under tre års tid totalt 2 miljarder på att öka antalet böcker i svensk skola, något som också gynnar både förlag, författare och andra i den branschen.

Vi ökar också anslaget till Skapande skola, som i dag är 200 miljoner, till 250 miljoner, för att skolorna ska ha möjlighet att bjuda in författare, teatergrupper, musiker eller vad de nu vill så att alla barn får möta kultur och förhoppningsvis kan hitta egna kulturuttryck som passar dem.

Vi höjer den kyrkoantikvariska ersättningen, som någon talade om tidigare här, förvisso bara med 30 miljoner årligen, det vill säga 90 miljoner på tre år, men å andra sidan har ingen höjt den sedan 2010. Vi höjer den med 30 miljoner årligen. Våra kyrkor tillhör vårt kulturarv, och det är eftersatt – detta är ett efterlängtat beslut.

Herr talman! Vi fattar beslut om att renovera Operan. Det kommer att bli en miljardinvestering de närmaste åren, och vi kommer inom kort att få fatta beslut om exakt hur den renoveringen kommer att se ut. Men vi

fattar ändå beslut om renovering av Operan, där det redan i slutet av 90-talet började falla stenar från taket och läcka in vatten och annat.

Den här regeringen har också tillsammans med Sverigedemokraterna fattat beslut om en strategi för den kulturella och kreativa näringen. När det gäller musikbranschen är det bara ett enda land som har en större musikexport än Sverige, och det är USA. Sverige är fantastiskt när det gäller vår kreativa och kulturella bransch, som står för en stor del av både varumärket Sverige och faktiskt också intäkterna till staten tack vare företag som är lyckosamma. Men vi kan göra ännu mer, och därför har den här regeringen tagit fram en strategi och också avsatt särskilda pengar för att ännu mer kunna stimulera dataspelsbranschen, musikbranschen och andra som vill bli ännu mer lyckosamma utomlands.

Så, herr talman, trots Sveriges problem och vår oroliga omvärld lyckas den här regeringen ändå presentera en budget för 2025 som är större än budgeten för 2024 och som prioriterar barn, bildning och beredskap. Och, herr talman, det är jag stolt över.
(Applåder)

Anf. 106 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag hann aldrig riktigt avsluta resonemanget om Operan tidigare. Jag måste säga att det är väldigt bra att vi har kommit till ett beslut nu, och jag hoppas att det också kommer privata pengar så att resultatet blir ännu bättre än det som vi vet ska ske.

Detta är en fråga som har varit aktuell länge. Jag tittade tillbaka i mina egna handlingar. Jag tror att det var något år efter det att Kristina Axén Olin lämnat kommunfullmäktige i Stockholm som jag motionerade om att Stockholms stad måste ta tag i denna fråga; den var akut, och ingen tog tag i den. Det fanns en risk för att Operan skulle försvinna från Stockholm till någon annan stad. Motionen röstades tyvärr ned.

När det gäller detta att budgeten ökar har det ju varit en våldsam inflation, och kulturbudgeten är inte inflationssäkrad. Detta oroade oss redan förra året, framför allt vad gäller kultursamverkansmodellen, och nu drar regeringen ned på den.

Kulturministern och Moderaterna har anledning att vara stolta över projektet Skapande skola, som kommer från den senaste Kulturutredningen, som var moderatstyrd. Därifrån kom också kultursamverkansmodellen.

Jag skulle vilja höra något slags reflektion över förvaltningen av kultursamverkansmodellen. Den har, som jag nämnde tidigare, varit lite kritiserad för att det saknas pengar. Vi behöver mer pengar. Det utredningsbetänkande som Svegfors kom med för ett drygt år sedan innehåller en mängd olika reformer, men alla kräver mer pengar. Annars kommer det inte att fungera; det blir bara en utsmetning. Hur ser Moderaterna på kultursamverkansmodellen framöver? Jag är oroad med tanke på neddragningarna nu.

Anf. 107 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för en intressant fråga!

Det stämmer att vi har dragit ned på kultursamverkansmodellen med 20 eller 30 miljoner – jag kommer inte riktigt ihåg den exakta summan. Men 1,7 miljarder blir kvar i kultursamverkansmodellen.

Prot. 2024/25:43
4 december

Kultur, medier,
trossamfund och fritid

Kultursamverkansmodellen, som Lena Adelsohn Liljeroth var med och införde, har helt klart sina problem. Därför var Mats Svegfors utredning väldigt efterlängtat. Betänkandet har nu varit ute på remiss, och remissvaren har kommit in.

Tyvärr finns det fortfarande en del konflikter kring detta som inte riktigt är lösta. Det handlar bland annat om gränsdragningen när det gäller kultur. Vem ska finansiera, och vem ska välja ut vilken kultur som ska finansieras med offentliga medel? Är det staten, kommunen eller regionen? Och hur långt ned ska man flytta dessa beslut? Där finns det tyvärr väldigt mycket olika uppfattningar beroende på om man tillhör en kommun, en region eller staten. Förhoppningen var väl att hitta en lösning som alla skulle tycka var gynnsam för kulturen, kulturarbetarna och, framför allt, människors åtkomst till kultur, men där är vi inte riktigt ännu. Men jag hoppas, herr talman och Mats Berglund, att vi hittar en lösning så att kultursamverkansmodellen får den utveckling den behöver för att kunna fungera ännu bättre.

Anf. 108 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tillhör också den skara som hade stora förhoppningar på denna utredning. Mats Svegfors var under utredningstiden väldigt öppen och delade med sig av tankar, och många av dem var väldigt bra, tyckte jag. Jag hade alltså stora förhoppningar men blev, som många – vilket vi kan läsa i remissvaren – något besviken över förslagen och att de inte riktigt når fram. Därför undrar jag lite grann hur detta kommer att hanteras.

När det gäller det andra stora projektet från Lena Adelsohn Liljeroths tid som kulturminister, Skapande skola, är jag glad över de extra pengarna till det projektet, 50 miljoner, som ska leda till att två tredjedelar av skolorna nås. Det är ett problem i modellen att pengarna ska sökas. Detta kräver någon form av engagemang hos skolorna. Det kan finnas engagemang hos lärare och rektorer, men det är svårt med tid och pengar och att faktiskt prioritera detta.

Vi vill ta detta arbete vidare och tillsätta en ny utredning om att införa en kulturgaranti, så att alla skolor mer eller mindre garanteras pengar. Det finns exempel i Norge som man kan använda sig av och bygga vidare på. Jag tror väldigt mycket på den modellen, för man behöver utsätta barn för kultur.

Jag har lite samma fråga där. Hur ser Moderaterna på utvecklingen av den modellen? Är man nöjd med att två tredjedelar av skolorna nås av dessa pengar?

Anf. 109 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Vi moderater tycker självklart att alla barn borde få tillgång till och nås av kultur och hitta de kulturuttryck som passar dem – absolut.

När det gäller Skapande skola är det en bra reform som Lena Adelsohn Liljeroth införde. När skolor själva kan beställa in föreställningar, författarstunder och annat uppstår även en annan effekt, nämligen att olika människor i kulturbranschen får en inkomst. Det gynnar alltså två delar av det hela.

En annan sorglig situation, som har att göra med de problem vi har i svensk skola, är dock att alla skolor inte mår bra av att bryta undervisningen och ta in olika grupper eller föreställningar. Ambitionen är fortfarande att 100 procent av skolorna och barnen ska nås av Skapande skola, men tyvärr är verkligheten sådan att detta förmodligen inte är realistiskt, åtminstone inte under nästa år. Men vi hoppas, herr talman, att med de reformer vi nu inför i svensk skola för att förhoppningsvis få mer lugn och ro i skolan att det kommer att bli 100 procent som utnyttjar Skapande skola-bidraget framöver.

Sedan finns det saker att förbättra i den modellen också. Jag tycker själv att den norska modellen är väldigt intressant. Där är det inte lika mycket administration när man väljer vilka som ska ingå i Skapande skola eller vilka som ska köpas in. Detta tittar jag gärna vidare på tillsammans med Mats Berglund.

Anf. 110 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Kristina Axén Olin säger i sitt anförande att den största delen av kulturen inte har någon offentlig inblandning. Men den finns i allt det som Kristina upplevde på den fantastiska konserten i kyrkan. De som sjunger kanske har gått i den kommunala kulturskolan. De som sjunger i publiken kanske har haft estetiska ämnen i skolan. De kanske går i någon kör inom folkbildningen. Kanske är någon högskoleutbildad musiker.

Jag vill bara manifestera att på detta sätt hör faktiskt den offentliga och den privata kulturekonomin ihop. Det blir inte så mycket av den privata kulturpolitiken, kulturagendan, branscher eller näringar om man inte har ordning på den offentliga kulturen, så att barn och unga ges likvärdiga chanser att uppleva konst och kultur i ett tidigt skede.

Jag tyckte att det var väldigt intressant att delta på Grammisgalan förra året. Det är ju branschens gala för alla de fantastiska musikframgångar som Sverige har, inte minst som näst största musikexportör. Men branschen gjorde också en manifestation vid galan. Det handlade om en sak: Politiker, satsa på den kommunala kulturskolan! Det vill säga att den offentliga kulturpolitiken hör ihop med den privata kulturens och branschens förutsättningar.

Den kritik som Kristina Axén Olin tar upp i sitt anförande handlar förstås inte om nominella kronor och ören i en kulturbudget. Det handlar om att man måste backa tillbaka hela 20 år för att hitta en kulturbudget som utgör 1,2 procent av det totala reformutrymmet. Som ett resultat av inflation, kostnadsökningar och kulturbudgeten har arbetslösheten bland Sveriges konst- och kulturskapare ökat med hela 30 procent.

Den fråga jag vill ställa till Kristina Axén Olin är: Vad avser regeringen att göra för att råda bot på denna arbetslöshet? Finns det en åtgärdsplan över huvud taget?
(Applåder)

Anf. 111 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Tack, Lawen Redar, för en intressant fråga, även om jag inte kommer att diskutera arbetsmarknadspolitik här! Men jag svarar gärna på det andra.

Jag tror att vi är många här som ibland kan känna att det var bättre förr. För 20 år sedan hade vi inget krig i Ukraina. Vi hade inte heller barn som

sköt ihjäl andra barn på gator och torg. Det är många saker som har förändrats sedan 20 år tillbaka. Tidigare hade vi en kommunal musikskola, och ganska många av de artister som vi i dag njuter av, som vi hyllar och som är världskända gick i kommunala musikskolan, som alltså inte finns längre. Det är mycket som har förändrats. Men absolut, det mesta hänger ihop.

Det är dock intressant att Socialdemokraterna försöker måla upp att vår besparing om 100 miljoner på studieförbundet – man går från 1,74 miljarder till 1,64 miljarder – skulle vara ett hot mot hela musikundret. Herr talman, ingenting kunde vara mer fel.

Tittar man på statistiken för studieförbunden kan man se att den stora majoriteten av dem som deltar i studiecirklar hos studieförbund är mer än 50 år. Den största gruppen bland dem som går i studiecirklar är 65 år eller äldre. Gruppen under 25 år, alltså barn och unga, är bara 6 eller 7 procent av alla som deltar i studiecirklar.

Om man dessutom tittar på hur mycket av studieförbundens verksamhet som gäller musik kan man se att det är 24 procent. 76 procent är alltså annat än musik.

Om man skulle börja räkna ihop dessa olika siffror – hur få barn och unga som faktiskt deltar i studieförbundens verksamhet och hur liten andel som studerar musik i studieförbundens regi – kan man se att det blir en så liten del att den knappt är märkbar.

Sedan kan man tycka att det är jättetråkigt. Det tycker jag också. Jag kan bli jätteledsen för att studieförbunden väljer att göra besparingar på de få replokaler som finns. Men det är inget som vi politiker ska lägga oss i. Det är dock inget hot mot musikundret eller musikbranschen att vi gör en besparing på 100 miljoner på studieförbunden.

(Applåder)

Anf. 112 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Hot mot Sveriges musikunder är när man höjer avgifterna till kulturskolan så att bara en viss andel av barnen kan gå där. Så ser det ut i de allra flesta av Sveriges kommuner i dag. Kommunsektorns budget är kraftigt försvagad.

Detta med musiklokaler kommer jag att komma in på i mitt anförande. Jag har gått igenom exakt alla kommuner som nu tvingas till stängning av replokaler.

Här pratar man om 100 miljoner. Den korrekta siffran är en halv miljards nedskärning på studieförbunden i Sverige. Det är en tredjedel av det nationella belopp som går till dessa studieförbund, och det har stor inverkan på den kulturella infrastrukturen i vårt land – möjligheten för barn och unga att få klinka på ett piano eller att få se hur det funkar med en gitarr. De allra flesta måste komma i möte med konsten och kulturen. De måste komma i möte med vuxna förebilder för att över huvud taget intressera sig.

Jag hoppas inte att det blir så. Det kanske blir en valrörelse som vi måste vinna. Men om den här utvecklingen av Sveriges kulturpolitik fortsätter kommer vi definitivt att se en negativ utveckling när det gäller vilka som engagerar sig, vilka som blir konst- och kulturskapare och vilka som blir framtidens musiker. De kommer att vara avsevärt färre.

För 20 år sedan hade vi inte det fasansfulla kriget. Det är helt riktigt. Vi hade inte den världsutveckling vi har i dag. Vi sörjer denna utveckling.

Vi måste engagera oss för Ukrainas frihet. Vi måste engagera oss i det internationella samfundet.

Men för 20 år sedan hade vi inte heller moderater som valde att lägga en så stor andel av sin budget på den lilla gruppen i samhället som har det allra bäst ställt. Jag intresserar mig för principprogram och vet att för 20 år sedan var Moderaterna ett samhällsbyggande parti. Man valde att lägga budget på att bygga ihop landet på ett mycket effektivare och intressantare sätt än vad man gör i dag.

Nu är det en neoliberal politisk agenda som förs. Det är kraftiga nedskärningar för dem som inte gör vårt land rikare, och det beklagar jag. (Applåder)

Anf. 113 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Det stämmer att kommunsektorn är viktig när vi talar om kulturskolan och många verksamheter som når barn och unga. Därför lade vår regering tillsammans med Sverigedemokraterna 10 miljarder extra till kommun- och regionsektorn i år. Under 2025 ser det ut att bli bättre. Tack vare bland annat inflationsbekämpning och annat ser det ut som om kommuner och regioner kommer att ha 50 miljarder mer nästa år än de har i år, vilket naturligtvis gynnar de kommuner och regioner som väljer att lägga pengar på kulturskolan eller annat där det skiljer mycket.

Jag har själv undervisat i piano och är den förste att tycka att alla barn borde gå i kulturskolan, men tyvärr är det inte så. Det är färre än vart tionde barn i Sverige som går i kulturskolan. I dag lär sig väldigt många av våra artister och våra barn och unga att spela via Youtube. Det är fantastiskt, för då kan man göra det när man vill och utnyttja teknik och så vidare, även om jag i och för sig tycker att lärare och kulturskolan vore att föredra. Men det är som det är.

Anf. 114 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara påminna åhörarna på läktaren om att det inte är tillåtet att applådera på läktaren. Jag understryker det återigen.

Anf. 115 VASILIKI TSOUPAKI (V) replik:

Herr talman! Tack, Kristina Axén Olin, för ditt engagemang för just barns lärande och läsning!

Både jag själv och ledamoten har ju jobbat som lärare i vår tidigare karriär. Jag uppskattar att de få satsningar som regeringen och Sverigedemokraterna gör går till läsning. Det är behjärtansvärt, och det finns delar i det som är väldigt bra, till exempel när det gäller skolbiblioteken.

Därför blev jag lite förvånad när ledamoten tidigare i ett replikskifte hävdade att Vänsterpartiet hade varit emot denna förändring när det gäller skolbibliotek. Jag måste få säga att det absolut inte stämmer. Vi har drivit frågan om rätten till skolbibliotek och bemannade skolbibliotek i två decennier, vad jag vet.

Vi hade hoppats att det också skulle komma satsningar på fler skolbibliotekarier och att man skulle öka antalet platser på högskolan så att man också kan genomföra denna lagändring på ett bra sätt.

Men jag funderar på hur ledamoten ser på utvecklingen i kommunerna. Jag fick höra lite grann i det tidigare replikskiftet. Ledamoten är ganska positiv. Men jag ser att det är väldigt tufft på skolor runt om i landet. De

får säga upp personal. De har fått göra det under en lång tid. Det har kallats effektiviseringar, men det handlar faktiskt om att man år efter år har gjort nedskärningar, och nu går skolpersonalen på knäna. Ledamoten beklagade att inte fler kan ta emot Skapande skola, till exempel. Det är för att man har det väldigt, väldigt tufft.

Min fundering är om inte ledamoten ser att de pengar – 34 miljarder – som har gått till skattesänkningar för de mest välbeställda i vårt land hade gjort större nytta om de gått till bildningen och barnen, som ledamoten nämnde i sitt inlägg.

Anf. 116 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Tack till Vasiliki för intressanta frågor!

När det gäller skolbiblioteken menade jag inte att Vänsterpartiet var emot skolbibliotekssatsningen. Jag konstaterade att det var en utredning som var klar 2020 – eller om det var 2021 eller vid årsskiftet där. Detta genomfördes aldrig, för det fanns ingen majoritet i riksdagen för att genomföra det, vilket jag kan beklaga. Hade det genomförts hade det kanske inte varit riktigt lika illa med läsningen som det är i dag. Det finns ett uppskjutet behov av att lära barn att läsa.

När det gäller utbildningen av bibliotekarier är detta något som kommer att komma framöver. Beslutar och lagstiftar man om bemannade skolbibliotek måste man självklart också ha bibliotekarier till det. Det får vi alltså återkomma till, herr talman.

När det gäller den ekonomiska situationen i kommuner och regioner är jag väl medveten om att det är tufft. Det är inte tufft bara för kommuner och regioner. Hela vårt land har det tufft. Det är privatpersoner. Det är familjer. Det är företag. Det är kulturbranschen. Ja, alla har det tufft, även skolor. Men det ser ändå ut som att det ljusnar något.

Denna regering har valt att försöka göra vad den kan. Det handlar om vad vi från våra partier tror är det bästa för att försöka få fart på tillväxten igen. Bland annat de jobbskatteavdrag och andra skattesänkningar som vi beslutar om är ett led i att försöka bekämpa inflationen och öka tillväxten i Sverige.

Skattesänkningar leder ofta till att människor gör saker för de pengar som blir över, det vill säga att de konsumerar mer, går på teater och konserter, reser eller gör andra saker för de pengarna. Det är vår förhoppning, herr talman, att vi ska ha fortsatt låg inflation och att vi ska minska arbetslösheten och öka tillväxten och också på olika sätt gynna kulturbranschen genom vår ekonomiska politik.

Anf. 117 VASILIKI TSOUPRAKI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret, som jag kanske inte riktigt tycker är ett svar på min konkreta fråga, som gällde de 34 miljarder som framför allt går till dem som har det allra bäst. Utifrån det som ledamoten eftersträvar – ett ökat läsfrämjande i skolan och möjlighet för barn att ta del av litteratur – undrar jag: Hade inte dessa pengar kunnat göra nytta där? Nu får kanske de som redan har möjlighet att åka på två utlandssemestrar och som har en sommarstuga skattesänkningar på tusentals kronor. Det var detta jag funderade över.

Fackföreningar, föräldrar och skolelever har under många år larmat om att det är väldigt tufft i skolorna. För att man ska kunna lära sig att läsa behövs det stöd, framför allt från pedagoger och skolbibliotekarier.

De läslistor som nämndes i ledamotens inlägg är inte någonting som någon har bett om. Jag har inte hört svensklärare och fackföreningar säga: Vi behöver stöd från Skolverket för att veta vilken litteratur vi ska sätta i händerna på barnen. Däremot säger man: Det saknas specialpedagoger. Det saknas speciallärare. Klasserna är för stora. Vi hinner inte hjälpa de barn som har det svårt med läsningen.

Detta syns i de internationella mätningarna. Det finns också ministrar som pratar mycket om detta. Man talar om från skärm till pärm och om att det nu ska komma skolböcker. Men om det inte finns någon som kan hjälpa barnen att knäcka läskoden och som kan ge en extra push och extra tid till det barn som behöver det är detta med läslistor en lite onödig satsning, tycker jag. Det behövs faktiskt pedagoger i barnens vardag. De 34 miljarderna skulle kunna räcka till ganska många pedagoger ute i våra kommuner.

Detta vill jag gärna att ledamoten svarar på.

Anf. 118 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Vasiliki frågar om läslistorna och säger att de inte har efterfrågats, men det har de visst.

Herr talman! Vi har haft åtskilliga möten och besökt skolor runt om i Sverige. Läslistor är verkligen något som har efterfrågats, bland annat beroende på att vi i dag har en lärarkår som inte är född och uppvuxen i Sverige. Man har undrat hur man ska kunna välja böcker och vilka författare som kan räknas som att de har någon typ av gemensam grund och så vidare. Jag skulle vilja säga att läslistorna verkligen är efterlängtrade av många i yrkeskåren. Detta är någonting som man har bett om.

Sedan är de frivilliga. Det kommer att följa med lärarhandledningar och olika former av guidningar, om man vill använda sig av läslistor och den litteratur som nu föreslås – 250 verk. Det är inte på något sätt ett måste. Men detta har verkligen efterfrågats. Många i lärarkåren och i skolläsnings- är i dag glada över att vi har låtit ta fram dessa listor.

Herr talman! Själv är jag – om jag får vara lite personlig – extra glad över att det är fyra verk av Astrid Lindgren. Det är en av mina favoritförfattare, så det är roligt.

Jag tror att vi är många som är oroade över barns läsning om vart femte barn inte kan läsa. Kan man inte läsa kan man inte heller tillgodogöra sig kultur i någon större utsträckning. Det är viktigt för den enskilde, för demokratin och för hela samhället att vi råder bot på den läskris vi nu har i Sverige.

Vi satsar inte bara på dessa läslistor. Som jag sa handlar det också om bemannade skolbibliotek. Vi lägger 2 miljarder under tre år på att alla barn ska ha läroböcker och skönlitteratur. Vi har beslutat om fler svensktimmar. Då har jag bara nämnt några av de saker som har med läsningen att göra. Men vi gör verkligen stora satsningar nu för att se till att alla barn lär sig läsa och därmed också kan tillgodogöra sig kultur och vara goda demokratiska samhällsmedborgare.

Anf. 119 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Bland de tusentals hyllningstexterna till Teatersveriges kanske största innovatör, banbrytare, nytänkare och frontfigur ställs en öppen fråga: Kommer hennes hem – liksom Strindbergs, Einsteins, Hemingways och Marie Curies – att visas upp den dag hon inte längre är vid liv? Kommer det att vara blå skoskydd i hallen och röda rep runt hennes manusbuntar, böcker och skrivbord? Man undrar om det kommer att finnas en guide som berättar för besökaren: Här skapade Suzanne Osten. Här skrev hon manus till *Flickan, mamman och demonerna*. Stolarna ni ser är från samarbetet med Lars Norén. Här inledde den konstnärliga ledaren visionen om barnteatern, den som kom att framkalla hundratusentals utopiska ögonblick.

Sveriges kulturpolitik fyller 50 år denna höst. Den historiska propositionen från 1974, vars nyckelbegrepp var yttrandefrihet, jämlikhet, konstnärlig förnyelse och vård av kulturarvet, förkroppsligades av Suzanne Osten. Samma år hade hennes storverk *Jösses flickor* premiär på Stadsteatern i Stockholm. Det hade planerats för 17 föreställningar av kvinnokampspjäsen. Man fick genomföra 140 på tre år.

Jämställdheten skulle nu fullbordas och bli en del av välfärdsstaten Sverige. Alla vet hur det gick sedan. Det blev barnomsorg, äldreomsorg, föräldraförsäkring och självförsörjning. Det gick från kultur, bildning och kamp till verkliga materiella förutsättningar.

Herr talman! Så brukade man se på kulturen. Den skulle gå från att tillhöra de få människornas privilegium till att plötsligt omfatta alla. Kulturen skulle ge oss språk, den skulle ge oss makt och den skulle ge oss frihet. Den skulle ge social jämlikhet och utövas i hela landet. Kulturen var ju en del av själva lösningen.

I dag, 50 år senare, tycks den i stället vara problemet. Det är som om poeten Lina Ekdahls satir om den lilla kulturen som bara kostar och kostar och dränerar alla stadsdelsnämnder har blivit verklighet, som om alla dessa replokaler, föreningar, Folkets hus, amatörteatrar, studiecirklar, körer och boksamtal står i vägen.

Det är enklare att bara lista dessa verk, som i en kanon, så får folk en guide i handen och en kulturminister som får genomföra sin verkliga dröm – att fortsätta sänka skatten.

Jag blev faktiskt rätt tagen av att titta på intervjuprogrammet *Sverige!* i Sveriges Television, där den moderata kulturministern till sist får önska precis vad hon vill om hon hade haft oändligt med resurser. Svaret hon ger handlar inte om barn och unga, kulturskola, estetiska ämnen, stärkt demokrati, fristäder eller barnteater. Med ett stort leende svarar hon: Ja, då hade jag nog sänkt skatten ytterligare.

Fru talman! Vad vi har här är en visionslös kulturpolitik. Den ställer inte frågorna om hur stor del av vårt lands offentlighet som vi gemensamt borde äga, hur vi belönar vår nations begåvningar och vilken vår respons ska vara mot den nya kulturekonomin som gör att konstnären får allra minst tillbaka.

Fru talman! Den kulturbudget som Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna presenterar utgör 1,2 procent av statens samlade utgifter. Vi måste backa tillbaka hela vägen till 2004 för att hitta en så liten andel av statsbudgeten till kultur.

Men det ovanligt stora reformutrymmet på hela 60 miljarder kunde inte gå till att stärka välfärden, motverka arbetslösheten, bygga bostäder, främja barns och ungas meningsfulla fritid, skapa fler mötesplatser, folkbildning eller idrott. I stället behövde det gå till Sveriges höginkomsttagare eller de 3,9 procent av befolkningen som får den särskilda skattesänkningen.

Fru talman! Man måste leta med ljus och lykta för att hitta någon som på allvar tror att denna politik kan göra vårt land rikare, med undantag för ledamoten Alexander Christiansson som menar att detta kommer att stärka Sverige, som han sa tidigare i ett anförande.

Jag kan dessvärre meddela att höginkomsttagares skattelättnader inte minskar arbetslösheten. Det har vi svart på vitt på. De stärker inte hushållens köpkraft, hur ofta kulturministern än vill att folk ska gå på den där föreställningen, köpa en tavla eller unna sig ett musik- eller konstabonnemang. Det som de vanliga svenska hushållen får tillbaka är 3 000 kronor per år, eller 250 kronor per månad. Det räcker inte ens till två biobiljetter.

Hushållen däremot är fullt upptagna med att hantera förlusten av tio års reallönesänkningar, hyror och räntor som har stuckit iväg och matkassar som kostar 30 000 kronor mer om året.

Sverige har fått den högsta barnfattigdomen i hela Norden. Barnfamiljer sitter inte och väljer mellan vilka biofilmer som de ska se i helgen utan mellan nödvändiga utgifter i hushållsekonomin eller att betala barnens fasta fritidsaktiviteter. Jag läste häromdagen att läget är så illa att var tredje ensamstående mamma inte har utrymme att bekosta barnens fritidsaktiviteter – var tredje ensamstående förälder.

Fru talman! Att barn ska ges möjlighet att framkalla det som Suzanne Osten kallade utopiska ögonblick, stunder när den vanliga ordningen upphör att gälla och då man själv eller tillsammans med andra får erfara möjligheten till en bättre och mer jämlik värld, kan faktiskt ske på vissa platser i vårt land. Det kan ske på teatern, i kulturskolan, i biblioteket, i kulturhuset, på museet, på fritidsgården, i idrottshallen eller i replokalen. På den platsen är det plötsligt inte lika viktigt vilka dina föräldrar är eller var du bor. Då är det plötsligt andra värden som får betydelse.

1974 års kulturpolitik banade väg för kulturskola och replokaler i hela landet. Sverige blev ett musikunder. I dag är vi världens näst största land av musikexport. Ur dessa utopiska ögonblick i de där replokalerna växte jazz, punk, dansband, hiphop, rock, låtskrivare, kompositörer, trummisar och en och annan visdiktare.

Att regeringen nu anslår medel för att främja kulturella och kreativa branscher har jag verkligen emot. Det är välkommet. Men att Studieförbundet i Västerås och Vuxenskolan i Norrköping har stängt sina replokaler, att Folkuniversitetets musikhus i Malmö snart lägger ned, att Umeås största och äldsta replokal, Musikhuset på Umedalen, tvingas till nedläggning och att läget var så illa i Luleås musikhus att kommunen var tvungen att kliva in för att rädda den säger egentligen allt.

Minskningen med en halv miljard till studieförbunden som sker på tre år motsvarar en tredjedel av studieförbundens årliga statsbidrag. Näst på tur är Göteborg, Borås, Karlskoga, Kristianstad, Falun och Linköping som också stänger sina musikhus och replokaler en efter en.

Enligt Tidöpartierna ska vi i full fart exportera musiken, men våra barn ska inte skapa någon musik.

Fru talman! Dagens debatt uppmärksammas av konst- och kulturskapare som har kommit hit till Sveriges riksdag. Många befinner sig i en prekär situation.

Sedan Moderaterna har kommit att leda Kulturdepartementet har arbetslösheten stigit med nästan 30 procent bland landets kulturarbetare, enligt Klys. Inte heller har de fått något inträde till trygghetssystemen, eftersom betänkandet om SGI ligger på Regeringskansliet och tycks samla damm. När de var i opposition var detta en mycket angelägen frågan. Två år in på denna mandatperiod ser vi ingenting hända.

I brist på ekonomiska förutsättningar fasar nu Svenska filminstitutet ut en rad filmstöd. Stödet till den regionala kulturen minskar med 20 miljoner och har inte alls inflationsskyddats. Detta kommer min kollega Kristoffer Lindberg snart att redogöra lite närmare för. Dramatens Mattias Andersson berättade i en intervju i Dagens Nyheter att landets nationalscen inom tre år inte ens kommer att kunna bedriva en repertoar med ensemble på det sätt som görs i dag, om det fortsätter i denna riktning.

Men det värsta är att unga framtida konstnärer lämnar utbildningarna. Det är någonting som man faktiskt bör iaktta. För vem ska med dessa förutsättningar våga ge sig på ett liv som konstnär i Sverige? Man ska ställa frågor till dessa unga människor. Om de har startat en utbildning som de väljer att inte fullfölja, vad beror det på?

Fru talman! Jag vill återgå till en kulturpolitik som en del av lösningen, som ger språk, makt och bildning och vars högsta strävan inte är att skatten ska sänkas utan att ge kulturmänniskan, språket och nationen ett högre värde. Då måste man, precis som Suzanne Osten sa, börja med barnen.

Vi socialdemokrater har ett mindre reformutrymme på totalen. Vår budget är fullt finansierad. Så allt dravel om att oppositionen inte lägger fram färdiga budgetförslag stämmer inte i denna debatt. Vi har ett mindre reformutrymme. Vi vägrar att använda lånade pengar för att sänka skatten till de allra rikaste. Ska man låna pengar ska de gå till framtida generationers behov. Det ska handla om järnväg, klimatomställning, bostadsbyggnad och malmbana, sådant som faktiskt gör vårt land rikare. Men trots ett mindre reformutrymme kan vi visa på en helt annan kultur- och välfärdsbudget.

Jag ska redogöra för våra förslag om hur man hade kunnat prioritera om dessa pengar inte hade gått till skattesänkningar.

I vår budget höjer vi utvecklingsbidraget till Sveriges kulturskolor med 177,5 miljoner, så att verksamheterna kan nå fler barn och unga och så att fasta anställningar kan göras för personal.

Vi avsätter 14,5 miljoner till exempelvis amatörkulturen och bygdegårdarna.

Vi höjer statens andel av kultursamverkansmodellen för att stärka den regionala kulturens förutsättningar med hela 200 miljoner.

50 miljoner ska gå till samlingslokaler i hela landet, så att medborgarmöten, filmvisningar, boksamtal och andra kulturella aktiviteter kan möjliggöras.

Vi vill se en kraftfull ökning av bidraget till idrottsrörelsen med 645 miljoner, där 250 miljoner går till barns och ungas idrottande med särskilt

fokus på barn och unga som växer upp i utsatta områden och i glesbygden. 100 miljoner ska gå till paraidrotten för funktionsnedsatta barn och unga.

200 miljoner går till en nationell ledarsatsning, för här har vi ett stort jobb att göra. Ledarna försvinner från verksamheterna. De har inte fått fullvärdigt stöd, och därför menar vi att det här bör vara en viktig idrottspolitisk satsning. Vi vill också se 4 miljoner till en nationell samordning för utlåning av utrustning för idrotts- och friluftsliv. Vi avsätter även 75 miljoner till att stärka friluftslivet.

Utöver detta menar vi att det är hög tid att utreda frågan om en kulturgaranti för Sveriges barn och unga. Vi vill också återinföra estetiska ämnen som obligatoriska på gymnasieskolan.

Nu kommer vi till det som jag tycker är intressant. När vi satt vid regeringsmakten menade vi att vi måste undersöka de platser där barn och unga befinner sig, utöver replokaler, kulturhus och liknande. På många platser i Sverige är fritidsgården den plats man går till efter skolan. Vi tillsatte en utredning för att säkerställa att kvaliteten på de här fritidsverksamheterna kan upprätthållas. Vi fick många rapporter om att det dessvärre dessutom finns kriminell verksamhet som pågår på dessa platser. Vad behöver man då göra för att garantera att alla barn och unga som kommer dit kan känna trygghet i den sociala miljön?

Det första Moderaterna gjorde var att ta bort utredningen, så vi har ingen aning om kvalitetsnivån eller om personalens utbildningsbakgrund. Vi avsätter därför 75 miljoner för att redan nu kunna säga att den personal som finns på Sveriges fritidsgårdar ska ha grundläggande utbildning för att kunna erbjuda barn och unga en aktiv och meningsfull fritid när de kommer till fritidsgården. Inte sällan är detta barn till familjer som har en svag socioekonomisk bakgrund.

Vi accepterar givetvis inte heller regeringens ideologiska nedskärning på studieförbunden. Vi vill se ett rikt kulturliv, folkbildning och helst replokaler i hela landet i likhet med 1974 års ambitioner.

Avslutningsvis, fru talman, är det hög tid att avslöja Sverigedemokraternas nya kulturpolitiska strategi. Löftena om en kulturarvsmiljard och att man med kraft kommer att stärka den kyrkoantikvariska ersättningen och lyfta den svenska kulturen visade sig bara vara brösttoner i Sveriges riksdags kammare och väldigt lite i praktiken.

Nu har vi kassor uppbyggda på samtliga statliga museer. Detta år försvinner de 4 miljoner som Riksantikvarieämbetet har fördelat på de 15 världsarv vi har i Sverige. Världsarven nämns inte ens i Tidöpartiernas budget.

Tidigare utspel om provokativ konst som inte ska finnas på regionala konstmuseer, om utländska böcker som inte ska köpas in på folkbiblioteken eller utspel i frågan om vem som ska få läsa sagorna tycks inte längre intressera i samma omfattning.

Det går ju faktiskt snabbare att göra det ni gör nu: att sänka anslagen och tysta kulturen. Ställ public service inför sparpaket, gör konst- och kulturarbetarna arbetslösa och ta bort folkbildningen och konsumentföreningarna! Minska stödet till det civila samhället! Och framför allt: Se till att krossa sosseriet!

Sverigedemokraterna visar när de styr landet att de faktiskt inte är några nationsbyggare. De värnar inte språk eller högre kulturella värden. De är inget välfärdsparti, bostadsbyggarparti eller arbetarparti. De är inte

Prot. 2024/25:43
4 december

Kultur, medier,
trossamfund och fritid

heller ett parti för vanliga hushåll. Sverigedemokraterna har visat sig vara partiet som vill nedmontera allt det socialdemokratiska en gång byggde upp.

Medan ni engagerar er i att sänka skatten håller vi på att formulera en ny riktning för Sverige. Den här våren har vi socialdemokrater kongress, och det kommer att bli väldigt spännande för er alla att ta del av de aktiva reformförslag på kulturområdet som vi där kommer att fatta beslut om.

Vi vill se fler utopiska ögonblick, och vi vill se en starkare samhällsgemenskap.
(Applåder)

Anf. 120 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill uppmärksamma ledamoten på att talartiden överskreds med över 50 procent. Jag vill också uppmärksamma åhörarna på läktaren på att inga former av yttringar ska göras därifrån.

Anf. 121 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i utgiftsområde 17.

Kulturens andel i budgeten är 0,65 procent av den totala statsbudgeten. Det kanske inte är på decimalen rätt, men ändå. När finanserna ska fördelas hamnar kulturen dessvärre, oavsett regering, på en alltför låg nivå.

Tillåt mig återge vad en annan socialdemokratisk politiker än den vi nyss hörde har sagt: Vi som är kulturpolitiker slåss för kulturen i samhället och i våra olika partier.

Det finns ett annat citat, från Winston Churchill, som jag tror att ni alla känner till: "Har vi ingen konst och kultur har vi inget att försvara!" Detta yttrande fälldes under andra världskriget. Det har faktiskt god relevans i vårt nya militära läge med kraftigt ökad försvarsbudget. Kulturen kan sitta trångt i en budget.

Tyvärr finns det en syn på kulturen som ett självspelande piano. Vi måste fortsätta att slåss för kulturen. Jag välkomnar alla som har samlats här som åhörare i dag och som gör stora insatser för svenskt kulturliv. Jag har själv varit kulturarbetare i 50 år, så jag vet något om detta. Jag har fått välja att vara kombinator, så att musiken har legat vid sidan om mitt arbete som lärare.

Fru talman! I Kristdemokraternas nya kulturpolitiska program skriver vi att staten ska eftersträva att kulturarbetarna har tillgång till ett fungerande system för social trygghet utifrån deras förutsättningar, eftersom deras avvikande arbetsvillkor kan begränsa tillgången till de sociala skyddsmekanismer som vanligen finns tillgängliga för personer med sedvanliga anställningsförhållanden.

Jag fortsätter att läsa ur vårt nya kulturpolitiska program: Velfärdsystemen måste ta hänsyn till historiska inkomster och även inkomster i form av till exempel stipendier och kulturpriser. Det offentliga uppgift är att se till att kulturarbetare och kulturutövare kan arbeta med goda villkor.

Det är alltså Kristdemokraternas politik, och den är framåtsyftande. Jag ska göra det jag kan för att gå från ord till handling, för det kan bli mycket ord när det gäller de här frågorna.

Fru talman! En annan del av verkligheten som inte står emot politikens möjligheter att skapa goda förutsättningar för kulturarbetarna är det paradigmskifte som vi nu ser äga rum inom kulturområdet. Det handlar om

näringslivets inträde när det gäller att stötta kulturen. Det handlar om mecenater, donatorer till kulturell verksamhet. Vi kristdemokrater tror på mecenaternas återkomst som ett komplement till politikens ansvar för kulturen, för det finns också.

När jag lyssnar på Pjotr Iljitj Tjajkovskijs första pianokonsert, som jag gjorde tidigare i dag, tänker jag på hans mecenat Nadezjda von Meck. Hon gav ekonomiskt stöd till Tjajkovskij och såg till att han kunde skriva sin underbara musik.

Vi ser behovet av kapital när det till exempel gäller Operan. Jag blev glad när jag hörde Mats Berglund säga att han var positiv till privata tillskott till kulturen – kanske gällde det specifikt Operan. Ska vi få en extraordinär opera, ett operahus för både besökare och anställda, tror jag att det kommer att krävas pengar från mecenater, donatorer och näringsliv.

Regeringen beslutade i början av november om tilläggsdirektiv till utredningen som ser över skatteincitamenten för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet. Så här lät det: Utredaren ska nu även se över möjliga avdrag eller annan skattelättnad för sponsring av kultur. Det gäller då även ideell verksamhet.

Fru talman! Fritidskortet är en kristdemokratisk baby, en reform för att främja barns och ungas aktiva deltagande i idrotts-, kultur- och friluftsliv i gemenskap med andra. Vi satsar 792 miljoner årligen på detta – väldigt mycket pengar. Det gör det möjligt för fler barn och unga att få en aktiv och meningsfull fritid.

Vi har stora utmaningar när det gäller ohälsa och stillasittande bland barn och unga. Det krävs att vi tänker nytt och vågar satsa. Våra barn och unga förtjänar att vi gör vårt yttersta för att ge dem förutsättning för en god hälsa och ett gott liv. Särskilt viktigt är det att nå de barn som vi faktiskt inte når i dag.

Enligt förslaget om fritidskortet ska barnen vara mellan 8 och 16 år. Kortet ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för ledarledda fritidsaktiviteter som hålls av en godkänd utförare.

Barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter ska inte avgöras av plånbokens storlek. Det finns därför två olika belopp här. Först finns det ett generellt fritidskort om 500 kronor per barn. Jag vet att det finns de som tycker om den generella välfärden och vill att alla ska få del av dessa pengar. Det har efterfrågats tidigare när jag under flera år höll på och debatterade fritidspengen. Man vill ha en generell välfärd, och nu har vi den: 500 kronor till alla barn. Men sedan finns det undantag, och det är barn och unga som lever i ekonomisk utsatthet. Där finns ett belopp om 2 000 kronor.

Detta kommer nu att införas, efter flera års debatter där jag försökt övertyga mina kära kollegor här om hur bra detta är, den 1 oktober 2025. Då hoppas jag att vi alla ska fira detta. Jag är inte så säker på att alla blir med, men man kan ju alltid hoppas.

Fru talman! Det görs mer från regeringens sida. Jag ska hålla lite koll på min talartid, men jag vill gärna nämna bara några saker.

Det satsas pengar på insatser för att stärka, tillgängliggöra och öka kännedomen om verksamheter för barn och unga i kommuner över hela landet, liksom på att det ska utbildas fler ledare för barn och unga med funktionsnedsättningar. Kulturrådet har fått ett uppdrag som gäller att stärka

den kommunala kulturskolan – också det finns det pengar till. Vi stärker också det judiska livet i Sverige.

Vi har ju även idrotten på vår agenda. Regeringen ger liksom tidigare regeringar ungefär 2 miljarder till Riksidrottsförbundet. Det går också 100 miljoner till anläggning av idrottsmiljöer i år och sedan 100 miljoner per år för idrott i utsatta områden, det så kallade Idrottsklivet. Vi gör också satsningar på friluftsliv och idrott för äldre. Till sist gör vi en ensamhets-satsning, eller om man vill kalla det gemenskapssatsning, på 300 miljoner.

Så där kan jag hålla på och räkna upp åtgärder. Vi hörde tidigare Kristina Axén Olin dra en hel lista på åtgärder, och nu kom jag med några ytterligare kulturella och hälsofrämjande åtgärder som vidtas framför allt för våra barn och unga.

(Applåder)

Anf. 122 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag märker att ni på regeringssidan inte vill ha så många repliker. Vi har en lång talarlista kvar, så vi kanske ska koncentrera oss lite. Jag begärde dock replik när jag hörde mitt namn nämnas.

Det är helt riktigt: Miljöpartiet har aldrig på något sätt varit emot att privata pengar kommer in i kulturlivet. Jag tror att det skulle vara väldigt bra. Vi ser inte minst nu att det är sårbart när det offentliga drar sig undan och för lite privata pengar finansierar kulturen.

Men det är just det: Det offentliga får aldrig undandra sig ansvaret bara för att det kommer in privata pengar. Jag tycker att regeringen och kulturministern börjar i fel ände. Man drar ned på kulturen och hoppas att det på något sätt ska komma privata pengar.

Roland Utbult nämnde att sponsring av kultur ska bli skattefritt. Det är väl en åtgärd för att kanske locka lite mer sponsring, men jag tror knappast att den räcker. Det finns ett önsketänkande om att vi ska få altruistiska miljonärer som sponsrar kulturen, men jag är orolig för att det inte händer om man inte vidtar massiva åtgärder från politikens sida.

Jag har inga idéer på vad det ska vara. Vi har försökt i Stockholm, under tiden då Alliansen styrde, med att tillsätta en avdelning på Kulturhuset som skulle "fundraisa". Den drog inte ens in pengar till sina egna löner, så den fick vi lägga ned.

Men vad har Kristdemokraterna för tankar kring detta? Jag har läst ert program, men där finns inga förslag.

Anf. 123 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Berglund för frågan. Det är jättefint om vi kan ha ett resonemang om det här paradigmskiftet när näringslivet börjar komma in i sammanhanget.

När det har gällt sponsring av idrott vet vi att man får en skylt i hallen, och så drar man av pengarna. Man gör ett skatteavdrag. Om det kan göras för dem som jobbar inom kulturen är det fantastiskt bra. Då kan näringslivet gå in – jag tror att detta är ganska utvecklat i Danmark – och göra en ekonomisk insats och sedan göra ett avdrag. Det tycker jag är ett bra sätt för näringslivet att komma in.

Jag tror att det kommer att bli ganska vanligt. Vi får ändå tro att det finns ett antal företagare med god anda som tycker att om man stöttar kulturen får man ett mervärde i sitt företag eller sin verksamhet.

Detta ska nu ses över. Vi får se vad man kommer fram till när det gäller sponsring av ideell verksamhet och kulturell verksamhet. Jag är jättespänd på hur det kommer att bli.

Men jag vill nog säga till Mats Berglund att jag hör andra tongångar än han. Jag hör till exempel när det gäller Operan att det finns intresse. Det förvånar mig inte ett dugg, för det är ändå en nationalscen. Låt oss alltså ändå tro och hoppas att det kan bli så om nu möjligheten bjuds.

Anf. 124 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Vad gäller Operan borde framför allt Stockholms näringsliv stötta den. Jag skulle bli väldigt besviken om det inte kommer pengar. Operan ger nämligen ett enormt mervärde till företag som är baserade i Stockholm. I Stockholm finns många huvudkontor för internationella företag. Det är väl för att det är en bra stad på många sätt. Det är en bra stad skattemässigt. Men även kulturen, barnomsorgen och så vidare lockar.

Jag har svårt att tro på det övriga. Jag är som sagt inte emot det. Men staten och det offentliga får inte dra sig undan.

Jag tycker inte att vi blev riktigt färdiga med fritidskortet. Det är en käpphäst för Kristdemokraterna som man har kämpat för länge. Jag tog upp remissvaren som var ganska negativa och tog upp risker med fritidskortet. Ekonomistyrningsverket till exempel skriver att det finns risk för fusk och fel.

Man tar upp att det framför allt är redan aktiva i kulturskolan, idrottsföreningar och så vidare som kommer att använda det. Det blir svårt att nå de nya grupperna. Jag nämnde att vi i min hemkommun, Stockholm, har försökt med många sätt, att sänka kostnaderna och allt sådant. Men det är svårt att nå många. Man nämner krångel för föräldrarna och för föreningarna och krångel med licensieringen.

Det är bra att man söker grupperna i utsatta områden. Men i går var jag på Heja speciell-dagen, som är Svenska Parasportförbundets satsning på personer med intellektuell funktionsnedsättning. Det är en grupp som står utanför och som verkligen skulle behöva detta men som inte nås av de 2 000 kronorna.

Anf. 125 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Mats Berglund! Väldigt fint att du tar upp funktionsnedsättning. Jag ska föra det vidare till Jakob Forssmed, som väl är den som framför allt håller i de sista delarna av det som ska formas till detta kort. Det finns en del kvar att göra. Flera myndigheter är inblandade.

Med tanke på ditt första inlägg vill jag säga att det naturligtvis handlar om ett komplement till det offentliga, vilket jag också uttryckte i anförandet. Vi ska inte dra oss undan ansvaret för det offentliga. Men det blir ett tillägg som jag tror kommer att berika om det görs på ett snyggt sätt. Att näringslivet kommer in kommer att berika den kulturella världen.

Jag tycker att Mats Berglund fortfarande lever i en problemvärld. Man skulle i stället kunna ha attityden att man ser utmaningar. Jag menar: Kom igen! Var inte så negativ, utan se möjligheterna i detta! Då ska vi se om vi inte kan dela på tårtan här i oktober nästa år.

Prot. 2024/25:43
4 december

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Om det blir en succé, vad gör Mats Berglund då? Jag tror att han kanske kommer att se att det finns utmaningar och möjligheter här.

(MATS BERGLUND (MP): Vi hoppas på succé.)

Anf. 126 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag har en fråga lite grann på samma tema till ledamoten Utbult. Det gäller den privata finansieringen.

Vänsterpartiet välkomnar förstås om de som har resurser vill stoppa in privata medel i kultursatsningar. Det som jag är orolig för är bland annat det som Berglund lyfte upp, att det blir en anledning för det offentliga att dra sig tillbaka.

Men jag är också orolig när det gäller skatteavdrag, som ledamoten nämnde. Jag har bara snabbt ögnat igenom det nya kulturprogrammet som Kristdemokraterna har presenterat. På flera områden föreslår man olika typer av skatteavdrag. Jag tänker att om det finns ett intresse för att satsa mindre offentliga medel på kulturen samtidigt som det kommer in mindre offentliga medel, när man gör en stor mängd av olika typer av skatteavdrag, blir det på totalen mindre kulturpengar att fördela.

Jag upplever att jag och ledamoten är överens om att vi ska ha nationella kulturpolitiska mål med en ganska hög ambitionsnivå. Min fundering är: Hur ska vi politiskt kunna jobba för att uppnå de kulturpolitiska målen om det inte finns en rejäl offentlig kulturbudget att gå in med för att se till att det finns verksamheter som drar mot de målen? Det handlar till exempel om riktade satsningar för att barn och unga ska kunna ta del av kultur.

Hur ska vi kunna garantera att vi kan nå de kulturpolitiska målen? Om det blir upp till var och en som pytsar in lite pengar vill man kanske helst lägga sina privata pengar där man kan få en fin plakett på väggen där det står att man har satsat. Man kanske vill namnge en salong, eller vad det nu kan vara. Man säger kanske inte: Jag vill att vi ska uppnå de kulturpolitiska målen med hjälp av mina pengar.

Anf. 127 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Vasiliki Tsouplaki!

Jag kan inte se att det skulle störa det kulturella livet i Sverige särskilt mycket om man skulle få sätta sitt namn på en salong. Vi får kanske räkna med att man vill ha något slags bekräftelse om man satsar lite pengar.

Jag sa inte i mitt inlägg och tänker inte heller att det skulle bli mindre offentliga medel bara för att näringslivet kommer in. Jag tror att det kommer att vara ungefär samma budget och fungera ungefär som nu. Det här kommer att vara ett tillägg och en möjlighet.

Jag tror att behoven kommer att öka, som när det gäller det mesta i samhället. De offentliga medlen kommer kanske också att minska av olika skäl, eftersom det finns sådana enorma behov. Vi ser att bara försvarsbudgeten har gått från 40 miljarder för bara några år sedan till att nu vara uppe i 120–130 miljarder – de som sitter i försvarsutskottet kanske kan säga mer exakt. Jag kanske inte har rätt på decimalerna. Men det är en enorm ökning. Det är klart att det tränger ut en del annat. Så är det.

Men vi får slåss, som jag sa förut att en socialdemokrat har sagt: Vi slåss i samhället, och vi slåss i våra olika partier för kulturen. Vi får kämpa på.

Som jag sa i mitt anförande ser jag det här som något som kompletterar de offentliga medlen.

Prot. 2024/25:43
4 december

Anf. 128 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det känns betryggande att Roland Utbult säger: Nej, det ska inte bli några nedskärningar. Men när ledamoten säger att han tror att det kommer att ligga på den här nivån innebär det ju att alla stöd som finns sakta men säkert kommer att urholkas.

Jag kan inte se framför mig att det finns privata finansiärer som säger: Jag vill satsa några miljoner på löne- och prisuppräknings, för det tycker jag känns viktigt. Det var det jag ville synliggöra med att man vill ha en plakett eller namnge en salong. Jag menar inte att det stör på något vis, men det är kanske den typen av satsningar man vill göra med sina pengar eftersom man vill lämna efter sig någon form av arv.

Vi såg till exempel att en större bolagsägare kunde gå in med 100 miljoner till Stockholms konserthus. Men det kanske inte är någon som säger ja till lite mer barnteater i skolan. Det är det jag är ute efter.

Jag vet att ledamoten brinner för att barn som lever i ekonomisk utsatthet ska få ta del av kultur. Jag menar att vi är politiskt ansvariga för de kulturpolitiska målen. Det ansvaret kan vi inte lägga över på privata finansiärer. Det kan vi inte kräva av dem. Det tycker jag inte att vi ska göra, utan det ansvaret måste vi här i riksdagen och ni som regeringspartier ta.

Det oroar mig när ledamoten säger att Kristdemokraterna inte får gehör bland Tidöpartierna och när Sverigedemokraterna säger att de inte får gehör för mer pengar till kulturarv.

Det verkar finnas partier som bromsar kultursatsningar i ert regeringsunderlag. Det oroar mig att det inte är Roland Utbults idéer som får genomslag i slutändan.

Anf. 129 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Detta är en otroligt viktig debatt, eftersom ett paradigmskifte är på gång när näringslivet kommer in på ett helt nytt sätt. Vi alla måste naturligtvis vara vaksamma så att detta sker på bästa sätt.

Vasiliki Tsouplaki tycker att min inställning är betryggande, men jag kan inte bära mer än Kristdemokraterna på mina axlar. Andra får ta ansvar för sina partier. Jag kommer att slåss för denna sak och göra vad jag kan. Det lovar jag.

När ledamoten säger att det offentliga stödet kommer att urholkas förstår jag det som att hon tänker att man inte följer kostnadsutvecklingen på de olika områdena. Det är en jätteviktig synpunkt. Det är naturligtvis Finansdepartementet som i stor utsträckning lägger kartan. Där får vi också slåss för kulturen.

Kostnadsutvecklingen är en del av alltsammans. Min förhoppning är verkligen att vi följer kostnadsutvecklingen på våra olika områden så att vi kan vara trygga i denna del.

Anf. 130 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! När man ser ut över Sverige skulle man kunna tro att vi bor i ett ekonomiskt hårt utsatt land. I ett replikskifte tog jag upp att lärare på våra skolor sägs upp. Samma sak gäller för vårdpersonal runt om i lan-

Kultur, medier,
trossamfund och fritid

det. Arbetslösheten bland kulturarbetare har ökat med 30 procent sedan regeringen tillträdde. Tåg har svårt att ta sig fram, och kommuner har inte råd att renovera avloppssystem. Vi har nu den tredje högsta arbetslösheten i EU, efter Spanien och Grekland. Barnfamiljer vräks från sina bostäder. Boendekostnaderna har ökat med 26 procent och matpriserna med 25 procent på två år. Den som i dag blir sjukskriven kan få vänta länge på besked om ersättning från Försäkringskassan, eftersom de har sagt upp en stor mängd handläggare.

För den som tittar utifrån på detta måste det framstå som att vi inte har råd med en välfärd och ett trygghetssystem som ger människor trygghet eller ett levande kulturliv. Men så är det faktiskt inte. Vi i Sverige är ett av de länder som har lägst statsskuld i hela EU, och regeringen och Sverigedemokraterna har valt att tacka nej till skatteintäkter på 34 miljarder som staten annars skulle fått in under nästa år.

Det är pengar som kunde ha gått till en bättre äldreomsorg, högre personaltätet på förskolorna och ökat bostadsbyggande. Man kunde ha stärkt kultursektorn och civilsamhället, som i dag går på knäna och får säga upp personal. Man får ställa in föreställningar och aktiviteter och neka ungdomar replokaler.

Det går att göra på ett annorlunda sätt, vilket Vänsterpartiet har gjort i sin budget. Det är alltså fullt möjligt.

Jag kan inte tolka det hela på annat sätt än att man är nöjd med läget och i stället har gjort bedömningen att de som i dag tjänar sisådär 65 000 kronor i månaden verkligen behövde rejäla skattesänkningar. Vi vet sedan tidigare att man varit oroad för att dessa höginkomsttagare inte haft råd att själva betala någon för att åka till deras sommarstuga när den ska stängas för vintern. De kan behöva hjälp av någon som åker dit och spolar i kranar eller toalett för att de inte har möjlighet att betala det själva. Det här är tjänster som alla skattebetalare behöver hjälpa till att subventionera i dag.

När man får kritiska frågor om bristen på äldreomsorgsplatser, om vårdköerna eller om stora skolklasser är det aldrig statens ansvar att göra något åt det. Det är alltid politiker på andra nivåer som borde prioritera annorlunda. Det som händer i kommuner och regioner som inte får ihop sina budgetar är att de börjar se över de områden som inte är lagstyrda. Då är det föreningsbidrag, kulturskola, museer, konserter för skolelever och det förebyggande arbetet som får stryka på foten.

Fru talman! Om vi kikar närmare på det som många uppfattat som statens ansvar inom kulturpolitiken ser vi att det tyvärr haltar där också. Vi hörde tidigare att det inte är Tidöpartiernas fel att till exempel musikhusen får stänga; det är studieförbunden som borde prioritera annorlunda när de får mindre pengar.

Det finns tyvärr ingen lyhördhet för de stora behov som uppstått efter att sektorn gått igenom först en pandemi och sedan år av inflation. Även inom kultursektorn påverkas man av högre hyror och ökade omkostnader. I bästa fall låter regeringen och Sverigedemokraterna stöden ligga kvar på samma nivå som tidigare, men i flera fall minskar de.

Ett sådant exempel är neddragningen på kultursamverkansmodellen. Först försvann pris- och löneuppräknings, och inför nästa år tar man bort ytterligare 20 miljoner. Det sker i ett läge där regionerna har väldigt svårt att kompensera för bortfallet. Det kommer till exempel att slå mot länsmuséer, länsteatrar och det ideella kulturlivet runt om i landet.

Inför dagens debatt har ett stort antal fria aktörer inom scenkonsten hört av sig till oss i utskottet. Många av dem sitter kanske på läktaren nu och lyssnar.

Många som har hört av sig är beroende av stöd från Kulturrådet och till exempel kommunernas inköp av föreställningar. De fria teatergrupperna utgör en mycket stor andel av barn- och ungdomsföreställningarna i vårt land. De står också för en utmanande och nyskapande scenkonst.

I mitt hemlän Västmanland har Amatörteaterns Riksförbund sitt säte, och därifrån servar man alla lokala amatörteaterföreningar. Man har ett manusbibliotek som är till stor hjälp för alla som behöver ett manus. Nu kommer de att behöva lägga ned den enda tidning för amatörteater som finns i vårt land. De kommer att behöva säga upp den enda kommunikatören. Detta sker på grund av en sänkning på 5 procent av anslaget från Kulturrådet. Det låter kanske inte så mycket, men då ska man veta att detta anslag har legat stilla år efter år när andra kostnader har ökat. Så här ser det ut för väldigt många aktörer.

Det finns flera exempel från Västmanland. Vi har teatergruppen Tropos, som i somras meddelade att de lägger ned efter 25 år. Anledningen är att anslagen har legat stilla i tio år medan kostnaderna har ökat.

Teatermaskinen i Riddarhyttan har inte råd att behålla sin teaterlokal. Genom åren har den varit en knutpunkt för symposier, festivaler och konstnärliga samarbeten i den västmanländska glesbygden, ofta med ett lokalt perspektiv som andra aktörer inte lyfter fram. Men något verksamhetsstöd har de inte kunnat få från Kulturrådet.

Tidöpartierna måste förstå att det inte handlar om att verksamheterna inte skär ned, utan det handlar om att man inte kompenserar dem för deras ökade kostnader.

Jag tänker att Tidöpartiernas representanter också träffar dessa organisationer och pratar med sina kommunpolitiker. De borde också veta att det är detta som händer, men hittills har svaret bara varit det vi hörde tidigare här: Privata finansierare behövs. Vi kommer att få skattesänkningar. Detta ger folk mer pengar i plånboken, och då kommer de att konsumera mer kultur.

Som jag ser det, och jag hörde att också Lawen Redar gjorde den analysen, kommer de stora grupper som i dag behöver välja bort kulturupplevelser på grund av låga inkomster knappast att få mer med regeringens budget, som är förhandlad med Sverigedemokraterna. De får kronor det handlar om behöver gå till vinterskor till barnen, till den dyrare maten och till det som Tidöpartierna nu också föreslår, nämligen dyrare mediciner och dyrare tandvård för ungdomar. De som har fått stora skattesänkningar hade råd med kulturupplevelser sedan tidigare.

Fru talman! Det ideella kulturlivet står för en stor del av aktiviteterna för barn och unga. Man är arrangör för konserter, festivaler, filmvisningar, konstutställningar och teaterföreställningar. Mycket av detta arbete görs i dag ideellt, men man behöver stöd för en del av sina omkostnader.

I detta sammanhang vill jag särskilt lyfta fram de insatser som studieförbunden gör. Det är insatser som nu försvinner på många platser. Vid sidan av folkbiblioteken är studieförbunden den enda aktör som finns i alla kommuner och som i decennier har varit garanten för att även den som bor utanför en större stad ska nås av till exempel författarsamtal, kurser, stu-

diecirklar och musikuppträdanden. De är dessutom ryggraden i hela civilsamhällets bildningsverksamhet.

Men regeringen och Sverigedemokraterna har bestämt sig för att det är saker som inte behövs i 30 procent av fallen, och därför skär man ned det statliga stödet med en tredjedel den här mandatperioden.

Redan efter ett års neddragningar har ett stort antal musikhus och replokalerna tvingats stänga. Anställda har sagts upp, och studieförbundet Kulturskans har lagt ned hela sin verksamhet. Om man vill försvaga civilsamhället är detta verkligen ett välriktat slag just utifrån att studieförbunden utgör dess ryggrad.

För mig och många andra är det uppenbart att man vill försvaga stora delar av civilsamhället. Vissa delar uppskattas – de som än så länge inte har retat upp något av Tidöpartierna och som inte uppfattas ha politiska åsikter.

Sveriges konsumenter tyckte SD var för ideologiska – bort med deras statsbidrag! De organisationer som lyfter fram invandrades perspektiv och jobbar för deras rättigheter, såsom organisationen Sios – bort med deras bidrag! De som jobbar med fredsfrågor, miljöfrågor, biståndsfrågor och mänskliga rättigheter – ska de verkligen få så mycket pengar?

När jag började här i riksdagen för sju år sedan uppfattade jag att den stora skiljelinjen mellan oss i Vänsterpartiet och de borgerliga partierna handlade om hur mycket kultur och föreningsliv skulle få kosta. Men det fanns en samsyn kring värdet av det ideella engagemanget och hur det bidrar till vårt välstånd och välmående och till ett sammanhang, trygghet och viktiga samtal. Detta är saker som inte alltid går att mäta men som har ett stort värde ändå.

Tyvärr är den tiden förbi nu, och utvecklingen har gått väldigt fort. Det fria och det frispråkiga ses som ett hot mot makten, inte som en förutsättning för vår demokrati. Maktutövningen mot civilsamhället präglas av misstänksamhet och misstro i stället för av tillit.

Fru talman! Nu har jag dragit över min talartid men har tyvärr inte hunnit prata mer i detalj om Vänsterpartiets budgetförslag. Det är olyckligt, men det blir så ett sådant här år när det finns så mycket att beklaga i regeringens förslag.

Så här i slutet av min talartid vill jag ändå berätta att Vänsterpartiet lägger 2,3 miljarder kronor mer än regeringen och Sverigedemokraterna på kulturutskottets område. Det räcker bland annat till satsningar på civilsamhället, kultursamverkansmodellen och fler anställningar inom scenkonstallianserna.

Idrotten får pengar, inräknat riktade medel till parasporten, liksom trossamfundet. Det blir högre ersättningar till konstnärer, Svenska Filminstitutet, kulturarvet, biblioteken, friluftslivet och folkbildningen.

Det handlar kort sagt om alla de delar som utskottet har i uppdrag att ansvara för. Jag menar att det är så en ansvarsfull budget ska se ut. (Applåder)

Anf. 131 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! När jag såg årets julkalender *Snödrömmar* tillsammans med mina barn fyllde jag av både värme och stolthet. Genom berättelsen om samiska barn och deras vardag fick vi en inblick i en värld som är en del av Sverige men som kanske är okänd för många.

Julkalendern gör något fantastiskt. Den väcker nyfikenhet och skapar förståelse för en av våra nationella minoriteters unika kultur, unika historia och unika utmaningar. Samernas rika kultur är en ovärderlig del av vårt gemensamma kulturarv.

Genom public service når dessa berättelser ut till hela svenska folket, oavsett om du bor i Kiruna eller i Malmö. Detta är en påminnelse om varför vi behöver ett starkt och oberoende public service: för att spegla hela Sverige för alla svenska medborgare.

Om samisk kultur blir synligare och om fler barn får lära sig om våra urfolk bygger vi inte bara kunskap utan också respekt och sammanhållning. Det är just sådana insatser som skapar broar mellan olika delar av vårt samhälle och stärker vår demokrati.

Snödrömmar är inte bara en berättelse för barn utan en del av ett större arbete för att bevara och lyfta fram det som gör Sverige unikt. Det är därför, fru talman, som public service är en av de främsta garantierna för vårt öppna demokratiska samhälle. Vi i Liberalerna kommer alltid att stå fast vid en hög finansiering av public service.

Det är också ett av skälen till att vi nu gör en storsatsning på en annan nationell minoritet. Jag vill ta mig tiden att säga att av alla satsningar i vår budget är satsningen på den judiska minoriteten, som är en av våra nationella minoriteter, en av de viktigaste för mig och Liberalerna. Vi kommer att finansiera uppmärksammandet av 250 år av judiskt liv i Sverige nästa år.

Jag beklagar verkligen att vi har en situation i Sverige 2024 där många svenska judar – en av våra nationella minoriteter – inte känner sig trygga på svenska gator. Många av dem känner sig övergivna av så kallade antirasister. Den antirasistiska rörelsen verkar tycka att just denna befolkningsgrupp, just denna nationella minoritet, inte är viktig att försvara när omfattande antisemitism sprids i det svenska samhället baserat på en konflikt i ett helt annat land.

Det finns också så kallade antirasistiska partier som har viktiga företrädare som sprider antisemitiska budskap. När de har gjort detta och blivit uteslutna försvarar den största lokalföreningen i partiet den person som har spridit antisemitiska budskap.

Så kan vi inte ha det i Sverige. Det är därför regeringen gör stora satsningar för att stärka den judiska minoriteten i Sverige – en av våra nationella minoriteter. Vi hade aldrig accepterat att en annan nationell minoritet behandlas som den judiska minoriteten behandlas i dag.

Fru talman! Tidöpartiernas och Liberalernas kulturbudget är en budget för barn, bildning och beredskap. Den stärker kulturen som en bärande del av vårt samhälle och en frihetsskapande kraft för individen.

Kulturen är en nyckel till att känna tillhörighet och delaktighet i samhällsbygget. Låt mig lyfta fram några av Liberalernas prioriterade områden.

Det första, som alltid kommer att vara nummer ett, är barns läsande. Vi står inför en läskris i Sverige. Pisa- och Pirls-studier visar att svenska barns läsförmåga kraftigt har försämrats.

Det är oacceptabelt i en kunskapsnation som Sverige. Därför gör vi i regeringen flera satsningar. Vi säkerställer att alla elever får tillgång till bemannade skolbibliotek för att ge dem de resurser som krävs för att de ska utveckla sitt språk.

Läslistor, nyligen framtagna av Skolverket och Kulturrådet, ska stötta lärare i arbetet att erbjuda barn en mångfald av kvalitetslitteratur som är både utvecklande och inkluderande. I många av Sveriges skolor, framför allt i de utsatta områdena, har inte lärarna och pedagogerna läst litteraturvetenskap. De behöver det här stödet för att välja ut böcker.

Vi stärker arbetet med Bokstart för att ge de yngsta barnen en språklig grund att stå på. Vi satsar även på Svenska barnboksinstitutet och folkbiblioteken för att säkerställa att böcker når fler barn oavsett var i landet de bor. Läromedel är en stor satsning som Liberalerna är otroligt stolta över.

Det handlar för det andra om skydd och tillgängliggörande av kulturarvet. Vi stärker insatserna för att skydda vårt gemensamma kulturarv och göra det tillgänglig för fler. Stora uppdrag har till exempel getts till Riksantikvarieämbetet.

Genom digitalisering och riktade satsningar på bevarandet av historiska miljöer och föremål ser vi till att fler kan ta del av vårt gemensamma kulturarv. Kultur är en bro mellan generationer och ett fundament för gemensam förståelse.

För det tredje vill jag tala om stöd till kulturella och kreativa näringar. Jag kommer att tala lite mer om dataspel här. Den absolut största kulturyttringen bland barn och unga i Sverige i dag är dataspel.

Sverige är en stormakt inom dataspel, precis som vi är en stormakt inom musik. Men det har inte fått det erkännande som behövs. Nu jobbar hela kulturutskottet med att säkerställa att dataspelsbranschen får det erkännande som den behöver.

Våra svenska utvecklare skapar spel som inte bara är globala framgångar utan också kulturella uttryck för vår tid. Vi satsar på att stärka dataspelsbranschen med vår nya strategi för kreativa och kulturella näringar. Vi kommer att ge innovationsstöd och arbeta exportfrämjande för företagen.

Fru talman! Men med stor makt kommer också ett stort ansvar. Rapporter från till exempel barnrättsorganisationen Child X visar att grooming och mobbning på nätet är utbredd. Det sker dessutom i spelen. Två av tre barn i den här typen av miljöer utsätts för olämpligt beteende. Vi hade aldrig tillåtit att vuxna män skulle närma sig våra barn på gatan. Men i dataspel verkar det vara öppet forum.

Här måste vi ställa konkreta krav på ökad tillsyn och sanktioner. Vi vill ge myndigheter, såsom Post- och telestyrelsen, större befogenheter att granska hur plattformarna skyddar sina användare, och vi vill införa kännbara böter för dem som brister i detta arbete. Plattformarna måste ta ansvar för att blockera vuxna män som försöker utnyttja barn i dessa miljöer.

Vi behöver också en effektiv åldersverifiering. Sociala medier och spelplattformar ska ha skyldighet att införa system som förhindrar att barn exponeras för olämpligt innehåll eller kontakt med vuxna som inte hör hemma i de miljöerna.

Fru talman! Med denna kulturbudget lägger vi grunden för ett Sverige där barns läsande, bildning och beredskap går hand i hand. Vi stärker barns läsande, skyddar vårt kulturarv och öppnar möjligheter för fler kreativa näringar.

Samtidigt värnar vi public service som en samlande kraft för hela vårt land. Vi säkerställer att alla oavsett bakgrund – inkluderande våra natio-

nella minoriteter, och framför allt vår judiska minoritet – har samma tillgång till det som bygger vårt gemensamma Sverige. Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 132 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för de engagerade orden som framfördes här i talarstolen om vikten av satsningen på nationella minoriteter och satsningen på judiskt liv utifrån den utredning som har gjorts.

Det jag funderar på är varför inte budgeten följer det engagemang som ledamoten visar. När det gäller satsningen på nationella minoriteter som nämns fanns det under förra året 33 miljoner i budget till Sametinget och Isof för språkcentrum och satsningar för revitalisering av minoritetsspråken.

Nästa år kommer det att finnas totalt 8,5 miljoner för samma verksamhet. Jag uppfattar det som ett hårt slag mot språkarbetet, och det är väldigt beklagligt. Tidigare låg också en del av de pengarna direkt under Sametinget, och nu flyttas de. Jag skulle vilja veta hur ledamoten resonerar om det.

En annan del är satsningen för judiskt liv, som är väldigt viktig. Vi från Vänsterpartiet ser att utredningen hade en mängd olika viktiga förslag. Detta är pengar som delvis ligger under konstitutionsutskottets utgiftsområde. I vår budget finansierar vi alla förslag i utredningen. Det innebär 40 miljoner mer. Varför har Tidöpartierna valt att inte följa utredningens alla förslag och lägga hela den summan?

I vårt budgetförslag finns sammanlagt 151 miljoner mer till de nationella minoriteterna. Det är någonstans där man skulle behöva ligga för att fullfölja de åtaganden som Sverige har enligt internationella konventioner och så vidare.

Sedan behöver vi tala om antisemitism. Men det hinner jag inte med i detta inlägg. Det sparar jag till nästa inlägg.

Anf. 133 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Vad gäller frågan om samerna och språksatsningen med olika institut var det en tillfällig satsning som nu löper ut. Tanken med den var att de skulle bygga upp sin verksamhet, och verksamheten är nu uppbyggd.

Den bild jag fått är att den finansiering som nu kommer att finnas kommer att vara en trygghet för att de ska kunna fortsätta med verksamheten. Jag känner ingen större oro för att det inte kommer att kunna fortgå. Det är en bra satsning som den förra regeringen satte igång och som den här regeringen fortsätter med.

Sedan till frågan om judiskt liv. När jag talat med de olika företrädarna för den här gruppen är deras största oro inte olika typer av ekonomiska satsningar. Deras största oro är att spridningen av antisemitismen har fått fart.

Så kallade antirasister tycker att all rasism är viktig att bekämpa förutom den här rasismen. Antirasistiska partier har företrädare som sprider djupt antisemitiska budskap. Den största lokalföreningen i det ansvariga partiet tar avstånd från ett utträde av företrädare. Det finns enorma problem.

Prot. 2024/25:43
4 december

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

Den största oron som svenska judar känner i dag är att de hör till en utpekad grupp som inte får stöd från hela samhället. De känner inte att de har en framtid i det här landet, och de känner sig oroliga för sin säkerhet.

En stor satsning som vi gör i budgeten är just att öka stödet för religiösa församlingar och andra institut så att de får mer medel. Årligt talat kommer de pengarna att gå direkt till olika judiska församlingar.

Jag har aldrig skämts så mycket som jag gjorde när utskottet besökte Malmö och jag såg att det var poliser och vakter utanför en judisk förskola. Vi borde alla i det här rummet inse att det är totalt oacceptabelt.

Vi behöver göra mycket mer för judiskt liv. Men vi behöver framför allt politiskt ställa oss bakom dem. Det saknar jag från Vänsterpartiet.

Anf. 134 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Det var väl bra att ledamoten uttalade det som han insinuerat tidigare, att det skulle vara så att Vänsterpartiet inte ställer sig bakom judars rätt till frihet och trygghet i vårt land.

Jag tyckte att det var lite olyckligt att ledamoten bara talade lite löst när jag förstod att det var Vänsterpartiet som han hänvisade till, och därför begärde jag replik.

Jag vill säga från talarstolen att jag tror att den större delen av den svenska befolkningen vet att Vänsterpartiet är den starkaste antirasistiska kraften i vårt parlament.

Det kan behövas sägas extra mycket utifrån de skrivelser som har varit om medlemmar som har delat antisemitiska budskap. Det är tre medlemmar i en medlemsskara på ungefär 30 000 medlemmar som har gjort de här sakerna.

Vi har hanterat det under en period. Det finns en process internt i vårt parti som vi inte behöver redogöra för i detalj för alla åhörare. Det kan kanske inte vara så jätteintressant.

Det som är intressant att tänka på är att antisemitismen finns i hela vårt samhälle. Det är inget parti som kan stå över det. Det har varit en del av västerländsk kultur under århundraden. Det är någonting vi behöver belysa, och vi behöver upplysa och ge ökad kunskap i hela vårt samhälle. Det är väldigt många som inte känner till hur de antisemitiska budskapen ser ut i bildform och i de troper som sprids. Man kan uppfatta att man delar bilder som är en kritik av Israel, men så innehåller bilderna den antisemitiska symbolik som en yngre generation kanske inte känner till, en symbolik som går tillbaka till 30-talet, till medeltiden och så vidare.

Här behövs ett kunskapslyft, och vi jobbar med det internt i vårt parti. Vi har träffat judiska organisationer i olika sammanhang, och vi försöker ta fram ett kursutbud och se till att våra företrädare och medlemmar får ökad kunskap. Det är jätteviktigt.

En fråga som jag skulle vilja ställa till Robert Hannah, om jag får någon sekund till, är hur han ställer sig till Tidösamarbetet med Sverigedemokraterna, ett parti som har en nazistisk bakgrund. De är nyssnazister, brukar vi säga.

(Applåder)

Anf. 135 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Jag tänker så här: Man kan inte kalla sig för Sveriges främsta antirasistiska parti om Judiska Centralrådet inte välkomnar partiet

till sina verksamheter. De är rädda för hoten som kommer från samhället. Man tvingas ha polisskydd och andra typer av skydd.

Samtidigt väljer den största lokalföreningen i Vänsterpartiet att ta avstånd från partiledningen när de utesluter en antisemit. Det är ohållbart. Så kan vi inte ha det i det här landet. Det här är en nationell minoritet som är hotad och inte känner någon framtidstro. Många av mina judiska vänner är rädda för sin framtid och för hur det ska bli. Jag har judiska vänner som till och med har stått och vaktat utanför sina skolor för att de är rädda för att något ska ske och att någon ska ta sig in.

Så pass djupt går det här, och då kan inte ett antirasistiskt partis största lokalförening ta avstånd från uteslutning av antisemiter. Det funkar inte.

Jag har stort förtroende för riksdagsledamoten Vasiliki Tsouplaki och litar på vartenda ord hon säger om de här sakerna, när det gäller henne själv. Men det går inte att den största lokalföreningen öppet försvarar en antisemit när det gäller en av våra nationella minoriteter. Det hade aldrig någonsin accepterats gällande någon av våra andra nationella minoriteter.

Så länge Judiska Centralrådet inte är nöjda behöver Vänsterpartiet fundera över det här, och vi andra partier behöver fundera på vilken politik vi behöver ha för att stötta den judiska minoriteten. Den har en framtid i Sverige, men vi måste se till att det är så framöver också. Vi måste ha de politiska insatserna för att det ska bli så på riktigt.

Anf. 136 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Det är kulturdebatt i riksdagen, jag står som åttonde talare och det har varit en mängd replikskiften – det känns som om tiden har sprungit iväg!

Det här är höstens enda debatt om vårt ansvarsområde, och trots budgetens ringa omfång när vi tittar på statens totala budget är vårt ansvar stort med vitt skilda områden – alltifrån public service, idrott, medier och film till kyrkoantikvariska ersättningar, för att nämna några. Så varför inte krydda denna debatt med lite infrastruktur och beredskap?

Hur hänger det ihop? Infrastrukturen är en förutsättning för att kultur ska nå alla i hela landet. Det behövs både bygdegårdar och studieförbund i hela vårt land för att kulturen ska nå alla där vi bor och verkar. Därför ska vi inte slå sönder studieförbundens infrastruktur; de är så viktiga kulturarrangörer tillsammans med övriga i civilsamhället – hembygdsrörelsen och bygdegårdarna, för att nämna ett par stycken.

Om vi ska kunna stärka vår beredskap, fru talman, måste vi också hitta vars och ens vilja att vara en del av den. Vad är då denna beredskap till för? Det handlar om det som ligger mig och Centerpartiet så varmt om hjärtat: vårt öppna, demokratiska samhälle och våra svenska och nordiska värderingar. Det handlar också om den fria och frivilliga folkbildningen och den fria konsten.

Den fria konsten är en förutsättning för demokratin. Vad vore vi utan den fria konsten och kulturen? Väldigt fattiga, är mitt korta svar. Konsten och kulturen skapar gemenskap och möten mellan människor. Känner vi varandra är vi också rädda om varandra och inte rädda *för* varandra. Konsten i vårt gaturum blir vår gemensamma. Den gör våra offentliga platser tryggare – platser att känna sig hemma på och vara rädd om. Genom att satsa på kulturen och konsten bygger vi resiliens. Vår beredskap och vår motståndskraft blir helt enkelt bättre.

Prot. 2024/25:43
4 december

Kultur, medier,
trossamfund och fritid

Fru talman! När jag var ny i riksdagen hade jag, som alla nya riksdagsledamöter, en mentor. Min mentor sa tydligt till mig att en gång om året måste man nämna fäbodbruk i kammaren, och när kan det passa bättre än i dag?

I går, den 3 december, beslutades det nämligen på Unescos möte i Paraguay att fäbodbruk ska finnas med på Unescos lista över immateriella kulturarv. Tillsammans med den nordiska klinkbåtstraditionen, Sagobygden och Nyckelharpens nätverk är nu även fäbodkulturen, som är en levande tradition som innefattar allt från djurhållning och betesmarker till matrader och musik, antagen till Unescos lista över levande kulturarv.

Fru talman! Oavsett var vi befinner oss behöver vi kultur på olika sätt, och vi vuxna har ett särskilt ansvar för att barnen ska få möta kulturen. I måndags var jag på besök på Slottsskolan i Vingåker, en skola där man liksom på andra skolor i kommunen hittar även kulturskolan. Det var en imponerande verksamhet man kunde redovisa med mängder av tillfällen där barn och ungdomar får möta just professionella kulturskapare. Det var många blåsare och en härlig stund! Det är ingen tvekan om att elever som ägnar sin dag åt musik, dans, teater och kreativt arbete också lyckas bättre med måluppfyllelsen i skolan som helhet.

Därför måste jag säga att jag uppskattar regeringens satsning på Skapande skola. Jag är helt övertygad om att konsten och kulturen är viktiga delar i att komma till rätta med den brottslighet som vi ser att allt yngre gärningsmän dras in i. Vi måste förebygga detta och inte bara komma med repressalier. Här är konsten och kulturen en förutsättning.

Fru talman! Eftersom majoriteten i riksdagen har antagit en budget med en annan inriktning än vad vi från Centerpartiet har föreslagit avstår vi från ställningstaganden när det gäller hur anslagen ska fördelas inom utgiftsområde 17. Vi lämnar dock ett särskilt yttrande med vår politik på området, och i Centerpartiets budget för utgiftsområde 17 lägger vi ett tydligt fokus på folkbildningen och civilsamhället.

(Applåder)

Anf. 137 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Catarina Deremar, för att du förde in både fäbodkultur och nyckelharpor i den här debatten! Det var jättebra gjort, tycker jag!

Det är fint hur vi debatterar från olika synvinklar och bakgrunder här. Vi är egentligen överens om det mesta. Jag ska fatta mig lite kort med tanke på den sena timmen.

När jag läser i Centerpartiets program står det att ni vill avskaffa satsningen på fritidskortet. Nu har inte satsningen på fritidskortet trätt i kraft, men ni vill redan nu avskaffa satsningen. Men min fråga gäller inte den saken.

Varför? Vi vill satsa 500 kronor generellt per barn, och sedan vill vi satsa 2 000 kronor per barn i utsatthet. Det stämmer inte med frågan om etik och Centerpartiet. Ni drar ned på satsningarna, och ni kommenterar inte vad de 790 000 kronor som ni vill dra ned på ska användas till.

Anf. 138 CATARINA DEREMAR (C) replik:

Fru talman! I vår budget finns bidrag till regional kultur på 100 miljoner. Vi satsar 250 miljoner på idrotten och 50 miljoner på samlingslokaler.

Sedan återställer vi hela beloppet som har dragits ned för studieförbunden, det vill säga 350 miljoner. Det är våra prioriteringar.

Vår budget är fullt finansierad. Det innebär bland annat att vi har använt pengarna. Vi tror att det blir för mycket krångel med fritidskortet. Jag har stor respekt för ledamoten Utbults stora engagemang i detta, och jag har verkligen följt Utbults argumentation i kammaren för fritidskortet under alla år. Min upplevelse är att ju mer vi i oppositionen har kritiserat, sett farhågor och förutspått krångel, desto mer har man ändrat sig i utvecklingen av förslaget. Man har ju hörsammat vad vi har sagt.

Vi skulle hellre vilja ge pengarna direkt till idrottsrörelsen eftersom vi tror att de kan hantera förslagen.

Anf. 139 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar dig, Catarina Deremar, för ditt svar!

Om vi bortser från vissa budgetmässiga olikheter upplever jag en stark samhörighet med dig och Centern. Jag vet att ni är ett liberalt parti. Ni kallar er så, i alla fall. Men jag funderar över vad det egentligen är för skillnad på Centern och KD. Sedan Thorbjörn Fälldins dagar har vi haft samma etiska hållning och samma grundplåt.

Du får ta detta för vad det är, men jag skulle vilja ge dig en utmaning: Välkommen tillbaka till fadershuset! Jag tror att många centerpartister runt om i vårt land skulle bli glada om vi var ännu lite tajtare.

Därför säger jag det ännu en gång: Välkommen tillbaka till fadershuset!

Anf. 140 CATARINA DEREMAR (C) replik:

Fru talman! Det är i kulturdebatten det händer! Tack för utmaningen, som ledamoten Utbult sa.

Jag är tacksam för att Roland Utbult säger att Centerpartiet är ett liberalt parti. Det är kanske där skillnaden ligger mellan oss. Vi är lite mer liberala än vad Kristdemokraterna är.

Jag kan se många saker som jag tycker att regeringen gör rätt i när det gäller kulturbudgeten, men det är klart att jag önskar mer pengar till kulturen.

Jag tror att vi har många gemensamma ingångar, och det kanske vi delar med hela utskottet – det är nog inte bara mellan Centerpartiet och Kristdemokraterna. Här finns nog beröringspunkter med flera partier.

Tack så mycket för utmaningen! Jag ska överväga den.

Anf. 141 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande gällande utgiftsområde 17 i budgetpropositionen för 2025, vilket omfattar områdena kultur, medier, trossamfund och fritid.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

Jag tänkte främst uppehålla mig runt de delar av statens budget som berör folkbildningen.

År 2025 genomförs en utökad sänkning av anslaget till studieförbunden jämfört med innevarande år. År 2026 sänks sedan anslaget ytterligare. Jag ser detta som en nödvändighet när det behöver prioriteras i tuffa tider och när det görs historiska satsningar i Sverige på bland annat rättsväsen-

det och försvaret. Även om en del partier verkar tro det finns inte oändligt med resurser att fördela i statens budget.

För Sverigedemokraterna har prioriteringen också blivit mer aktuell därför att vårt förtroende för hur studieförbunden hanterar skattebetalarnas pengar tyvärr är mycket skadat. Skadan har uppstått eftersom statsbidraget till folkbildning under lång tid och i för stor utsträckning har gått till helt fel saker. Det handlar om pengar till islamister, brottslingar och diverse fuskare. Men under den här mandatperioden agerar Sverigedemokraterna och regeringspartierna för att se till att statsbidraget i stället hamnar rätt.

När vi för ett år sedan hade motsvarande kulturbudgetdebatt här i kammaren fick folkbildningen stort utrymme. Det gällde främst studieförbunden. Tonläget från flera oppositionspartier var extremt högt. Det var ett tonläge som på vissa sätt nådde nästan absurda nivåer, som jag knappast tror hjälper folkbildningen. Tonläget har under det gångna året fortsatt att vara högt med anledning av att anslaget till studieförbunden kommer att minska under de kommande åren.

I debatten för ett år sedan talade man från den politiska vänsterkanten om en slakt av det civila samhället. Förutom att det är rent nonsens att hela Föreningssverige håller på att braka ihop skvallrar det också om det synsätt som finns hos företrädare på den politiska vänsterkanten i kammaren. Man ser inte på civilsamhället som en fri och oberoende kraft utan som ett slags förlängning, ett lager, från staten som bara kan existera med hjälp av statsbidrag.

Den politiska vänsterkanten tog i samma debatt upp att det är i auktoritära stater som regeringen bestämmer över folkbildningen. Det är också ett mycket märkligt påstående med tanke på att såväl nuvarande regering som tidigare rödgröna regeringar har styrt folkbildningspolitiken på olika sätt – naturligtvis. Man styr genom budgetanslag, förordning, riktlinjer och så vidare. Någon styrning kommer alltid att finnas såvida man inte vill skicka iväg miljarder kronor av skattebetalarnas pengar utan någon som helst kontroll.

Fru talman! Folkbildningsväsendet kan göra gott för Sverige och har en stor potential. Men den typen av extrema överdrifter och ibland rena påhitt från oppositionen som vi har sett det senaste året stjälper folkbildningsväsendet mer än det hjälper. Domedagsretoriken stjäl fokus från sakfrågor som förtjänar bättre. I själva verket har SD och regeringspartierna gjort en insats för demokratin genom att agera för att statsbidrag till folkbildning ska gå till vad som är avsett. Det är något som de tidigare rödgröna regeringarna misslyckades kapitalt med.

Under mandatperioden har vi skärpt riktlinjerna till Folkbildningsrådet och genomdrivit ny och hårdare lagstiftning när det gäller demokrativillkor vid statsbidrag till civilsamhället, för att ta två exempel.

Med avstamp i Folkbildningsutredningen, som presenterade sitt slutbetänkande tidigare i år, kommer vi att se till att ytterligare förslag för ordning och reda i folkbildningsväsendet hamnar på riksdagens bord.

Fru talman! Det islamistkopplade studieförbundet Ibn Rushd meddelade nu i höst att man avvecklar sin verksamhet – detta efter att man nekats statsbidrag av Folkbildningsrådet för kommande år.

Äntligen, fru talman! Äntligen! Det var verkligen på tiden att denna islamistiska organisation avlägsnades från allt vad statsbidrag och skattepengar heter – och inget parti har drivit på så mycket som Sverigedemo-

kraterna för att det här ska ske. Det gäller här i riksdagen, det gäller i regionerna och det gäller i kommunerna. Även om det formellt sett är Folkbildningsrådets beslut att inte fördela statsbidrag till studieförbundet Ibn Rushd, vilket har lett fram till att studieförbundet avvecklas sig självt, tror jag inte att det hade skett utan att Sverigedemokraterna och regeringspartierna hade drivit på för att det skulle ske. Det tycker jag också är tydligt när man ser de skäl som kommunicerats ut till att studieförbundet avvecklas och att det inte fick statsbidrag dessförinnan. De politiska signaler som vi har skickat ut, de reformer som vi har genomdrivit och de reformer som vi kommer att genomdriva har lett oss hit. Trycket på studieförbundet Ibn Rushd från Sverigedemokraterna har kommit från alla politiska nivåer i Sverige. Även många andras insatser, till exempel olika forskares och samhällsdebattörers, har såklart spelat roll för att vi har kommit hit.

Att studieförbundet Ibn Rushd nu avvecklas är en stor seger för Sverige, men det gäller att inte sänka garden. Mer finns att göra i svensk folkbildningspolitik för att säkerställa ordning och reda. Sverigedemokraterna kommer att ta sitt ansvar i samverkan med regeringspartierna för att vi når dit.

(Applåder)

I detta anförande instämde Runar Filper (SD).

Anf. 142 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Det är inte min mening att förlänga den här debatten, men jag kände att det är av stor vikt att ta replik på ett anförande som det ledamoten höll.

Det är klart att Sverigedemokraterna är väldigt glada över den nedskärning som nu görs på folkbildningens område. Man har strävat efter det här under lång tid, och nu realiserar man det.

Man säger att vi har en alarmistisk ton, men att verksamheter inte kan fortsätta bedriva funktioner som är nödvändiga för den kulturella infrastrukturen är ju en sanning. Det är inte bara brösttoner i denna kammare, utan det är ett faktum att Studieförbundet i Västerås och Vuxenskolan i Norrköping har stängt sina replokaler och att Folkuniversitetets musikhus i Malmö snart lägger ned.

Det borde också vara mycket angeläget för Moderaternas ledamot här i kammaren att upplysa om att Umeås största och äldsta replokal, Musikhuset i Umedalen, tvingas till nedläggning. Det rapporterades i lokaltidningen med rubriken "Det är en epok som går i graven". Det är rätt tunga ord som man framför lokalt i debatten.

I Luleå mötte hela diskussionen ett sådant samhällsengagemang att kommunen var tvungen att kliva in, och de nämnda kommunerna Göteborg, Borås, Karlskoga, Kristianstad, Falun och Linköping vet vi nu står inför en situation där man måste lägga ned replokaler och musikhus. Vilka de kommande kommunerna blir vet vi ännu inte, men det här är resultat av att man drar ned med 250 miljoner i förra årets budget och med 350 miljoner i detta års. Nästa år aviserar man en halv miljard i budgetsänkning för folkbildningen.

Vad gäller just antidemokratiska aktörer har vi socialdemokrater varit de mest pådrivande för att det ska råda ett demokrativillkor i Sverige.

Vi tog också fram lagstiftning till riksdagen som inte minst den moderatledda regeringen i samarbete med Sverigedemokraterna drog tillbaka ett helt år. Det är därför vi inte har fått ordning på den här frågan tidigare.

Min fråga till Sverigedemokraterna är om det är ambitionen man har att replokaler ska stänga i hela landet. Vad brinner man då för vad gäller musikens roll i samhället?

Anf. 143 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi hörde inledningsvis här från Socialdemokraterna att Sverigedemokraterna skulle vara glada för att verksamhet stänger ned och glada över nedskärningarna som man talar om. Det stämmer inte, kan jag direkt säga. Nej, vi gläds inte om det är så att replokaler får stängas ned, till exempel, eller att olika studieförbund runt om i kommunerna i Sverige inte kan göra precis det de gör i dag.

Någonting som jag är glad och stolt över är att vi försöker återupprätta respekten för skattebetalarna och skattebetalarnas pengar. Det var inte någonting som stod högt på agendan när de rödgröna partierna regerade Sverige. Det är ju trots allt så att vi får genomdriva alla de här reformerna när det gäller folkbildningen – och då talar jag inte bara om budgetanslaget utan också om riktlinjerna till Folkbildningsrådet och om tilläggsdirektiven till Folkbildningsutredningen, om den typen av åtgärder – för att vi har fått ärva era synder. Det är ju ni som har sett till att det inte gjordes någonting åt det här enorma fuskandet och fifflandet.

Även när vi pratar om demokrativillkor och Socialdemokraterna vill slå sig för bröstet för det är det ju så att fuskandet och att pengar gick till fel saker var någonting som verkligen sköt i höjden när ni regerade.

I Riksrevisionens granskningsrapport om studieförbunden som kom för ett par år sedan kom man fram till att det i nästan hälften av fallen när man granskade 370 olika arrangemang visade sig att det inte fanns underlag för utbetalning.

Det är så er folkbildningspolitik har sett ut. Att nästan hälften av det här inte ens går till vad det ska är ju inte klokt. Vad har Socialdemokraterna egentligen för ansvar för att det ser ut så här? Det är ju era synder vi nu får ärva.

Anf. 144 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Vad gäller arbetslivskriminaliteten höjer man väl anslagen för att råda bot på den kriminaliteten genom att till exempel tillsätta resurser till Arbetsmiljöverket för att genomföra kontroller.

Vad gäller välfärdsbrottsligheten genomför man stora åtgärder, inte minst genom Försäkringskassans mandat, för att kunna undersöka hur det ser ut med välfärdsbrottsligheten. Det vill säga att man utökar resurserna för att kunna granska.

När man kommer till folkbildningen gäller det plötsligt att slakta. En tredjedel av budgeten ska bort.

Varför följer man inte denna logik när det gäller folkbildningen? Mitt klara svar på det är att det inte handlar om att man vill komma till rätta med folkbildningens resurser för att dessa använts felaktigt, utan resultatet av den politik vi ser är att replokaler och musikhus läggs ned.

Det kanske hade varit på sin plats att utöka resurserna till Folkbildningsrådet eller att med kraft styra inriktningen på något sätt som gör att man får bättre kontroll.

Det här uppdagades under den tiden då vi hade regeringsmakten. Det var därför vi tillsatte en folkbildningsutredning för att råda bot på de här problemen.

Vi pressade också studieförbunden genom att säga: Ni måste ha betydligt bättre listor, undersökningar och närmare samarbete med Noa för att komma till rätta med det här. Ni kan inte lämna över viktig folkbildningsverksamhet till föreningar som inte har syftet att bedriva folkbildning utan att göra annat. Allra minst är ambitionen från vår sida att det här är pengar som ska gå till antidemokratiska verksamheter eller kriminalitet.

Det vi gjorde var att ta ett stort ansvar. Vi lade fram ett förslag till en utredning som påbörjade sitt arbete, men den hann ju inte ens genomföra sina förslag innan Sverigedemokraternas analys var att ta bort en tredjedel av dess budget.

Vad vi har nu är ett resultat som ser ut som det gör. Kulturen i hela landet håller på att minska sina förutsättningar att erbjuda barn och unga en möjlighet att gå till en replokal.

(Applåder)

Anf. 145 JONAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är inte första gången jag hör den här typen av argument från den rödgröna sidan. Plötsligt oroar man sig för människor ute i landet och på landsbygden och vad de har tillgång till.

Med er politik skulle ju människor inte ens ha råd att åka till de här replokalerna och olika verksamheterna därför att bränslepriserna är rekordhög så att människor blir fattigare. Det är ju den politik som ni bedriver.

Jag hör att ni vill ta kredd, och ni slår er som sagt för bröstet för propositionen som till slut lades fram om demokrativillkor vid statsbidrag till civilsamhället. Vi delade uppenbarligen en del ståndpunkter med Socialdemokraterna i fråga om vad som är viktigt i den här propositionen. Men sedan har vi förbättrat den här produkten så att den blev bättre än den produkt som ni lade fram från början.

Jag måste också dementera det som sägs här. En tredjedel påstår man att vi skär bort från pengarna till studieförbunden. Det stämmer att vi drar ned anslaget, men inte med en tredjedel. Det är snarare med en fjärdedel. Om man kan höfta med flera hundra miljoner på det sättet när man står här och pratar med mig känns det som att det inte är så stora pengar för er, för ni har ju inte ens koll på siffrorna när det gäller studieförbunden.

(Applåder)

Anf. 146 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Från ljudet av springande barn i gymnastiksalen till fansens hejarsor på läktarna, och från värmen runt lägerelden till den kaffedoftande föreningslokalen i botten av ett flerfamiljshus – det är allt detta som är det vackra med Folkrorelsesverige. Här finns civilsamhällets stora och små organisationer. Här finns trossamfunden, och här finns idrotten och friluftsrörelsen – det är främst dessa två områden jag kommer att fokusera på i mitt anförande.

Fru talman! Ett par av vår tids största utmaningar är det ökande stillasittandet och den alltmer utbredda psykiska ohälsan, särskilt bland barn och unga. Detta är utmaningar som påverkar såväl den enskilda individen som samhället i stort. Stillasittandet leder till försämrad fysisk hälsa, med alltifrån övervikt till hjärt- och kärlsjukdomar som följd. Den psykiska ohälsan, med ökade nivåer av stress, ångest och depression, hotar inte bara ungas välbefinnande utan också deras möjligheter att nå sin fulla potential i livet.

Här spelar Folkrörelsesverige en avgörande roll. Våra folkrörelser, från idrottsrörelsen till friluftslivet och civilsamhällets alla organisationer, har en unik möjlighet att möta dessa utmaningar. De erbjuder platser för rörelse, gemenskap och meningsfulla aktiviteter. Genom att engagera barn och unga kan de bidra till att minska stillasittandet samt ge de unga verktyg att hantera livets motgångar och bygga en starkare självkänsla.

Idrottsrörelsen skapar till exempel inte bara möjlighet till fysisk aktivitet utan erbjuder också en miljö där barn och unga får lära sig samarbete, ledarskap och att hantera både vinster och förluster. Friluftslivet, å andra sidan, ger en chans att hitta lugnet i naturen utan krav på prestation – något som är oerhört värdefullt i en tid då många unga upplever sig överväldigade av samhällets höga krav och tempo.

Fru talman! Folkrörelsesverige är dock inte bara viktigt i tider av utmaningar, även om det ofta bär på många av de lösningar vi söker. Nej, det har ett stort egenvärde.

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse, med 3,2 miljoner medlemmar i 20 000 ideella föreningar och 650 000 ledare i hela vårt avlånga land. Här finner människor glädjen i idrotten dagligen. Här fostras framtidens idrottsstjärnor och förebilder.

Men för att idrotten ska kunna utvecklas måste vi också ta en del av de utmaningar vi står inför på allvar. Detta är ansatsen i Socialdemokraternas skuggbudget för 2025. Det handlar om just detta: att se utmaningarna och ta sig an dem.

Färre människor har i dag tid, ork och kunskaper att engagera sig i en förening, som ledare eller i en styrelse. Många idrottsföreningar vittnar om en attitydförändring – allt fler föräldrar ser sig som konsumenter och vill köpa sig fria från engagemanget. Samtidigt är detta inte ett alternativ för väldigt många arbetarklassföräldrar, som redan har det tufft med försörjningen. I dessa tider blir bristen på ledare inom idrotten mer påtaglig.

Anledningarna till att föräldrar och unga inte väljer att engagera sig ideellt är flera. Det kan handla om brist på tradition och även om ekonomiska möjligheter. Vi socialdemokrater vill därför långsiktigt arvoda och utbilda fler ledare i idrottsföreningar. Kommunerna och idrottsföreningarna kan tillsammans, i samarbete med Sisu Idrottsutbildarna, genomföra dessa ledarutbildningar.

Syftet med denna reform är att skapa och stärka hållbara, långsiktiga idrottsverksamheter i hela Sverige, speciellt i de områden som i dag behöver fler ledare. Vi vill att ambitionen långsiktigt ska vara att utbilda och arvoda 1 000 ungdomar och föreslår därför att 200 miljoner avsätts under 2025 för detta ändamål.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill också att Sverige ska vara ett land där vi fortsätter fostra framtidens stora, internationellt erkända idrottare. Vi vet från sommarens OS i Paris att våra idrottsstjärnors framgångar bi-

drar till att stärka Sverige bilden internationellt och ger våra barn och unga viktiga förebilder i livet.

Därför behöver vi se över de hinder som i dag finns, som gör det svårt för många idrottare att göra en elitsatsning. Ett av dessa är trygghetssystemet för elitidrottare. Den tidigare S-ledda regeringen tillsatte en utredning om ett trygghetssystem för alla, och i juni 2023 presenterades förslag på alternativa sätt att beräkna en individs sjukpenninggrundande inkomst. Tyvärr har denna utredning i dag hamnat i en byrååda hos den nuvarande regeringen – ingen har sett röken av den.

Vi socialdemokrater menar att unga idrottsutövare som vill satsa på sin idrott ska kunna känna samma trygghet som alla andra och omfattas av samma socialförsäkringar och framtida pensionsmöjligheter. Vi uppmanar därför regeringen att plocka fram denna utredning; det är inte så svårt. Gå först och främst fram med de förslag som förbättrar förutsättningarna för många konst- och kulturutövare, men se också över hur idrottsutövare kan omfattas av de förslag som finns i utredningen!

Tyvärr är situationen för elitsatsande parasportare ännu svårare. Detta blev också tydligt uppmärksammat i samband med Paralympics i Paris.

Paralympics är mer än bara underhållning där man får se sina elitidrottare. Dessa idrottare har en ännu viktigare roll för många barn med funktionsvariationer. För många med funktionsvariationer är Paralympics en arena där fördomar krossas och det omöjliga helt plötsligt blir möjligt. De fantastiska prestationer vi ser under dessa mästerskap är inte bara ett bevis på enastående idrottsliga insatser utan också en kraftfull påminnelse om vad som är möjligt när vi skapar förutsättningar för alla att lyckas.

När barn och unga med funktionsvariationer ser en idrottare som tävlar i Paralympics ser de inte bara en idrottare. De ser någon som delar deras erfarenheter och som har övervunnit hinder och nått framgångar. De känner att även de skulle kunna klara att göra exakt samma sak. Därför uppmanar vi regeringen att se över hur fler paraidrottare kan få möjlighet att göra en elitsatsning.

Vi socialdemokrater vill på samma område att barn och unga med funktionsnedsättningar och funktionsvariationer ska få möjlighet att utöva idrott på sina villkor. Detta kräver ofta mer insatser och ledare som är utbildade för denna målgrupp. Därför föreslår vi 100 miljoner kronor för funktionsnedsatta barns och ungas idrottande.

Fru talman! En annan utmaning som idrottsrörelsen ofta lyfter fram är anläggningsfrågan. Det gäller bristen på anläggningar och idrottsmiljöer samt det stora behovet av att renovera och tillgänglighetsanpassa redan befintliga. Bristen på anläggningar är en stor anledning till att barn och unga antingen inte får utöva sin idrott alls eller får göra det i mycket mindre utsträckning än önskat.

Vi socialdemokrater vill se ett större omtag för att få bukt med anläggningsproblematiken. Den tidigare S-ledda regeringen genomförde en samordningssatsning på 80 miljoner kronor och utökade Centrum för idrottsforskningens uppdrag att titta närmare på anläggningsproblematiken. Detta är dock inte tillräckligt. Kommunerna efterfrågar möjlighet till delfinansiering för nybyggnation och renovering av anläggningar.

Även här uppmanar vi regeringen att komma igång. Se över hur vi kan få bukt med denna problematik, och tillsätt en utredning om en statlig idrottsanläggningsfond!

Prot. 2024/25:43
4 december

Kultur, medier,
trossamfund och fritid

Fru talman! Friluftsliv är en hörnsten i naturvårdspolitiken. Oavsett förutsättningar ska alla människor, däribland barn och unga, ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund.

Men med SD-regeringens nedskärningar riskerar vårt rika och välutvecklade friluftsliv att kraftigt försämrats. SD-regeringen har nästan halverat budgeten för naturvården, med en nedskärning på 900 miljoner kronor från 2022 till 2023. I budgetpropositionen för 2025 lägger de nu tillbaka en bråkdel av de pengar de tagit bort och presenterar detta som en satsning. Detta sätter både friluftsbesöksintresse och jobb-möjligheter på spel. Den otillräckliga finansieringen har lett till att Riksrevisionen nyligen gick ut och varnade för eftersatt skötsel av värdefulla naturområden.

Vi socialdemokrater inser allvaret i frågan. För att vända den farliga utvecklingen föreslår vi stärkta möjligheter för skötsel av naturreservat, nationalparker och vandringsleder. Vi föreslår därför en ökning med 250 miljoner kronor inom utgiftsområdet Klimat, miljö och natur och utöver detta en ökning på 75 miljoner kronor till friluftslivets organisationer.

Fru talman! Regeringens enda svar på dessa utmaningar är en enda otroligt kostsam och dyr reform: fritidskortet, en 2-miljardersreform. Det är en reform som genomförs med fullständig tondövhets.

Ledamoten Roland Utbult redogjorde för hur han har kämpat för att övertyga oss om att fritidskortet är förträffligt och måste komma på plats. Det ska firas, säger han. Men jag tror faktiskt att han behöver övertyga många fler än bara oss här i kammaren.

Efter att ha läst igenom remissvaren från alla instanser, berörda myndigheter, sektorn själv och SKR står det klart för mig att alla remissinstanser är kritiska till hur denna reform ska komma på plats. Farhågorna att den inte ens kommer att träffa rätt är många.

Väldigt oroväckande är Brås remissyttrande, där man menar att fritidskortet kan komma att utnyttjas och bli ytterligare en kassako för kriminell verksamhet.

Trots alla kritiska röster låter regeringen prestigen gå före. I stället för att lyssna till idrottsrörelsens rop på fler anläggningar, fler ledare och mer resurser för inkludering, väljer regeringen att prioritera en dyr administrativ reform. Fritidskortet löser inte problemen med långa köer till föreningar, lokalbrist eller ledarrekrytering. Det riskerar i stället att öka trycket på föreningar som redan saknar kapacitet att ta emot fler medlemmar.

Fru talman! Jag ser en fara med hur fritidskortet riskerar att ytterligare driva på en oönskad marknadsivering av föreningslivet och idrotten. I stället för att se barn och unga som individer med olika behov och förutsättningar blir de i denna reform förknippade med en fast summa pengar som idrotten, friluftslivet och kulturskolorna ska konkurrera om. I stället för att skapa möjligheter och samverkan mellan dessa aktörer för att de ska komma samman och försöka nå fler reduceras allt till en fråga om vem som kan sälja bäst för att fånga dessa barn.

Detta förvandlar dessa aktörer från samhällsbyggande gemenskaper till leverantörer av tjänster. I stället för att uppmuntra till samverkan och ställa krav på att utöka den uppsökande verksamheten skapar man en situation där varje aktör ska slåss om samma krona per barn. Det är en olycklig väg att gå.

Fru talman! I stället för att lägga grunden för långsiktigt hållbara lösningar på idrottens och föreningslivets utmaningar förstärker fritidskortet

en kortsiktig logik där pengar styr över samhällsnyttan. Vi socialdemokrater menar att barn och unga inte ska vara en marknad att slåss om. I stället måste vi stärka de grundläggande strukturerna: fler anläggningar, fler ideella ledare och mer stöd för uppsökande verksamhet som når de barn och unga som i dag står utanför. Därför avvisar vi socialdemokrater fritidskortet helt. I stället går vi fram med totalt 645 miljoner kronor i satsningar på idrotts- och friluftsområdet. Det är så vi bygger en stark och inkluderande idrotts- och friluftsrörelse för alla här och nu.

(Applåder)

I detta anförande instämde Kristoffer Lindberg och Lawen Redar (båda S).

Anf. 147 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Fru talman! Det finns något alldeles speciellt med den svenska idrotts-traditionen. När vi träffas under idrottens fana för att träna, tävla eller bevittna idrottsliga prestationer upplever vi en känsla av stolthet och gemenskap.

Sarah Sjöström i frisim, Armand Duplantis i stavhopp, Truls Møregårdh i bordtennis eller Anna Beck på cykel – ja, de svenska idrottsstjärnorna får inte bara oss svenskar att tappa hakan; de får en hel värld att stanna upp.

Idrottsrörelsen är och ska även fortsatt vara en central del av Sverige-bilden. Det handlar om Sverige som idrottsnation, Sverige som ett folk och ett land för hälsa och Sverige som hållbart samhälle.

Fru talman! I en tid av ökat stillasittande och ökad ohälsa som kryper allt lägre ned i åldrarna behöver vi göra ännu mer för att fler barn och unga ska bjuds in till en aktiv och meningsfull fritid. Den moderatledda regeringen har redan nu presenterat flera åtgärder för att stärka civilsamhället, friluftslivet och föreningslivet. Idrottsanläggningar är en sådan del.

En av förutsättningarna för att utöva vissa idrotter är att det finns en anläggning att utöva idrotten i. Därför satsar regeringen 30 miljoner kronor extra på fler idrottsanläggningar i landet.

Dessa medel kommer självklart inte att räcka för att rusta upp Sveriges alla eftersatta gymnastikhallar eller idrottsplatser – detta är också ett arbete som till stor del kommer att behöva göras ute i våra kommuner – men det är en tydlig signal om att frågan om idrottsanläggningar är viktig och att regeringen vill bidra till att öka takten på den efterlängttade upprustningen.

Totalt uppgår den extra satsningen till 130 miljoner kronor bara för i år.

Tillgången till anläggningar måste också kartläggas. Därför har regeringen gett Centrum för idrottsforskning ett uppdrag att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid. När vi vet mer om var vi ska satsa och investera kan vi pricka våra satsningar mer träffsäkert.

Cif har också fått i uppgift att lyfta fram goda exempel på lösningar på hur tillgången till lokaler och ytor skulle kunna förbättras. Att öka nyttjandegraden av redan befintliga idrottshallar, lokaler och ytor för idrott är en lågt hängande frukt som ur såväl ett tids-, kostnads- som hållbarhetsperspektiv bara har fördelar.

Var tredje familj har inte råd att skicka sitt barn på en fritidsaktivitet, hörde jag från talarstolen här i dag. Då är det välkommet att den här re-

geringen ser det problemet. Det är just därför som vi har utformat fritidskortet. Fritidskortet är regeringens stora reform för att främja barns och ungas aktiva deltagande i idrott, kultur, friluftsliv och föreningsliv.

Att barn och unga får röra sig mer, förbättra konditionen och främja kreativt och kulturellt skapande i sociala sammanhang är viktigt här och nu, men det är också av stor betydelse för god hälsa genom hela livet. Barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter ska inte avgöras av föräldrarnas storlek på plånbok eller deras utbildningsbakgrund. Fritidskortet är därför en riktad satsning för att nå dem som står allra längst bort. Det är också där som nyttan kommer att vara som allra störst.

För den moderatledda regeringen är också riktade medel för att utveckla idrottsverksamhet i utsatta områden en prioriterad fråga. Utöver införandet av fritidskortet har Riksidrottsförbundet därför tilldelats 100 miljoner kronor för att utveckla idrottsverksamheten, främst för barn och unga, i just dessa områden. Insatser ska ske där det finns förutsättningar för långsiktigt arbete. Långsiktighet är också en röd tråd i det som regeringen nu föreslår.

Fru talman! Den nationella ungdomsenkät som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har genomfört visar att unga som har en funktionsnedsättning idrottar, umgås med vänner, besöker gym eller är aktiva i föreningar i mycket lägre utsträckning än andra barn och unga. Det är endast 9 procent av dem med intellektuell funktionsnedsättning som når den rekommenderade tiden för fysisk aktivitet per dag.

Vi behöver tänka nytt och utforma aktiviteter och verksamheter som fungerar för alla och är välkomnande också för dem som inte redan har hittat till föreningslivet. Därför har regeringen i år satsat nästan 300 miljoner kronor extra för att stärka föreningslivet och göra det mer tillgängligt särskilt för denna grupp, som alltså är extra långt bort. Satsningen inkluderar stöd för att öka kännedomen om verksamheterna, stöd för att köpa in utrustning, stöd för att rekrytera och utbilda ledare och stöd för att förbättra möjligheterna för barn med funktionsnedsättning att delta.

Lägg därtill att Fritidsbanken nyligen har tilldelats 10 miljoner kronor för att skapa ett brett utbud av fritidsutrustning, fritidshjälpmedel och para-utrustning.

Fru talman! Jag har härmed nämnt några av regeringens riktade satsningar för att öka barns och ungas möjlighet till mer rörelse och idrott, men jag vill också lyfta vikten av att du och jag – vuxna i Sverige – rör på oss mer. Det handlar om folkhälsan i stort.

Lidingöloppet, Våruset, Vätternrundan – vilket lopp är din favorit? Sverige har fantastiska löp- och cykellopp. De lockar tusentals vuxna att röra sig. Det uppstår en folkfest, och det skapas arbetstillfällen på de orter och i de kommuner där det arrangeras en större tävling.

Det är därför mycket välkommet att regeringen nu har beslutat att ideella föreningar ska kunna slippa att betala för Trafikverkets kostnader för bland annat omskyltning vid arrangemang på statliga vägar. I budgetpropositionen för 2025 aviserar regeringen också ett permanent anslag till Trafikverket på 8 miljoner kronor årligen för att möjliggöra en permanent lösning.

Fru talman! Jag är stolt över Idrottssverige. Våra idrottsstjärnor går först. De driver utvecklingen framför sig. De sätter Sverige på kartan i

världen och visar att det är möjligt att nå nya mål. De visar att ansträngning lönar sig. De visar också att både resan och målet i sig kan vara målet.

Men jag är också stolt över den breddverksamhet som finns i Sverige, som tack vare denna regering kommer att kunna innefatta fler. Vi visar att det finns vilja och handling och att vi tillsammans kommer att kunna rikta satsningar för att nå fler och göra mest nytta.

Jag är också stolt över dem som arbetar ideellt i civilsamhället, de som är därute i våra föreningar, som tror på våra barn och som tar sig tid att göra det möjligt för barnen att upptäcka rörelseglädjen. En aktiv och meningsfull fritid är kanske något av det absolut viktigaste vi kan ge våra barn. Det är alltså vi – politiken och civilsamhället tillsammans – som gör detta möjligt.

(Applåder)

Anf. 148 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Herr talman! Emma Ahlström Köster redogjorde precis från talarstolen för alla reformer och satsningar som regeringen gör på idrottsområdet. Jag vill dock påminna om att pengarna till de satsningar som nu kommer till idrotts- och friluftsrörelsen tas från de över 790 miljoner som aldrig betalades ut eftersom fritidskortet inte kom till. Det finns fortfarande inget fritidskort på plats. Man fick alltså lite pengar över. De pengarna behövde man göra sig av med, och då gjorde man lite smådutt här och där.

Min fråga är då: Vad händer när dessa småpengar – pengarna som blev över – inte längre finns kvar? Man lägger närmare 2 miljarder kronor i administrativa kostnader på att genomföra fritidskortsreformen. Vilka utrymmen finns det då för att göra satsningar på idrotts- och friluftsområdet?

Från dessa talarstolar har det nu sagts flera gånger att man i opposition helt plötsligt hittar en massa pengar, att man slösar med pengar och resurser och att man satsar lite här och där. Men i detta fall verkar det finnas oändliga mängder pengar att satsa på olika reformer.

Anf. 149 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Herr talman! Jag noterar att Socialdemokraterna är imponerade av fritidskortet. De tar gång på gång upp problematik som de ser runt det, men egentligen vet de att det är en fantastiskt bra reform som kommer att nå dem som är allra längst bort från detta.

Socialdemokraterna är oroliga för att det finns för mycket pengar som nu kommer att riktas till denna grupp. De är också oroliga för att det tar för lång tid. Och nu är de oroliga för att själva administrationen kostar för mycket.

Men jag menar att detta också är ett svar på det som Socialdemokraterna har oroat sig för, det vill säga att pengarna ska hamna i fel fickor. Nu har vi möjlighet att göra det här i god tid. Vi har möjlighet att skicka ut pengar till de föreningar som ska ta hand om detta framöver så att de har god tid på sig att förbereda sig. Systemet ska vara väl rustat och inte vara en ficka för kriminella. Vi ska kunna ha ett robust system på plats.

Jag tycker att debatten om fritidskortet är intressant. Socialdemokraterna säger sig vara måna om dem som är allra längst bort från detta. De säger sig vara måna om dem som inte hittar till idrottsföreningar. De säger sig vilja att barn och unga som inte har kopplingar till idrottsföreningar ska komma dit. Nu vet vi att vi har ett system som kommer att kunna göra

mer än vad Socialdemokraterna lyckades göra under de åtta år när de senast satt vid makten.

Jag förstår att det blir frustrerande för er att också pengarna finns och att vi har lyckats ordna detta.

Anf. 150 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Herr talman! Det stämmer faktiskt. Jag är verkligen helt fascinerad av denna reform. Jag är fascinerad av den enorma tondövhets som kommer med den.

Bortse från all kritik som jag och mina partikollegor med flera framför här i kammaren! Bortse från de politiska motstånd som ni finner i detta rum! Lyssna på remissinstanserna, på myndigheterna och på sektorn själv! Lyssna på dem som ska genomföra reformen och stå för den! De säger själva att denna reform är att börja i fel ända. Detta handlar inte om en politisk motsättning mellan mig och Moderaterna. Det handlar om att alla vill uppmärksamma regeringen på att reformen inte kommer att slå rätt.

Här riskerar 2 miljarder att slösas bort och att inte få den effekt som regeringen önskar.

Jag är alltså fascinerad. Jag är fascinerad över att ni går fram med denna tondövhets. Jag tycker faktiskt att ni borde vara oroliga och lite mer ödmjuka efter att ha läst remissinstansernas svar. Det förvånar mig verkligen att ni inte är det.

(Applåder)

Anf. 151 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Herr talman! Jag spenderar ganska mycket tid ute i våra verksamheter. Jag hör historier om barn och unga som står långt från en idrottsförening. De får nu en möjlighet att ta sig till en idrottsförening. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att det kallas att vara tondöv.

Den kritik som Socialdemokraterna för fram via ledamoten Rojhan är att det är för dyrt, och man är orolig för att pengarna ska hamna fel. Det är därför som detta har fått ta tid. Vi vill ha ett system på plats som är robust. Vi vill ta hänsyn till den kritik eller de farhågor som finns. Det är därför vi inte skyndar på denna process. Vi vill att systemet ska vara vattentätt. Det handlar om de föreningar som ska ta emot våra barn, de barn som står längst ifrån föreningarna. Jag lyssnar på dem som säger att det är dyrt och att de inte har råd att skicka sina barn till en förening. De kommer med dessa pengar att kunna göra det.

Socialdemokraterna säger att det är för dyrt och att detta inte kommer att riktas till denna grupp. Jag säger: Följ gärna med och se! Jag och regeringen hör att det finns ett problem, och vi vill göra någonting åt det.

Det är klart att man kan göra som Socialdemokraterna har gjort tidigare, det vill säga göra precis samma sak år ut och år in. Men jag lovar att vi då inte kommer att hitta ett förändrat och förbättrat system.

(Applåder)

Anf. 152 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte lyfta frågan om en lokal- och anläggningsfond, som ledamoten berörde lite grann. Det har under många år funnits en bred enighet i utskottet om behovet av stöd till föreningar och kommuner för

att man ska få till fler anläggningar och nya typer av anläggningar för idrott och friluftsliv.

Det är tydligt klarlagt i rapporter från Riksidrottsförbundet och i dess enkäter till kommuner och föreningar att det råder brist på platser och träningstider. Barn som vill aktivera sig i dag får nej från föreningarna, för det finns inte möjlighet att ta emot dem.

Den förra regeringen tog tag i det här. Det har utretts på många sätt, och det har varit många intressenter. SKR har varit inblandat och likaså Boverket. Detta har tröskats i väldigt många år. Till slut hamnade frågan hos en forskningsavdelning som har bildat Center för idrotts- och friluftsanläggningar.

Det känns jättebra att det äntligen finns någonting att bygga på. Men om man jämför med förebilden i Danmark, där utskottet gemensamt besökte den lokala anläggningsfonden, ser man att det här bara har blivit en tummetott än så länge. I Danmark finns samarbete med arkitekter och arkitekthögskola. Det finns ekonomiska smörjmedel för dem som kontaktar anläggningsfonden.

Men det svenska centret har bara fått i uppdrag att samla och sprida kunskap, inte att ge konkreta råd och stöd till dem som ska bygga och inte heller att bidra ekonomiskt. För den lilla kommunen som bygger eller renoverar sin anläggning är det kanske 30 år sedan de senast gjorde något sådant här. Det behövs expertis, menar både vi och de som är inne i det här.

Med en blygsam satsning hade regeringen kunnat gynna hela landets idrotts- och friluftsliv genom det strategiska centret. Kunskapen finns, och centret har fått regeringens uppdrag att utreda hur detta skulle kunna gå till. Men de får inte medel. Min fråga är: Varför?

Anf. 153 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Herr talman! Jag tror att regeringen och Vänsterpartiet är överens om att anläggningsfrågan är angelägen.

Om ledamoten Vasiliki Tsouplaki har läst på sin historik vet hon också att moderater i flera omgångar har väckt motioner som handlar om att vi ska ha en anläggningsfond eller liknande. Frågan om att skapa någonting sådant är intressant, och vi diskuterar hur det skulle kunna se ut.

Jag är samtidigt lite förundrad över att Vänsterpartiet och även Socialdemokraterna, som har pratat sig varma för en anläggningsfond här i dag, inte röstade igenom det när de själva hade bollen under förra mandatperioden.

För att återgå till vad vi kan göra nu vet jag, vilket jag också antydde i mitt anförande, att regeringen redan har skickat pengar för att kunna starta arbetet. Jag får återkomma till om det landar exakt i att vi gör en anläggningsfond eller om vi utvecklar uppdraget för att få en samlad bild av hur det ser ut där ute och hur vi kan använda de lokaler som redan finns.

Frågan är angelägen, och jag tycker att den är intressant. Den danska modellen tycker jag också är intressant att kika vidare på.

Anf. 154 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Problemet är att det inte står still ute i kommunerna. Man bygger för fullt, men man har inte stödet.

Risken är att man inte bygger anläggningar som klarar av framtidens idrottande.

Här skulle man behöva forskningsuppbäckning och stöd för att tänka nytt. Man kan inte bygga som man gjorde på 60- och 70-talet. Det är nya tider, och vi kan inte heller ha anläggningar för varje specialidrott. Vi måste ha kombinationshallar och se till att vi använder hallarna på ett bra sätt.

Min fundering kvarstår. Varför går man inte vidare? Anledningen till att det här inte har kommit till tidigare är inte att någon har varit emot det, utan det har utretts i flera omgångar. Men nu tycker jag att det är färdigutrett.

Vänsterpartiet har motionerat om det här, men under alla år är det ingen som har röstat ja till våra motioner. Vi har också genom åren i våra budgetförslag haft en investeringspott på 1 miljard till kommuner för att stötta dem i byggnation av anläggningar. I den här budgeten har vi däremot lagt 25 miljoner just till det center som nu har inrättats för att man ska kunna ta ett steg.

Det är helt okej att man inväntar utredningen för att se om det finns en massa tomma lokaler. Jag har inte uppfattat att det står en massa skolgymnastikhallar tomma över landet. I en del kommuner kan det vara så, och då är det bra att de får lite påtryckning och kartlägger detta.

Men varför går man inte vidare med ett steg och ser till att kommunerna får råd? Det sker ju en massa projektering, och det finns byggprojekt, men de har inte stödet. Det finns anställda på centret som vill göra detta. De har fått titta på en plan utifrån regeringens uppdrag. Men nu kommer de inte vidare. De har stått och stampat i ett år, och 2025 verkar också bli ett förlorat år.

Det är två förlorade år i en fråga som vi har varit överens om och som ledamoten säger att ni har drivit från Moderaterna. Men varför gör ni inte slag i saken nu när ni sitter på regeringsmakten? Det vill jag ha ett tydligare svar på.

Anf. 155 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Herr talman! Det enkla svaret är att vi kikar på det, och vi fortsätter att kika på det.

Jag förstår att ledamoten Vasiliki Tsouplaki är ivrig och vet att den här regeringen har ett högt tempo när det kommer till reformer och olika insatser. Så är det, och man skulle önska att det gällde på vartenda detaljområde, också inom idrotten. Jag kan hålla med om det.

Men jag kan också lova att vi kikar på frågan. Den är fortsatt intressant. Som jag antydde i mitt anförande fortsätter vi att kartlägga hur det ser ut, för allt är inte färdigkartlagt. Vi vet inte alltid hur det ser ut överallt, och det finns faktiskt ställen där vi inte utnyttjar alla lokaler. Nej, det kanske inte står färdiga gymnastikhallar där ute. Men det har funnits lokaler för andra idrotter, till exempel sådana som uppstod under pandemin, som i dag ekar ganska tomma. Det finns naturligtvis anledning att kika på hur detta ser ut, även om mycket av det arbetet kommer att behöva göras på kommunal nivå.

Men tack för förtroendet för det snabba reformtempot! Jag ska ta med mig till regeringen att Vänsterpartiet känner så.

Herr talman! Idrotten och friluftslivet är så mycket mer än fysisk aktivitet. Det är gemenskap, en kraft för hälsa och välbefinnande och en plattform för personlig utveckling.

För Centerpartiet är det en hjärtefråga att skapa förutsättningar för alla att delta, oavsett ålder, förutsättningar eller bakgrund.

Vi vet hur viktig rörelse är för barn och unga. Den svenska folkhälsan börjar i förskolan, på skolgården, i simhallen och på skogsstigarna. Tyvärr ser vi att rörelse bland unga minskar. Barn som växer upp i dag rör sig i genomsnitt betydligt mindre än tidigare generationer, och det får allvarliga konsekvenser för både deras fysiska och deras psykiska hälsa. Därför behöver vi satsa på idrott i skolan, på spontanidrottsplatser och på bättre stöd till föreningslivet, som är en grundbult i vårt civilsamhälle.

I Paris i somras fick vi se den glädje och inspiration som OS och Paralympics för med sig. Vi har sett fantastiska idrottare skapa magi på världens största arenor och hur deras prestationer ger ringar på vattnet. Tänk bara på Truls Møregårdh, som fått hela Sverige att prata om pingis, och på judokan Tara Babulfath, som skapat köer till judolokalerna! Eller tänk på Mondo, som tycks trotsa tyngdlagen!

Det här är fantastiska kvitton på hur starkt idrotten engagerar. Men allt är inte guld som glimmar. Många barn som vill röra på sig möter stängda dörrar. Det saknas anläggningar och rörelseytor. Lokaler är överfulla, och föreningar tvingas säga nej till fler medlemmar. Svenska Bordtennisförbundet har nyligen gjort en undersökning som visar att det står tusentals spelare i kö för att få börja med bordtennis.

Det här är inte bara ett kapacitetsproblem; det är ett folkhälsoproblem. Förebilderna från OS och Paralympics inspirerar, men vi behöver också skapa hållbara förutsättningar för breddidrotten, från första träningen till eliten. Det kan handla om att ge fler en chans att göra karriär i division 5. Alla insatser räknas. Det viktigaste är inte att vinna; det är att delta och kämpa väl.

Men om barnen inte kan börja, varifrån ska då nästa Truls, Tara eller stjärna i parasporten komma? Eller hur ska Alnö IF rekrytera sin nästa mittback?

Vi måste våga prata om de utmaningar och hinder som finns. Parasporten är en oerhört viktig del av svensk idrott. Här ser vi tydligt hur rörelse, prestation och förebilder kan förändra liv. Judokan Nicolina Pernheim Goodrich, som tog brons i Paralympics, är en sådan förebild. Hon visar vad som är möjligt med rätt stöd och en orubblig vilja. Men vad händer när idrottare som Nicolina plötsligt förlorar sin assistans? Jo, plötsligt rycks mattan bort under fötterna på människor som brinner för sin idrott – i Nicolinas fall dessutom en utövare som satt Sverige på idrottskartan och gjort oss alla stolta. Att sådana som hon inte längre får det stöd de behöver är däremot inget att vara stolt över.

Vi måste värna rätten till assistans och tillgängliga idrottsarenor. Det handlar inte bara om idrott; det handlar i grunden om mänskliga rättigheter.

Herr talman! Det ideella engagemanget i idrotten är en ovärderlig resurs. Föräldrar, tränare och ledare är hjärtat i våra föreningar. De behöver bättre stöd, mindre byråkrati och långsiktiga investeringar.

Centerpartiet satsar 50 miljoner på jämlik idrott. Vi föreslår samtidigt en bred civilsamhällsatsning därför att vi vill se en högre andel grundstöd i statens bidrag. Det behövs ökade fria resurser så att pengarna kan användas på bästa och mest effektiva sätt. Vi satsar också på stöd för uppbyggnad av anläggningar och på idrott i utsatta områden, områden där vi vet att en idrottsförening kan förändra människors liv.

Varje barn ska, oavsett om det är i en judoklubb, en bordtennisförening eller ett parasportlag, kunna möta sin dröm och hitta sin rörelseglädje. Till sammans kan vi göra Sverige till ett land där rörelse är en rättighet och där både bredd- och elitidrotten får blomstra. Det är i spartanska islador, på blåsiga idrottsplatser och bland tappert kämpande eldsjälarna det svenska idrottsundret bor.

Herr talman! När en åttaåring plockar upp en pinne från marken och plötsligt ser en kär ägodel, när man sitter på en klippa vid Östersjöns strand en kväll och njuter av skymningsljuset, när man kommer hem från skogen med korgen full av svamp, när man sprungit, klättrat, fotograferat, ja, vad ni vill, när man varit ute i det fria – då får man en förståelse för den resurs som vi alla har att förvalta: vår vackra natur.

Sedan 2020 är barnkonventionen en del av svensk lag. Det innebär att alla barn har rätt till en aktiv fritid. Sverige har alla förutsättningar att erbjuda ett rikt friluftsliv. De satsningar Centerpartiet gör för att exempelvis förse Sverige med fler grillplatser och öka tillgängligheten i vår natur så att fler kan ta del av den är oerhört viktiga.

Jag hoppas att vi i Sveriges riksdag kan vara eniga om att friluftslivet behöver värnas. Det är något alla ska ha tillgång till. Det är något som inte får gå förlorat. Centerpartiet kommer inte att låta det gå förlorat.

(Applåder)

Anf. 157 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Nu ska du få höra på värmäländska.

Jag vill börja med att yrka bifall till kulturutskottets förslag till beslut i detta betänkande.

Det svenska kulturarvet är viktigt och avgörande för vår identitet och sammanhållning. Det är ovärderligt. Det omfattar både materiella och immateriella aspekter av Sveriges historia, ger insikter om tidigare generationers umbäranden och förklarar vår egen samtid i dag.

Ett välfungerande samhälle bygger på identitet och sammanhållning. Kulturarvet är omistligt för att upprätthålla detta. Kulturarvet främjar känslan av tillhörighet och för över kunskap i arv till kommande generationer. Utan detta kulturarv som en gemensam grund skulle vi förlora den bindande historia som förenar oss. Det svenska kulturarvet är en oskiljaktig del av det bredare västerländska kulturarv som knyter oss samman med våra nordiska grannländer och övriga delar av den västliga världen.

Historiskt sett har Sverige på ett framgångsrikt sätt förvaltat olika delar av kulturarvet, men det innebär inte att det inte finns utmaningar. Ett påtagligt exempel är den kyrkoantikvariska ersättningen. Den har varit eftersatt under lång tid, vilket har resulterat i omfattande renoveringsbehov för kyrkor över hela landet. Här anslås för första gången på 15 år en höjning av ersättningen. Den höjs med 30 miljoner från ursprungliga 460 miljoner till 490 miljoner. Dessutom har Rysslands anfallskrig i Ukraina väckt frågor kring hur vi skyddar kulturarvet vid kris eller konflikt.

Sammanfattningsvis är kulturarvet en central del i den gemensamma historien om Sverige. För att detta värdefulla arv ska fortsätta att vara meningsfullt krävs en långsiktig politik som värdesätter vårt värdefulla arv.

Herr talman! Redan vid beslutandet av statsbudgeten för 2024 medverkade vi till att få till en miljonsatsning på underhåll av statliga bidragsfästigheter. Digitaliseringssatsningar till bland annat Riksarkivet gjordes också för att påskynda arbetet med digitaliseringen av kulturarvet. Vi kan se att sverigedemokratisk kulturpolitik gör skillnad i praktiken för det svenska kulturarvet.

I budgetpropositionen för 2025 föreslår regeringen en förstärkning av Skapande skola för att främja barns och ungas tillgång till kultur, vilket vi hört mer om här i dag. Läsförmedling och läsförståelse är en prioriterad fråga. Statens skolverk och Statens kulturråd fick under 2024 i uppdrag att ta fram läslistor med olika typer av litteratur som ska vara ett stöd för förskollärare och lärare. Nu kompletteras denna insats ytterligare.

Skolan är en viktig aktör för att ge alla barn och ungdomar möjlighet att möta kulturarv redan i tidig ålder. Det ger eleverna kunskap och upplevelser av det förflutna som gör dem bättre rustade att förstå sin samtid och att forma sin framtid.

Därutöver tillförs medel för en fortsatt försoningsprocess med torne-dalingar, kväner och lantalaiset, en befolkningsgrupp i svenska och finska Lappland – för den som tyckte att det var ett konstigt ord. Det rimmar till viss del med att Sverigedemokraterna främjar en förstärkning av insamlingen och synliggörandet av de estlandssvenska, samiska, tornedalsfinska och finlandssvenska kulturarven, särskilt när det kommer till dessa minoriteters språk och dialekter.

Jag tänker här dra lite ansatser som kanske ligger utanför den här budgeten, detta för att så lite frön inför kommande förhandlingar.

På samma sätt som för dagens invandrargrupper i Sverige har självklart rötter och traditioner stor betydelse för svenskättlingar ute i den vida världen. Folk tänker på och har mest hört om utvandringen till Amerika – då tänker de på Karl-Oskar och Kristina från Duvemåla – men har liten medvetenhet om utvandringen till andra delar av världen där svenskkolonier bildades. Få känner till utvandringen till Sydamerika och länder som Argentina och Brasilien. Få känner också till historien om de estlandssvenskar som i slutet av 1700-talet förvisades till Ukraina och grundade Gammalsvenskby. Därför bör det framdeles ges ett ännu tydligare uppdrag till Institutet för språk och folkminnen om att bevara, levandegöra och samla kunskap om svenskbygdernas dialekter och kulturer.

Och på tal om språk: Den skandinaviska språkförståelsen har varit ganska unik, eftersom det är tre olika språk där vi ändå kunnat förstå varandra. Den ömsesidiga nordiska språkförståelsen har tyvärr blivit allt sämre, och något grundläggande är på väg att gå förlorat: våra band till historien och våra språkliga rötter.

Vi ser och hör det alltmer när anglicismer och ren engelska ersätter svenska ord och meningar. Svenskar och danskar pratar nu engelska med varandra. Det har aldrig hänt förut, men det går fort nu. Detta bör vara av intresse för både Nordiska rådet, skolväsendet och public service-bolagen, vilka enligt sändningstillstånden har ett särskilt ansvar för svenska språket och dess ställning i samhället.

Folkparkerna var en viktig del av det Sverige som fanns en gång i tiden. De har varit en central del av människors helgnöje i över hundra år. De är en viktig del av berättelsen om Sverige som handlar om folkhemmet och kulturarvet och är väl värda att bevara för eftervärlden. Folkparkerna är mycket djupt rotade i den svenska folksjälén. Här finns det saker att fundera över. Det vore en viktig kulturgärning att rädda dem från att helt förfalla. Många är väldigt dåligt underhållna, och många är rivna. Det är med sorg i hjärtat man ser det.

Okänt för många svenskar i dag är gångna tiders finländska arv och dess påverkan på vårt kultur- och odlingslandskap. Här önskar vi framtiden se ett förstärkt arbete för att dokumentera, bevara och vidareutveckla samlingarna av detta unika immateriella kulturarv. Det är viktigt att i större utsträckning delge allmänheten kunskap om finnskogens kulturarv.

Avslutningsvis: Från såväl Jordbruksverket som Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet finns olika stödformer att söka för att restaurera och underhålla diverse kulturmiljöer. Genom landsbygdsprogrammet fanns tidigare möjlighet att ansöka om ersättning från länsstyrelsen om man ägde en överloppsbyggnad och för restaurering av kultur- och landskapsvårdande objekt i odlingslandskapet samt miljöersättningar för sådant som restaurering av betesmarker och slåtterängar.

Möjligheterna att tillföra ytterligare incitament och resurser för att stärka arbetet med restaurering av natur- och kulturmiljöer i odlingslandskap behöver framtiden ses över.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jonas Andersson (SD).

Anf. 158 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Herr talman! Sverige är större än Stockholm. Runt om i vårt fantastiska land finns fantastiska verksamheter som erbjuder invånare i hela Sverige tillgång till professionella kulturupplevelser samt skapar arbetstillfällen för kulturskapare i hela landet.

Statens insatser för den regionala kulturen och de regionala kulturinstitutionerna sker genom kultursamverkansmodellen. Genom modellen fördelas statliga medel till regionerna, som i sin tur fördelar dessa vidare till regionala kulturverksamheter i sina län såsom länsteatrar, läns museer, konsertverksamhet, regionala operor, arkiv, konserthus och så vidare.

Staten står för ungefär en fjärdedel av kostnaden. Merparten finansieras av regioner och kommuner. Men över tid har statens andel av medlen minskat medan regionerna och kommunerna har ökat sina andelar. Regeringens beslut inför det här året om att inte kompensera för pris- och löneökningar har fått stora konsekvenser för de regionala kulturinstitutionerna. Det larmas nu om detta från flera regioner runt om i Sverige.

Utvecklingen leder inte bara till färre föreställningar eller utställningar. Den riskerar att också leda till att hela kulturinstitutioner får hålla stängt eller i värsta fall avvecklas. Trots detta fortsätter regeringen med nedskärningarna på kultur utanför Stockholm och föreslår i sin budget en årlig minskning över landet på 15 miljoner kronor nästa år, och fram till 2027 ska staten minska anslaget med 41 miljoner.

Herr talman! 15 miljoner är inte mycket pengar i statsbudgeten och inte heller fördelat på Sveriges regioner. Men det ska ses i ljuset av just den uteblivna pris- och löneuppräknings i år och statens över tid minskade ansvarstagande. Regeringen fortsätter att pressa fram regional och kommunal kompensation för det minskade statliga ansvaret för kultur i hela landet. Det är en kompensation som kommuner och regioner har gjort i flera år men som blir allt svårare att klara av.

Det handlar om att tillgängliggöra kulturen och skapa större likvärdighet för medborgarna, oavsett var i landet man bor. Med sin politik riskerar regeringen nedskärningar på just det som hjälper till att nå det statliga kulturpolitiska målet om att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet.

Vi socialdemokrater ser behovet i och betydelsen av den regionala kulturverksamheten och föreslår därför en förstärkning av det statliga anslaget med 200 miljoner till kultursamverkansmodellen.

Herr talman! Kulturskolan ska finnas tillgänglig på jämlika villkor i hela landet för alla barn oavsett bakgrund. Den tidigare regeringen införde ett nationellt kulturskolecentrum men också ett utvecklingsbidrag för att främja den kommunala kulturskolans möjligheter att erbjuda såväl fördjupning som bredd i undervisningen och för att nå grupper som inte vanligtvis söker sig till kulturskolan.

Vi socialdemokrater vill utöka förutsättningarna för fler barn och unga att hitta kulturskolans fantastiska verksamhet. Vi vill därför att regeringen utreder hur staten kan bidra till att stärka kulturskolan i Sverige, både vad gäller den framtida tillgången till utbildade kulturskolelärare och hur tillgången till kulturskola i landets alla kommuner kan säkras. Vi föreslår att det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolan förstärks från 100 miljoner till 277 miljoner kronor för nästa år.

Herr talman! Tillgången till konst och kultur för barn och unga tillgodoses inte bara genom kulturskolans verksamhet. Skolan har en otroligt viktig roll att spela för att alla barn och unga, oavsett var i landet de bor, ska ha rätt till de upplevelser och den personliga utveckling som ryms i det egna skapandet och den professionella kulturen.

Tillgången till konst och eget skapande för barn och unga är ojämlikt fördelad. I vissa skolor och kommuner finns det redan ett föredömligt arbete, inte sällan kopplat till de statliga medlen för Skapande skola, vars anslag vi i likhet med regeringen föreslår höjs med ytterligare 50 miljoner.

Men vi ser också att det finns elever som sällan eller aldrig under sin skoltid kommer i kontakt med kulturupplevelser. Vi vill se en utredning om en nationell kulturgaranti, en modell för hur alla barn och unga i Sverige garanteras att kontinuerligt få uppleva professionell konst och eget skapande under sin skoltid. Det skulle ge alla barn bättre möjligheter att ta del av det svenska kulturlivet och den gemenskap och växtkraft som finns i att utöva kultur och dela kulturella upplevelser.

Här kan det, som tidigare nämnts, finnas inspiration att hämta från den norska modellen Den kulturelle skolesekken.

Herr talman! Runt om i vårt land finns en imponerande mängd allmänna samlingslokaler som drivs av föreningslivet. De föreningsdrivna allmänna samlingslokalerna är en stor tillgång över hela landet. Festligheter, teaterupplevelser, körsång, dansuppvisningar, film- och biokvällar, föreningsmöten, konserter, träffar för motorburen ungdom – i de allmänna samlingslokalerna händer verkligen allt.

Inte minst fyller de en viktig funktion i den kulturella infrastrukturen, både som egna arrangörer och som arena och möjliggörare för dem som söker platser för publika framträdanden. De utgör en hörnsten i svenskt kulturliv och bidrar till att göra konst och kultur tillgängligt i hela Sverige.

Samlingslokalernas betydelse inom demokratiuppbyggnaden ska inte heller underskattas. De har en avgörande roll för civilsamhällets förutsättningar att verka, inte minst i lands- och glesbygder.

Herr talman! Samlingslokalernas funktion som mötesplatser runt om i vårt land gör dem också till en resurs i samhällets krisberedskap och vårt civilförsvar. Det uppmärksammades också av Försvarsberedningen i rapporten *Kraftsamling*.

Vi socialdemokrater ser det som viktigt att statens stöd till samlingslokalerna prioriteras och ges långsiktigt. Vi föreslår en förstärkning av statens bidrag till de allmänna samlingslokalerna med ytterligare 50 miljoner utöver regeringens förslag.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag påpeka det anmärkningsvärda i att kulturministern inte heller detta år deltar i denna debatt för att debattera sin egen kulturbudget. Detta är den tredje kulturbudgeten den här mandatperioden. Inte en enda gång har kulturministern prioriterat att delta. Jag tycker att det säger någonting om regeringens värdering av kulturen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lawen Redar (S).

Anf. 159 PETER OLLÉN (M):

Herr talman! Som sista talare känner jag mig som om jag stod mellan en hund och dess lyktstolpe.

Skapande skola får nästa år 226 miljoner kronor. Det är en ökning med 28 procent jämfört med i år och är välkomna pengar för våra lokala kulturutövare. Det är naturligtvis glädjande med en ökning, men det finns ett problem som inte lösts, nämligen att kulturutövarna måste sälja in sitt erbjudande till skolorna. Det är tidskrävande och svårt, inte minst eftersom det ibland är läraren, ibland rektor och ibland kommunen som handlar upp.

Här tycker jag personligen att vi bör titta på den norska modellen, där man centralt köper in ett visst antal kulturella aktiviteter per barn och år. Sedan får skolorna välja vilka de vill ta del av. Det förenklar för både konstnärerna och skolorna.

Herr talman! År 1954 skrev de flesta stater under Bernkonventionen som garanterar att kulturarvet inte får påverkas vid krig. Därför chockerades vi när talibanerna i Afghanistan förstörde tusenåriga buddastatyer och när IS i Syrien gav sig på världsarvet Palmyra. Men ingen av oss var beredd på att när Ryssland inledde sin krigsföring mot Ukraina skulle plundring av museerna vara något av det första som gjordes när en by eller stad intogs.

Ett sätt att skydda kulturarvet är att digitisera och sedan digitalisera det. Digitisera är bara själva inläsningen, medan man med digitalisering tillför sökord och kategorisering så att objektet blir sökbart och kan användas inom forskningen.

Av landets 800 museer är det bara ett femtiotal som direkt eller indirekt är statliga. Det har ställt till det vid digitaliseringen. Dels har det inte fun-

nits en standard för 3D-fotograferingen, dels kan samma typ av objekt ha beskrivits helt olika beroende på vilket museum som lagt in det.

När Carl-Henric Svanberg förra veckan presenterade AI-kommissionens arbete lyfte han fram att det behövs en nationell samordning för att användningen av AI ska bli effektiv. På precis samma sätt tycker jag att vi bör se på hur digitaliseringen av kulturarvet kan samordnas så att fotograferingen blir effektiv och så att liknande objekt klassificeras på exakt samma sätt.

Kulturarvet har fått kraftigt ökade resurser sedan vi tillträdde. Mycket har handlat om planering för att skydda kulturarvet i tillfälle av kris eller krig. Museer ska till Riksantikvarieämbetet lämna in en redovisning av vad de prioriterar att rädda vid en akut evakuering.

Herr talman! Med över 1,25 miljoner besök är Vasamuseet vårt mest besökta kulturarv. Det är också det enda av de statliga museerna som inte behöver några bidrag. Tvärtom har Vasamuseet kunnat vara med och renovera en unik isbrytare, ett fyrskepp och några mindre båtar som är kulturhistoriskt viktiga. Men 60 år efter att regalskeppet Vasa bärgades har det fått problem. Hela konstruktionen håller på att vika sig, och 27 nya stöd- vaggor behöver sättas på plats. Detta är inte en kostnad som museet självt klarar att bära, och därför bedrivs just nu en kampanj för att få museets vänner att vara med och dela den nödvändiga kostnaden.

När Vasa byggdes räknade man med att ett skepp skulle hålla knappt 25 år innan det skrotades. Sedan sänktes skeppen vid de olika infarterna till Stockholm, så att man än i dag bara kan ta sig in genom att passera Vaxholm, som i gengäld är befäst.

Herr talman! En kostnad som Vasamuseet däremot självt kunnat lyfta är det nya, spännande museet Vrak. Östersjön är på många sätt unikt genom att det inte är särskilt djupt och genom att det är ett av mycket få hav utan skeppsmask. Det gör att vi i den svenska delen av Östersjön känner till 17 000 vrak. Dessa mår bra så länge de får ligga kvar. Kontakt med syre gör att de genast börjar ruttna såvida inte en mycket kostsam konservering utförs.

Hur ska man då kunna visa de många spännande vraken utan att förstöra dem? Det svarar Vasas systemmuseum Vrak på. Dykare har 3D-filmat och dokumenterat ett antal vrak. Med VR-glasögon kan jag sedan fritt röra mig som om jag själv dök på platsen.

I skapandet av det här museet har man haft god hjälp av dataspelsbranschen. Där finns expertisen för att arbeta tredimensionellt och att ge deltagaren en upplevelse av att aktivt röra sig runt i miljön.

Dataspelsbranschen hör till de kulturella och kreativa branscherna. Inom dataspelsbranschen arbetar nu över 9 000 personer, och totalt är nära 200 000 svenskar verksamma inom de kulturella och kreativa branscherna. I riksdagen tog vi den 12 juni i år beslut om att under en tioårsperiod ha ett speciellt fokus på dessa näringar. Arbetet ses som så viktigt att två departement nu är involverade i att lägga konkreta strategier. Vartannat år leds arbetet av kulturministern och vartannat år av näringsministern.

Dataspelsbranschen samlar nu på regeringens uppdrag in önskemål från de kreativa branschernas aktörer. Vi ska sedan börja mäta och därmed säkerställa att det finns rätt förutsättningar för dem. Det kan handla om utbildning, rådgivning, inkubatorer, exportkontakter och lagstiftning som skyddar immaterialrätten. För många av bolagen som behöver internatio-

Prot. 2024/25:43
4 december

*Kultur, medier,
trossamfund och fritid*

nell personal har det också varit välkommet att handläggningstiden hos Migrationsverket för hantering av personal utanför EU har kunnat kortas från sex månader till en månad sedan vår regering tillträdde.

Dataspelsindustrins starka tillväxt i min hemstad Malmö har bidragit till att Region Skåne nu stöder forskning både om de positiva effekterna av dataspelsindustrin och om de negativa såsom spelberoende. Exempelvis har ett forskarteam speciellt följt skadeverkningarna av överdrivet dataspelande. Det finns nu en konkret modell för hur man hjälper spelberoende att bryta sin destruktiva vana.

Låt mig få avsluta med en liten belöning för att ni har suttit och lyssnat så länge. Det gäller en debatt som hölls i parlamentet mellan lady Ashley och Winston Churchill under kriget. Lady Ashley blev så upprörd att hon när hon skulle tala sa: ”Mr Churchill! Om ni varit min man hade jag hållt gift i kaffet”, varpå premiärministern förskräckt tittade på henne och sa: ”Om jag varit er man hade jag druckit det.”
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 december.)

§ 16 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2024/25:58 Sekretess i Justitiekanslerns verksamhet med att bevaka statens rätt i internationella skiljeförfaranden

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till och med *fredagen den 17 januari 2025*.

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:51 Hemlig dataavläsning mot allvarliga brott

2024/25:3271 av Gudrun Nordborg m.fl. (V)

2024/25:3279 av Rasmus Ling m.fl. (MP)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 3 december

2024/25:530 Icke-muslimska minoriteters situation i Aleppo

av Kadir Kasirga (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2024/25:531 En lag om pensionärsråd

av Linnéa Wickman (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:532 Styrmedel för att nå Sveriges klimatmål för 2030 och 2040

av *Joakim Järrebring* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:533 Livskraftig vargstam i Sverige

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:534 Ekonomisk kompensation för skydd av skog

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:535 Riksarkivet i Östersund

av *Louise Thunström* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2024/25:536 Gränsövergång vid Uddevalla hamn

av *Jonathan Svensson* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

Prot. 2024/25:43
4 december

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 20.48.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 6 anf. 23 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 29 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 46 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 62 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.47,

av talmannen därefter till och med § 13,

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 119 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 147 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	3
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 5 Ärenden för bordläggning	4
§ 6 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem	4
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU5	4
Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	4
Anf. 2 GUSTAF LANTZ (S)	5
Anf. 3 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	6
Anf. 4 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	7
Anf. 5 TALMANNEN	7
Anf. 6 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	7
Anf. 7 GUSTAF LANTZ (S) replik.....	8
Anf. 8 MONA OLIN (SD)	9
Anf. 9 MAJ KARLSSON (V)	10
Anf. 10 JOHAN HULTBERG (M)	12
Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik.....	14
Anf. 12 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	14
Anf. 13 MAJ KARLSSON (V) replik.....	15
Anf. 14 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	15
Anf. 15 MARTINA JOHANSSON (C)	16
Anf. 16 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	17
Anf. 17 MARTINA JOHANSSON (C) replik	18
Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	18
Anf. 19 MARTINA JOHANSSON (C) replik	19
Anf. 20 GULAN AVCI (L)	19
Anf. 21 MAJ KARLSSON (V) replik.....	21
Anf. 22 GULAN AVCI (L) replik.....	21
Anf. 23 MAJ KARLSSON (V) replik.....	22
Anf. 24 GULAN AVCI (L) replik.....	22
Anf. 25 ULRIKA WESTERLUND (MP)	23
(Beslut fattades under § 14.)	25
§ 7 Rättelse i lagar om ändring i kustbevakningslagen och tullbefogenhetslagen	25
Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU23.....	25
(Beslut fattades under § 14.)	25
§ 8 Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner	25
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU6	25
Anf. 26 MATHIAS TEGNÉR (S)	25
Anf. 27 BO BROMAN (SD)	28
Anf. 28 FREDRIK AHLSTEDT (M)	29
(Beslut fattades under § 14.)	31
§ 9 Skatt, tull och exekution.....	31
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU1	31

Anf. 29	BORIANA ÅBERG (M)	31
Anf. 30	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	34
Anf. 31	BORIANA ÅBERG (M) replik	34
Anf. 32	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	35
Anf. 33	BORIANA ÅBERG (M) replik	35
Anf. 34	IDA EKEROTH CLAUSSEON (S)	35
Anf. 35	BORIANA ÅBERG (M) replik	37
Anf. 36	IDA EKEROTH CLAUSSEON (S) replik	38
Anf. 37	BORIANA ÅBERG (M) replik	38
Anf. 38	IDA EKEROTH CLAUSSEON (S) replik	39
Anf. 39	ERIC WESTROTH (SD)	39
Anf. 40	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	42
Anf. 41	CECILIA ENGSTRÖM (KD)	44
Anf. 42	ANDERS ÅDAHL (C)	46
Anf. 43	ANNIKA HIRVONEN (MP)	48
	(Beslut fattades under § 14.)	49
§ 10	Rikets styrelse	49
	Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU1	49
Anf. 44	MATHEUS ENHOLM (SD)	49
Anf. 45	IDA KARKIAINEN (S)	51
Anf. 46	LOUISE MEIJER (M)	53
Anf. 47	JESSICA WETTERLING (V)	55
Anf. 48	LARRY SÖDER (KD)	57
Anf. 49	CATARINA DEREMAR (C)	59
Anf. 50	MALIN DANIELSSON (L)	61
Anf. 51	JAN RIISE (MP)	63
	(Beslut fattades under § 14.)	65
§ 11	Försvar och samhällets krisberedskap	65
	Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU1	65
Anf. 52	PETER HULTQVIST (S)	65
Anf. 53	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	68
Anf. 54	PETER HULTQVIST (S) replik	72
Anf. 55	ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	73
Anf. 56	PETER HULTQVIST (S) replik	73
Anf. 57	ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	73
Anf. 58	EMMA BERGINGER (MP) replik	74
Anf. 59	ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	74
Anf. 60	EMMA BERGINGER (MP) replik	74
Anf. 61	ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	75
Anf. 62	HANNA GUNNARSSON (V)	75
Anf. 63	MIKAEL OSCARSSON (KD)	77
Anf. 64	MIKAEL LARSSON (C)	79
Anf. 65	ANNA STARBRINK (L)	81
Anf. 66	EMMA BERGINGER (MP)	82
Anf. 67	SARA-LENA BJÄLKÖ (SD)	85
	(Beslut fattades under § 14.)	86
§ 12	Internationell samverkan	86
	Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU1	86
Anf. 68	ARON EMILSSON (SD)	86
Anf. 69	MORGAN JOHANSSON (S)	89

Anf. 70 MARGARETA CEDERFELT (M).....	92
Anf. 71 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	95
Anf. 72 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	95
Anf. 73 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	95
Anf. 74 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	96
Anf. 75 HÅKAN SVENNELING (V)	96
Anf. 76 YUSUF AYDIN (KD)	99
Anf. 77 KERSTIN LUNDGREN (C).....	100
Anf. 78 JOAR FORSSELL (L)	100
Anf. 79 JACOB RISBERG (MP).....	101
Anf. 80 ANDRE VICE TALMANNEN	102
(Beslut fattades under § 14.)	102
Ajournering.....	102
Återupptaget sammanträde.....	102
§ 13 Parentation.....	102
Anf. 81 TALMANNEN	102
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	104
SoU5 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem	104
JuU23 Rättelse i lagar om ändring i kustbevakningslagen och tullbefogenhetslagen.....	106
SkU6 Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner	106
SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.....	106
KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	106
FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	106
UU1 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	107
Meddelande om inställd votering.....	107
§ 15 Kultur, medier, trossamfund och fritid	107
Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU1.....	107
Anf. 82 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	107
Anf. 83 MATS BERGLUND (MP) replik	109
Anf. 84 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	110
Anf. 85 MATS BERGLUND (MP) replik	110
Anf. 86 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	111
Anf. 87 LAWEN REDAR (S) replik.....	111
Anf. 88 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	111
Anf. 89 LAWEN REDAR (S) replik.....	112
Anf. 90 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	112
Anf. 91 MATS BERGLUND (MP)	113
Anf. 92 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	118
Anf. 93 MATS BERGLUND (MP) replik	118
Anf. 94 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik.....	119
Anf. 95 MATS BERGLUND (MP) replik	119
Anf. 96 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik.....	119
Anf. 97 MATS BERGLUND (MP) replik	120
Anf. 98 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik.....	120
Anf. 99 MATS BERGLUND (MP) replik	121

Anf. 100	FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	121
Anf. 101	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	121
Anf. 102	MATS BERGLUND (MP) replik	122
Anf. 103	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	122
Anf. 104	MATS BERGLUND (MP) replik	123
Anf. 105	KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	123
Anf. 106	MATS BERGLUND (MP) replik	125
Anf. 107	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	125
Anf. 108	MATS BERGLUND (MP) replik	126
Anf. 109	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	126
Anf. 110	LAWEN REDAR (S) replik.....	127
Anf. 111	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	127
Anf. 112	LAWEN REDAR (S) replik.....	128
Anf. 113	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	129
Anf. 114	ANDRE VICE TALMANNEN.....	129
Anf. 115	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	129
Anf. 116	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	130
Anf. 117	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	130
Anf. 118	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	131
Anf. 119	LAWEN REDAR (S)	132
Anf. 120	ANDRE VICE TALMANNEN.....	136
Anf. 121	ROLAND UTBULT (KD)	136
Anf. 122	MATS BERGLUND (MP) replik	138
Anf. 123	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	138
Anf. 124	MATS BERGLUND (MP) replik	139
Anf. 125	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	139
Anf. 126	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	140
Anf. 127	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	140
Anf. 128	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	141
Anf. 129	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	141
Anf. 130	VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	141
Anf. 131	ROBERT HANNAH (L).....	144
Anf. 132	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	147
Anf. 133	ROBERT HANNAH (L) replik.....	147
Anf. 134	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	148
Anf. 135	ROBERT HANNAH (L) replik.....	148
Anf. 136	CATARINA DEREMAR (C).....	149
Anf. 137	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	150
Anf. 138	CATARINA DEREMAR (C) replik	150
Anf. 139	ROLAND UTBULT (KD) replik.....	151
Anf. 140	CATARINA DEREMAR (C) replik	151
Anf. 141	JONAS ANDERSSON (SD).....	151
Anf. 142	LAWEN REDAR (S) replik.....	153
Anf. 143	JONAS ANDERSSON (SD) replik.....	154
Anf. 144	LAWEN REDAR (S) replik.....	154
Anf. 145	JONAS ANDERSSON (SD) replik.....	155
Anf. 146	AZADEH ROJHAN (S).....	155
Anf. 147	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)	159
Anf. 148	AZADEH ROJHAN (S) replik.....	161
Anf. 149	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik.....	161
Anf. 150	AZADEH ROJHAN (S) replik.....	162

Anf. 151	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	162
Anf. 152	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	162
Anf. 153	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	163
Anf. 154	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	163
Anf. 155	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	164
Anf. 156	ANNE-LI SJÖLUND (C)	165
Anf. 157	RUNAR FILPER (SD).....	166
Anf. 158	KRISTOFFER LINDBERG (S).....	168
Anf. 159	PETER OLLÉN (M)	170
	(Beslut skulle fattas den 11 december.).....	172
§ 16	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	172
§ 17	Anmälan om frågor för skriftliga svar	172
§ 18	Kammaren åtskildes kl. 20.48.	173